

Riksdagens protokoll

2001/02:72

Onsdagen den 20 februari

Protokoll
2001/02:72

Kl. 09.00 – 17.59
19.00 – 21.43

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 14 februari.

2 § Utökning av antalet suppleanter i kulturutskottet

Valberedningen hade, enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag, tillstyrkt att antalet suppleanter i kulturutskottet skulle utökas från 24 till 25.

Kammaren medgav denna utökning.

3 § Val av extra suppleant i kulturutskottet

Företogs val av extra suppleant i kulturutskottet.

Kammaren valde i enlighet med valberedningens förslag till

suppleant i kulturutskottet
Maj-Inger Klingvall (s)

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2001/02:K76–K82 till konstitutionsutskottet

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Bostadsutskottets betänkanden 2001/02:BoU6 och BoU7
Justitieutskottets betänkanden 2001/02:JuU18 och JuU19

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU7
Teracom AB – garanti och omstrukturering (prop. 2001/02:76).

Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd):

Fru talman! Frågan om utbyggnaden av ett digitalt marknät är laddad. Debattens vågor har gått höga den senaste tiden. Det finns anledning att påminna om att beslutet att bygga ut ett digitalt marknät fattades av en riksdagsmajoritet som bestod av Folkpartiet, Centerpartiet och Socialdemokraterna. Året var 1997. Det är alltid lätt att vara efterklok, men när det beslutet togs ansåg i alla fall vi kristdemokrater att det var för tidigt och att det fanns för många osäkerhetsfaktorer med i bilden. Sverige är ett vidsträckt land med liten befolkning, och det är svårt att genomföra den här typen av strukturförändring före stora och folkrika länder som t.ex. Tyskland och Frankrike.

I dag sker förändringsprocessen från analog till digital teknik över hela världen. Vi i Sverige är långt ifrån ensamma om att satsa på just marksänd digital TV, som man ibland kan få intryck av i debatten. Tvärtom pågår redan i dag sändningar via digitalt marknät i stor skala t.ex. i Storbritannien. I Norge behandlas frågan om utbyggnad av ett sådant nät just nu av Stortinget, och i Finland har man kommit så långt att man har lagt fast ett datum för när det analoga sändningsnätet ska släckas ned. I Spanien pågår sedan maj 2000 testsändningar, och det digitala marknätet täcker 70 % av landets yta. T.o.m. Australien med sin glese befolkning har fattat beslut om utbyggnad av just ett digitalt marknät.

I en medievärld som karakteriseras både av systemintegration och av regional och internationell integrering är det viktigt att vi i Sverige inte halkar efter. Inom ett tiotal år kommer antagligen den digitala tekniken att vara om inte allenarådande så i varje fall kraftigt dominerande. Och om vi menar allvar med att Sverige ska vara en kunskapsnation med spetskompetens inom kommunikation och IT, måste vi vara en del av den utvecklingen. Oavsett vad man tycker om att riksdagen en gång valde att satsa just på ett digitalt marknät vore det inte särskilt klokt att avbryta utbyggnaden när miljardbelopp redan är investerade.

I dag når det digitala marknätet 90 % av landets fasta befolkning. Vi kristdemokrater anser att det är nödvändigt inte minst i ett demokratiskt perspektiv att utbyggnaden fortsätter. Staten måste kunna garantera att alla hushåll kan nås av digitala TV-sändningar den dag det analoga nätet släcks ned. Ungefär 10 % av befolkningen kan alltså inte nås av sådana i dag. Det betyder flera hundra tusen människor utspridda på ca 30–40 % av landets yta.

Även om man skulle vilja kan man inte uppnå full täckning med satellitsänd TV. De sändningarna når inte hus som ligger i skugga av berg, hus som ligger i en K-märkt miljö där de boende inte tillåts sätta upp parabolantennor eller hus som ligger så långt norrut att mottagning från satelliter som cirkulerar runt ekvatorn försvåras, för att nämna några exempel.

Förutom av demokratiska skäl är en full utbyggnad även viktig i ett beredskapsperspektiv. En satellit är förhållandevis lätt att störa t.ex. ge-

nom riktade signaler. Ett marknät som är uppbyggt på ett stort antal punkter är mycket svårare att slå ut i sin helhet.

Fru talman! Det som riksdagen i dag har att ta ställning till är det betänkande som behandlar garanti och omstrukturering av Teracom AB. Företaget som har ansvaret för att uppfylla riksdagens beslut och genomföra utbyggnaden av det digitala marknätet har bl.a. på grund av de kostnader som detta medför hamnat i en svår ekonomisk situation.

Regeringen har avslagit företagets begäran om ett ägartillskott och i stället föreslagit att en kreditgaranti ska utfärdas med ytterligare 200 miljoner till totalt högst 2 miljarder kronor. Garantin ska lämnas mot en riskavspeglande avgift. Garantin skulle enligt regeringens förslag gälla t.o.m. oktober 2002. Förslaget om en tillfällig lånegaranti tillstyrks av majoriteten i kulturutskottet, och det har också tillstyrkts i finansutskottets yttrande till kulturutskottet. Kulturutskottet anser dock att garantin bör utsträckas att gälla t.o.m. den 31 december 2002, alltså ett par månader längre än det som regeringen föreslog.

När detta är sagt är det bara att konstatera att lånegarantin förstås inte löser bolagets problem på lång sikt. Finansieringen och inriktningen måste också lösas långsiktigt. Utskottsmajoriteten vill därför att marknätet ska kunna användas för telekomsatsningar som ett sätt att öka bolagets lönsamhet. En omorganisation av bolaget med huvudinriktning mot kärnverksamheten, utförsäljning av några dotterbolag och utformning av ett sparprogram har redan inletts. Utskottet vill att riksdagen ska göra ett tillkännagivande som innebär att regeringen ska återkomma till riksdagen med en redovisning av Teracoms finansiella ställning och långsiktiga finansieringsbehov.

Så här långt delar vi kristdemokrater majoritetens ställningstagande, men vi vill gå ett steg längre. Vår uppfattning är att Teracoms ägande bör breddas men att staten ska behålla majoritetsägandet. Breddningen behövs för att få in både nytt kapital och ny kompetens i företaget. Det går inte i längden att säga nej till ägartillskott utan att öppna andra möjligheter för kapitaltillskott. Bolaget behöver kapital för att kunna fullfölja riksdagens beslut, och det är bråttom.

Jag yrkar bifall till reservation 4, där vi kräver att frågan om ett bredat ägande i Teracom AB skyndsamt ska utredas.

Som jag inledningsvis konstaterade var vi kristdemokrater tveksamma till utbyggnaden av det digitala marknätet 1997. I dagsläget anser vi däremot att det är för sent att dra i handbromsen. Att i det läge som vi nu befinner oss i inte fullfölja utbyggnaden är oklokt ur såväl demokratisk och säkerhetsmässig som ekonomisk synvinkel.

Anf. 2 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! I dag ligger på riksdagens bord ett nytt exempel på hur den socialdemokratiska regeringens ideologiska kompass än en gång har pekat totalt fel. Redan för flera år sedan stod det klart att främst kulturministern var inställd på att skapa en distributionsform för digital TV som man med ägandet som maktbas kunde reglera och dirigera. Alternativet att riksdagen skulle stifta lagar som säkerställde konkurrensneutraliteten mellan olika distributionsformer och sedan låta tittarnas val styra utbyggnadstakten verkar aldrig ha varit riktigt aktuellt. I sin ägarroll har man accepterat, ja kanske rentav drivit fram, totalt orealistiska prognoser

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

och kalkyler och därmed tvingat sitt lydiga verktyg Teracom in i en situation där man nu inför offentligheten måste blotta sin utomordentligt besvärliga ekonomiska situation. När inte de tydliga riksdagsuttalandena om hur en utbyggnad skulle finansieras har kunnat förenas med Kulturdepartementets visioner har företagsledningen valt att låta de senare vara styrande, förmodligen i förvissningen om att man därigenom skulle kunna utverka förlåtelse i sinom tid.

I sin iver att hitta argument för särbehandlingen av det marksända nätet har man i debatten dessvärre valt att även använda direkta osanningar, t.ex. att marknätet ger tillgång till fler regionala program eller att det är så mycket enklare att åstadkomma den s.k. portabiliteten, dvs. att det går att ta med sig sin antenn och sin dekoderbox till sommarstugan eller montera upp den på husvagnen. Som bevis för dessa påståenden åberopar man Digital-TV-kommitténs betänkande. Detta är så mycket mer anmärkningsvärt eftersom företrädare för det av staten delägda Nordic Satellite AB redan förra hösten kontaktade kommittén och förklarade att dessa påståenden är felaktiga. Man kan förstå att departementet meddelat att något förslag baserat på kommitténs förslag inte kommer att föreläggas riksdagen under denna mandatperiod. Det kommer att behövas tid för att förklara bort olika remissorgans berättigade kritik av kommitténs förslag.

Därmed kommer jag in på den proposition som vi snart ska fatta beslut om. Det är, milt uttryckt, ett kortfattat aktstycke, som till stora delar bygger på hemligstämplat material och analyser som i sina förutsättningar avviker från vad riksdagen beslutat. Jag tänker t.ex. på finansieringsprincipen och utbyggnadstakten. Det är viktigt att notera att regeringen inte valt att till riksdagen föra vidare det förslag som Teracoms styrelse i första hand fört fram, nämligen att det behövs ett ägartillskott på 825 miljoner kronor. Här avspeglas återigen regeringens dubbelmoral. Regeringen avslår begäran. I stället för att förbereda för en utförsäljning av Teracom – man skapar inte ens den minsta lilla öppning för att släppa in nya ägare – väljer man att föreslå en kreditgaranti. På så sätt skapar man sig rådrum för att uppfylla några av de krav som ställs för att Teracom ska uppnå lönsamhet under statligt ägande. Inte ens utvägen att låta Teracom ägna sig åt mobiltelefoni stängs helt. Den tillåts om den är förenlig med kärnverksamheten. Vid Teracoms besök i utskottet visade man bilder som indikerade att 70 % av intäkterna i moderbolaget år 2010 avses komma från dels telecom, dels det man kallar övrig radio och TV, dvs. t.ex. att skicka bild och ljud från riksdagens högtidliga öppnande till Kaknästornet för vidare befordran ut på TV-nätet.

Utan att avslöja för mycket ur de hemliga handlingar som utskottsledamöterna fått läsa kan man konstatera att det är ett avsevärt antal åtgärder som måste till: utförsäljning av dotterbolag, en s.k. *sale-lease back*-transaktion av Kaknästornet och sist men inte minst ett antal ändringar till Teracoms favör i nuvarande radio- och TV-lag. Som en randanmärkning kan man då konstatera att den översyn av lagstiftningen som skulle varit färdig i maj i år har drabbats av för omvärlden dåligt förklarade förseningar.

Ändå kan man inte ur materialet läsa ut att den fasta ekonomiska grund som borde vara en förutsättning för att över huvud taget diskutera en tidsbegränsad garanti kommer att vara etablerad när garantin går ut.

Den rapport som företagsledningen lämnade till Kulturdepartementet i förra veckan, och som kulturutskottet fick tillgång till, ratar inte ut många frågetecken.

Fru talman! Utskottsmajoriteten ställer sig alltså bakom förslaget om kreditgaranti, ja, i sin välvilja föreslår man dessutom en förlängning med två månader, som Inger Davidson just sade, för att inte störa riksdagen med ett Teracomärende alldeles i början av nästa mandatperiod. Av den moderat-folkpartistiska avvikande meningen i finansutskottets yttrande framgår med all önskvärd tydlighet att det här med kreditgaranti nog inte är en alldeles självklar lösning. Riksdagen har bl.a. inte fått se Teracoms balansräkning vid årsskiftet 2001/02, en nödvändighet för att ansvarsfullt kunna bedöma riskerna med en garanti. Inte heller förenligheten med gällande EU-rätt, med budgetlagen eller ens med riksdagens tidigare fattade beslut finns belysta i beslutsunderlaget. Kulturdepartementets statssekreterare tyckte vid utfrågningen i kulturutskottet att sådana detaljer kunde vänta tills efter riksdagsbeslutet; nu handlade det ju bara om att ge regeringen, som hon sade, handlingsfrihet.

Det finns tre reservationer som Moderaterna står bakom tillsammans med Folkpartiet. Det är avslagsyrkandet. Det är privatiseringskravet, som jag tidigare berört, och det är kravet att finansieringen av både sändningsverksamheten och subventioneringen av avkodningsboxarna ska ske utan att man använder statliga medel.

Två av reservationerna är rena moderatreservationer. Det finns en om att Teracom, som en övergångslösning innan en utförsäljning kommer till stånd, borde skötas av Näringsdepartementet precis som alla andra statliga engagemang inom infrastrukturuområdet. Slutligen föreslår vi i reservation nr 1 under punkt 1 – som är den enda jag av respekt för gruppledarnas överenskommelse yrkar bifall till – att Teracom genom ägardirektiv åläggs att avyttra dels Boxer, vars bärande affärsidé verkar vara maximal subvention av avkodningsboxar, dels Senda, som sköter hanteringen av det s.k. programkortet. Vårt krav att man inte ska behöva betala två gånger för att få se SVT:s program är i sig ett tillräckligt motiv för att detta bolag inte ska drivas i statlig regi.

Anf. 3 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Det här är en av de märkligaste debatter vi kan lyssna till under det här riksdagsåret. Det som är väldigt viktigt, tycker jag, är att vi kommer ifrån de teknisk-ekonomiska detaljerna och att vi talar så att TV-tittarna förstår vad detta gäller. Det är oerhört viktigt. De är faktiskt den viktigaste partnern i den här diskussionen.

Då är det väldigt viktigt att lyfta fram de osäkerhetsmoment som i dag så starkt hotar fortsatt verksamhet med ett digitalt TV-nät i statlig ägo. Osäkerheten är väldigt stor. Ingen expert har hittills sagt att digital-TV kommer att löna sig i en nära framtid. Det är det ena; det kommer att gå med förlust. Och det vet vi alla, fast vissa av oss låtsas inte om det. Den andra stora osäkerheten i detta sammanhang är vad som kommer att hända med de andra verksamheterna, som kanske, om ödet är snällt, kan bidra till att Teracom så småningom får en ordentlig ekonomi. Det är den s.k. telekommarknaden, dvs. marknaden för telekomtjänster. Men vem kan i dag gå ut och med säkerhet slå fast hur telekomtjänster kommer att se ut 2003 eller 2004, var prisnivåerna kommer att ligga eller hur mycket

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

pengar Teracom kan tjäna på detta? Vi vet ingenting om det. Vi vet ingenting om det, därför att vi har att göra med ett komplex av tekniska och ekonomiska förändringar som inte en enda människa har förmåga att lägga fram prognos om.

Har vi inte lärt oss någonting av det som kallas för IT-bubblan? Under en tid var alla så otroligt entusiastiska. Det skulle gå så bra. Plötsligt fanns det t.o.m. riskkapital, hur mycket som helst. Man gick rakt in i en fälla, därför att marknaden inte hade fått en någorlunda begriplig struktur. Det var för tidigt, och det ledde till stora förluster.

Vad garanterar att inte precis samma sak händer med telekommarknaden? Då kommer Teracom att förlora pengar på digital-TV som inte lönar sig, vilket vi har fått bekräftat i utskottet från alla håll, och på telekomtjänster som inte fungerar som en stark inkomstkälla.

Det är därför vi har motsatt oss de beslut som kommer att fattas i dag. Det är därför jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 2.

Det finns andra saker som är intressanta att lyfta fram i debatten, med tanke på att TV-tittarna kanske – inte vet jag – intresserar sig för dem.

Det finns en övertro hos majoritetspartierna på att bara staten kan garantera full täckning när det gäller distribution av TV över landet. Jag är inte alls säker på att det synsättet har någonting med verkligheten att göra. Jag är inte alls säker på det, därför att man kan se i alla andra sektorer inom kulturverksamheten att staten inte uppfyller sina förpliktelser.

Om det var så att statligt ägande och statlig finansiering, egentligen via skattsedeln, skulle frambringa en stor trygghet i kulturen skulle vi inte ha ett golv på Operan som måste kontrolleras för hand, så att olyckor inte inträffar. Hela den tekniska utrustningen har förfallit för länge sedan. Jag tror inte alls på den svenska statens generositet i förhållande till kommunikation, kultur och kunskap.

När det gäller medier finns också en annan, mycket stark principiell invändning. Det är mycket bra om relationen stat–medier är kylig och växer fram på rätt stort avstånd mellan parterna. Armlängds avstånd är alldeles för lite.

Kom ihåg de strejker som ägde rum i Prag för inte så länge sedan. Det tjeckiska folket ville inte ha för mycket statlig blandekonomi i TV-sammanhang.

Därför är det bra om många sektorer av verksamheten är oavhängiga av staten. I debatten målas upp ett stort hot som skulle komma från det privata kapitalet. För det första förstår jag inte hur vi, år 2002, kan måla upp det privata kapitalet som ett slags demon. Vi lever mitt i det privata kapitalets ekonomi. Vi kan inte göra någonting åt det. Om vi demoniserar det privata kapitalet kommer vi att ha svårigheter på många områden. För det andra finns inget monopol för distribution av TV. Det finns ett flertal finansiärer. Det enda monopol som finns på området är det statliga. Diskussionen om monopol bör då riktas mot staten och inte mot det privata kapitalet.

Det finns också andra märkliga inslag. Det som förvånade mig mest, som relativt ny ledamot i kulturutskottet, var den totala bristen på reaktion på synpunkterna från Riksgäldskontoret. Har vi rätt att bevilja garanti till ett företag vars ekonomi är så svag? Det har vi inte, enligt bedömare på Riksgäldskontoret. Det stämmer inte med budgetlagen. Då kan man inte vifta bort det mycket tunga argumentet med påståendet att Teracom

kommer att löna sig. Det går inte alls att garantera, vilket jag försökte bevisa i början.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Anf. 4 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag håller med om att det är en mycket märklig debatt. Jag håller också med Ana Maria Narti om att TV-tittarna är den viktigaste parten i debatten.

Jag får dock inte klart för mig vad Folkpartiet egentligen vill. Vill ni över huvud taget inte att Sverige ska satsa på den digitala tekniken? Det var många konstiga påståenden om att privatkapitalet skulle vara en demon. Det ställer åtminstone inte jag mig bakom. Det har jag aldrig försökt framhäva. Tvärtom tycker jag att det delvis ska in privat kapital. Men kommersiella aktörer har inte något intresse av att bygga ut på platser som blir oerhört kostsamma. Det är ju den delen som är kvar i utbyggnaden av det digitala nätet. Det kan bli stora svårigheter med det. Vem ska då garantera att alla hushåll kan se digital-TV när den analoga TV:n släcks ned?

Vill Folkpartiet att Sverige ska satsa på den moderna teknik som alla andra länder i vår omvärld nu satsar på?

Anf. 5 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Ja, Folkpartiet vill att Sverige ska utveckla alla möjliga digitala tjänster på många områden. Men vi vill inte sätta verksamheten i famnen på Sveriges regering.

Osäkerhetsmomenten är så många att ingen vet om staten kan infria sitt löfte att verkligen täcka hela landet. Då tycker vi att det argumentet faller.

Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag har en annan fråga också. Vad fick Folkpartiet att byta fot? Ni var de starka förespråkarna 1997. Det var också under en borgerlig regering med en folkpartistisk kulturminister som Teracom bildades. Tanken var just att man skulle kunna garantera *public service* i hela landet, oavsett via vilken teknik det skulle sändas. Vad hände? Det skulle vara intressant att få det utrett. Först verkar man aktivt för det digitala marknätets utbyggnad och sedan verkar man mycket aktivt emot det.

Anf. 7 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! När man fattade besluten 1997, eller tidigare, var det digitala nätet inte huvudproblemet. Då gällde det att bryta sönder det jättestora komplex som Televerket var.

Jag har försökt hitta dokumentation för påståendet att man hade lovat att aldrig acceptera privatisering. Jag har inte hittat det. Det är möjligt att det refererar till några debatter. Men jag har inte hittat att det skulle ha funnits en principiell, definitiv synpunkt om att privatisering på området aldrig skulle accepteras av Folkpartiet.

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

Anf. 8 ANNIKA NILSSON (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas frågan om en statlig garanti för Teracom. Regeringens proposition föreslår att riksdagen ska ge regeringen bemyndigandet att utfärda en kreditgaranti på 2 miljarder kronor till Teracom AB.

Teracoms huvuduppgift är att sända ut radio och TV till hela landet genom det marksända nätet. Just nu lever vi i en övergångstid mellan två tekniker, nämligen analoga och digitala sändningar. På de flesta tekniska områden ser vi en övergång till digital teknik, och det sker nu även för TV-sändningarna.

I Sverige finns det tre dominerande sätt att distribuera TV – satellit, kabel och marksändning. I alla tre distributionssätten sker nu en övergång till digitala sändningar. Inom satellit har vi kunnat se att aktörerna i praktiken bytt ut mottagningsboxen från analog till digital just för att underlätta denna övergång.

I denna debatt ska vi inte diskutera marksänd digital TV:s vara eller icke vara. Det får vi möjlighet till när Digital-TV-kommitténs betänkande blir proposition. Det är däremot viktigt att säga att övergången till digitala sändningar inte är något unikt för marknätet utan präglar alla distributionsformer. Det som gör marknätet unikt är att det når ut till alla landsändar och till alla människor.

Skulle vi i morgon stänga marknätet skulle det innebära att en tredjedel av Sveriges befolkning skulle mista sina TV-sändningar. Det marksända nätet är en viktig del av vår infrastruktur. I dag finns det fyra digitala nät som täcker 90 % av befolkningen, och ett femte är under uppbyggnad. Med hänsyn till att Teracom är viktig för att garantera TV-sändningar i hela landet anser vi att bolaget inte, varken helt eller delvis, bör säljas ut.

Min utgångspunkt är att konsumenten även i framtiden ska kunna välja mellan olika distributionsformer. En god konkurrens mellan de tre distributionssätten är viktig då vi vet att det i slutänden faktiskt är konsumenten som gynnas. För att kunna konkurrera med satellit- och kabelsändningar, som också i dag sänder digitalt, måste även marknätet för att bli en attraktiv produkt också digitaliseras. Skulle så inte ske kommer marknätet sakta att fåsas ut.

Fru talman! Teracom befinner sig i en investeringsfas. Med anledning av detta har bolaget haft en dialog med ägaren, dvs. regeringen, angående företagets behov av investeringskapital. Avgörande för hur mycket kapital som bolaget behöver är den inriktning som riksdagen fastställer när det gäller det digitala marknätet. Det kommer vi att ta ställning till när en proposition kommer.

I den dialogen har företaget inkommit med en önskan om ett ägartillskott. Vid en extra bolagsstämma i november gav regeringen ett tillägg i ägardirektiven där det bl.a. krävdes ett åtgärdsprogram i syfte att prioritera kärnverksamheten, att kompletterande verksamhet som telekom ska genomföras med lägre risk och mindre behov av egna investeringar, att vissa dotterbolag helt eller delvis avyttras samt att bolaget ska genomföra ett sparprogram för att reducera kostnaderna i företaget. Detta åtgärdsprogram har nu startats, och i fredags lämnade bolaget den första rapporten till regeringen. För att ge bolaget andrum under åtgärdsprogrammet valde regeringen att föreslå en kreditgaranti på 2 miljarder kronor.

Fru talman! Under utskottets behandling av propositionen har vi fått information från Teracom, Riksgälden, Kulturdepartementet, Finansdepartementet och Näringsdepartementet. Vi har genomgående analyserat vilka konsekvenser kreditgarantin kommer att få. Det är glädjande att konstatera att vi i dag har en mycket bred parlamentarisk majoritet bakom utskottets betänkande.

Jag vill lyfta fram några saker i betänkandet.

Det har förts diskussioner både här i riksdagen och i medierna angående att kreditgarantin inte skulle överensstämma med de regler som EU-kommissionen satt upp för garantier. Jag är efter genomgångarna i utskottet övertygad om att garantin kommer att utformas på ett sätt som inte strider mot de regler som finns.

Utskottet konstaterar, precis som finansutskottet i sitt yttrande, att det vid regeringens och Riksgäldens fortsatta behandling av ärendet kan framkomma nya omständigheter som gör att det kan ifrågasättas ifall kreditgaranti fortfarande är den lämpligaste lösningen för att överbrygga de problem som Teracom ställs inför när åtgärdsprogrammet ska genomföras. Regeringen bör i så fall kunna återkomma till riksdagen med förslag.

Genom den infrastruktur som det marksända nätet utgör är det även attraktivt för andra verksamheter än sändning av TV. Ett sådant område är telekom. Utskottet konstaterar att det befintliga marknätet också ska kunna användas för telekomsatsningar i syfte att bolagets lönsamhet långsiktigt ska förbättras. Sådana investeringar bör dock göras med låg risk och med ett begränsat behov av egna investeringar. Teracom är ett företag som utvecklats genom den egna verksamheten och inte genom uppköp. Därför anser jag att det är viktigt att bolaget även i framtiden får möjlighet att vidareförädla verksamheten. Det måste dock ske utan att det går ut över kärnverksamheten.

Med anledning av att bolaget för närvarande befinner sig i ett omstruktureringsarbete och genomför åtgärdsprogrammet är det viktigt att regeringen följer bolagets utveckling. Som jag ser det ger garantin bolaget en nödvändig trygghet under detta arbete. När effekterna av åtgärdsprogrammet kan ses bör regeringen återkomma till riksdagen med en redovisning av företagets finansiella ställning och långsiktiga finansieringsbehov. Detta föreslår utskottet att riksdagen ger regeringen till känna.

Det har nu gått några månader sedan regeringen presenterade propositionen. För att ge bolaget möjlighet att i lugn och ro genomföra de nödvändiga åtgärderna föreslår vi att garantin förlängs till den 31 december 2002 till skillnad från propositionens förslag som var den 31 oktober.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis säga att jag anser att Teracom är ett starkt och välutvecklat företag som spelar en mycket viktig roll i den infrastruktur som marknätet är. Det gör mig både arg och besviken när jag hör kommentarer från olika håll om att Teracom är på väg att gå i konkurs. I sådana påståenden ligger ingenting, och effekten blir bara att bolaget skadas. Detta är mycket olyckligt och faktiskt både oansvarigt och osant. Teracom har sagt sig behöva kapital för att göra de investeringar som vi har gett det i uppdrag att göra, nämligen att digitalisera marknätet.

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

Det är oerhört viktigt att ägaren stödjer Teracom i dess arbete. Det första steget är detta betänkande och den möjlighet till garanti som härmed ges. Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet i dess helhet.

Anf. 9 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag har väldigt svårt att förstå hur regeringens kalkyl ska gå ihop på slutet. Det är mycket viktigt att den sista delen av marknätet nu byggs ut snabbt så att vi vet att alla nås av de digitala sändningarna och det analoga nätet kan släckas ned. Det är oerhört dyrt att sända parallellt som vi gör i dag.

Alla är överens om att det då behövs tillskott av pengar, oavsett hur man ser på det. Från regeringens håll skulle man helst vilja strypa telekomverksamheten, som kan ge intäkter. Där har utskottsmajoriteten ändrat skrivningarna och tillåter det på ett bättre sätt. Men regeringen vill heller inte ge ägartillskott och bredda ägandet. Var ska då pengarna komma ifrån? Det är min fråga.

Anf. 10 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Också jag tycker att det är oerhört viktigt att vi får digital marksänd TV i hela landet och att vi bygger ut nätet så att det når alla människor. Den diskussionen kommer till riksdagen med en proposition från regeringen efter det att Digital-TV-kommitténs betänkande har behandlats.

Hur utbyggnadstakten ska vara får vi diskutera när den propositionen kommer. Men jag vill redan nu säga att jag delar Inger Davidsons uppfattning att det är viktigt att nätet byggs ut så att alla människor nås.

Som jag ser det genomför nu bolaget en omstrukturering och ett åtgärdsprogram. När det är gjort får regeringen komma tillbaka och tala om huruvida bolaget är i behov av kapital och hur man i så fall ska tillgodose det behovet.

Vi har inte sett det som ett alternativ i dag att inleda den utredning som Inger Davidson vill göra om ett breddat ägande. Vi tycker att Teracom är så pass viktigt ur ett infrastrukturperspektiv att det är en statlig angelägenhet och att staten då ska äga det.

När det handlar om hur den långsiktiga finansieringen ska klaras skriver utskottet att regeringen får återkomma till riksdagen.

Anf. 11 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Frågan är ju om det måste vara ett helstatligt bolag eller om det räcker att staten äger majoriteten och att man därmed får in friskt privat kapital i en del av verksamheten. Det tror vi skulle vara en möjlig väg att gå. Det är få som räknar med att den här omstruktureringen och sparprogrammet ska ge så mycket att det inte kommer att behöva tillskjutas nytt kapital. Ska vi ta det från skattepengar eller från den privata sidan? Det är det som blir den stora diskussionen. Och där har jag väldigt svårt att hänga med i regeringsföreträdarnas resonemang. Det går inte att säga att vi vill att alla hushåll ska nås och att det ska gå snabbt och i samma andetag bakbinda det företag som ska genomföra det genom att inte tillföra kapital.

Anf. 12 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! I utskottet har vi sagt att nu genomförs åtgärdsprogrammet och sedan får regeringen återkomma när man ser effekterna av det. Då får vi ta diskussionen, Inger Davidson, om det behövs mer kapital, om vi ska skjuta till det och om det ska ske via skattsedeln eller på annat sätt. Men jag tycker inte att vi är där i dag.

Anf. 13 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Hela den här diskussionen är en diskussion om TV-tittarna. TV-tittarna har inte alls visat sig lika entusiastiska som regeringen när det gäller digitaliseringen. I stället för 400 000 TV-tittare som man hade räknat med skulle ha tillgång till de digitaliserade sändningarna har vi bara 100 000.

Min fråga är: Ska vi tvinga människor att ändra sina vanor och köpa ny teknik som de i dag inte är intresserade av att köpa?

Anf. 14 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Vi ska inte tvinga någon till något. Det handlar om att ge en möjlighet till ett teknikskifte. Det är också viktigt att påpeka, Ana Maria Narti, att utvecklingen av digital marksänd TV inte skiljer sig från andra teknikskiften. I dag har vi nått över 100 000 abonnenter. Det är positivt i sig. Det är möjligt att vi från början hade väldigt optimistiska prognoser, men utvecklingstakten när det gäller övergången från analog till digital marksänd TV skiljer sig inte från andra teknikskiften.

Anf. 15 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra att vi möjligen var lite överoptimistiska. Min fråga är: Är inte majoritetspartierna överoptimistiska också i dag? För att låta allt ligga i en obestämd framtid, såsom man gör, måste man räkna med att Teracom rycker upp sig mycket snabbt.

Det som gäller här är brist på kapital. Varför säger man då inte att man kommer att agera för att statsbudgeten tillåter detta? Vi i Folkpartiet är emot detta. Jag tycker att det är en mycket rakare hållning att ge klart besked om en mycket viktig finansieringsfråga och inte låta det hela vila i osäkerhet med garantier som vi vet inte löser grundproblemet, nämligen brist på kapital.

Anf. 16 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att majoriteten här i riksdagen tar ansvar för det här företaget. Det är nu inne i ett omstruktureringsarbete. Vi vet inte i dag vilka effekterna blir av det omstruktureringsarbete och det åtgärdsprogram som nu genomförs. Jag tycker att det hade varit mer oansvarigt att redan i dag gå ut och säga att så här mycket pengar ska vi använda eller så här ska vi lösa det i framtiden. I utskottets betänkande har vi varit klara och tydliga och sagt att när effekterna av åtgärdsprogrammet kan ses får regeringen återkomma med en analys av situationen och en bedömning av det långsiktiga finansieringsbehovet och hur man tänker lösa det.

Anf. 17 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Det är oroande att Teracom behöver ekonomisk förstärkning. Det känns inte bra att vi som skrev betänkandet SOU 2001:90 *Digital TV – modernisering av marknätet* inte diskuterade den här frågan om kapitalägartillskott. Vi fick veta det först när den extra bolagsstämman var den 29 november förra året, och vi lämnade vårt betänkande strax före.

Nu föreslår utskottet en utökad tillfällig garanti och att regeringen ska göra en analys och en samlad bedömning av Teracoms ekonomiska utveckling och återkomma till riksdagen med en redovisning av företagets finansiella ställning och långsiktiga finansieringsbehov. Det hastar. Vi vill inte att det ska bli svart i rutan och att TV-utbudet i framtiden ska begränsas till att komma via de kommersiella satellit- och kabelbolagen.

Det behövs inte bara ett offentligt ägande av järnväg och väg. Vänsterpartiet menar att det även behövs ett offentligt ägande när det gäller infrastruktur i etern.

Av SVT, UR och Sveriges Radio kan vi kräva sådant som vi inte kan kräva av kabel- och satellitbolagen. Vi kan begära att de ska ha en viss andel samhällsinformerande program, att de ska spegla såväl kvinnors som mäns vardag, att de ska betjäna grupper av funktionshindrade genom att t.ex. texta program och de ska ha program på minoritets- och invandrarspråk. De ska också ha en viss andel kvinnor i sina styrelser osv. Allt detta kan vi göra utan att *public service* blir någon maktens megafon och för att Teracom inte själva bestämmer vilka program de ska sända.

Det grundar sig på systemet med fristående bolag som har ett ramavtal med staten att jobba efter. Det är ett avtal som innehåller krav av ovanstående typ men som inte reglerar själva innehållet. Dessutom ska det finnas en offentligt ägd infrastruktur för att förmedla de här tjänsterna.

En av Vänsterpartiets viktigaste kulturprioriteringar är just att värna *public service*, en radio och TV i allmänhetens tjänst. Det innebär i praktiken också att vi måste fortsätta att driva digitaliseringen av såväl radio som TV. Sändningarna ska vara okodade och kostnadsfria förutom licensavgiften. Det innebär att Teracoms finanser måste komma i ordning, och det tror jag också att ägarna, det svenska folket, skulle hålla med om.

Ett demokratiskt samhälle kan bara finnas om det finns yttrandefrihet. För att vi ska kunna använda yttrandefriheten måste vi ha tillgång till olika uttrycksmedel, medier. Det är samhällets uppgift att se till att vi har en sådan tillgång, liksom det är samhällets uppgift att se till att det bland dessa medier finns en viss grundservice när det gäller nyhetsförmedling och samhällsinformation som når alla i Sverige med olika typer av kulturell infrastruktur. Den här infrastrukturen är t.ex. länsteatrar, bibliotek och presstöd, men det är också marksänd digital radio och TV.

Ett offentligt ägande garanterar dessa sändningar. Att förlita sig på avtal med den kommersiella mediemarknadens aktörer – vars programutbud styrs främst av reklam – som kan sägas upp är ingen framkomlig väg. Att hänvisa konsumenten till att koppla upp sig på nätet för att se TV eller lyssna på radio och betala samtalsmarkering för det är inte heller en framkomlig väg. Men jag tror att dessa andra distributionsplattformar kan vara ett komplement för att nå ut till alla i hela landet.

Teknikskiftet är kortsiktigt dyrt, men nödvändigt. Den analoga tekniken är snart ute. Det har varit svårt att sälja mottagare för markbunden digital signal, och det är detta, och utbyggnaden av nätet, som gjort att Teracom fått ekonomiska problem. Därför tycker jag att vi måste lyfta blicken och se denna satsning på lite längre sikt. För den skull vill jag givetvis inte förringa de problem som säkert fortsatt kommer att dyka upp.

De digitala sändningarna är billigare. De tar mindre plats i etern. När de analoga signalerna släcks frigörs ett utrymme. Teracom kan då utveckla andra typer av tjänster och få intäkter för det. Ju kortare tiden för parallellsändning är, desto större blir den samhälleliga vinsten. Men först av allt krävs det ett riksdagsbeslut om huruvida vi ska stänga de analoga sändningarna eller inte och om vi ska göra en utbyggnad av det digitala radio- och TV-nätet eller inte. Detta beslut väntar vi fortfarande på.

Kulturutskottet föreslår nu en utökad kreditgaranti och en omstrukturering till kärnverksamheten, samtidigt som dörren inte stängs för utvecklandet av nya telekomtjänster. Regeringen föreslås också på ett vänsterpartiinitiativ återkomma till riksdagen med en redovisning av Teracom's finansiella ställning och långsiktiga finansieringsbehov. Det är en bit på vägen.

Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag till beslut.

Anf. 18 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Charlotta Bjälkebring säger sig värna om *public service*-TV-företaget och om radion och ser det som ett argument för att staten måste äga marknätet. Betyder det att hon underkänner den *must carry*-lagstiftning som gör att kabelföretagen också sänder allt som finns av *public service*? Menar Vänsterpartiet att man på något sätt har underlättat för satellitföretagen att få tillgång till SVT:s program?

Anf. 19 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Det är ett problem i sig. Jag underkände inte alls *must carry*-principen och den lagstiftningen. Det tycker jag är en bra princip. Men om man hade gjort digitaliseringen på ett lite annorlunda sätt – om man t.ex. hade satsat mer i glesbygd och i de områden som inte nås av kabelsändningar, där valet, om man vill ha ett utökat medieutbud, står mellan marksänd digital TV och satellit – tror jag att teknikskiftet hade gått mycket lättare och mycket fortare. Jag tycker att vi har tänkt fel när det gäller den struktur som vi hittills har använt.

Jag tror inte att det är så lätt som Jan Backman säger och att vi skulle kunna införa *must carry*-principen när det gäller satellitbolagen. Satellitbolagen sänder i huvudsak från andra länder, osv. Jag tror inte att det är en framkomlig väg. Om vi ska hänga med i teknikskiftet och nå ut till alla i hela landet måste vi helt enkelt digitalisera det marknät via vilket vi har sänt ut radio och TV-program till hela Sveriges befolkning sedan 50-talet. Jag tycker att det är ett bra system. Det ska vi inte ge upp bara för att marknads krafter är starka och vill driva sina plattformar.

Anf. 20 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Många talare har gett en historisk exposé över händelserna före beslutet och den situation som vi befinner oss i i dag. Jag skulle

dock vilja förtydliga lite grann. Beslutet att bygga ut det digitala marknätet fattades av en majoritet – Socialdemokraterna, Folkpartiet och Centerpartiet – men Kristdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet reserverade sig inte. Det tycker jag att man ska komma ihåg. Det har funnits och finns en bred majoritet bakom den utveckling som vi har i dag.

Teracom är ett helstatligt bolag som ansvarar för att besluten som vi fattar här i riksdagen genomförs. Nu har riksdagen beslutat att det digitala marknätet ska byggas ut i hela landet. Då måste Teracom få förutsättningar för att göra detta.

Jag håller med Charlotta Bjälkebring om att det hade varit bra om företaget hade slagit larm lite tidigare än vad det gjorde.

Mina vänner! Det finns olika skäl till att länderna i världen digitaliserar sina marknät. I t.ex. Holland, där man har ett i princip heltäckande kabelnät, bygger man ut för att öka konkurrensen inom medieområdet. Medge att ett av samhället ägt distributionsnät ökar konkurrensen gentemot de kanaler som distribuerar television kommersiellt. Ett av samhället ägt distributionsnät är ett solidariskt samhällsansvar. På så sätt garanterar man att Sveriges Televisions program sänds utanför storstadsregionerna, dvs. även där det inte är lönsamt kommersiellt. Jag menar att den konkurrensen är ett viktigt politiskt ansvar gentemot Sveriges befolkning, dvs. gentemot konsumenterna av program från Sveriges Television.

Teracom är ett bolag med stora tillgångar i kommunikation. Nu när riksdagen gett dem uppdraget att modernisera nätet för att möta den nya tekniken, som både är billigare, har högre kvalitet och erbjuder fler möjligheter – bl.a. regionala sändningar – måste bolaget rimligen få ekonomiska och politiska förutsättningar att klara detta.

Vi får medge att det är politiska beslut som ligger bakom dagens situation, kopplade till företagets vilja att greppa om mycket på en gång.

Nu föreslås en avsmalning av företagets verksamhet, och det är bra. Vi har tidigare från Miljöpartiets sida varit kritiska till att de statliga företagen saknar ägardirektiv. Vi menar att det ska finnas ett skäl till att samhället äger, och detta skäl ska formuleras på något sätt.

Vi vill ge företaget möjlighet att leva vidare och klara teknikskiftet. Digital-TV-beredningen har lagt fram förslag till hur utbyggnaden av det digitala marknätet kan fortsätta på ett smartare sätt än tidigare. Kommittén föreslår bl.a. ett kommersiellt ansvar för de olika knippena av distributionsmöjligheter – multiplexerna.

Jag hoppas att det inte dröjer alltför länge innan regeringen lägger fram en proposition, för det är själva förutsättningen för att företaget ska kunna planera för sin framtid.

Fru talman! I detta läge håller Miljöpartiet dörren öppen för breddat ägande av Teracom AB – självklart med en statlig majoritet. Vi avvaktar resultatet av dagens riksdagsbeslut om omstrukturering och fokusering av företagets verksamhet och kreditgarantin, och därför yrkar jag bifall till förslaget i kulturutskottets betänkande.

Anf. 21 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Frågan för dagen är huruvida staten ska gå i borgen för Teracom – om vi med skattebetalarnas pengar som garanti ska lugna Teracoms oroliga långivare. Det är en stor sak i sig. Staten riskerar att

behöva använda 2 000 miljoner kronor av skattebetalarnas pengar för att rädda ett misskött bolag undan konkurs.

Men frågan är större än så. Teracoms ekonomiska kris är resultatet av ett politiskt framdrivet fiaskoprojekt.

Faktum är att Teracom utan kreditgaranti skulle riskera att försättas i konkurs eller gå över styr – för att använda Teracoms egna ord när man beskriver företagets ekonomiska problem. Man säger t.o.m. att man behöver 800 miljoner kronor i kapitaltillskott för att inte gå över styr. Det kan inte råda någon tvekan om vad företaget menar när man använder sig av den formuleringen.

Antingen är Annika Nilsson okunnig, har inte läst Teracoms handlingar ordentligt, eller också ljuger hon när hon säger något annat. Teracom riskerar att gå över styr. Så säger man själv.

Regeringen med kulturminister Ulvskog i spetsen har tvingat Teracom att i strid med alla ekonomiska kalkyler satsa oerhörda summor på att få i gång den marksända digital-TV:n. I dag ser vi resultatet.

Företagets ekonomi är så urusel att långivarna har börjat känna sig oroliga för att de aldrig kommer att få tillbaka de pengar som de har lånat ut till företaget.

Enligt den finansiella analys som Kulturdepartementet självt har låtit göra kommer den marksända digital-TV:n aldrig att bli lönsam. I själva verket kommer Teracom att förlora ca 3 500 miljoner kronor på digital-TV-projektet – detta enligt Kulturdepartementets egen analys.

I slutändan blir det som vanligt folket som drabbas. Varje hushåll tvingas att betala närmare 1 000 kr mer i skatt för att finansiera Marita Ulvskogs misslyckade digital-TV-satsning. Varje gång vi ser Robert från Boxer i TV-rutan kostar det pengar för de svenska hushållen.

Fru talman! Så sent som i fredags upprepade Teracom sitt krav till regeringen. Man har behov av ytterligare 825 miljoner kronor för att överleva på sikt. Dessutom kräver Teracom nya reklamregler som gör det lättare att sända reklam i Ulvskogs digitala TV-nät.

Allt detta är resultatet av att det digitala marknätet saknar konkurrenskraft. Redan i dag kan fler hushåll nås av digital satellitsänd TV än vad som kan nås via det digitala marknätet. Dessutom kommer aldrig det digitala marknätet att ens komma i närheten av antalet kanaler som kan sändas via kabel eller satellit.

Till detta ska läggas att det är tio gånger dyrare att sända TV-kanaler via det digitala marknätet än via t.ex. satellit. Det är klart att det digitala marknätet aldrig kan nå lönsamhet med dessa förutsättningar.

Kulturministern och andra gör sitt yttersta för att lägga locket på i den här frågan och skjuta den totala härdsmltan till efter valet. Hon har undvikit att svara på frågor om det digital-TV-projektets misslyckande. Men det hade varit mer hedersamt om kulturministern hade vågat erkänna att satsningen på digital marksänd TV har misslyckats och i stället tagit ansvar för att reda upp i röran.

I stället för att som i dag ge Teracom livsuppehållande hjälp i form av en kreditgaranti borde vi för att minimera kostnaderna för skattebetalarna i dag besluta om att sätta stopp för den olönsamma satsningen på marksänd digital-TV och sälja Teracom till en ägare som har den kompetens som krävs för att driva denna sorts företag på ett framgångsrikt sätt.

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

Trots Marita Ulvskogs tystnad i den här frågan hoppas jag att hon i dag som politiskt ytterst ansvarig kan svara på några av de väsentliga frågor som finns.

Kulturministern har vid flera tillfällen hävdat att Teracom inte alls befinner sig i en ekonomisk kris. Om så är fallet infinner sig givetvis frågan: Varför ska vi då utfärda en kreditgaranti här i dag? Således: Anser kulturministern att Teracom befinner sig i en ekonomisk kris eller inte? Om inte, varför ska vi då tvinga medborgarna att gå i borgen för Teracoms lån?

Den som är satt i skuld är inte fri. Kulturministern har tidigare vägrat att svara på frågan om vad hon avser att vidta för åtgärder för att inte sätta det svenska folket i skuld genom den aktuella kreditgarantin. I dag ska riksdagen fatta beslut om kreditgarantin, så nu borde kulturministern kunna svara på denna fråga: Är det rimligt att sätta svenska folket i skuld och göra de ofria på grund av att regeringen och kulturministern inte klarat av att driva digital-TV-projektet och Teracom på ett framgångsrikt sätt?

Fru talman! Sedan undrar jag om kulturministern har en annan uppfattning än den som framkommer av den analys som Kulturdepartementet har låtit göra och som visar att den marksända digital-TV:n aldrig kommer att gå med vint utan snarare förorsaka Teracom förluster på 3 500 miljoner kronor. Således: Instämmer kulturministern i den finansiella analys som har gjorts där man har kommit fram till att digital-TV-projektet aldrig kommer att bli lönsamt utan i stället kommer att kosta 3,5 miljarder kronor?

Vidare undrar jag om kulturministern avser att vidta några åtgärder för att ha en beredskap, om det nu visar sig att EU underkänner kreditgarantin och säger att den strider mot EU-rätten om statsstöd. Om så sker kommer Teracom om några månader att befinna sig i en än mer allvarlig och akut ekonomisk kris än vad företaget befinner sig i dag. Det vore rimligt att kulturministern hade en alternativ plan i beredskap. Således: Vad avser kulturministern att vidta för åtgärder om EU underkänner kreditgarantin?

Fru talman! Slutligen undrar jag varför kulturministern anser att det är en statlig angelägenhet att subventionera TV-sändandet av vålds- och porrfilmer.

Jag hoppas att kulturministern i dag kan ge svar på dessa frågor.

Anf. 22 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! Det här var något av det mest osmakliga som jag har hört. Min kommentar är att med Gunnar Axéns resonemang borde kulturutskottets beredningsområde helt läggas ned. Kultur, idrott och ungdomsverksamhet går faktiskt inte med vinst.

Gunnar Axén har inte förstått att det finns andra värden i livet än att tjäna pengar, t.ex. yttrandefrihet och demokrati.

Anf. 23 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Om det är något som är osmakligt borde det vara just det faktum att staten subventionerar TV-sändandet av vålds- och porrfilmer.

Det är en väsentlig skillnad på att sända TV och att ägna sig åt att arrangera knattfotboll eller annan kultur- och idrottsverksamhet.

Det går att sända TV på kommersiella villkor och på ett lönsamt sätt. Det sker i dag via kabel och via satellit. Det finns ingen anledning för staten att satsa skattebetalarnas pengar på ett projekt som inte kommer att kunna bli lönsamt, på ett projekt som använder sig av en föråldrad teknik.

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

Anf. 24 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Fru talman! En majoritet av riksdagens ledamöter delar inte Gunnar Axéns uppfattning.

Anf. 25 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Nej, jag har tyvärr noterat det.

Anf. 26 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Denna debatt har uppvisat en väldigt bred samsyn kring Teracom och kring det digitala marknätet. Den har också tydligt visat att det egentligen handlar om två saker.

Den ena saken är principen att så gott som alla hushåll ska kunna få tillgång till TV och radio i hemmen också i framtiden, och då är det digitala marknätet nödvändigt för att man ska nå det målet.

Den andra saken handlar om ifall Teracom ska vara ett statligt företag eller om det ska privatiseras. Ska man ha enbart privata monopol när det gäller radio- och TV-distribution eller ska man ha ett samhällsägt företag som kan hävda allmänintresset och som inte behöver drivas efter det som är kortsiktigt lönsamt?

Det finns två partier som mäter sig ur i båda dessa frågor: Moderaterna och Folkpartiet. Moderaterna är kolossalt ensamma i sina utfall, som faktamässigt är helt sanslösa och rymmer uppgifter som det helt enkelt inte finns någon verklighetsgrund för. Gunnar Axén höjde rösten, men det skorrade likväl när han blandade äpplen med päron.

Folkpartiet, det andra partiet som mäter sig ur, är betydligt intressantare. Teracom var nämligen ett företag, vilket också har framkommit här i debatten, som skapades av den borgerliga regeringen i början av 90-talet. Det var en folkpartistisk kulturminister, Birgit Friggebo, som stod för den proposition som aviserade Teracoms bildande.

Ana Maria Narti har inte hittat grundtexterna. Jag skulle vilja föreslå Ana Maria Narti att titta i proposition 1991/92:140. Där skriver hennes partivän Birgit Friggebo att Teracom ”bör, som en del av samhällets grundläggande infrastruktur, behållas i helstatlig ägo. Bl.a. beredskaps-hänsyn talar för detta. Det statliga ägandet bör även ses som en garanti för konkurrensneutralitet inom rundradioverksamheten, och för att priserna i den del av verksamheten som inte är konkurrensutsatt, utsändningstjänsterna, inte blir oskäligt höga. — — — Jag har inte för avsikt att senare föreslå en privatisering av bolaget.”

Likadant är det med Lars Leijonborg, den nuvarande partiledaren i Folkpartiet. I motion 1994/95:K418 sjunger han den digitala marksända televisionens höga visa – om hur viktig den är för *public service*, för att nå alla hushåll och för att inte bli beroende av kommersiella TV-företag för vilka en hel del hushåll är olönsamma, och varför vi därför måste ha marksänd digital television. Han säger att detta teknikskifte kanske

kommer att ta 10–15 år men att vi inte får ge upp eftersom det är ett så viktigt allmänintresse.

Det är därför som Folkpartiets kovändning är så kolossalt intressant. Vi andra här, vi fem partier som står bakom det mesta i det som ligger på riksdagens bord i dag och även digital-TV-projektet – alltså kristdemokrater, alltså centerpartister, alltså socialdemokrater, vänsterpartister och miljöpartister – delar ju de här uppfattningarna som folkpartisterna stod för då, för ett antal år sedan. Men nu är det de som har ställt sig på Gunnar Axéns sida.

Man blir lite fundersam. Bara för att det är valår ska man väl ändå inte släppa de viktiga sakfrågorna. Populism har ett högt pris, och vi andra står inte för populism i denna fråga. Vi tycker att det är viktigt att det inte blir svart i rutan hemma hos de människor som av olika skäl blir väldigt olönsamma TV-hushåll för de kommersiella aktörerna. Vi tycker att de också ska få se TV i framtiden. Därför driver vi denna fråga vidare.

Vad dagens förslag handlar om, det förslag som riksdagen har att ta ställning till, är att ta ansvar för ett statligt företag som har svårigheter, som säkerligen kommer att fortsätta att ha vissa problem och som säkert kommer att visa dåliga siffror under den omstrukturingsperiod man befinner sig mitt uppe i. Det vi har gjort från regeringens sida är att vi har gjort tillägg till de befintliga ägardirektiven där vi har sagt: Omstrukturerera företaget! Koncentrera er på kärnverksamheten! Gör er av med sådant som inte behövs för kärnverksamheten! Det håller man på med nu. Första beskedet kom redan den 9 januari, då man hade börjat komma i gång med detta omstrukturingsarbete.

Vi följer detta mycket nära. Men det är företagsledningen och styrelsen som styr Teracom; det kan varken regeringen eller riksdagen göra annat än i allmänna termer. Vi kan säga: Det här är en viktig uppgift för er, dvs. att se till att vi får ett tekniskifte från analog till digital sändningsteknik. Vi har också gett de allmänna förutsättningarna, dvs. att ni får, om ni vill, bygga ut detta i hela landet.

Självklart kommer regeringen att återkomma till riksdagen när vi ser vad denna omstrukturering ger. Självfallet kommer också regeringen, i samband med att Digital-TV-kommitténs betänkande ska resultera i en proposition, att komma tillbaka till de långsiktiga förutsättningarna för att Teracom ska kunna ta hand även om de TV-hushåll som aldrig kan ge positiva siffror utan är olönsamma och som just därför måste hanteras av ett företag som inte drivs av vinstintresse.

Jag vill dock, som sagt, tacka för alla kunniga och samsynta inlägg som kommit från fem av riksdagens partier här i talarstolen i dag.

Anf. 27 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Jag noterar att kulturministern sin vana trogen inte svarar på några frågor om digital-TV-projektets misslyckande eller Teracoms ekonomiska kris. Jag noterar i alla fall att kulturministern inte längre hävdar att Teracom *inte* befinner sig i en ekonomisk kris. Jag tar det som ett erkännande av att företaget faktiskt befinner sig i en ekonomisk kris.

Jag noterar att kulturministern inte redovisade någon beredskap för vad som händer om EU underkänner kreditgarantin, vilket kan göra att företaget hamnar i en än mer akut ekonomisk krissituation än i dag. Jag noterar också att kulturministern inte hade några argument för varför vi

med skattebetalarnas medel ska subventionera TV-sändande av vålds- och porrfilmer.

Kulturministern hävdade däremot att jag använde mig av felaktiga fakta. Vilka fakta var felaktiga? Är det fel när jag säger att Teracom hävdar att man behöver 800 miljoner kronor i kapitaltillskott för att inte gå över styr? Nej, det är inte fel. Är det fel när jag hävdar att den finansiella analysen gör gällande att digital-TV-projektet sannolikt aldrig kommer att gå med vinst? Nej, det är inte fel. Är det fel när jag säger att den finansiella analysen visar att digital-TV-projektet kommer att kosta Teracom 3 500 miljoner kronor? Nej, det är inte fel.

Om kulturministern vill visa att det är hon och inte jag som har rätt, lägg då korten på bordet! Sluta hemligstämpla alla handlingar och redovisa öppet hur det ser ut med ekonomin i dag! De fakta jag använder mig av är de som har framtagits av KPMG:s konsulter på uppdrag av Kulturdepartementet och de uppgifter som Teracom själva lämnat.

Anf. 28 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara säga att Gunnar Axén, som enda person här i riksdagen, gör en tolkning av de dokument han läser som avviker från vad andra människor, majoriteten i denna riksdag, har utläst ur precis samma papper. Jag kan bara säga att Gunnar Axén blandar äpplen med päron. Han tittar på prognoser som handlar om en väldigt lång tidsperiod och som förutsätter att beslut som dagens beslut inte skulle tas, att regeringen och riksdagen inte skulle ta ett ägaransvar utan ställa sig på samma barrikad som Gunnar Axén och bara svärta ned och försöka skada detta företag. Vi tänker inte göra det. De siffror som Gunnar Axén väljer som slagträ i denna debatt, som egentligen handlar om att det är valår i år, kommer vi inte att använda oss av. Vi tar ansvar – Gunnar Axén bedriver valkampanj.

Anf. 29 GUNNAR AXÉN (m) replik:

Fru talman! Om det är någon som i den här frågan tar hänsyn till att det är valår i år så är det kulturministern, Socialdemokraterna och deras stödpartier, när man gör allt för att skjuta digital-TV-projektets haveri till efter valet.

Kulturministern har fel när hon säger att majoriteten av riksdagsledamöterna har kunnat läsa de här handlingarna och kommit fram till en annan uppfattning än jag. Det är bara ett litet fåtal riksdagsledamöter som faktiskt har haft tillgång till de aktuella handlingarna. Det borde Marita Ulvskog veta vid det här laget. Det är bara ledamöterna av kultur- och finansutskotten som har haft en möjlighet att i ett slutet rum sitta och läsa de handlingar som Marita Ulvskog helst vill hålla helt och hållet för sig själv. Det är väldigt få riksdagsledamöter som i dag faktiskt känner till hur det förhåller sig i Teracom.

Det vore bra för den här frågan om Marita Ulvskog visade prov på en lite större öppenhet och en vilja att faktiskt reda upp i den röra som hon har ställt till med.

Anf. 30 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Det känns inte meningsfullt att föra en dialog med Gunnar Axén. Det är exceptionellt, därför att det som kännetecknar den här

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

debatten och andra debatter i riksdagen är vanligtvis att det är meningsfullt att ha ett utbyte av åsikter. Det är väldigt svårt när det gäller Gunnar Axén.

Han försöker göra en viktig allmänpolitisk fråga till ett personligt engagemang från en person, ett statsråd. Han försöker göra detta till en valårsfråga, till en öppenhetsfråga. Jag tror att Gunnar Axén är mycket väl medveten om de regler som finns när det gäller affärssekretess. Jag tror att han är väldigt medveten om den möjlighet som riksdagsledamöter har att besöka bolagsstämmor i samtliga statliga företag, även Teracom.

Han vet också mycket väl från vilken typ av handlingar som sekretessen successivt har lyfts. Det är icke en politisk process. Det är juristerna i Regeringskansliet som med hänvisning till svensk lagstiftning fattar de besluten. Gunnar Axén försöker hela tiden blanda bort korten.

Vad det handlar om är att när Sverige står och darrar efter en svår kris för svenskt privat näringsliv väljer han att köra ett spår kring ett statligt företag som han vill privatisera. Det är ett företag som har ett visst problem, men det har en viktig uppgift. Det finns en mycket bred majoritet i Sveriges riksdag för att företaget ska få fortsätta att vara ett kraftfullt företag, för att vi ska ta ett ägaransvar för det. Men det vill inte Axén prata om. Han vill bedriva värsta sortens valpropaganda.

Anf. 31 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att frasen ”jag har inte för avsikt att föreslå privatisering” betyder ”Folkpartiet kommer aldrig i framtiden att föreslå privatisering”. Det står mycket tydligt ”jag” i den texten.

Men jag har faktiskt ingen svårighet med att det sker. Jag kanske dömde fel i denna fråga. Jag skulle vilja att min replik ledde till ett liknande erkännande från andra hållet i den här polemiken.

Att Lars Leijonborg bedömde att tekniksiftet kanske skulle ta tio femton år visar bara hur oklar situationen var när uttalandet gjordes. Vad vi vet i dag är att Teracom inte har hanterat frågan på ett sätt som skapar en trygg bild av framtiden. Därför är vi lika rädda som väldigt många andra här i plenisalen för att det ska bli svart i rutan.

Anf. 32 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Först bara en liten detalj. Det jag citerade ur var en proposition som hela den borgerliga regeringen stod bakom. Det ansvariga föredragande statsrådet sade i propositionen att det inte heller framöver var aktuellt att komma med några förslag om privatisering av Teracom.

Det handlar helt enkelt om en basal infrastruktur som är oerhört viktig för att hela landet också i framtiden ska kunna se television. Det handlar inte om att det nödvändigtvis ska bli fler kanaler. Det kan det också bli. Men vad det handlar om är att i princip alla hushåll ska kunna ha TV hemma.

Man ska inte som enskilt hushåll behöva göra jättelika investeringar, och då talar jag om jättelika investeringar, för att kunna ta emot television. Det är samhällets ansvar. Samhället måste ta ansvar för sådant som kostar mycket och som kanske inte är lönsamt. Så är det med t.ex. radio- och TV-distribution.

Anf. 33 ANA MARIA NARTI (fp) replik:

Fru talman! Man ska inte behöva göra jättelika investeringar för att se TV, säger statsrådet. Men om man via skattsedeln behöver göra jättelika investeringar i ett projekt som går mycket knackigt, är det inte samma sak?

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Teracom AB – garanti
och omstrukturering*

Anf. 34 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Förra årets granskning i konstitutionsutskottet visade mycket tydligt att skattemedel icke har använts i projektet för digital marksänd TV.

Bara för någon månad sedan vände sig den folkpartistiske partiledaren Lars Leijonborg till Riksdagens revisorer för att be dem undersöka om det inte ändå var så att skattebetalarnas pengar på något vis hade använts till detta digitala TV-projekt. Var det sant, som Gunnar Axén står här och påstår, att skattebetalarna har betalat ut miljardbelopp till projektet för de digitala marksändningarna?

Riksdagens revisorer avvisade Lars Leijonborgs önskan att ägarnas agerande skulle granskas därför att de slog fast att det icke har använts något av skattebetalarnas medel, än så länge, i detta projekt.

Anf. 35 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det är mycket riktigt att Birgit Friggebo som representant för den borgerliga regeringen skrev: Jag har inte för avsikt att senare föreslå en privatisering av bolaget. Det fanns inga sådana planer då. Det här var tio år sedan. Det var väldigt viktigt i det läget att markera detta, därför att den socialdemokratiska oppositionen bedrev skrämselfpropaganda mot allt vad bolagisering hette och framför allt mot allt vad privatisering hette.

Men tiderna förändras och för några år sedan kom den socialdemokratiska regeringen med ett förslag till riksdagen om en delprivatisering av bl.a. Teracom. Det avstyrktes då av en majoritet i näringsutskottet och avslogs sedan av hela riksdagen. Det kan man beklaga i det här läget. Just en delprivatisering med fortsatt majoritetsägande av staten, som kan stå för garantin för utbyggnad i hela landet, skulle vara ett mycket bra sätt att tillföra det kapitaltillskott som bolaget är i akut behov av. Jag undrar varför inte detta förslag skulle kunna prövas när faktiskt den socialdemokratiska regeringen en gång tidigare har lagt fram det i riksdagen.

Anf. 36 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag har full respekt för att Kristdemokraterna i diskussionen inför det beslut som ska fattas i dag har fört fram frågan om en delprivatisering. Men den socialdemokratiska gruppen och andra grupper i riksdagen delar inte den uppfattningen.

Det är klart att det kan hända saker på tio år som gör att man kan nyansera uppfattningen i vissa sakfrågor även om man behåller sina grundvärderingar. Jag tycker att man kan se ett tydligt uttryck för det i de ägardirektiv som regeringen lämnade till Teracom före jul. Vi markerade tydligt att vi vill se en omstrukturering av Boxer och Senda. Det är redan privata ägarintressen i dotterföretaget till Teracom. Den privata ägarandelen kan öka så länge Teracom behåller 51 % av ägarandelen. Den omstrukturering som nu pågår handlar om att helt privatisera delar av verk-

samheten, dvs. dotterföretag, och söka andra vägar för att t.ex. inte binda kapital i fastigheter.

Men för moderbolaget Teracom menar vi att av de skäl som Birgit Friggebo anförde i propositionen 1991/92 bör moderbolaget inte privatiseras. Låt oss gärna föra den diskussionen vidare när omstruktureringsperioden är över och vi ser hur det har gått för Teracom och när vi ska ta ställning till de långsiktiga villkoren för Teracom. Från regeringens sida är vi dock helt på det klara med att moderbolaget inte ska privatiseras.

Anf. 37 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det är att beklaga att regeringen inte ens kan visa en sådan öppenhet att det går att sätta i gång en utvärdering och undersökning om det här skulle kunna vara en möjlighet. Det här tar tid. Om det först ska göras en undersökning och det sedan ska gå att få till stånd utförsäljning av delar av bolaget osv. hinner det förflyta lång tid. Vad som hinner hända under den tiden går det bara att spekulera om. Vi vet att det är stora problem i dag i bolaget.

Jag har svårt att förstå att när den socialdemokratiska regeringen tidigare, utan något speciellt skäl, har föreslagit just detta för riksdagen inte kan tänka sig att göra det nu när behovet är så stort av nytt riskkapital.

Anf. 38 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera att dagens regering omfattar till hundra procent de grundvärderingar som handlar om moderbolagets behov av att även i fortsättningen vara ett statligt företag.

Det viktiga för Teracom är att med stöd av de nya ägardirektiven genomföra en koncentration och en omstrukturering. Vi fick en rapport i fredags om hur långt företaget har kommit. Den är helt offentlig, Gunnar Axén. Jag har inte sett den omnämnd i någon tidning.

Det som kommer att redovisas senare kommer säkert att vara problematiska siffror. Det kommer att finnas fler problem att lösa. Det viktiga är att vi känner ett gemensamt ansvar att se till att Teracom får möjlighet att fullfölja det uppdrag Teracom har. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen med förslag om detta.

Anf. 39 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Det mesta är väl vid det här laget sagt i denna debatt, men låt mig ändå göra några kommentarer.

För det första delar jag Inger Davidsons – ordföranden i utskottet – uppfattning att det nu vore mycket oklokt att avbryta den utbyggnad av den nya tekniken som pågår. Det är inte heller det vi ska ta ställning till. Det ska vi diskutera i lugn och ro först när regeringen lägger fram sitt förslag i anledning av Digital-TV-kommitténs betänkande.

För det andra är Centerpartiet inte berett att medverka till att riskera att vi låser in Sverige i en gammal, omodern och dyr teknik för lång tid framåt. Tvärtom bör vi se till att det analoga nätet, som är dyrt att driva, kan släckas så fort som möjligt.

För det tredje vill Centerpartiet att *public service* ska ha en framtid i en ny, effektivare och billigare teknik. Flera har tidigare sagt att alla hushåll ska ha tillgång till denna nya teknik.

För det fjärde – som ingen ännu har nämnt – ska det bli möjligt att i framtiden också ha regionala sändningar med hjälp av effektiv ny teknik.

Allt detta skulle vi riskera om vi nu gör några drastiska vändningar och avbryter det som vi nu jobbar med. Då riskerar vi att hamna i en situation där IT-utbyggnaden görs på bara för marknaden intressanta områden. Det är vi inte beredda att medverka till.

För att digitaltekniken ska ha en framtid har Teracom AB en nyckelroll för att uppfylla tillgängligheten för alla – också de regionala sändningarna. Det är naturligtvis beklagligt att det hittills inte har gått bra. Jag är oroad för att Teracom har hamnat i ekonomiska svårigheter. Jag utgår från att även kulturministern är oroad. Det är då nödvändigt att vidta åtgärder. Vi tycker att omorganisationen, omstruktureringen, är nödvändig, och det är nu nödvändigt att koncentrera sig på kärnverksamheten.

Det har också i debatten pratats om monopol. Centerpartiet är inte för monopol. Att nu avbryta och privatisera innebär bara att byta ett monopol mot ett annat monopol. Privata monopol kommer inte att bry sig om de olönsamma hushållen.

Det är bra att utskottet har tillstyrkt regeringens förslag om en kreditgaranti, med en förlängning av löptiden till den 31 december 2002. Då hinner åtgärdsprogrammet få fullt genomslag, och riksdagen får då tid att i lugn och ro ta ställning till den kommande framtiden för radio och TV och den nya tekniken.

Jag vill fråga kulturministern om hon är beredd att se till att Teracom verkligen kan nå 100 % av hushållen. Till det krävs mer resurser.

Fru talman! Jag ber att få yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 40 JAN BACKMAN (m):

Fru talman! Varför ska det vara så svårt att förstå att marknätet inte är förutsättningen för att skapa regionala sändningar? De utbyggnadsplaner man nu pratar om anger fyra nät med en utbyggnad till 98 % och två nät med en utbyggnad till 90 %. Däremot kan satellitsändningar klara betydligt fler kanaler och dessutom täcka in hela Sverige. Det påpekade det av det statliga Rymdbolaget delägda Nordic Satellite AB för Digital-TV-kommittén redan i oktober förra året.

De 98 procenten ligger alltså till grund för den analys som KPMG gjorde åt Teracom på Kulturdepartementets uppdrag förra året. Man talar inte om något heltäckande. För marknätet talar man om 98 %. Det behövs t.ex. satellit för att klara de sista två procenten. Det är tekniskt alldeles uppenbart.

Anf. 41 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vet inte vem det är som har svårast att förstå.

Det har sagts tidigare från talarstolen att det är omöjligt att klara alla hushåll, ekonomiskt och effektivt, med hjälp av parabol. Då är svaret givet att vi måste ha ett digitalt marknät. Det är bra av flera skäl. Det ger också möjligheter att få ytterligare ett alternativ – en mångfald, en konkurrenssituation – som inte kan vara bra för någon annan än för TV-tittande hushåll.

Anf. 42 JAN BACKMAN (m) replik:

Fru talman! Jag delar synpunkten om mångfalden. Men satellitbolsföreträdarna förstår inte varför just en parabol i otillgängliga områden skulle bli så mycket dyrare än en sprötantenn. Priset för boxen blir ju detsamma, oavsett vilken distributionsform man har för de TV-program man tittar på.

Anf. 43 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är först i en situation där en privat marknad reglerar och styr allt detta som det går upp för de hushåll som ligger illa till vilka konsekvenser det får kostnadsmässigt och vad det innebär för de möjligheter man då har att se *public service*-TV och kvalitetsprogram.

Anf. 44 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag ska bara kort svara på Agne Hanssons fråga. Det viktiga med det digitala marknätet är som sagt att i princip alla hushåll ska kunna nås av television. Redan i dag finns en restriktion eftersom *public service* inte når riktigt alla hushåll på grund av olika tekniska och geografiska olägenheter. Ambitionen är att nå i princip alla hushåll. Hur man löser det och hur tidtabellen exakt ska se ut ska vi återkomma till i form av konkreta förslag efter behandlingen av Digital-TV-kommitténs betänkande.

Anf. 45 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse det kulturministern säger. Jag ser fram emot att möta de här förslagen i kammaren och diskutera och debattera dem.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

7 § Ungdomspolitik

Ungdomspolitik

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU8
Ungdomspolitik.

Anf. 46 ROY HANSSON (m):

Fru talman! I motionen 2001/02:Kr425 har Moderata samlingspartiet givit uttryck för tveksamheten att forma en särskild ungdomspolitik.

Det kan inte vara rimligt att föra samman ett stort antal människor bara med hänsyn till ålder. Alla som hänförs till gruppen är enskilda individer och därför måste det vara fel att försöka kollektivera enbart efter ålder.

Vi ger uttryck för detta i reservation 2, vilken jag härmed yrkar bifall till. Självfallet står jag bakom alla Moderata samlingspartiets reservationer men för tids vinnande yrkar jag bifall enbart till reservation 2.

I stället för att försöka kollektivera dem som för tillfället är unga så måste vi se till var och en av våra ungdomar, så att deras drömmar och önskningar så långt möjligt kan förverkligas.

Varje individ har naturligtvis sina drömmar, önskemål och egna förutsättningar. Jag hoppas och tror att alla, i varje fall de flesta, delar min uppfattning i detta avseende. Det är detta som gör en särskild politik för en stor grupp orimlig.

Fru talman! I stället måste vi naturligtvis arbeta för en samhällsutveckling där våra unga kan få just sina drömmar och önskemål så långt som möjligt uppfyllda. Det sker inte genom gemensamma stora kollektiva system vare sig inom skolväsendet eller inom föreningslivet.

Vad gäller utbildning är det naturligtvis valfrihet i val av såväl skola som utbildningsväg som ger förutsättningar för den enskilde unga individen. Alla är inte lika, och därför måste strävan vara att utforma våra utbildningsmöjligheter på så sätt att det passar var och en efter vars och ens förutsättningar.

Fru talman! Det är inte så att våra unga är på något sätt mindre intresserade av politik än vad tidigare generationer varit. Det är nog i stället så att intresset och engagemanget är större men möjligen inte för traditionell partipolitik. Det är inte de ungas fel, utan det är rimligen så att det gäller för partierna att möta våra ungdomars inställning.

Tron att det går att organisera fram ett ökat intresse är naturligtvis fel väg; det är innehållet som fångar såväl unga som gamla för idéer och gemensamma intressen.

Fru talman! Vi har i vår motion 2001/02:Kr425 givit uttryck för vår tveksamma inställning till stora organisationer som försöker ge röst åt alla ungdomar.

Organisationer som Ungdomsstyrelsen och Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer försöker nog göra ett så bra arbete som möjligt. Det är bara det att det inte är möjligt att samla alla ungdomsintressen under samma tak.

Naturligtvis är det omöjligt för en organisation som Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer, LSU, att balansera olika intressen hos våra olika ungdomsorganisationer.

Av naturnödvändighet blir naturligtvis någon eller några organisationer förfördelade när LSU har att avge t.ex. ett remissyttrande, eller också blir yttrandet så intetsärande att det är helt ointressant. Organisationen kommer därför att enbart bli en del av Organisations- och Bidragssverige.

Lika svårt måste det vara för Ungdomsstyrelsen i Stockholm att veta vilka önskemål som finns runtom i landet. Självfallet är ungdomarnas behov och önskningar olika i storstäder, tätorter och på landsbygden, likväl som det är skillnad i landets olika delar på grund av tradition och förutsättningar.

Det är därför viktigt att frågor som berör ungdomar hanteras nära och i samverkan med såväl icke-politiska ungdomsorganisationer, stora och små, som traditionella organisationer.

Fru talman! Jag tror att det är viktigt att nu finna nya former för unga människors engagemang. Jag tror inte att det går genom att inrätta fler kommissioner eller delegationer.

Jag tror att det viktigaste är att lyssna på unga människor. Det gäller oavsett om det är en av staten organiserad verksamhet eller om det är en ytterst tillfällig rörelse. Naturligtvis är varje individ viktig och har rätt att få föra fram sina åsikter och få respekt för detta.

Det är inte så att intresset för deltagande i allmänna val har minskat – valdeltagandet bland förstagångsväljarna vid förra valet var högre än genomsnittet. Därtill ska läggas att det är betydligt fler unga människor som har deltagit i någon form av politisk manifestation som bojkott eller skrivit på någon protestlista.

Fru talman! I ett särskilt yttrande behandlar vi frågan om åldersgränser. Vi anser att det är svårt att finna någon enhetlighet, för olika åldersgränser har olika syften:

- att skydda barn och unga, t.ex. genom åldersgränser vid biografbesök
- rättigheter, som att vid 12 års ålder få föra fram sina synpunkter vid vårdnadsutredning och att få köra moped vid 15 år
- skyldigheter, som att vara straffmyndig vid 15 år och att vara värnpliktig till 47 år.

Frågan om olika åldersgränser innehåller en del frågeställningar. Det är därför bra att det nu sedan några veckor finns en särskild utredningsman som ska granska så att ingen ska diskrimineras på grund av ålder.

Anf. 47 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Propositionen 1998/99:115 *På ungdomars villkor – ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro* togs fram i samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Vi i Vänsterpartiet står fortfarande bakom propositionens inriktning, med betoning på en generell, sektorsövergripande och målstyrd ungdomspolitik som inkluderar uppföljning och analys. Den nya ungdomspolitikens slogs fast i betänkandet 1999/2000:KrU4.

Vänsterpartiet står bakom dagens betänkande med ett viktigt undantag, nämligen behandlingen av åldersgränser för ungdomar – läs: vuxna, myndiga ungdomar. Denna fråga behandlades redan i ungdomspropositionen, där regeringens bedömning var följande: ”Initiativ bör tas till överläggningar med restaurangbranschen i syfte att de differentierade åldersgränserna för män och kvinnor på sikt avskaffas.”

I propositionen konstaterades att den s.k. åldersgränsutredningen genomförde en kartläggning av de författningsreglerade åldersgränser som berör unga människor upp till 30 år samt vissa andra åldersgränser som upprätthålls i samhället, t.ex. de åldersgränser som nu är ifrågasatta – inte sällan ska män vara 23 år för att komma in på en restaurang medan det räcker med att vara 20 år för den som är kvinna. Man genomförde också en hearing inom ramen för utredningsarbetet, där man diskuterade olika åldersgränser.

I propositionen från 1998 menade regeringen att differentierade åldersgränser kan medföra att unga män stängs ute från nöjesliv – t.ex. restauranger, diskotek och nöjeslokaler – vilket kan resultera i att de känner sig kränkta och frustrerade. Detta kan i sin tur leda till ökad aggression och våld på gator och torg.

Regeringen menar att man på sikt ska verka för att ta bort åldersgränserna, inte minst i ett jämställdhetsperspektiv, och att man ska initiera överläggningar med branschen i syfte att på sikt avskaffa gränserna.

I det betänkande vi diskuterar i dag kan vi läsa oss till att dessa överläggningar har misslyckats. Om man går ut på olika krogar och nöjeslokaler runtom i landet kan man fortfarande konstatera att dessa åldersgränser, där man differentierar godtyckligt vad gäller kön, upprätthålls.

I motion Kr285 från Vänsterpartiet begär vi därför en utredning i syfte att klarlägga hur olika åldersgränser används och påverkar den som har uppnått myndig ålder, dvs. 18 år. Om åldersgränser används utan klara motiveringar och starka skäl och där de verkar diskriminerande på myndiga personer bör utredningen föreslå åtgärder som förhindrar möjligheterna att använda sådana åldersgränser.

I betänkandet framhåller kulturutskottet att frågan om mer enhetliga åldersgränser kompliceras av att uppsatta åldersgränser avser så skilda förhållanden som de ungas rättigheter, skyldigheter och grova skydd. Det är ungefär samma motivering som Moderata samlingspartiet använder i sitt särskilda yttrande.

Utskottet menar utifrån detta att det torde innebära stora problem att fastställa en enda enhetlig åldersgräns. Utskottet konstaterar att regeringen i januari 2002 har tillsatt en parlamentarisk kommitté som ska se över frågan om diskrimineringslagstiftning och även se om den kan gälla ett mer vidsträckt område. Indirekt kan man läsa sig till att man även ska kunna titta på den fråga som jag lyfter fram här, dvs. åldersgränser för ungdomar på krogar och nöjeslokaler. Vi får se vad detta ger i framtiden.

Jag tycker dock att argumentationen är något märklig. Vi argumenterar ju inte för att man ska ha en enhetlig åldersgräns, som ska gälla allting. Vi säger inte att när man är 18 år så ska man få adoptera barn, köra moped, gå på systemet och göra ditten och datten. Vi säger att om man avviker från en viktig gräns – för det måste ju betyda någonting att man är 18 år – så ska det finnas starka skäl för den typen av begränsningar. Vi förordar inte, som vissa andra partiers representanter gör i betänkandet, en lägre åldersgräns för att köpa sprit eller andra alkoholhaltiga drycker på Systembolaget. Vi tycker att det finns starka motiv och skäl för att man där höjer gränsen till 20 år – detta för att kunna få en sammanhållen alkoholpolitik. Det gäller inte minst med tanke på övriga åtgärder som man har vidtagit på det alkoholpolitiska området och som har bidragit till att alkoholkonsumtionen i landet har ökat inte minst bland de unga.

Vi kan inte se några vettiga skäl till att vi ska tillåta ett system som säger att killar och unga män alltid ska ha förhållanden med yngre kvinnor och att det framför allt ska vara på ett visst sätt om man besöker en restaurang. Om vi kan komma till rätta med det så borde vi försöka göra någonting åt det.

Jag kan konstatera att man i Aftonbladets undersökning Ungt val ställde denna fråga – efter det att vi hade väckt motionen. Den 11 februari 2002 redovisades att 71 % av alla tillfrågade ledamöter som man kunde nå i den här kammaren – det var 209 stycken, alltså ett ganska stort underlag – vill förbjuda denna typ av åldersgränser ute på krogar och nöjeslokaler. Det verkar vara en märklig sammansättning. De finns tydligen inte i kulturutskottet, förutom vi i Vänsterpartiet. I stort sett alla

partier utom Moderaterna vill att man ska upphäva eller förbjuda åldersgränserna.

Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 13 och konstatera att vi inte menar att vi alltid ska ha en enhetlig åldersgräns på 18 år, som man aldrig får göra undantag från i något avseende. Vi menar i stället att när man gör undantag så ska det finnas starka skäl och tydliga motiveringar, och det finns det inte när det gäller åldersgränser i restaurangbranschen t.ex.

Anf. 48 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! För ungefär fyra månader sedan, någon vecka efter den allmänna motionstiden, diskuterade vi ungdomspolitik här i kammaren. Då gällde det motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1999/2000 och 2000/01. Redan då hade nya motionsyrkanden från årets allmänna motionstid inkommit. Nu är det dags att behandla dessa motionsyrkanden här. Vad jag vill säga med detta är att jag tycker att det är ganska bra att vi med jämna mellanrum får tillfälle att diskutera ungdomspolitiken för den är viktig.

Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 1 under punkt 1. Självfallet står jag bakom alla kristdemokratiska reservationer i betänkandet, men för tids vinning yrkar jag bifall bara till den första.

Fru talman! Den 23 januari hölls en aktuell debatt här i kammaren om ungdomsvåld m.m. Jag tror att det var många av oss som nu deltar i den här debatten som lyssnade på den debatten. Den handlade mycket om konsekvenserna av mobbning, våld och droger men också en hel del om förebyggande insatser och stöd. Jag tycker att det finns en klar koppling mellan den debatten och de förslag som vi diskuterar här i dag i kulturutskottets ungdomspolitiska betänkande.

Vi kristdemokrater menar att det behövs en samlad statlig ungdomspolitik som bidrar till att skapa en helhetsbild av ungdomars situation. Den kan bidra till en samordning av de statliga insatserna för ungdomar samt stödja föräldrar, kommuner, ideella organisationer och andra positiva krafter i samhället. Vi kristdemokrater stödde också förslaget att ange tre mål för ungdomspolitiken. Det första målet handlar om att ungdomar ska ha goda förutsättningar att leva ett självständigt liv. Inte minst måste politiken samtidigt som den medger att ungdomar själva formar sin framtid befästa att värderingar som människolivets okränkbarhet, varje människas värde och rätt till integritet förmedlas till varje ny generation.

Vi har tagit upp det förut, men vi gör det igen. I regeringens ungdomspolitik behandlas frågor om självständighet och inflytande på ett utförligt sätt. Detta är viktigt, och vi kristdemokrater ställer upp på det. Men vi saknar en annan viktig dimension, nämligen frågan om allmänt välbefinnande. Alltför många ungdomar mår psykiskt dåligt. Undersökningar visar att vad ungdomar saknar mest är trygga relationer med vuxna – inte materiell välfärd. Många känner sig övergivna och ensamma. De upplever att de inte behövs eller de har t.o.m. tappat sin identitet och förlorat framtidstron. Att ha någon att tala med, någon som vill förstå och lyssna betyder oerhört mycket.

Fru talman! Statens roll när det gäller ungdomspolitiken bör vara stödjande – inte styrande. Huvudmålen är viktiga, men också delmålen. I

reservation 1 vänder vi oss emot att regeringen själv utformar delmålen. För att bättre kunna bedöma den politiska inriktningen för ungdomspolitik anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med konkreta delmål. De nuvarande 41 delmålen har visat sig vara svåra att följa upp. Många av dem upplevs som otydliga, och vi anser därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till nya delmål. Genom att återkomma till oss här i riksdagen uppmärksammas och debatteras ungdomspolitik på ett annat sätt än nu, vilket torde vara bra för uppslutningen kring de viktiga ungdomsfrågorna.

Fru talman! Jag vill ännu en gång ta upp frågan om statsbidragen till ungdomsorganisationerna. Jag vill minnas att jag tog upp den frågan i budgetdebatten i höstas, men det finns anledning att ta upp den igen. Just nu handlar det om reservation 10. Det är i grunden ett yrkande från Centern, men som vi kristdemokrater stöder. Denna fråga har vi diskuterat under flera år, och vi kristdemokrater har kritiserat den nya förordning som trädde i kraft den 1 januari i år och som tillämpas för första gången i fråga om statsbidrag för bidragsåret 2004. Precis som vi kan läsa i betänkandet handlar det nu om tre olika bidrag – strukturbidrag, utvecklingsbidrag och etableringsbidrag – med olika krav på medlemsantal och antal lokalavdelningar. Den speciella situationen för ungdomsorganisationer för handikappade ska tillgodoses. I undantagsfall ska det finnas dispensmöjligheter.

Precis som vi har påpekat förut anser vi att de generationsövergripande organisationerna missgynnas. Med anledning av den aktuella reservationen tycker jag att våra argument blir starkare. Det visar sig att invandrarnas ungdomsorganisationer, precis som flera andra ungdomsorganisationer, riskerar att hamna utanför det nya bidragssystemet. Som förut hänvisas till dispensregeln. Det måste väl ändå vara lite besvärande att ett antal organisationer hamnar liksom vid sidan om? För oss är det klart att statens roll ska vara stödjande – inte styrande.

Förklara för oss varför vissa organisationer inte kan inrymmas i bidragssystemet utan ska leva på dispens.

Herr talman! Till slut vill jag ta upp något om internationellt ungdomsarbete. För oss kristdemokrater är det självklart att ungdomsfrågorna måste prioriteras i det internationella arbetet. Jag tycker mig se en fara, nämligen den att frågan enbart hamnar inom själva EU-samarbetet. Detta ska naturligtvis inte förringas, men det är viktigt att komma ihåg att det internationella ungdomsarbetet också ska sträcka sig utanför EU. Ungdomar är en viktig resurs också i det internationella utvecklingssamarbetet. Det är oerhört viktigt att öka kunskaperna om och förståelsen för internationellt solidaritetsarbete hos morgondagens beslutsfattare. Här spelar de svenska ungdomsorganisationerna en viktig roll. Det är därför Kristdemokraternas uppfattning att staten genom ungdomsstyrelsen bör stödja ungdomsorganisationernas reguljära internationella verksamhet, dvs. deras möjligheter att ha kontakt med sina systerorganisationer i andra länder och bedriva arbete inom sina internationaler. Det är bakgrunden till vårt ställningstagande i reservation 12.

Anf. 49 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Jag skulle gärna vilja ha svar från Kristdemokraterna i kulturutskottet på vilka motiv de har för att inte stödja den ganska mo-

desta skrivningen som Vänsterpartiet har i sin reservation 13 när det gäller översyn av åldersgränser för ungdomar.

Jag kan konstatera att i undersökningen Ungt val, som jag refererade till i mitt anförande, var det en majoritet även av Kristdemokraternas riksdagsledamöter som har tillfrågats som vill upphäva den här regeln. De säger alltså ja till att upphäva denna restriktion. Tolv säger nej, en vet inte, och elva har inte gått att nå. Men det är alltså en klar majoritet av Kristdemokraterna som tycker att man på något vis ska se över och förbjuda detta. Man kan diskutera formerna men på något sätt åtgärda problemet. Jag skulle vilja att Kristdemokraterna utvecklar sitt avstyrkande i utskottet lite mer, så att vi får veta vad som är orsaken till att de inte vill se över de differentierade och i dag diskriminerande åldersgränser som finns.

Anf. 50 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag har förståelse för Peter Pedersens åsikter och tankar i denna fråga. Jag har också stor förståelse för att ungdomar också kan känna sig diskriminerade. Peter Pedersen hänvisade till Aftonbladets undersökning Ungt val. Och den här frågan finns med bland de tio som ungdomar prioriterar att diskutera.

Jag har själv ungdomar hemma, och jag känner väl till hur ungdomar vill ha det. Ungdomar vill gärna ha allt på en gång, alla rättigheter som man kan få. Samtidigt finns det skäl, vilket jag tror att Peter Pedersen vet, till dessa olika regler och lagar om åldersgränser. Vi kristdemokrater tycker att det är bra att vi får föra en debatt på detta område.

Med anledning av den här undersökningen och dessa ställningstaganden är det intressant att det har förekommit en hel rad olika typer av debattartiklar och reportage i tidningarna som beskriver hur det kan vara i verkligheten, inte minst i restaurangbranschen. Jag håller med om att det här är en fråga också för oss i riksdagen men lika mycket en fråga för de olika aktörer som finns i olika branscher, t.ex. restaurangbranschen och nöjesbranschen.

Jag vill hänvisa till det som majoriteten säger i betänkandet, nämligen att det alldeles nyligen har tillsatts en utredning, en parlamentarisk kommitté, med uppdrag att arbeta med frågan om en sammanhållen diskrimineringslag. Visst drabbas ungdomar av diskriminering, men det gäller även många andra områden i livet, inte minst kanske de äldre. Därför tycker vi att det är bra att den här frågan utreds, också när det gäller helheten.

Anf. 51 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Om vi nu inte ska vara fullständiga populisterna här i riksdagen kan jag säga att jag förstår att ungdomar vill ha massa saker och att de inte alltid kan få som de vill. Men min frågade handlade om att det i denna undersökning visade sig att en majoritet även av Kristdemokraterna svarade ja på frågan. Om man har denna uppfattning när man svarar på en enkät från Aftonbladet, Ungt val, ska man då inte företräda den åsikten i verkligheten när man fattar beslut här i kammaren?

Jag vill återigen påminna om att Vänsterns reservation inte innebär att man inför en strikt åldersgräns på 18 år som ska gälla i alla lägen och aldrig får frångås. Vi säger faktiskt att det ska finnas starka skäl och

tydliga motiveringar för att frånga den. Då är det väl bättre att de restaurangägare som tycker att 18-åriga killar är för stökiga och vill ha en äldre publik genom sina arrangemang vänder sig till olika publika intressen. Men det som de nu gör är att säga att de inte tror att unga killar är lika mogna som unga tjejer utan att de får gå någon annanstans. Det är det som faktiskt är diskriminerande. Det kan finnas omogna personer även bland dem som är 40 år. Men då får man ta itu med dessa individuella problem. Vi menar att man inte kan utestänga en grupp för att den tillhör ett visst kön som faktiskt har uppnått myndig ålder. Det finns egentligen inga andra skäl till detta än restaurangbranschens egen bekvämlighet.

Anf. 52 DAN KILHSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Nu tycker jag att Peter Pedersen och Vänsterpartiet kanske slår in öppna dörrar i denna fråga när de begär en utredning, även om de säger att den är ganska modest, eftersom det alldeles nyligen har tillsatts en parlamentarisk kommitté som ska se över en sammanhållen diskrimineringslag. Då utgår jag också ifrån att de frågor som Peter Pedersen berör kommer att tas upp där.

Sedan vet Peter Pedersen att vi här i riksdagen nästan varje dag får ett antal frågor och enkäter. Och det är inte säkert att alla ledamöter kände till att det alldeles nyligen har tillsatts en kommitté på detta område. Vi tror att denna utredning kommer att ta upp de frågor som Peter Pedersen berör.

Anf. 53 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Centerpartiet anser att extra resurser ska gå till en satsning på ung kultur i hela landet. Jag har pratat mig varm för det många gånger tidigare men tar upp det igen eftersom dagens betänkande innehåller många av våra motioner om hur viktigt det är att unga människor ska ha möjlighet att påverka sin uppväxtmiljö på ett positivt sätt.

Centerpartiet vill ha ett KUL-bidrag – kultur för unga i hela landet – med unga, för unga och av unga. Det ligger i år på 100 miljoner, och nästa år höjer vi det till 290 miljoner. Vår målsättning med dessa pengar är att ungdomarna själva ska kunna söka bidrag till de projekt som de vill genomföra. På sikt ska varje kommun få 1 miljon till ungdomarnas egna idéer, 1 miljon oavsett hur stor kommunen är.

Vi tycker att det är viktigt att ungdomarna själva får bestämma hur resurserna ska fördelas till olika aktiviteter som de vill genomföra. I kommunerna är pengarna uppbundna redan innan budgeten antas, eftersom de har fasta kostnader för anläggningar och institutioner, och många projekt är beslutade redan innan budgeten antas.

Ungdomar som har kommit på en lysande idé har inte tid att vänta till nästa års budget, eftersom entusiasmen innan dess har runnit av dem, eller också har de fått nya idéer. Förmodligen har de också ledsnat på att vänta på att byråkratins kvarnar ska mala färdigt och därmed tappat tron på demokratin.

I några kommuner i landet har man utvecklat verksamhetsformer som tillgodoser ungdomars åsikter och även sett till att ta fram snabba beslut. Årligen utses en ungdomskommun i landet av Ungdomsstyrelsen och Kommunförbundet. De kommuner som blir utvalda blir det därför att de låtit ungdomar fatta beslut över egna projekt. I Jönköping t.ex. får även

ungdomar eller grupper som inte tillhör någon förening ta del av den pott med pengar som Ungdomsakuten förfogar över. Det är väldigt viktigt att dessa föreningslösa ungdomar känner att även de kan få ett hörn av budgetkakan. Vi anser därför att Ungdomsstyrelsen ska få i uppdrag att påverka kommunerna att utarbeta konkreta planer för en högre prioritering av ung kultur.

Herr talman! Det är ungdomarna själva som vet vad de vill ha för kultur. I dag är det vanligt att färdiga program presenteras utan att man har frågat vad ungdomarna vill ha.

I dagarna har vi fått en förstudie från Riksdagens revisorer, som har tittat på om utbud och efterfrågan stämmer överens beträffande det kulturutbud som stöds med statliga pengar. Riksdagens revisorer har kommit fram till att de undersökningar som har gjorts inte riktats in på vad publiken har efterfrågat.

Riksteatern har till en viss del tagit reda på vad unga i åldern 15–30 år efterfrågar och vilka hinder som finns för dem när det gäller att ta del av scenkonst. Ett hinder som uppges är att de inte går på teater därför att de har en bild av den ”typiska” teaterpubliken som de inte identifierar sig med. De anser att en typisk teaterpublik utgörs av ”esteter”, snobbar, svartklädda, de som har råd, par, medelålders eller de som är över 27 år.

Frågan om vad publiken och den potentiella publiken efterfrågar är befogad, anser Riksdagens revisorer, med tanke på den kulturpolitiska ambition som deklarerats både år 1974 och år 1977 – att alla ska ha möjlighet att få del av kulturupplevelser.

Vi i Centerpartiet har uppmärksammat problemet, som märks speciellt tydligt bland ungdomar. Det är också vi som har lyft fram frågan om huruvida utbud och efterfrågan överensstämmer.

Jag träffar ofta ungdomar som klagar över att de inte får loss pengar till hyra av lokal eller inte får garantibidrag till att starta ett ungdomskafé eller liknande. Deras uppgivenhet går det inte att ta miste på. Därför vill vi införa ett KUL-bidrag som kan komma alla ungdomar till del.

Vi tycker att de pengar som utdelas av Ungdomsstyrelsen och Allmänna arvsfonden är ganska bra. Men det tar ofta för lång tid att få besked om man får bidrag eller inte. Dessutom är det svårt att få bidrag till vissa aktiviteter. Helst ska det vara fråga om ”behandlingsprojekt”. Med detta menar jag frågor om saker som vuxna anser vara ”vettiga att göra”, inga ”tramsprojekt”. Det ska leda till att ”ge ungdomarna självförtroende” och till att ”fånga upp ungdomar på fallrepet”. Jag menar att det är exempel på hur vuxna sätter sig över den unga kulturen och reducerar den unga kulturen till en ”förebyggande insats”.

Frågan är hur mycket detta hjälper och stärker de ungas kulturintresse.

Herr talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation 5 som handlar om att det bör göras en översyn av Ungdomsstyrelsens och Allmänna arvsfondens bidragsgivning till ung kultur.

Jag har uppehållit mig länge kring frågan om ungdomars möjligheter att påverka sin kultur. Eftersom det är många fler frågor som är av stor vikt för ungdomar ska jag helt kort orda också om några andra områden.

I samband med budgetbehandlingen i höstas beslutades att reglerna för statsbidrag till ungdomsorganisationer skulle ändras. Det skulle inrät-

tas tre nya kriterier där bl.a. ungdomsorganisationer för handikappade skulle tillgodoseas. Det är bra!

Dessutom skulle vissa dispensmöjligheter finnas, precis som Dan Kihlström här tidigare berättade om.

Centerpartiet anser att det är viktigt att invandrades ungdomsorganisationer får behålla statsbidraget. Vi vet att invandrare, speciellt kvinnliga invandrare, i väldigt liten utsträckning deltar i föreningslivet. Det är viktigt att de kan få bidrag utan att behöva ange särskilda skäl och därmed få dispens för att få bidrag. Ungdomsorganisationerna har stor betydelse som brobyggare mellan olika kategorier av ungdomar i det mångkulturella samhället. Det argumentet ställer också utskottet upp på. Men man kan inte tillstyrka motionen trots att vi under den senaste månaden väldigt påtagligt har kunnat se hur viktigt det är att stärka broarna mellan invandrare och övriga medborgare.

Ett av de största problemen i ungdomarnas uppväxtmiljö är den rika tillgången på droger. Ungdomarna konsumerar mycket alkohol, och de provar narkotika. Det är en skrämmande ökning enligt rapporterna. Narkotikan är i dag lättåtkomlig. En del sorter är dessutom billiga, t.ex. GHB. Man kan köpa en kapsyl GHB för 15–30 kr. Det är därför viktigt att ungdomarna får ordentlig information om hur droger påverkar kroppen. Där har naturligtvis föräldrarna och skolan en viktig funktion att fylla. Men det är också svårt för föräldrarna att ge ungdomarna bra information eftersom det ständigt kommer nya droger på marknaden. Det är inte så lätt att vara uppdaterad om hur de olika drogerna påverkar kroppen.

Av den anledningen bör Ungdomsstyrelsen få i uppdrag att organisera en nationell kampanj mot drogmissbruk. Jag avser då den motion som Miljöpartiet ligger bakom och som vi i Centern stöder.

Annat som påverkar våra barn och ungdomar negativt är medierna. Där visas s.k. kroppsideal upp. Barn exploateras i reklamen på ett sätt som stressar dem. Barnen tror att de måste se ut som man gör i reklamen eller leva det hektiska liv som medierna visar upp. Vi anser att det behöver göras en utredning för att få fram fakta om hur barn och ungdomar påverkas av detta.

Herr talman! Jag står bakom alla Centerns reservationer men yrkar bifall bara till reservation 5.

Anf. 54 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Med ungdomspolitikerna är det ungefär som med integrationspolitiken – om de verkligen uppnår sitt mål behövs de inte längre. Om vi har aktiva engagerade ungdomsgrupper och ungdomar som är närvarande på det offentliga livets alla arenor behöver vi ingen politik. På precis samma sätt är det om skillnader mellan majoritet och minoriteter försvinner – då behöver vi ingen integrationspolitik.

Det viktigaste är att individer och grupper upplever sig tillräckligt starka för att komma fram och föra fram sina tankar, ta initiativ och handla. Ett starkt civilt samhälle är den starkaste grunden för demokratin. Då är det självklart att ungdomarnas delaktighet och närvaro på den stora offentliga arenan är oerhört viktig.

Vi i Folkpartiet har antagit en tanke som ledstjärna för den kommande politiska perioden: "Du ska bestämma." Detta borde vara väldigt aktivt använt också i förhållande till ungdomarna.

Jag blir lite ledsen när jag läser betänkandet och ser hur mycket som ska gå uppifrån och ned till ungdomarna – från Ungdomsstyrelsen och från Skolverket. Däremot sägs det väldigt lite om hur mycket som behöver komma nedifrån och upp. Också när man läser bestämmelserna om hur bidrag delas stöter man på hela den komplicerade byråkratiska strukturen med antal medlemmar, lokalavdelningar och dispenser – usch! Inte finns det incitament för initiativ och deltagande i det här systemet! Det borde förenklas oerhört mycket.

Men innan vi kommer så långt som till en förenkling ska jag yrka bifall till reservation 10 under punkt 11 som har att göra med just ungdomsorganisationer när det gäller invandrarbefolkningen.

Bara att se hur det här i dag fungerar är faktiskt väldigt ledsamt. Vi borde hinna lyssna och se på ett helt annat sätt när det gäller relationen mellan politiken och ungdomsbefolkningen. I dag finns det starka och mycket intressanta rörelser bland ungdomen som inte speglas tillräckligt mycket i våra debatter och i våra ställningstaganden. Ofta träffar jag mycket spännande grupper och individer i kretsen av volontärer som är djupt engagerade i internationellt arbete.

Det är mycket spännande att se att de t.o.m. är beredda lägga lite av sina egna pengar för att komma fram till den plats i världen där de ska fungera som volontärer. På vilket sätt skulle vi kunna skapa bättre villkor för en sådan ungdomsrörelse, en folkrörelse? Det borde intressera oss.

Det finns inom den kulturella vardagen också andra grupper som vi inom den etablerade politiken mycket sällan har dialog med, mycket sällan möter. Det finns en otrolig passion för dans i dag i ungdomarnas värld. Men vi vet att dans är den kulturgren som är fattigast i Sverige. Det blir tio gånger svårare för de här ungdomarna att pröva sig fram inom det område som de har valt för sig själva därför att det faktiskt gäller en av de mest misshandlade kultursektorerna i Sverige.

Det finns andra sådana mycket intressanta ungdomsrörelser som vi nästan aldrig kommer i närheten av, om vi inte har barn som engagerat sig i dem. Man säger att ungdomen inte intresserar sig mycket för teater. Men ungdomen praktiserar en form av teater som påminner om medeltidens mysteriespel. Det är rollspel. De studerar historia för att kunna spela roller i det amerikanska inbördeskriget eller i andra sådana intressanta perioder. De bevisar i praktiken när de gör sina medeltida kläder att de inte alls delar vissa ideologers syn som säger: Ungdomen intresserar sig inte i dag för historia.

Det här är en folkteaterrörelse, men vi har aldrig talat om den. Den är väldigt spännande därför att den är oerhört nära det som hände på medeltiden när den vanlige invånaren i en stad kunde offra inte bara väldigt mycket tid men också egna pengar för att vara med och spela i ett stort mysteriespel.

Jag yrkar som sagt bifall till reservation 10 under punkt 11, men jag skulle gärna vilja att vi i våra diskussioner om kultur, ungdom och ungdomspolitik höjde blickarna och framför allt öppnade öronen och började lyssna på de unga på ett helt annat sätt än hittills.

Herr talman! Det finns två frågor som intresserar ungdomar väldigt mycket. Den ena är delaktighet, och den andra är boende. Själva grundförutsättningen för ungdomspolitiken som vi har slagit fast från riksdagen är möjligheten att få leva ett självständigt och rikt liv och ha inflytande. I det här betänkandet tar vi inte upp två förutsättningar för det, nämligen sänkt rösträttsålder och billigare byggande av ungdomsbostäder. Men vi kan ha det i åtanke i alla fall.

Ungdomarna är i dag mycket engagerade i olika rörelser, folkrörelser, i synnerhet inom miljösektorn. Inom Svenska Naturskyddsföreningen växer intresset, inom Fältbiologerna, Världsnaturfonden, Greenpeace, och det är roligt, men också inom olika nätverk. Det här växer utan bidrag, det växer på engagemang och kreativitet. Under åren har också möjligheterna att ge stöd till organisationer som inte har ständig kontinuitet ökat. Ana Maria Narti sade här alldeles nyss att vi i riksdagen t.ex. inte diskuterar levande rollspels möjligheter. Det är fel. Det har vi diskuterat i riksdagen. Det har motionerats om det från Miljöpartiet. Det har diskuterats i utskottet, och det har funnits med i betänkanden. Ungdomar söker i dag bidrag till bl.a. levande rollspel genom sin stora organisation SVEROK, men också genom de mindre organisationerna. Här i Stockholm är det via Lava.

När det gäller dansen och ungdomars stora intresse för dans har bidragssystemen här en åldershämmande funktion. Det har varit uppmärksammat från många organisationer, bl.a. från Ungdomsringen. Här hoppas vi nu att det är en sådan organisation som kommer att få dispens. Annika Nilsson kanske kan redogöra för hur pass hård man kommer att vara med de olika dispensererna när det gäller att åldersintegrerad verksamhet inte hämmas. Men jag tänkte främst tala om två motioner från Miljöpartiet.

Först vill jag säga till Vänsterpartiet om icke-jämställda åldersgränser – för att bespara Peter Pedersen en fråga till mig varför Miljöpartiet inte stöder deras reservation – att vi tycker att de ojämsställda åldersgränserna är så uppenbart felaktiga och redan påtalade från riksdagen att det inte behövs någon utredning. Det är faktiskt bara att se till att ändra på det. Vi vill också höra från Annika Nilsson vad hon tänker göra för att ändra på detta, vilka påtryckningsmedel som finns. Men någon utredning kan inte behövas av just den speciella orsaken, det är så uppenbart att det inte ska vara skillnad på ålder när det gäller t.ex. att gå på restaurang.

Herr talman! Den ena av våra motioner handlar om de ungas utsatthet i dag. Urbaniseringen ökar, det vet vi. Historiska band klipps av. Ungdomar är ensamma på ett helt annat sätt än tidigare. Våra invandrare har sina släkter och sin historia kanske i en helt annan del av världen.

Det här ökar ungdomarnas utsatthet. Vi vill i ett förslag i vår motion, utifrån det tempo och den utsatthet för olika kommersiella exploatörer från olika typer av medier som ungdomar lever i från morgon till kväll, ha en utredning med representanter för alla berörda myndigheterna för att kunna få en samlad bild av de ungas utsatthet i dag. Vi har inte en sådan samlad bild, utan vi styckar upp i idrottsaktiviteter, i psykisk ohälsa, i stress på jobbet, i drogmissbruk. Vi vill ta ett samlat grepp. Med det yrkar jag bifall till reservation 16 under punkt 19.

En annan av våra motioner tar upp barns och ungas rätt att aktivt delta i kulturlivet. Här har vi FN-konventionen om barnets rätt där vi kan läsa att konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Här menar vi att vi inte lever upp till den konventionen i dag, för alla barn har inte den möjligheten, den rätten, att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Det kan skilja mellan noll kronor till över tusen t.ex. för att delta i kommunal musikutbildning beroende på var du bor i landet.

En del läns museer har gratis inträde för alla och en del för barn upp till 18 år. Det är den gräns som konventionen sätter för barn. Du har alltså olika möjligheter beroende på var du bor. En del institutioner har ungdomsrabatter, andra inte.

Sedan får vi inte glömma bort att skolan är vår största kulturinstitution, och här är det väldigt olika hur de olika skolorna har utvecklat kulturen i skolan. En del skolor har den i sin pedagogik – kulturen är en naturlig del av utbildningen, t.ex. inom Waldorfskolorna. Andra skolor anser att kultur är något onödigt, någonting som tar tid, och det finns inte med i läroplanen.

Från Miljöpartiets sida önskar vi att alla barn och ungdomar under sin skoltid ska ha möjlighet att se åtminstone en teaterföreställning per läsår.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 9 under punkt 9.

Anf. 56 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! På sätt och vis kan man säga att Vänsterpartiets motion delvis har blivit tillgodosedd genom den parlamentariska kommitté som har tillsatts och som ska vidga sitt område och titta på diskriminering utifrån ålder och inte bara i arbetslivet. Men samtidigt vet Ewa Larsson och Miljöpartiet mycket väl att det inte går till på det sättet att man bara tycker någonting, att vi nog tycker att de här åldersgränserna är orimliga och att de därför borde upphävas. Vi vet ju att regeringen i överläggningar med branschen har försökt att få fram en lösning, men det har inte hänt någonting.

Min fråga är: Om nu Miljöpartiet är så övertygat om att åldersgränserna på det här området är så jättefelaktiga och borde upphävas, varför framgår det i så fall inte på något ställe i betänkandet? Som det ser ut nu står Miljöpartiet faktiskt bakom majoritetstexten, som inte alls problematiserar frågan på något speciellt sätt. Miljöpartiet skulle väl kunna ha ett särskilt yttrande som gör att man förklarar sin inställning. Eller är det så att Miljöpartiet har den ståndpunkten bara här i kammaren och en annan ståndpunkt när man sitter i sammanträdeslokaler och att man sedan rättar till det hela i efterhand?

Anf. 57 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Som Peter Pedersen kanske har uppmärksammat är det bara Vänsterpartiet som står bakom ett förslag till att nu tillsätta en utredning. Det är ingen annan som står bakom det förslaget. Då kan man fundera på om det är Vänsterpartiet som är det enda rättrådande här i kammaren eller om det finns något skäl till att alla andra partier inte har ställt sig bakom förslaget.

Min slutsats är att de andra, precis som vi i Miljöpartiet, anser att frågan om att tillsätta en utredning för att se över åldersgränserna i dess helhet till vis del är tillgodosedd. Här vill jag markera att jag inte tror på några enhetliga åldersgränser, därför att lagstiftningen om åldersgränser spänner över ett mycket, mycket vitt fält när det gäller alltifrån LSS till att köpa sprit på Systembolaget.

När det däremot gäller diskriminering av unga, att ha olika åldersgränser för när du t.ex. får gå in på en restaurang, uppskattar jag regeringens hitintills tagna kontakter med branschen. Men jag vet ju att Mats Hulth, som är en av Socialdemokraternas motparter i den här frågan, kanske behöver uppvaktas flera gånger.

Det finns säkert en strategi för hur man ska komma till rätta med det som är så uppenbart felaktigt. Jag anser inte att det behövs en utredning. Vi i riksdagen har redan sagt i ungdomsbetänkandet att vi tycker att det är olyckligt.

Anf. 58 PETER PEDERSEN (v) replik:

Herr talman! Problemet är att kulturutskottets majoritet argumenterar emot vår reservation på felaktig grund. Vi hävdar inte att det ska vara en enhetlig åldersgräns vid 18 år, att när man är 18 år ska man få göra allting, utan vad vi säger är att om avvikelser ska ske från den gränsen ska det finnas starka och motiverade skäl till det. Vi påvisar också i motionen att det finns sådana skäl. T.ex. nämnde jag i mitt tal åldersgränsen för att inhandla alkoholhaltiga drycker på Systembolaget. Det kan finnas motiv för att ha en högre åldersgräns på Systembolaget än för inköp av alkoholhaltiga drycker på krogen, där det är förhållandevis dyrt att köpa alkohol t.ex. På det sättet kan det ha en återhållande effekt.

Jag hoppas att den parlamentariska kommittén leder fram till ett förslag, men det har vi inga garantier för. Vi kände ju inte till den när vi skrev vår motion.

Det som vi vill lyfta fram är att vi åtminstone borde kunna lösa det här problemet. Den parlamentariska kommittén ska lösa alla problem inom arbetslivet och på alla andra områden. Risken är att det tar väldigt lång tid om man ska problematisera hela området.

Vi är ju så rörande överens om att det här är uppenbart felaktigt. Hitills har regeringen inte lyckats att övertala branschen och dess företrädare. Är det då något fel om vi i riksdagen markerar att vi tycker att det här är orimligt ur diskrimineringssynpunkt och att vi därför inte ska tillåta den typen av diskriminerande och omotiverade åldersgränser, t.ex. när det gäller inträde till nöjeslokaler? Det har vi faktiskt inte gjort. Vi säger det bara, men vi har inte fattat något beslut i den riktningen som någon måste följa. Det är det som är problemet. Ungdomarna väntar fortfarande på att något ska ske.

Anf. 59 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Det har ju inte funnits något sådant förslag att ta ställning till för utskottets del. Vad vi har tagit ställning till är ju den motion som ni har lagt fram om att tillsätta en utredning. Om Vänsterpartiet anser att utskottet har beskrivit motionen felaktigt, är det väl inte en fråga att ta upp i kammaren. Den skulle väl i så fall ha tagits upp i utskottet. Det måste vara Peter Pedersens eget ansvar.

När det gäller den uppenbara orättvisan med åldersdiskriminering på restauranger har ju kammaren redan tidigare tagit upp frågan och fattat ett beslut, därför att man anser att det är orättfärdigt och att regeringen ska arbeta för att få bort denna uppenbara orättvisa.

Anf. 60 ANNIKA NILSSON (s):

Herr talman! I detta betänkande behandlas frågor som rör ungdomspolitik. Jag har kunnat följa utvecklingen av detta politikområde sedan jag kom in i riksdagen 1994, och det är faktiskt med stor glädje som jag kan konstatera att det har hänt väldigt mycket under de här åren.

Det är i dag drygt två år sedan som riksdagen, i december 1999, fattade beslut om en ny inriktning på ungdomspolitiken. Den tar sitt avstamp i ungdomars villkor och övergången från att vara ung till att bli vuxen. Utgångspunkten i ungdomspolitiken är att vi ska ha jämlika förutsättningar inför framtiden, att vi ska försöka skapa jämlika villkor oavsett vilken social, ekonomisk, kulturell eller etnisk bakgrund du har.

Med denna utgångspunkt antog vi tre övergripande mål som ska geomsyra alla politikområden. Ungdomspolitik handlar för mig om att anlägga ett ungdomsperspektiv i olika frågor som berör unga människor. De tre målen handlar om ungas möjlighet till självständighet, till inflytande och om att ses som en viktig resurs. Dessa mål ska vara styrande för all statlig verksamhet och vara vägledande för den kommunala nivån.

För att konkretisera målen antog regeringen 41 delmål som riktade sig mot de flesta samhällsområden. Ungdomsstyrelsen har gjort en första utvärdering av delmålen, och genom sin centrala roll som myndighet har Ungdomsstyrelsen samarbetat med 15 olika statliga myndigheter för att analysera vad som skett under deras respektive områden. Detta ger oss en samlad kunskap om ungas levnadsförhållanden i dag.

I betänkandet finns reservationer om en annan inriktning på ungdomspolitiken, och jag vill säga att jag tycker att det är viktigt att vi inte nu ändrar inriktningen utan följer upp den politik som vi för drygt två år sedan lade fast. I detta arbete är Ungdomsstyrelsens första rapport ett viktigt instrument.

Herr talman! Jag vill bemöta en reservation som är skriven av Moderaterna och som handlar om Ungdomsstyrelsen och LSU, Landsrådet för Sveriges ungdomsorganisationer. I reservationen sägs att Ungdomsstyrelsens verksamhet ska begränsas och att dess struktur bör ses över med syfte att avskaffa myndigheten i nuvarande form. Eftersom Moderaterna inte vill ha någon form av ungdomspolitik kan jag förstå den uppfattningen när det gäller myndigheten. Vad jag däremot finner mycket anmärkningsvärt är skrivningarna om LSU. Landsrådet är en paraplyorganisation för ungdomsorganisationerna. Medlemmar i LSU är politiska ungdomsförbund, religiösa organisationer, invandrar-, handikapp- och miljöorganisationer. LSU har till syfte att stödja ungdomsorganisationernas verksamhet både nationellt och internationellt. Men det viktigaste är att LSU är en fri och självständig organisation där det är medlemmarna som styr verksamheten.

Av Moderaternas texter får man den uppfattningen att staten lägger sig i verksamheten, vilket faktiskt inte är fallet. Jag blir orolig när jag läser Moderaternas motion och reservation. Vill Moderaterna verkligen att vi från riksdagen ska gå in och styra en enskild organisations verk-

samhet? Ska vi skriva ungdomarna och deras organisationer på näsan vad de får tycka och vad de inte får tycka?

LSU:s trovärdighet ligger i att det är en paraplyorganisation. Den dag LSU driver uppfattningar som inte delas av medlemmarna i organisationen kommer LSU att få problem, men jag tycker inte att det är något som vi ska lägga oss i. Det måste vara medlemmarna i LSU själva som ska ta en sådan diskussion.

Min uppfattning är klar när det gäller statens styrning av självständiga ungdomsorganisationer. Vi ska ge dem stöd och hjälp med att bedriva den verksamhet som de själva beslutar om och som de själva styr. De ska få utvecklas på sina egna villkor.

Herr talman! Några reservationer tar upp barns och ungas deltagande i kulturen. Jaag tycker att det är väldigt viktigt att alla barn och unga får möjlighet både att uppleva kultur och att själva vara med om att skapa kultur. Vi vet alla här inne hur viktigt det är att få utveckla flera av sina sinnen, och jag är övertygad om att kulturen gör oss som individer både rikare och starkare.

Det är viktigt att de unga själva får styra över sin kulturverksamhet. I de ungdomspolitiska målen lyfts möjligheterna till inflytande upp och att de unga ska ses som den resurs som de faktiskt är i samhället. Även de kulturpolitiska målen lyfter fram vikten av delaktighet och eget skapande. Jag utgår från att de stöd som ges till ungas egna kulturaktiviteter genom Kulturrådet, Ungdomsstyrelsen och Allmänna arvsfonden på kommunal nivå och på regional- och landstingsnivå har som krav att de unga ska få vara med om att styra över verksamheten och att den inte styrs enbart av vuxna.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall förslagen i betänkandet i deras helhet.

Anf. 61 ROY HANSSON (m):

Herr talman! Jag beklagar att regeringens representant Annika Nilsson fortfarande år 2002 tror att det är möjligt att styra våra ungdomar. Som väl är går detta inte. Våra ungdomar är numera självständiga och fattar egna beslut. Styrandet av statlig verksamhet genomsyrade anförandet. Inte ska man ha statlig verksamhet för att styra våra ungdomar. Det går inte, i varje fall inte från centralt håll.

Det finns en tro på stora centrala system som Ungdomsstyrelsen och LSU. Sådana gäller inte längre, utan ungdomarna i Göteborg lever sitt liv och ungdomar på Gotland sitt liv. Jag är också övertygad om att det samma gäller i andra regioner.

LSU nämndes här som en paraplyorganisation. Det må vara hänt, men den passar inte alla. Jag känner till ungdomsförbund som har lämnat den organisationen och därmed tackat nej till de bidrag som de kan få, därför att man försökt få in alla i samma fälla. Så kan man inte göra med våra ungdomar år 2002. Att stödja är bra men inte att styra. Det går inte att någon ska försöka omfatta allas åsikter. Då blir remissyttranden o.d. urvattnade och helt värdelösa. Låt ungdomarna styra sig själva. Det är det som är framtiden.

Anf. 62 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Först och främst handlar vår ungdomspolitik inte om att styra ungdomarna. Jag skulle aldrig någonsin ställa mig bakom en politik där man exakt talar om vad ungdomar får göra och inte göra. Jag tycker att det är viktigt att det stödsystem som vi har bl.a. för ungdomsorganisationer ska underlätta deras verksamhet och ge dem möjlighet att utvecklas.

Vi kan se att det runtom i landet växer upp nya organisationer och nätverk. Ett sådant som har växt upp under de senaste åren lyftes upp av Ana Maria Narti, nämligen det som gäller rollspel. Det har växt oerhört under de senaste tio åren, och det har fått stöd från Ungdomsstyrelsen för sin verksamhet. På samma sätt är det med ungdomsråd och andra former av nätverk som växer upp på olika ställen i landet. Men det är inte så att vi går in och styr vad ungdomarna ska tycka eller inte tycka.

Jag vill om LSU bara helt kort säga att det mycket riktigt är några som har lämnat LSU medan några har kommit till. Det viktiga är att LSU:s trovärdighet ligger i att verksamheten styrs av medlemmarna. Den dag LSU inte längre kan säga sig företräda de flesta ungdomsorganisationerna tappar LSU sin trovärdighet. Det väsentligaste är att vi inte ska gå in och sätta upp pekpinnar. LSU är en organisation som ska styras av sina medlemmar. Jag finner Moderaternas reservation vara oroväckande.

Anf. 63 ROY HANSSON (m) replik:

Herr talman! Det var bra att Annika Nilsson sade att man inte försöker styra ungdomar, för det går inte. Våra ungdomar låter sig inte styras. Likväl slår man vakt om sådana stora centrala system som här har nämnts. De är väl just till för att försöka styra över hela landet, men det går alltså inte.

Det hänvisas till nya organisationer och nätverk som kommer till. De finns ett tag, och med tiden upphör de och försvinner. Det är precis så det ska fungera. De som har ett gemensamt intresse och engagemang går med och stannar kvar så länge det är intressant, och sedan går man ur. Då utvecklas ungdomarna.

Vi ska inte låta allt vi gör planeras på kanslier. Det finns andra, spontana sätt att bedriva verksamhet, och då blir resultaten bättre.

LSU nämndes här igen. En del organisationer har lämnat LSU. De passar inte in i de stora systemen utan ställs utanför. Kan man verkligen ha en ordning där de som inte passar in faller ut och inte får vara med?

Anf. 64 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte vår sak att avgöra huruvida LSU ska göra eller tycka det ena eller det andra. Det är medlemmarna i LSU som ska bestämma det, inte vi här i kammaren. LSU är en fri och självständig organisation som styr över sin egen verksamhet och där medlemmarna avgör. Det tycker jag är viktigt.

Det är viktigt att vi kan stimulera nya ungdomsorganisationer, nya nätverk och nya sätt att organisera sig, men det är inte enbart en statlig angelägenhet. Jag tycker att det är lika viktigt att man låter verksamheter blomstra på lokal och kommunal nivå. Det handlar om att anlägga ett ungdomsperspektiv.

För några år sedan kom den lokala rollspelsföreningen i Helsingborg och frågade om man fick hyra Folkets hus. Visst, sade folketshusföreståndaren, när då? Jo, natten mellan lördag och söndag. Då kom frågan: På natten? Vad ska ni göra då?

Men de fick hyra Folkets hus, för behovet kom från deras verksamhet. Man får inte fastna i att saker och ting inte har gjorts så tidigare. Ansvar för det perspektivet finns faktiskt på alla nivåer i samhället. Vi vill i vår ungdomspolitik på alla nivåer och inom alla politikområden att alla vuxna – även de som sitter här – ska ta hänsyn till de unga och se dem som en kraft och en resurs och att man lyssnar på dem och släpper in dem. Det är detta som ungdomspolitiken går ut på.

Anf. 65 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Herr talman! Jag är medveten om att tiden går och om att vi ska försöka fatta oss kort, men jag vill ändå ge Annika Nilsson möjlighet att i ett replikskifte ta upp ungdomsorganisationer och bidrag. Den frågan har vi diskuterat under många år, och vi kristdemokrater och även andra har anfört att de nya regler som nu har fastslagits för tiden fr.o.m. 2004 är ganska fyrkantiga och statiska. Jag sade i mitt inlägg att statens roll ska vara stödjande och inte styrande. Jag tycker också att Annika Nilsson varit inne på det i replikskiftet med Roy Hansson. Vi ska vara öppna för nya organisationer, nya nätverk och nya möjligheter.

Samtidigt visar det sig att alltför många organisationer nu får hänvisas till den dispensregel som finns lite vid sidan av och som har begränsad räckvidd.

Då är min fråga: Varför ska det vara så? Kan inte också staten vara lite flexibel och öppen när det gäller olika sätt att arbeta och också bejaka de olika typer av organisationer som finns? Än så länge finns väl möjligheten att gå in och titta på det här?

Anf. 66 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det nya bidragssystemet trädde i kraft den 1 januari i år och kommer inte att gälla förrän det bidragsår som gäller 2004. Jag tycker faktiskt att reservanterna drar slutsatser av någonting som vi inte kan dra slutsatser av än.

Syftet med det nya bidragssystemet var att det skulle vara lättare för nya organisationer att komma in i systemet. Det är anledningen till att vi nu har tre steg i bidragssystemet.

Vad vi har haft diskussioner om, och Dan Kihleström och jag har haft replikskiften om i tidigare debatter, är generationsövergripande verksamhet. Där tycker jag, vilket jag också har sagt i tidigare debatter – det står också i budgetpropositionen och i utskottets betänkande – att det är viktigt att de organisationer som har haft generationsövergripande verksamhet och som har funnits i det gamla systemet inte stängs ute i det nya systemet. Det tycker jag att vi har fått klara besked om av regeringen.

Men om vi öppnar upp hela ungdomsbidragssystemet för alla organisationer som bedriver generationsövergripande verksamhet ser jag risken att vi kommer att urholka hela systemet. I så fall får man hitta andra sätt att stödja generationsövergripande verksamhet. Det viktiga har varit att inte stänga ute dem som har varit inne i det gamla systemet i övergången till det nya.

Anf. 67 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Jag tycker nog att Annika Nilsson ändå är skyldig mig svaret. Det finns ju vissa regler uppsatta nu i det nya bidragssystemet om att det ska vara en självständig ungdomsorganisation som söker. Jag tycker att det här är ganska statiskt och ganska fyrkantigt. Om ungdomar i en organisation – stor eller liten – bestämmer sig själva för att de vill samarbeta med moderorganisationen utan att bilda en egen ungdomsorganisation, så säger staten att de inte får något bidrag eller stöd av staten, utan att de får klara sig själva. Och så hänvisar man till en dispensregel som ska finnas någonstans ute på kanten, som jag upplever det.

Jag menar nog att Annika Nilsson ändå ska förklara för oss här varför vissa organisationer inte kan inrymmas i det nya bidragssystemet, utan också i fortsättningen ska leva på dispens.

Anf. 68 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! I skrivningarna står det att det målstyrda statsbidragsstödet i grunden ska handla om självständiga ungdomsorganisationer. Det beror på att vi tycker att det är viktigt att ungdomarna själva styr över verksamheten och att det inte ska vara så att det är vuxna som går in och detaljstyr den verksamhet som ungdomarna bedriver.

Det här är en process som har pågått ganska länge. Om jag inte minns helt fel antogs det målrelaterade ungdomsbidragssystemet av den riksdag som fanns 1991–1994 utifrån den ungdomsproposition som lades fram – jag tror att den lades fram 1994. Från 1994 och hela tiden fram till nu har vi jobbat utifrån målsättningen att det ska gälla självständiga ungdomsorganisationer.

Vad jag tycker är viktigt är att man inte med det nya systemet stänger ute dem som har varit inne i det gamla systemet. Jag har ingenting emot att vi på andra sätt kan stödja generationsövergripande verksamhet. Men jag vill inte öppna upp det nuvarande systemet för all generationsövergripande verksamhet, därför att antingen måste vi då skjuta till väldigt mycket pengar, eller så kommer anslaget att urholkas till de ungdomsorganisationer som är inne i systemet.

Anf. 69 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Annika Nilsson sade väldigt mycket bra saker i sitt anförande, bl.a. det att kulturen skapar människan. Det håller jag fullständigt med om. Därmed måste vi tillsammans jobba med att påverka våra skolpolitiker om att det är viktigt att få in mera bild, drama osv. för att öka empati och självförtroende hos våra unga.

Men så till min fråga, och den gäller stödet från Ungdomsstyrelsen, som är bra men för byråkratiskt, som jag ser det. Som jag sade i mitt anförande är det alltför många som bara får bidrag till vissa projekt, därför att det anses som trams. Om det t.ex. kommer ungdomar och säger att de vill ha ett graffitiplank som de kan måla på, och de får nej, då är det ju vuxna som har bestämt att det inte är godtagbart. Får man ja, då har man tur för att man bor i Ludvika, t.ex. Det är ju en framåt kommun som har varit ungdomskommun. Hur ser Annika Nilsson på detta att det trots allt förekommer gång på gång att de vuxna bestämmer över vad ungdomarna ska få göra?

Anf. 70 ANNIKA NILSSON (s):

Herr talman! Vi avsätter pengar till ungdomsverksamhet på statlig nivå, men mycket av stödet till ung kultur och ungas verksamheter ligger ju faktiskt på kommunal nivå. Jag tycker nog att frågor om graffitiplank och annat hör hemma i att man faktiskt på kommunal nivå måste förstå ungdomars behov och ungdomars önskemål.

Jag upplever själv att det har skett väldigt mycket under de sista åren. Ungdomsstyrelsen har ständigt kontakter med kommunerna. Man kan se att det är alltför många kommuner som väljer att anta ungdomspolitiska program. Man försöker se till att lyfta upp och skapa ungdomsråd t.ex. Man har intresse för att anlägga ett ungdomsperspektiv, dvs. en medvetenhet ute hos kommunerna om att det här är viktigt. Den medvetenheten har ökat under de sista åren. Jag tror inte att vi är vid vägs ände nu, utan jag tror att det återstår väldigt mycket innan vi faktiskt förstår den kraft, det intresse och det engagemang som finns i ungdomsgenerationen. Det tror jag framför allt att vi måste jobba på gentemot kommunal nivå.

Anf. 71 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Jag håller med om att det går alltför långsamt, även om jag ju också ser tendenser att det går åt rätt håll. Men för att påskynda det hela vill vi alltså gärna att Ungdomsstyrelsen skulle samarbeta med kommunerna om att ta fram ungdomsplaner – där det fattas. Det är alltför många som fattas. Varför skulle inte Ungdomsstyrelsen kunna få ett sådant uppdrag, dvs. att jobba ihop med kommunerna i denna fråga?

Anf. 72 ANNIKA NILSSON (s):

Herr talman! Ungdomsstyrelsen arbetar med det här redan i dag och har initierat samarbete med stora kommuner, stadsdelar i stora kommuner och medelstora och mindre kommuner. Man har i dag ett nätverk och ett direkt samarbete med, tror jag, ungefär 100 kommuner i vårt land. Och det här har hänt under de sista två tre åren. Så det händer väldigt mycket, och jag är övertygad om att den inriktning som Birgitta Sellén vill ha för Ungdomsstyrelsen, den jobbar Ungdomsstyrelsen efter i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 13 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.58 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 12.00 då aktuell debatt skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 12.00.

*Aktuell debatt:
Flyktingarnas situation
i Sverige*

Anf. 73 LENA EK (c):

Herr talman! Ärade ledamöter och åhörare! Det svenska systemet för att ta emot människor på flykt undan hot och terror fungerar inte. Vår svenska självbild att vi respekterar mänskliga rättigheter och skyddar barn – alla barn på svensk mark – är inte sann. Väntan på beslut om de ska få stanna eller inte kan dra ut i årtal. Osäkerheten bryter ned människor. Kritiken mot de långa väntetiderna har funnits i decennier. Den bortre tidsgränsen för beslut om asyl borde vara tolv månader, inte mer.

När, Jan O Karlsson, kommer regeringen att se till att väntetiden för beslut kortas till en rimlig tid?

Många medborgare diskuterar rimligheten i olika asylbeslut. Skolbarn, arbetskamrater och grannar skriver och protesterar. Här i riksdagen kan vi inte diskutera enskilda ärenden på det viset. Men en generell iakttagelse kan göras: Ytterst få kvinnor har fått uppehållstillstånd på grund av nuvarande regler i utlänningslagen. Barn, människor under 18 år, avvisas trots att det finns risk för könsstympning.

När kommer regeringen att ändra på dessa förhållanden?

Under förra året sökte 461 ensamma barn asyl i Sverige. Det är inte svårt att tänka sig in i deras desperation och övergivenhet. En av de enheter som förvarar de här barnen är Carlslund. På 18 platser har Migrationsverket tryckt in 60 barn. Missförhållandena har rapporterats i medierna.

Nu pågår ett omvänt *chicken race* bland ansvariga personer. Migrationsverket avsvär sig ansvar. Kommunförbundets ordförande avsvär sig ansvar. Socialministern är tyst. Integrationsministern är tyst. Barnministern är tyst. Barnombudsmannen tiger. De ansvariga kommunerna moltiger.

Vem, anser migrationsministern, har ansvar för att de ensamma barnen på Carlslund inte har fått den hjälp de har rätt att få?

Anf. 74 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Herr talman! Jag välkomnar Centerpartiets initiativ. Jag tycker att det är bra att vi får möjlighet att på ett samlat sätt diskutera flyktingfrågorna, framför allt flyktingbarnens situation. För det handlar framför allt om barnen, de ensamma och övergivna. Det handlar om samhällets mest utsatta barn, de som kommer till Sverige utan föräldrar. En del av de här barnen kommer från miljöer som vi knappast orkar föreställa oss. De kommer från krig och konflikter. De har levt på gatan. De har rymt hemifrån eller från något barnhem.

Dessa barns problem har inte skapats i Sverige. Därmed finns inte en tillstymmelse till avsikt från min sida att vi i regeringen eller i Sverige skulle skylla ifrån oss. De kommer hit i ett fruktansvärt dåligt skick. Men det är här de befinner sig nu och, som Lena Ek påpekar, det är här de borde tas om hand på bästa sätt.

Redan innan jag tillträdde som migrationsminister sade jag vid olika tillfällen att flyktingbarnens situation var något jag tänkte försöka prioritera. Om man gör det måste man bestämma sig. Det ligger i själva ordet. De asylsökande som också är barn, är de i första hand asylsökande eller är de i första hand barn?

För mig är valet självklart. De måste i första hand betraktas som barn. Det är ett val som har mycket stor betydelse för hur mottagandet och behandlingen av de här barnen ska vara utformat.

Nu till situationen. Jag kan bara bekräfta den beskrivning som Lena Ek gjorde i sin inledning. Det kom hit 461 asylsökande ensamkommande barn och ungdomar under förra året som vid årsskiftet var inskrivna vid Migrationsverket. De kom från jordens alla hörn – Irak, Afghanistan, Somalia, Iran och Bosnien. I slutet av förra året kom en helt ny grupp av barn och ungdomar, från de forna öststaterna – från Ryssland, Ukraina, Litauen, Kazakstan och Vitryssland. De har alla sin historia och alla sina egna, högst personliga skäl för att ha kommit till Sverige undan krig och förföljelse, till ett land där de hoppas kunna få utbildning och bättre liv. Några är sjuka. Några är offer för människohandel.

De som har behov av skydd undan förföljelse ska få all den hjälp och stöd som de behöver för att komma in i det svenska samhället. Men vad gör vi med de barn som inte har skäl att stanna här? Kan de återvända, och finns det någon som tar emot dem?

Herr talman! Debatten om de ensamkommande barnen har varit intensiv. Framför allt är det problemen på Carlsunds barn- och ungdomsenhet som har uppmärksammats. Först några ord om bakgrunden.

Under drygt två år har Migrationsverket arbetat med ett särskilt barnprojekt som har handlat om allt från att utveckla asylutredningar av barn till att förbättra mottagandet av ensamkommande barn. En slutsats var att samarbetet myndigheter emellan måste förbättras. En grupp satte då i gång ett arbete som ännu inte har kunnat slutföras.

Förutsättningarna för att ta hand om utsatta barn i Sverige är egentligen goda. Under lång tid har vi byggt upp en rad institutioner som stöd för barn och ungdom: en bra skola och förskola, behandlingsinstitutioner för barn och ungdomar i behov av vård, en socialtjänst som har det yttersta ansvaret för att barn och ungdomar får det stöd och den hjälp som de behöver. Vi har en personal med bred kompetens och kunskap när det gäller barns behov.

Vi har också höga ambitioner. Här möter vi vår första svårighet. Vi kan inte förutse antalet asylsökande eller antalet ensamma asylsökande barn. Det är svårt att veta vilken beredskap vi ska ha från en dag till en annan. Men vad vi kan och ska ha är en flexibilitet som innebär att var och en av dem som har ansvar i flyktingmottagningen ska kunna anpassa sig, snabbt och smidigt, till nya situationer.

Under det senaste året har vi sett en kraftig ökning av antalet asylsökande, då också ensamma asylsökande barn och ungdomar. Bara under en och en halv månad, från den 1 januari till den 12 februari i år, kom 82 asylsökande barn till Sverige.

Herr talman! Hur är då situationen på Carlslund? Hur har de aktuella problemen hanterats? Jag har följt situationen fortlöpande. Läget i dag på morgonen är följande.

Antalet barn på Carlslund har minskat från 67 till 36. De tillfälliga lokalerna som tidigare använts är tömda. De 36 barn som är kvar bor i olika byggnader. 22 barn bor i barn- och ungdomsenhetens ordinarie lokaler. 6 barn bor i det som kallas för Gula villan – jag tror att ”villan” är en förskönande omskrivning. 8 barn bor i den s.k. Röda villan.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

Eftersom Migrationsverkets övriga regioner har ställt 20 platser till förfogande för Stockholmsregionen har man kunnat förordna om inskrivningsstopp på Carlslund. Man har anställt sju nya barnhandläggare, och Flyktinghälsan på Carlslund har utökat sin personal. Det är Carlslund för dagen.

Vi har i flera medier sett ett annat problem tas upp som har kommit i skymundan för den här debatten, men, herr talman, jag vill använda tillfället att ta upp det. Det handlar om de försvunna barnen. Jag har bett om en närmare redogörelse från Migrationsverket.

En första, jag understryker, preliminär genomgång visar att det under förra året försvann 32 barn från barn- och ungdomsenheterna. De flesta av dem, jag kan inte ange det exakta antalet, har helt enkelt rest vidare. Deras avsikt var aldrig att söka asyl här, utan de har varit på väg någon annanstans där de har haft sina anförvanter och anknytningar. Ett tiotal barn har dock försvunnit spårlöst. Andra har försvunnit och varit borta en tid och sedan kommit tillbaka. Ingen vet vad de har varit med om. I några fall finns, som vi vet, misstankar om prostitution och t.o.m. om människohandel. Detta är djupt skakande och fullständigt oacceptabelt.

Rikskriminalen har utrett de här uppgifterna, som också har förekommit i medierna, om ungdomar som har dragits in i människohandel. Jag ser i dag att Rikskriminalen är färdig med en preliminär bedömning, men jag har inte hunnit ta del av den. Så fort jag har gjort det kommer jag att återkomma till kammaren med information om detta och om de slutsatser vi drar.

Herr talman! Att barn transporteras och säljs av människohandlare för att utnyttjas i prostitution är ett av de grövsta brott som kan begås mot ett barn. Jag ser handel med människor som en form av slavhandel som måste bekämpas med alla till buds stående medel.

I förra veckan samlades EU:s justitie- och migrationsministrar för ett informellt möte i Spanien som nu är EU:s ordförandeland. Ämnet för det här mötet var, såvitt avser oss migrationsministrar, människosmuggling och irreguljär invandring. Debatten handlade mest om fingeravtryck, foton och andra tekniska kontroller. Det var en otillfredsställande uppläggning för oss från Sverige, vilket vi också underströk. Vi underströk med skärpa att det under inga omständigheter kan räcka med kontrollåtgärder i det här sammanhanget. Människosmugglarna ska uppsökas och bestraffas. Men offren och flyktingarna, de som söker skydd i Europa, ska mötas av en politik där hörnstenen utgörs av säkra mottaganden och asylsystem.

Tiden i detta första anförande medger inte att jag går igenom alla de åtgärder vi har vidtagit och de initiativ vi har tagit. Jag ska återkomma till detta. Jag vill bara här och nu nämna att jag har försäkrat mig om att statsministern kommer att ta upp också dessa frågor med den ryska statschefen vid sommarens toppmöte om Östersjön i Sankt Petersburg.

Till sist vill jag säga något om ansvarsfördelningen här i Sverige. Vi har en lagstiftning som tydligt anger rollerna för var och en. Men, som Kommunförbundet påpekar i ett pressmeddelande som man har skickat ut i dag, det räcker inte. Vi har en oklarhet, och den kretsar kring vistelsebegreppet, var vistas ett barn. Detta måste vi reda ut, och det kommer vi att göra.

Men det handlar inte bara om vad vi måste göra – miniminivån – utan vad vi kan göra, och det är min utgångspunkt. Inom de närmaste dagarna kommer jag därför att föreslå regeringen att uppdra åt Migrationsverket att, tillsammans med alla de berörda, förbättra praktiska rutiner och föreslå hur mottagandet av ensamkommande barn ska kunna förbättras.

Herr talman! I mitt nästa inlägg kommer jag att mer i detalj beröra hur jag anser att detta arbete ska bedrivas.

Anf. 75 LENA EK (c):

Herr talman! I förrgår kom Integrationsverkets årliga rapport. Det är det verk som har ansvar för de människor som har fått uppehållstillstånd i Sverige efter själva ansökningsprocessen. Den visar på ett stort misslyckande. Det är alldeles för få självförsörjande och katastrofalt dåliga resultat i svenska för invandrare. Förklaringen handlar om kvalitet. Man har inte tagit de här problemen på allvar trots att de har varit kända i väldigt många år. Det handlar om väntetider, förläggningssystem som bryter ned människor, studieersättning som gör att människor inte kan skaffa sig en utbildning tillräckligt snabbt, validering av kunskaper och examina och till syvende och sist handlar det om hur vi misshushållar med människor i det här landet. De här stora integrations- och migrationspolitiska problemen märks särskilt väl när det gäller barn.

För sju år sedan hade vi en debatt i Sverige som handlade om de asylsökande barnens situation. Då tillsattes en utredning, Barnkommittén, som kom med två betänkanden 1996 och 1997. Där fanns alla de här problemen listade. Där finns bristen på statistik, bristen på omvårdnad, väntetiderna, problemen på Carlslund, att man inte placerade de här barnen i familjehem, att man inte sökte upp deras familjer i de fall det går, att man inte bedömde deras asylskäl som de ska bedömas och hela tragedin i hur de här barnen mår. Situationen var lika eländig 1996 och 1997 och hade då pågått ett antal år. Den var lika eländig som den är i dag.

Herr talman! Jan O Karlsson säger att de här problemen inte har skapats i Sverige. Och det är klart att det inte är vi som har tillsatt diktaurer. Det är inte vi som har skapat förhållanden som människor inte kan leva under. Men jag kan ändå inte låta bli att säga: Förhållandena för de ensamma asylsökande barnen har inte skapats i Sverige, men de har förvärrats i Sverige. Det är ytterligt beklämmande.

År 1997 infördes en portalparagraf i utlänningslagen som säger att Migrationsverket i varje beslut ska ta hänsyn till barnets bästa. Det har varit lagstiftning sedan 1997. Är det att ta hänsyn till barnets bästa att trycka in 60 barn på 18 platser? Är det att ta hänsyn till barnets bästa att se hur ungdomar försvinner ut på nätterna till det som personalen själva tror är prostitution? Är det att ta hänsyn till barnets bästa att låta asylsökande barn vara i den här situationen och vänta lika länge på besluten som de vuxna får göra?

Socialtjänstlagen handlar om kommunernas ansvar och behandlar frågor som rör barn i kris. Kommunerna har ansvar för barn som vistas på kommunens område. Där har under nästan samma tidrymd, i fem år, funnits en paragraf om skyldigheten att ta hänsyn till barnets bästa i alla beslut som rör barn. Vem bär ansvaret för att de asylsökande ensamma barnen på Carlslund och Sagåsen, i Hallsberg, Gimo och Alvesta inte har

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

skyddats och att besluten som rör dem inte har fattats i enlighet med barnets bästa?

Herr talman! I socialtjänstlagen finns också en paragraf som säger att om man är offentliganställd är det en straffbelagd skyldighet att anmäla till de sociala myndigheterna om man ser ett barn i kris. Det är en straffbelagd skyldighet att anmäla om man ser ett barn i kris. Så har inte skett. Anser Jan O Karlsson att den här skyldigheten i socialtjänstlagen också gäller för asylsökande ensamma barn?

För fem år sedan rekommenderade Barnkommittén att barn i den här situationen ska placeras i familjehem. Så har inte skett. Vi vet hur det såg ut på Carlslund. Det är inte lika eländigt, men inte heller bra, på de andra ställena. Den här situationen kräver kraftåtgärder. I minst tio år har problemen varit kända. Tiden för allmän klagan och allmänna fraser är förbi. Det är dags att reda upp den här situationen. Är Jan O Karlsson besluten att reda upp den här situationen?

Sedan har vi striden mellan myndigheter – mellan vuxna människor med god utbildning och bra betalt för sitt jobb. De säger alla så här: Detta problem är inte mitt bord. Jag har inte ansvaret. Någon annan har ansvaret. Lagen gäller inte mig, men den gäller alla andra.

Kommunförbundets ordförande Ilmar Reepalu företräder kommunerna. Hans kamp för att staten ska betala det som staten beslutar om är korrekt. Men finansieringsprincipen och striden runt den får inte drabba de mest värnlösa – de ensamma asylsökande barnen.

Migrationsverkets generaldirektör hävdar att verket inte har ansvar för barnens vård och heller inte ska betala för den. I lördagsintervjun med henne påpekade hon att hon inte tänkte ringa upp Kommunförbundet för att diskutera denna problematik. Det skulle annars vara ganska lätt, för Ilmar Reepalu och hon tillhör samma parti.

Kommer Jan O Karlsson att se till att kommunerna och Migrationsverket talar med varandra om den lagstadgade skyldighet de har att ta ansvar för barn i kris?

Anf. 76 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Beslutet att lämna sitt hus, sin familj och sitt hemland är stort för många, i synnerhet om man måste fly. Det blir en tid i ovisshet och otrygghet. Resan kan ta månader, och ingen vet egentligen vart man är på väg. Researrangören är ute efter pengarna och bryr sig mindre om komforten.

Visst är vi många som har sett bilder i medierna och förfasats över vad vissa människor ute i världen måste stå ut med. Men flera av dessa befinner sig nu i Sverige i väntan – väntan är många gånger alldeles för lång – på att få besked om de får stanna.

Skälen till att de vill stanna i Sverige, och skälen till att de får stanna, skiftar. De är inte alla som söker asyl som är flyktingar. Men oavsett vilket är de alla människor av kött och blod, med samma vilja att göra det bästa för sig själv och för sin familj.

Herr talman! Vi vet att det årligen kommer ungefär 30 000 människor till Sverige för att söka asyl. Men finansieringen motsvarar bara kostnaderna för ungefär 18 000 människor. Då är det kanske inte konstigt att handläggningstiden blir lång för varje person. Det tar så lång tid att väntan blir en klar påfrestning. På sikt kan det utgöra skäl att få stanna. Men

hur ser sårerna och ärrarna ut efter den tiden, och hur många tar sitt liv innan beslutet kommer? Detta är något som måste avhjälpas – inte konstateras.

I regleringsdirektiven från regeringen står det att handläggningstiden ska vara max sex månader. Min första fråga till ministern är om det fortfarande är avsikten. Kommer regeringen i så fall rentav redan till våren med mer resurser för att förkorta handläggningstiderna och minimera den mänskliga våndan?

Det måste vara självklart att man ska få besked snabbt. Därefter får man antingen hem eller stannar. Stannar man ska man snabbt integreras i Sverige – grunden för att man på sikt ska bli svensk medborgare.

En särskild debatt om just integrationen, som lämnar en hel del i övrigt att önska, skulle nog också behövas, men jag lämnar den delen i dag.

Herr talman! Min ryggmärgsreaktion dels som mamma, dels som företrädare för ett parti som står för humanism, är att det är barnen som får mest illa. Som företrädare för väljarna i Sveriges riksdag vill jag, likt Lena Ek, att FN:s barnkonvention ska gälla även för de asylsökande barnen. Där finns det uppenbarligen stora brister i dag.

Också för mig är barnen i första hand barn och i andra hand asylsökande. Barn har inte samma tidsbegrepp som vuxna och heller inte samma uppfattning om väntan. De barn som kommer utan föräldrar eller anhöriga är utan naturliga talesmän och extra sårbara.

För ett par år sedan presenterade regeringen skrivelsen *Barn – här och nu*. Låt mig läsa upp några rader ur den: När det gäller barn som har kommit ensamma till Sverige har Migrationsverket sedan länge väl utvecklade rutiner för mottagning, handläggning och utredning.

Jag vill fråga ministern om han anser att det är verklighet i dag för dessa barn. Barn med ofta traumatiska upplevelser bakom sig lever under institutionsliknande former, förvisso med personal som gör allt den kan, men utan övriga kontakter med omvärlden. Mår de bra? Nej, det vet vi i dag att de inte gör. Det visste vi i går. Men vad gör ministern för morgondagen?

Alla de barn som ska ha omvårdnad, boende och inte minst utbildning i skolverksamhet hamnar uttryckligen mellan stolarna. Det finns flera huvudmän, som har redovisats innan. Kommunerna ska stå för kostnaderna för gode män, skolan och boendet, säger man. Men när kommunerna upplever att de inte får ersättning för detta eller oroar sig för att kostnaderna ska bli för höga kommer barnen tillbaka till institutionen igen. Under den tid som barnen far mellan stolarna på migrationsverk, integrationsverk, landsting och kommuner slår de sig hårt.

Herr talman! Alla har vi någon gång längtat efter mamma. Men när mamma inte finns i närheten eller ens i livet måste åtminstone Moder Svea stå stark. Staten måste ta sitt ansvar och ge dessa barn trygghet.

Min uppfattning är att ministern måste kunna ta ett mycket tydligare ansvar utan att det innebär ministerstyre. Det hade varit bättre, tycker jag, om ministern hade använt sitt tio minuter långa inledningsanförande till att tala om vad han vill, i stället för att vänta till det sista fyraminutersanförandet med att besvara frågor.

Kan ministern, t.ex. genom ett regleringsbrev, tydliggöra politiken om det saknas tydlighet? Kommer ministern med en proposition om det behövs lagförändringar t.ex. när det gäller vistelsebegreppet?

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

Ministern har förvisso suttit på sin post en kort tid, men Socialdemokraterna har haft regeringsmakten i åtta år. Det finns ingen ursäkt för att inte ta hänsyn till dessa barn.

(Applåder)

Anf. 77 ULLA HOFFMANN (v):

Herr talman! 1997 infördes en portalparagraf i utlänningslagstiftningen som handlar om barnets bästa. Portalparagrafen säger att barnets bästa ska beaktas särskilt. När jag läser vidare i propositionen visar det sig att barnets bästa inte är ovillkorligt. Där står att barnets bästa generellt inte får ta över samhällsintresset av att reglera invandringen. Den reglerade invandringen är viktigare än barnets bästa. Det var där riksdagen satte ribban 1997.

Det är bra att denna debatt kommit till stånd. Det är bara synd att den inte förs kontinuerligt och att intresset för asylsökande barn – oavsett om de kommer med föräldrar eller ensamma – inte är konstant. I dag tvistas om vem som har ansvaret. Är det kommunerna, eller är det Migrationsverket? Jag skulle vilja påstå att det är ett övergripande ansvar för Sverige, eftersom vi har ratificerat barnkonventionen och förbundit oss att följa den.

På Migrationsverket säger de att detta inte är något nytt problem för dem. Då reser jag förstås frågan varför man inte gjort någonting åt det, när det är varje myndighets skyldighet att ha ett barnperspektiv i sitt arbete.

Det förefaller mig som om Migrationsverket menar att det endast finns två kategorier ensamkommande barn: de som skickats hit för att föräldrarna hoppas att barnen ska få ett bättre liv här, och de som redan i hemlandet är kriminellt belastade eller prostituerade. Det påståendet står i bjärt kontrast med Rädda Barnens studie, där man funnit att den största delen av barnen flytt på grund av väpnad konflikt, politisk eller etnisk förföljelse eller därför att ingen kan ta hand om dem i hemlandet. Det är med andra ord helt andra kategorier än de som Migrationsverket uppger finns. Migrationsverket antyder faktiskt att barnen – man gör på samma sätt med asylsökande kvinnor – inte kan ha egna asylskäl.

En grundorsak till att barn och vuxna mår så dåligt är just att myndigheterna inte vill tro på deras uppgifter. En viktig del av rättssäkerheten är därför att Utlänningsnämnden läggs ned och ersätts med förvaltningsdomstolar där de asylsökandes uppgifter väger lika tungt som Migrationsverkets.

Det är upprörande att situationen är som den är på Carlslund. Men jag vill påpeka att situationen är likadan på många andra förläggningar runtom i Sverige. Barnen far illa, mycket illa. Den som kontinuerligt besöker förläggningarna och träffar barnen och deras föräldrar vet att de asylsökande barnen är särskilt utsatta. De lever i ett vakuum, många gånger med föräldrar som på grund av sina trauman lever i skräck för att skickas tillbaka till hemlandet och därför får svårt att ge barnen det som de behöver. I stället blir det många gånger barnen som får ta ansvaret för familjen.

Två ryska barn i tolvårsåldern försökte ta livet av sig på förläggningen i Gimo. Ett av barnen med familj fick stanna. De andra barnen på förläggningen sade: "Om vi försöker ta livet av oss så kanske vår familj

får stanna.” Och det är inte så konstigt att barnens reaktioner blir sådana. I förarbetena till utlänningslagen står det nämligen så här: ”Ett bifall måste i så fall förutsätta att risken bedöms vara synnerligen betydande för självdestruktiva handlingar av utomordentligt allvarlig natur från barnets sida”. Representanter för Migrationsverket säger att barnens självmordsförsök sällan är allvarligt menade utan mer ett uttryck för att de inte får eller kan berätta hur de har det. Jag skulle vilja lägga till att de inte får en möjlighet att berätta hur de har haft det. De får ytterst sällan hjälp med att bearbeta sina traumatiska upplevelser, som är orsaken till att de har lämnat hemlandet.

Migrationsverket har, som påpekats, gjort egna undersökningar om barn i utlänningsärenden. Den senaste kom för ungefär ett år sedan och visar att verket anser att barn under 18 år själva kan söka asyl. Det leder till att barnet inte längre omfattas av socialtjänstlagen utan faller under lagen om mottagande av asylsökande. I förslagen till nya rutiner menar man att en asylansökan inte ska tas emot förrän kommunen har utsett en god man. Det är kommunen, genom överförmyndaren, som ansvarar för att en god man utses för barn som saknar vårdnadshavare. Jag har faktiskt därför svårt att förstå den högljudda debatt som pågår mellan Migrationsverket och Kommunförbundet där man, i stället för att se till att asylsökande barns grundläggande behov tillgodoses och att de likställs med andra barn i Sverige, försöker att skylla på varandra.

Vänsterpartiet har drivit igenom att asylsökande barn och ungdomar ska ha lika rätt som andra barn i Sverige till förskola och skolutbildning. Det är ytterligare ett sätt att likställa asylsökande barn med andra barn i Sverige. Vi blir därför mycket beklämda när vi besöker förläggningar och de inte har en aning om att det numera är deras skyldighet att erbjuda barn och ungdomar detta och att de har fått extra pengar för att det ska genomföras.

Det är de långa väntetiderna som knäcker barn och deras familjer psykiskt. Riksdagens mål om sex månaders väntetid ligger fortfarande långt borta. På flyktingförläggningen i Gimo finns barnfamiljer från olika delar av världen som har väntat i flera år på besked. Jag har under ett par års tid kontinuerligt besökt Gimo och andra förläggningar, och jag träffar samma familjer år efter år. Jag har sett dem brytas ned och ibland fått rapporter om att mamman har försökt ta livet av sig, att pappan är intagen på psykkliniken och, det värsta av alla besked, att dottern eller sonen har begått de självdestruktiva handlingar av utomordentligt allvarlig natur som utlänningslagen kräver. Jag kan inte se något annat än att lagen måste ses över och att myndigheterna måste sluta käbbla och utföra det de är satta att göra, nämligen att se till barnens bästa.

Herr talman! I mitt nästa inlägg ska jag tala om barn som inte befinner sig i svenskt flyktingmottagande utan som befinner sig på flykt i Afghanistan men som nekas rätten att förenas med sina pappor.

Anf. 78 ALF SVENSSON (kd):

Herr talman! Jag tror att ensamhet är vårt lands största sociala problem. Isolering, att vara skild från social gemenskap och att fastna i ensamhet tror jag kan göra en människa, vem som helst, mentalt vilsen. Att komma till ett land med ett annat språk, en annan musik, en annan mat,

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

en annan klädkultur, ett land där i stort sett allt är annorlunda, och dessutom bli isolerad är att hamna i en helt hopplös situation, menar jag.

Vi har nu en debatt om ensamma flyktingbarns situation. Det är helt klart att ett barn som av någon anledning skiljs från sina föräldrar, sin kultur och sin miljö hamnar i och befinner sig i hopplöshetens vardag. Jag tror egentligen inte att vi behöver ventilera det, för vi är inte oense om det. Men i lördagsintervjun i Sveriges Radio intervjuades Migrationsverkets ordförande Lena Häll Eriksson. Då måste svenska folket ha känt sig både upprört, förtörnat och häpet, eller vad man nu ska ta till för ord. Detta har Lena Ek tagit upp, och det har andra talare belyst. Det är en dragkramp och ett trätande mellan myndigheter om vem som har ansvar för vad, och det är ett besked om att den här typen av problem har funnits nu och då, av och till, så det är inget nytt. Ändå har man mage att sitta och berätta att man inte tar ansvar: Vi ringer inte upp. Det är inte vi. Det är de.

Här har ministern ett absolut ofrånkomligt ansvar. Vi vill inte höra att det ska bli någonting någon gång framöver, utan kläm till här nu. Det var en skandalös intervju vi fick höra. Vi förväntar oss att svenska myndigheter kan ta i sådana här frågor gemensamt.

I gårdagens Dagens Nyheter skrev Barnläkarföreningen: "Skamlig hantering av unga flyktingar". Vi vill inte läsa sådana rubriker. Vi har skrivit under barnkonventionen, och den ålägger regeringen och oss alla – men regeringen har det yttersta ansvaret – att se till att alla barn som finns i vårt land behandlas lika. Det har ofta sagts att man ska se hur barnen behandlas, för då kan man avläsa hur hög nivå det är på kulturen i ett land.

Lever vi upp till barnkonventionen? Det skulle vara intressant att höra om ministern anser att vi gör det. I samma tidning, i Dagens Nyheter i går, fanns också rubriken "Sverige fungerar som en segregationsfabrik". Man skulle kunna tänka sig att det är någon som är ute i ett partipolitiskt ärende för att det är valår. Men det var generaldirektören på Integrationsverket som yttrade detta. Står ministern bakom generaldirektörens påstående och analys av situationen? "Sverige fungerar som en segregationsfabrik" – det var alltså Andreas Carlgrens ord.

Alla som kommer hit är individer. Trots att invandrare kommer från vitt skilda miljöer, språkområden och kulturer finns det nog ingen grupp som behandlas så kollektivt. Vi måste klara integrationen, och jag talar nog inte om flyktingpolitiken, utan jag talar om dem som ska integreras. Detta är, menar jag, ett av vårt lands största framtidsproblem.

Vi kan rada upp problem i det oändliga, och jag kan citera fler myndighetspersoner, men vad kan vi göra? Ja, vad kan vi göra för att ta kål på ensamheten? Personligen är jag övertygad om att man måste se till att människor nästan bums kommer i arbete, att de kommer in i den sociala miljön och får de kontakter och den värdeöverföring som arbetsmiljön ger. Därför borde varje invandrare få sig en person tilldelad som man kanske skulle kunna kalla för jobbguide, eller vad man nu kan hitta för ett bättre ord. Det skulle vara en person som liksom biter sig fast tills den som har kommit till vårt land kommer ut på arbetsmarknaden och får känna sig vara någon och duga till något och får alla de integrerande kontakter som finns på arbetsmarknaden. Jag tror att en oerhört stor del

av lösningen handlar just om detta, att man ska se till att människor får arbete. Det ska finnas någon som sätter sig i sinnet att fixa jobb.

Då skulle jag vilja säga att man inte bara ska tro på myndighetspersoner. Då ska man tro på det civila samhällets idealitet, och man ska naturligtvis också vända sig till dem som har etablerat sig efter att ha kommit hit kanske för åtskilliga år sedan. Jag tror alltså att vi måste se till att folket ställer upp på de här frågorna och engagerar sig i integrationen och att vi måste möta dem som har kommit hit ansikte mot ansikte och öga mot öga och se att det här är vår gemensamma möjlighet – inte att det är problem – att få ett tryggare och bättre Sverige.
(Applåder)

Anf. 79 JOHAN PEHRSON (fp):

Herr talman! Kolleger! Åhörare! Denna debatt har kommit till därför att det på sistone åter uppmärksammas vilka sorgesamma förhållanden människor från andra länder lever under i vårt land. Inte sällan handlar det om barn, en del mycket unga. Hur vi behandlar människor i nöd är ett avslöjande lackmustest för hur staten och andra myndigheter ser på individer. Många barn på flykt kommer hit till vårt land, inte sällan ensamma – barn som kan ha farit mycket illa i livet, barn för vilka ”barndomen” är ett begrepp i en uppslagsbok.

Men det är inte den enda bilden. Många barn är starka och glada när de kommer hit. De har lyckats lämna in en asylansökan. De kanske lämnar krig, tortyr och andra svåra trauman bakom sig. De vill leva här och bygga sig en framtid i Sverige och för Sverige.

Oavsett vilket handlar det om allas våra barn, inte om andras ungar.

Den verklighet som möter såväl unga som gamla människor på flykt till vår del av världen är skrämmande i flera led.

För det första gäller det omöjligheten att lagligt ta sig till vårt land. Visum, transportörsansvar och den ensidiga fokuseringen på flyktmugglare leder till att människor måste transporteras under vidriga förhållanden, en utveckling sedan 1980-talet som gjort att vi nu befinner oss i något av en mörkertid. Den förda politiken leder fram till trauman där barn under fruktansvärda förhållanden transporteras till ett land att söka asyl i. I juletid kunde vi t.ex. läsa om människor som frös, svalt eller törstade ihjäl i en container på Irland. Något av barnen som dog i containern var bara fyra år – som min egen son.

När det för det andra gäller att söka asyl är processen vansklig och tar alltför lång tid. Det har flera talare berört. Vissa förbättringar kan skönjas genom att Utlänningsnämnden nu ersätts av förvaltningsdomstolar som arena för att pröva asylansökningar. Men bevisningen är inte sällan undermålig, och den blir definitivt inte bättre av att flera dåliga metoder sammanvägs när staten ska säga sitt. Skelett- och tandundersökningar används på unga asylsökande om de saknar dokument som visar deras ålder. Migrationsverket bestämmer då åldern med hjälp av en tand- och handröntgen, detta trots att barnläkare pekar på att felmarginalerna är enorma. Groteskt, säger en röntgenläkare vid universitetssjukhuset i Örebro. Det är lätt att hålla med. Också språkanalyser används frekvent. Felmarginalerna är helt orimliga.

När det sedan gäller den skriftliga utredningen där det undersökts vilken verklighet de här personerna har flytt från möter man hemligstämp-

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Aktuell debatt:
Flyktingarnas situation
i Sverige*

lad länderinformation som är extremt svår för en sökande eller dennes ombud att bemöta. Handläggningstiderna saknar rim och reson. Dessa utdragna processer driver fram ett lidande och skapar kostnader på lång och kort sikt som är helt onödiga. Integrationen försvåras avsevärt för varje månad som blir ett mer eller mindre passivt väntande på en förläggning.

För det tredje är själva väntan ibland riktigt sorglig. Inte minst barn stuvats in som kollin på underdimensionerade flyktingförläggningar där den sociala miljön inte kan bli annat än katastrofal. Skrämmande är perspektivet att om svenska barn hade vistats i en bråkdel av denna s.k. miljö skulle den svenska pojken eller flickan omedelbart ha blivit omhändertagen av sociala myndigheter.

Jag kan dock vittna om att de ungdomar som har kommit till det särskilda boende som Migrationsverket har ordnat i Hallsberg har kommit till något bättre – hyfsat vettiga lokaler, fokus på aktivitet och en ganska bra, inte för stor grupp. Det är trist att detta kan ske först sedan allvarliga missförhållanden har avslöjats på annat håll.

Ansvarsfördelningen är helt avgörande om man ska kunna göra ett bra jobb. Myndigheter som hukar eller skyller på varandra ska byta chefer. Här krävs raka rör och tydliga ansvarsfördelningar där staten har kvar det yttersta ansvaret för migrationspolitiken, inklusive de ensamkommande barnen. Men det måste också finnas kompetens vad gäller språk, stöd och vård runt dem som kommer hit. Här gäller det att se till att det finns avtal med alla kommuner som uppfyller detta, framför allt de kommuner där det finns förläggningar.

Vidare är systemet med en god man, som vi har drivit fram via riksdagen, värt att utveckla och framför allt utvärdera. Det är därför glädjande att en sådan signal har kommit från barnminister Ingela Thalén, som har konstaterat att många av dessa goda män har väldigt många barn att se till. Det kanske inte är så konstigt att de inte kan göra ett riktigt bra jobb när de har för mycket att göra.

Vi har också berört de framsteg som har gjorts när det gäller skola, vård och omsorg för dessa barn på flykt. Men det hjälper ju inte långt när det görs så mycket fel de första viktiga månaderna när man kommer hit och hamnar på en förläggning.

Några har berört det här med integrationen, som är sorgesam. Här krävs det en kraftsamling av en ny regering. Detta är det första fokus en ny regering ska ha efter valet.

Herr talman! Migrationspolitiken i Sverige inom ramen för EU-samarbetet kräver ett nytt fokus, nya tag och ett större engagemang. Detta har tyvärr inte kunnat skådas de senaste åtta åren hos den sittande regeringen. Men jag är full av förhoppning om att det nytillträdde statsrådet Jan O Karlsson kan göra någonting åt saken.

Jan O Karlsson har rätt när han säger att barnen som kommer hit på flykt först och främst är barn. Men jag hoppas att vi också är överens om att ansvaret för hur dessa barn har det till syvende och sist är Jan O Karlssons.

Anf. 80 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Herr talman! Ledamöter! Åhörare! Jag lyssnade på kulturdebatten före den här debatten. Jag tycker att det är ett bra sätt att förbereda sig för

debatt. Jag fastnade då för denna mening: Alla ungdomar har rätt att delta i det konstnärliga och kulturella livet. Då tänkte jag: Det var kanske de svenska ungdomarna man talade om. Hur många barn av de flyktingar som kommer, ensamma eller andra, speciellt de på Carlslund som vi nu har pratat om, är med i det konstnärliga och kulturella livet?

Det var vackra ord från migrationsministern. Jag håller i alla fall väldigt mycket med om att vi inte ska säga barn *eller* asylsökande utan välja barn först och främst. Det var skönt att höra det.

Vi kan inte förutse antalet asylsökande, säger ministern, utan vi måste ha en viss flexibilitet. Då efterlyser jag att också Finansdepartementet ska ha en liten flexibilitet. Det har ju visat sig att finanserna har en lägre prognos över antalet asylsökande än vad t.ex. Migrationsverket har, och det känns inte alls bra.

Sedan frågade ministern vad vi ska göra med de barn som inte får vara kvar. Jag har väldigt svårt att föreställa mig att det över huvud taget ska gå att skicka ut något ensamkommande barn, för det var det det handlade om. Om det nu skulle komma fram någonting sådant måste det ha föregåtts av en väldigt noggrann utredning. En sådan utredning ska starta första dagen, med hela batteriet av psykologer, kuratorer och alla som över huvud taget kan hjälpa till och prata med barnet alldeles från början. Och hur ska vi ha råd med det när vi inte ens har skolsköterskor och psykologer på skolorna och när BUP har årslånga köer? Det här är ett problem.

Ministern sade att man hade gjort många bra saker. Jag tog med mig några utredningar och kollade lite. Vi har *Barnets bästa*, och där var det många vackra ord. Sedan finns det en strategi för att förverkliga FN:s konvention om barnets rättigheter i Sverige – det finns förresten flera sådana – där det står att så här ska vi göra. Den jag håller i här är från 1998.

När jag var ny i riksdagen hade jag en bibel. Den heter *Det gäller livet*. Det är barnpsykiatriens betänkande. Den var så himla bra. Där fanns så många konkreta och bra förslag, även om flyktingbarn. Den var så bra att man lade den under mattan. Det har frågats många gånger: Vad hände med det betänkandet? Varför blev det ingen proposition? Jag vet varför det inte blev det. De konkreta förslagen är bra men de kostar pengar.

Sedan kom det en skrivelse, *Barn här och nu*. Jag skrev en motion på den därför att det var för lite konkreta förslag. Då var man lite för rädd att ta tag i konkreta förslag därför att sådant kostar pengar.

Jag var också själv med i en utredning om barnmisshandel. Det var en bra utredning, och vi kom med bra förslag. Vi hade väldigt god kunskap till hjälp. Men när vi kom till kapitlet som handlar om vad det får kosta stod det klart att det ska ske inom befintliga ramar, inom kommunens ramar, inom landstingets ramar. Det var precis samma sak där.

Jag fick veta en sak då som jag hade misstänkt men som jag inte var alldeles säker på. Man tror i det här upplysta samhället, där vi har så mycket TV och information, att kunskaperna om barn i allmänhet blir bättre och bättre. Men så är det inte. Under hela 90-talet har allmänna kunskaper om barn försämrats därför att man har dragit ned på undervisning på t.ex. barnvårdscentralerna. Det bekräftade både Claes Sundelin, barnhälsovårdshuvudläkare, och den forskare inom barnavård som var med.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

Sedan har vi ansvarsfrågan. Det fanns en gång en radiodoktor som hette Peter Paul Heinemann. Han skrev en bok om mobbning. Sådana problem som att man tvistade om vems ansvar det var kallade han för ansvarsutspädning. Det tycker jag är ett bra ord när ansvaret bara sprider ut sig så här. Jag tycker inte att Migrationsverket eller kommunerna ska tvista om vem som ska ta ansvaret. Det är en självklarhet att de ska hjälpas åt med det ansvaret. Det är både riksdagens och regeringens sak att tala om det.

Vi måste ha bättre handläggningstider på Migrationsverket. Vi i Miljöpartiet bestämde oss i går kväll för att i tilläggsbudgeten strida för att Migrationsverket ska få de extra 75 miljoner som de begär för en bättre handläggning. Det hoppas jag verkligen att alla ställer upp på.

Jag har varit på många konferensen om barn och ungdomar. Jag brukar kalla dem för tomtebloss. Då plötsligt pratar man om barnkonventionen och alla saker som man ska göra i förebyggande syfte för barn. Dagen därpå är det borta. Det är precis som tomtebloss, barnkonventionen också.

Ulla Hoffmann pratar om portalparagrafen, barnets bästa. Men den har tyvärr blivit lite urvattnad. Vi får lov att ta till andra paragrafer, t.ex. utlänningslagen 12–15 §§ som handlar om barns rätt att bli hörda.

Jag har svårt att förstå att inte vuxna begriper att det lönar sig att investera i förebyggande. Toyotafabriken, som gör bilar, förstår det. Man kollar noga alla bilar för att det inte ska bli några problem i framtiden. Men om det handlar om människor, om barn, gör vi det inte.

Thomas Hammarberg var sakkunnig i barnkonventionsutredningen. Han sade så här: Det måste synas i budgeten att vi menar allvar med barnets bästa. Håller ministern med om det? Det måste synas i budgeten att vi menar barnets bästa.

Anf. 81 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Herr talman! Jag uttryckte i något av de TV-program som sänts på sistone en oro för att det skulle bli en uppblossande diskussion kring flyktingbarnen. Jag hör nu att jag inte behöver vara orolig. En av de mycket starkt positiva upplevelser jag har av den här diskussionen är att jag tror att det kommer att bli en uthållig diskussion om detta. Jag tror också att den kommer att avkasta en hel del resultat.

Jag vill till att börja med helt bekräfta Lena Eks ursprungliga påpekande. Jag valde att ge den omedelbara lägesrapporten om Carlslund därför att jag som en relief till debatten ville ge kammaren lite information om hur responsen har varit på den här diskussionen. Men jag vill självfallet bekräfta att det inte är någon idyll vi har att göra med på de övriga förläggningarna. Jag är inte heller övertygad om att samma snabba respons har ägt rum där. Men det kommer jag att kontrollera.

Jag lovar Catharina Elmsäter-Svärd att jag ska beskriva de initiativ som förbereds medan jag fortfarande har repliktid kvar. Det var inte därför jag inte gav besked. Som lite grön i uppdraget hade jag lite svårt att kontrollera tiden i mitt första inlägg.

Jag vill först direkt beröra två saker som Alf Svensson tog upp. Den ena handlar om segregationen och Andreas Carlgrens rapport häromdagen. Jag delar naturligtvis helt de iakttagelserna. Jag skrev själv 17 böcker i ämnet 1990 i den s.k. Storstadsutredningen och kan konstatera att vi i

den samhällsutveckling vi har haft hittills har fått fortsätta och fördjupade problem. Det bekräftas i Carlgrens och Integrationsverkets utredningar. Det jag befarade var att om man inte grep in i storstädernas förortsområden då, alltså 1990–1991, skulle detta frysa fast i samhället. Jag befarar att det delvis har besannats i Carlgrens iakttagelser.

Får jag sedan vad beträffar Alf Svenssons iakttagelser om barnläkarnas skrivelse och om det civila samhället säga att jag helt delar hans uppfattning. Johan Pehrson var också inne på det här så detta är delvis ett svar även till honom.

Ingela Thalén har berört detta, och vi har diskuterat det. Vad vi talar om är ett slags faddersystem. Många andra länder har det. Vi tror alltid att vi är först, men det är vi inte alltid. Jag delar helt Alf Svenssons synpunkter på att vi med statens hjälp ska försöka bygga upp ett faddersystem så att flyktingbarnen har någon. Det är precis som alla här har sagt; de har ju inga föräldrar. Det de har är Moder Svea, men om vi kunde ha någon emellan Moder Svea och barnet skulle det vara en fadder. Därför hade jag för avsikt att i dagens diskussion allmänt föra upp den här idén. Men eftersom Alf Svensson nu har gjort det vill jag bara å mina och Ingela Thaléns vägnar ansluta oss till detta. Vi kommer att arbeta efter den idén, och vi har ett möte med Rädda Barnen om några dagar för att börja utveckla den här tanken. Vi får återkomma till detta. Jag tycker att det är en mycket positiv och konstruktiv tanke.

Jag ska sedan snabbt gå in på vad vi tänker oss när det gäller ansvarsfördelningsfrågan. Jag går nu inte igenom alla uppgifter som man har i den nuvarande lagstiftningen, därför att problemet är inte det. Problemet är först och främst att det finns oklarheter, och det gäller framför allt begreppet vistelse i kommun.

Men det jag vill göra nu är inte bara att säga vad vi måste göra – Alf Svensson var också inne på detta – utan vad vi kan göra. Det positiva med barnläkarnas skrivelse var att den tog fram att det är så mycket vi kan i det här landet. Vi måste kartlägga detta. Vi måste gå igenom ansvars- och lagstiftningsfrågan och göra nödvändiga klarlägganden, t.ex. vad gäller vistelse i kommunen, så att vi får detta alldeles tydligt och, precis som den senaste talaren anförde, får fram samarbete.

Jag är säker på att spänningarna kan bli ganska stora. Det är därför vi har valt den här formen. Jag återkommer till det i mitt nästa inlägg. Det är därför vi, innan vi spikar regeringsuppdraget, och det kan ta en vecka till, vill ha en överläggning med alla de berörda verkscheferna, Kommunförbundet, Landstingsförbundet och de statsråd som är ansvariga för detta. Då kommer det ett förslag. Vi ska under våren lägga fram hela detta förslag till konkret handling. Jag återkommer med ytterligare preciseringar.

Men låt mig påpeka att när det gäller det som Ulla Hoffmann och flera andra har sagt om de botemedel som ska anbringas är det snarast intensiteten och kraften vi talar om. Det finns en väldig enighet om vilket fokus vi ska ha, vilken inriktning vi ska ha och vilka resultat vi ska nå.

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Aktuell debatt:
Flyktingarnas situation
i Sverige*

Anf. 82 LENA EK (c):

Herr talman! Det verkar som att vi i debatten är fullständigt överens om att utlänningslagen stadgar ett ansvar för Migrationsverket, att socialtjänstlagen stadgar ett tydligt ansvar för kommunerna och att portalparagraferna i dessa lagar bygger på barnkonventionens artikel 3. Där framgår det att det vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga myndigheter eller privata institutioner, ska barnets bästa komma i främsta rummet.

Har Migrationsverket, Kommunförbundet och regeringen agerat så att man har satt barnets bästa i främsta rummet, eller har man satt sin egen prestige i främsta rummet?

Det talas här om den stora invandringen och det ökade antalet asylsökande. De var 15 000 förra året. Det är inte så förskräckligt mycket folk. Det kan vara många för en liten kommun, men det är ändå hanterbart.

Antalet ensamma asylsökande barn förra året, mina vänner, var 416 stycken. 416 stycken barn kom ensamma till Sverige och sökte asyl förra året. Ska vi inte kunna ta hand om 416 stycken människor under 18 år? Det är för mig helt ofattbart.

I veckan har många ringt. Bl.a. ringde Magdalena från Dalarna och sade att hon hade pratat med sin man. Hon hade precis samma inställning som flera har haft här i debatten. Man blir känslomässigt berörd när det handlar om barn i denna situation. Alla barn längtar efter sin mamma. Alla har någon gång längtat efter sin mamma. Det är ett bra uttryck som får en att tänka till.

Magdalena sade att hon och hennes man driver ett jourhem. De kan ta hand om några stycken. Hon är inte ensam. Flera har ringt. Men jag pratade särskilt länge med henne. Hon sade att hon i fem dygn hade försökt att ringa Migrationsverket för att erbjuda sina tjänster så att de åtminstone kunde ta hennes telefonnummer om hon skulle behövas. Hon fick inte tag på någon människa som kunde ta emot detta erbjudande om att ta hand om några stycken av de 416 ensamma asylsökande barnen som kom förra året! Så fungerar det i Sverige i dag.

I artikel 22 i barnkonventionen, andra momentet, står det att i fall då förälder eller andra familjemedlemmar inte kan påträffas, ska barnet ges samma skydd som varje annat barn som varaktigt eller tillfälligt berövats sin familjemiljö av något skäl, i enlighet med denna konvention.

De ensamma barnen på Carlslund har inte fått det skydd som de har rätt till och som de så väl behöver. Så har det varit år efter år.

Vi behöver, mina vänner, en ny integrationspolitik, som tar människor på allvar, som behandlar dem med respekt och som ger dem möjlighet att ta ett arbete direkt när de kommer hit. På så sätt kan de känna självrespekt och kan komma in i det svenska samhället. På så sätt blir det en bra integration.

Vi behöver förtydliga utlänningslagen. Det räcker tydligen inte med alla dessa fina tal, proklamationer, utredningar, texter och portalparagrafer där det står vad som ska göras för att skydda barnen. Vi behöver bestämma oss för att om det inte har kommit ett beslut efter tolv månader ska det fattas ett automatiskt beslut. Nu ska tragglandet vara över, beslut fattas och man får stanna. Tolv månader!

Stäng Carlslund. Den har inte fungerat på många år. Behandla asylsökande barn som svenska barn. Barn är barn. De behöver samma skydd.

Barnets bästa slås fast i svensk lagstiftning och i barnkonventionen. Är det bara floskler i svensk lagstiftning, eller kan vi efter decennier slå näven i bordet och få ordning på detta? Det handlade förra året om 416 barn.

Anf. 83 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Om jag ska sammanfatta en del av debatten är vi alla, t.o.m. statsrådet, oerhört överens om att så som det är och har varit vill vi inte att det ska vara i framtiden. Däremot måste jag säga att jag fortfarande väntar med spänning på de förslag som ministern bl.a. i sitt senaste fyraminutersinlägg har sagt ska komma. Nu finns det två repliker kvar.

Ministern hann precis börja säga någonting om ansvarsfördelningen när den röda lampan tändes. Men låt mig redan nu, av ren vänlighet, säga till ministern att det finns en till tidsgräns, nämligen den 21 mars. Om ministern har för avsikt att lägga fram något förslag om ansvarsfördelningen, så att barnen inte ska hamna mellan stolarna t.ex. när det gäller vistelsebegreppet, i någon form av proposition, är tidsgränsen den 21 mars om det ska bli någonting denna mandatperiod – om ministern menar allvar med det han säger.

Jag vill komma tillbaka till den mottagning som sker av människor i allmänhet och barn i synnerhet. Hur kan vi på ett mycket bättre sätt ta i anspråk den kraft och den vilja till förändring som alla dessa människor ändå bär med sig när de kommer hit, i sin vilja och dröm att bygga någonting nytt? Det gäller oavsett om det sedan är här eller någon annanstans de kommer att bo resten av sina liv. Vi är överens om att det inte är något bra mottagande. Vi lever inte upp till barnkonventionen. Vi klarar inte av att ta ansvar för barnen på det sätt de behöver.

Det handlar också om att stärka de föräldrar som faktiskt finns här med sina barn. De ska tillåtas vara föräldrar så att de kan ge trygghet för sina barn.

Jag ser fram emot de sista anförandena från ministern.

Anf. 84 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Vi pratar i dag om barn på flykt. En grupp som vi inte har talat om är de barn som befinner sig i hemlandet och där pappan befinner sig på flykt i Sverige. En sådan grupp barn är barnen till de mellan 50 och 100 afghanska män som befinner sig här och som av Migrationsverket bedömts vara flyktingar enligt Genèvekonventionen men som av samma myndighet exkluderats från det skydd som konventionen ger.

Besluten om exkludering grundas i nästan samtliga fall inte på de afghanska männens egna handlingar utan på att de har innehaft högre befattningar under president Najibollahs regim och att de antas ha känt till och understött brott mot mänskligheten.

Eftersom det är stor risk för att dessa män kan torteras eller utsättas för annan omänsklig behandling kan Sverige inte skicka tillbaka dem. Därför har de erhållit tidsbegränsade uppehållstillstånd. En av dem har haft tidsbegränsat uppehållstillstånd i fyra år och sex månader. Många av dessa män har fruar och barn – familjer – som lever under synnerligen svåra förhållanden i Afghanistan, men de kan inte förenas med sina familjer i Sverige. De tidsbegränsade uppehållstillstånden ger inte rätt till familjeåterförening. De får inte förenas med sina familjer i Sverige.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

I ett frågesvar till mig säger statsrådet att Migrationsverket för en dialog med männen och deras företrädare. Det är helt korrekt. Vid den dialogen lovade Migrationsverket att alla männens ansökningar skulle prövas igen individuellt och att detta skulle ske under januari månad i år. När januari månad var slut hade en ansökan prövats. De andra männen lever fortfarande i ovisshet om sina barns öden i Afghanistan och om de inom en snar framtid kommer att kunna förenas med dem här i Sverige. Statsrådet är den ende av oss som har debattid kvar, och jag hoppas att statsrådet kan ge dessa pappor ett positivt besked i dag, dvs. att deras dialog med Migrationsverket inte är bruten och framför allt att de snart kan återuppta dialogen med sina barn och få krama dem.

Anf. 85 ALF SVENSSON (kd):

Fru talman! Rätt ska vara rätt. Jag tycker att statsrådet har uttryckt ett rejält engagemang för dessa frågor i dag. Sedan kan jag inte låta bli att erinra om att regeringen å sin sida har haft åtta år på sig.

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp tråden i en sak som har sagts. Ibland får man en känsla av att de som kommer hit ska tas om hand av den kommun som finns just där hamnen eller flygplatsen är belägen. Jag tror att det behövs en regional flyktingmottagning och att jourfamiljerna – om vi nu använder det uttrycket – inte nödvändigtvis måste hämtas från den kommun där just ankomsterna sker.

Jag är övertygad om att vi tar bort åtskilliga problem om vi aktiverar det civila samhället just på det området.

Anf. 86 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Det är en ganska bra debatt så här långt. Vi verkar vara överens om att vårt möte med de ensamkommande flyktingbarnen måste förbättras och utgå från barnets bästa. Flera menar att oavsett metod måste socialtjänsten i kommunerna ges ett tydligt och klart ansvar och ges resurser för att ta hand om flyktingbarnen med de åtgärder som krävs.

Folkpartiet liberalerna menar att i de kommuner där det finns flyktingförläggningar och där de här barnen finns ska man utse förslagsvis en socialsekreterare med särskilt ansvar för förläggningen och omhändertagande av barnen som finns där. Det kräver, som sagt var, att samordningen mellan kommuner och Migrationsverket förbättras avsevärt. Jag väntar med spänning på statsrådet Jan O Karlssons effektivitet i fråga om att städa ut de missförhållanden som har funnits under väldigt lång tid.

Enligt utlänningslagen ska, med hänvisning till barnkonventionen, hänsyn tas till barnets bästa. Men praxis, verkligheten, talar ett annat språk. Portalparagrafen, med den närmast till intet förpliktande gamla formuleringen om barnets bästa, visar sig ha liten betydelse. Tyvärr visar många fall att hänsyn inte alls tas i tillräckligt hög grad. Ansökan om uppehållstillstånd från barn som har varit utsatta för allvarliga övergrepp har vid ett flertal tillfällen avslagits av myndigheterna med motiveringen att det inte har rört sig om systematisk förföljelse.

Det är inte så konstigt att det är så här. I förarbetena till lagen sägs att kravet om barnets bästa ej är absolut. Hänsyn till andra intressen, såsom behovet av att reglera invandringen, kan leda till att åtgärder som i och

för sig inte är förenliga med barnets bästa vidtas, dvs. att barn kanske avvisas.

Detta är inte acceptabelt. Hänsyn till barnets bästa måste som regel gå före samhällets intresse av att reglera invandringen, särskilt i de fall där det är uppenbart att barn har varit så svårt utsatta för betydande övergrepp och inte sällan har medicinska behov.

Vi skulle vilja se att man tillsätter en parlamentarisk utredning för att se över hur detta fungerar. Min fråga till statsrådet Jan O Karlsson här och nu är om han är beredd att tillsätta en sådan utredning om hur man ser till barnets bästa i praktiken?

Anf. 87 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Kamrater och åhörare! Jag tycker nog, Alf Svensson, att man ska ta hand om barnen direkt, på flygplatser, i hamnar, i kommuner och vart de än kommer – direkt och jättefort.

På Carlsund var det riktigt skapligt en gång. Jag var där för ett par år sedan, och jag tyckte att man var på rätt väg. I budgetbetänkandet SfU9 år 2001 hade man en skrivning om detta, och man var på väg att strama upp samarbetet med kommunerna. Det var bra. Men då kom det lite fler asylsökande och barn än vad man hade tänkt sig, och då pajade det.

Jag har en ny fråga till ministern: Har det blivit bättre med barnpsykiatrisk och psykologisk kompetens hos förtroendeläkarna? Jag är lite osäker på det i dag.

Min förra fråga var den här: Håller ministern med om att det måste synas i budgeten att man satsar på barnets bästa, även om Finansdepartementet säger någonting annat?

Jag har också en rak fråga till oss alla: Hur fort kan man förstöra ett barn? Hur lång tid tar det att bygga upp det igen?

Tack för den här debatten!

Anf. 88 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Jag ska nu försöka vara koncis, fru Elmsäter-Svärd. I det uppdrag som vi utformar ska ingå en kartläggning av den sociala bakgrunden, hur barnen kom hit, varför de har lämnat föräldrarna och sitt land, hur kontaktnätet i hemlandet ser ut, vilket stöd de behöver som asylsökande här i Sverige och för sin integration, vilket stöd som kan behövas om det blir aktuellt att återvända till hemlandet och om åtgärder kan sättas in för att förebygga att barn hamnar i de här utsatta situationerna. Det handlar om informationsspridning i fråga om hur lagstiftning, ansvars- och rollfördelning ser ut, sprids och rör alla berörda kommuner, organisationer och myndigheter. Här har det funnits inte bara ett grundläggande missförstånd i diskussionen, utan också oklarheter lokalt om vem som gör vad. Det har flera här i kammaren konstaterat i dag.

I den mån det finns oklarheter om hur lagstiftningen ska tolkas ska det redas ut, t.ex. begreppet vistelsekommun, och myndigheterna ska ta ställning till om det finns behov av att ändra i lagar, förordningar och gällande regler. Det gäller också tillsyn av boendeformer. De som bör ingå i arbetet är i första hand naturligtvis Socialstyrelsen, som har ett övergripande ansvar, Migrationsverket, Integrationsverket och Svenska Kommunförbundet men också Barnombudsmannen. Dessutom pågår en utredning, som flera har påpekat, och den måste nu slutföras. Myndighet-

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

erna ska sedan ta ställning till om ett samordnande ansvar för de här barnen ska läggas på någon av de här myndigheterna.

Låt mig säga att jag överväger att i utformningen av detta uppdrag också se till att det är en *lead agency*, ett ämbetsverk, som får ledningen för hela arbetet. Om vi utformar det som en diskussionsklubb kan det, som ni förstår, ta väldigt lång tid.

Jag avråder för dagen från en lösning med en parlamentarisk utredning. Jag tycker att hela tonen i debatten har varit att ”nu vill vi se tydliga och konkreta resultat”. Jag tycker att vi i stället kan använda den formen att jag och andra i regeringen fortlöpande håller riksdagen, och först naturligtvis berörda utskott, informerad om vilket arbete som har utförts även när en proposition inte är nödvändig. Om det blir nödvändigt att lägga fram en proposition får vi göra det.

Sedan vill jag säga ett par ord om att det finns ett perspektiv i det här. Jag understryker ytterligare en gång det som Alf Svensson sade, att parallellt med detta måste vi utveckla det civila samhällets betydelse. Flera andra har också talat om det. Här kanske jag kan få in svaret på fru Stalins fråga. Jag vill understryka att en budget måste präglas inte bara av barnens behov, vilket är fullständigt självklart i ett välfärdssamhälle. Dessutom ska vi vara klara över att om vi går in tillsammans med Rädda Barnen, Röda korset och alla våra organisationer handlar det också om pengar till dem. Det intressanta är att i vårt biståndsarbete har t.ex. Rädda Barnen en oerhört viktig uppgift tillsammans med flyktingkommissarien att gå in som en *alert*-styrka med 24 timmars varsel, och där kan vi med biståndsmedel möjliggöra det. Vi kommer också att försöka ta fram förslag om hur en sådan idé som den Alf Svensson lade fram kan finansieras, så att vi kan aktivera våra frivilligorganisationer i ett faddersystem. Det ska vi också lägga fram förslag om.

Sedan, fru talman, skulle jag vilja – men jag vill inte säga någonting om det här i ett inlägg när ni inte längre har möjlighet att svara – återkomma till riksdagen för att ta upp frågan om hela sambandet mellan biståndspolitiken och flyktingbarnen. Det kommer jag att kunna rapportera mer om när jag har träffat mina biståndskolleger vid ett möte i nästa vecka. Då vill jag försöka återkomma med en särskild information till riksdagen, såsom jag gjorde när jag hade varit i Afghanistan.

Anf. 89 LENA EK (c):

Fru talman! Jag skulle vilja tacka Jan O Karlsson för en väldigt konstruktiv ton i den här debatten som jag uppskattar mycket. Jag hoppas innerligt att denna nya ”kvast” i regeringen kan åstadkomma det som inte har åstadkommits på tio år.

Ministern har rätt när han säger att problemen inte skapas i Sverige. Men jag tror att alla som har deltagit i debatten i dag har varit överens om att de förvärras i Sverige, trots de formuleringar i lagstiftningen som lägger ett tydligt ansvar på Migrationsverket, på kommunerna och på andra berörda myndigheter.

Jag är faktiskt också glad över att det inte blir någon utredning – för detta har utretts! Kerstin-Maria Stalin hade med sig en hög med böcker. Jag hade kunnat ta med mig en tre gånger så hög packe till. Fakta finns. Vi vet hur det ser ut. Det är dags att slå näven i bordet och skrida till handling.

För min del skulle jag vilja avsluta den här debatten – som har berört mig djupt – med att läsa upp en dikt som Julia, som kommer från Gryt, där jag bor, skrev när vi gjorde Barnkommitténs material för fem år sedan. Vi trodde allihop att Barnkommittén snabbt skulle ge åtgärder, men den har inte lett till annat än att vi har stått och stampat på samma eländiga ställe. Julia skrev så här då:

Ett barn ska ej bli slaget
för dess hudfärgs skull

Ett barn ska ej bli retat för
att det kommer från en annan årskull

Ett barn ska få gå i skolan
och lära sig att fatta

Ett barn det ska få skoja,
spela, leka och skratta

Ett barn det ska få gråta och
få någon annans tröst

Ja, vuxna ska faktiskt lyssna
på det lilla barnets röst!

Anf. 90 Statsrådet JAN O KARLSSON (s):

Fru talman! Jag vill avsluta med två synpunkter.

För det första känner jag mig som svensk flyktingminister oerhört privilegierad. Visserligen har ni i dag bestått mig med ganska tung kritik, som jag ska försöka att på bästa sätt ta till mig. Men jag måste samtidigt konstatera hur mina kolleger i många andra länder får kritik från ett helt annat håll än det som en svensk flyktingminister får. Här kommer ju kritiken på varje punkt från rätt håll. Det tar jag till mig, till mitt hjärta, och det känns oerhört uppmuntrande.

I Sverige för man en flyktingdebatt som inte handlar om främlingsfiendlighet, avstånd och vi och dem. I Sverige för man en flyktingdebatt om hur vi på bästa sätt ska leva upp till det som vi har åtagit oss som medlemmar av världssamfundet. Det känns oerhört uppmuntrande, och det känns naturligtvis också som att man måste upp till bevis och visa att man är duglig att möta detta.

För det andra vill jag också att vi för ett ögonblick rätar lite på ryggen. Jag träffade i förrgår kväll flyktingkommissarien Ruud Lubbers, högste chefen för internationella Röda Korset, Jakob Kellenberger, och överkommissarien för mänskliga rättigheter, den förra irländska presidenten Mary Robinson, vid ett möte. De sade: Det är nu en gång så att Sverige för dessa tre organisationer – som är de ledande organisationerna för den humanitära verksamheten i mänskligheten – är ett land som ger våra verksamheter ett oerhört kraftfullt stöd. Sverige möjliggör volymerna med en ordentlig mängd av resurser, men resurserna är också av en hög kvalitet. Jag vill gärna att kammaren ska höra detta. Dessa de tre främsta representanterna för den humanitära verksamheten i världen sade det om vårt land, och det tycker jag att Sveriges riksdag i dag kan ta till sig.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Aktuell debatt:

*Flyktingarnas situation
i Sverige*

9 § Idrottsfrågor

Idrottsfrågor

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU9
Idrottsfrågor.

Anf. 91 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Idrottsvänner i kammaren och på åhörarläktaren! I motion Kr339 har ett antal moderata ledamöter i en enskild motion gett uttryck för synen på idrott och idrottspolitik.

Motionen omfattar ett brett fält, och i detta betänkande behandlas en del av frågorna inom idrotten. Andra delar av motion Kr339 behandlas i andra utskott, som i skatteutskottet vad gäller idrottens beskattning och i utbildningsutskottet vad gäller frågan med anknytning till utbildningsområdet

Fru talman! Vi står självfallet bakom alla våra reservationer i detta betänkande, men för tids vinnande yrkar jag bifall till enbart reservation 1.

I reservation 1 behandlas frågan om idrottens självständiga ställning.

Det är ytterst viktigt att vi slår vakt om och värnar idrottsrörelsens självständighet.

Regering och riksdag ska ange syften när anslag beviljas men i övrigt, vad gäller organisation och ledning, har idrotten själv att fatta alla beslut och därmed även svara för konsekvenser av fattade beslut.

Det bekymrade mig påtagligt när det förra året framkom att regeringen lagt ett antal begränsningar och pekpinnar på idrotten. Det som nog upprörde mig mest var att idrotten fick order att finansiera en regeringskonferens inom EU-ordförandeskapet.

Det är viktigt att det inte sker något politiskt ingripande eller blir några pekpinnar till idrotten, utan idrotten måste förbli obunden och ha möjlighet att agera självständigt

Fru talman! Jag läste för några dagar sedan en artikel på Svenska Dagbladets debattsida Brännpunkt under rubriken "Ungdomar sitter sig sjuka".

Artikeln tar upp konsekvenser av att vi, och då främst ungdomar, inte rör oss tillräckligt. Jag tror att vi alla är överens om att våra ungdomars fysiska kondition har blivit sämre. Men det gäller naturligtvis inte alla. Jag tror att de ungdomar som är aktiva inom idrotten inte någon gång tidigare har varit bättre tränade, genom alla duktiga ungdomstränare som finns i våra idrottsklubbar och genom de nya rön som kommit fram.

Fru talman! Det är i stället de ungdomar som är fysiskt inaktiva som har för dålig kondition beroende på för mycket stillasittande.

Det beror på att idrottsämnet i skolan inte tillräckligt uppmärksammas och på att samhällsplaneringen inte alltid tar hänsyn till vårt behov av tillräckliga områden eller anläggningar för just fysisk aktivitet.

I utbildningsutskottet bevakar mina moderata partikamrater detta särskilt.

Fru talman! Ett område där det gjorts glädjande framsteg är idrottsforskningen. Vi moderater har under många år motionerat om just detta. Det är viktigt att forskningen inom idrotten breddas till att omfatta mer än just fysiska prestationer, där jag har uppfattningen att Sverige sedan länge har varit ledande. Nu är det viktigt att en breddning sker även till humaniora och samhällsvetenskap.

Det är viktigt att det som påbörjats nu fortsätter och att det kommer utvärdering om vilken inriktning idrottsforskningen ska ha framöver.

Fru talman! Vi följer nog alla, ja i varje fall nästan alla, de olympiska spelen i Salt Lake City.

Jag talade med min mamma som är 81 år gammal, och jag måste med skammens rodnad på kinderna konstatera att hon nog följer med bättre i vad som händer i USA än vad jag gör. Diskussionsämnet dessa dagar är onekligen det som händer på vinterolympiaden – allt från Per Elofssons förkylning till allas vår Magdalenas förargliga kantskott.

Idrotten enar såväl på arenan som utanför och den ger nationell samhörighet – möjligen något större när det blir fler medaljer till landet.

Fru talman, det kan väl vara tillåtet att lätta upp debatten något? Nog är det så att den norska flaggan vajar lite mer, men så har ju också Norge en borgerlig regering. Därför blir det kanske bättre för Sverige i nästa olympiad om det händer någonting i höst.

I reservation 12 framhåller vi den nationella betydelsen av att det anordnas olympiska spel i vårt land. Vi har haft ett antal ambitiösa ansökningar till såväl vinter- som sommarspel. Jag beklagar att det ännu inte har lyckats, men jag hoppas att organisationskommittéer inte förtrötts utan gör nya försök. Det är då viktigt att en uppbackning sker av hela nationen, vilket jag tror är nödvändigt med hänsyn till den omfattning som olympiska spel nu har.

Fru talman! Visst vore det väl trevligt med ett jubileumsspel år 2012 i vårt land?

Jag noterar med tillfredsställelse att frågan om de dövas deltagande i världsspelen nu tycks vara löst på ett tillfredsställande sätt.

Fru talman! Avslutningsvis ska jag säga några ord om professionell boxning. Vi har i ett särskilt yttrande anfört vår syn på läget.

Vi utgår ifrån att den tillsatta utredningen kommer med förslag som kan lösa denna fråga.

Jag beklagar att vårt förslag om att enbart utreda boxningen med för tur, som vi föreslog då frågan behandlades förra året, inte togs upp. Frågan fördes in under en bredare utredning som omfattar alla kampsporter. Naturligtvis förhalas då frågan ytterligare och därtill ökar risken för otydlighet i utredningens ställningstagande.

Anf. 92 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Det var ett lite lustigt inlägg som föregående talare gjorde om framgång beroende på vilken regering vi har. Jag kan konstatera att vi som tur är har haft ganska få borgerliga regeringar under 1900-talet, men vi har haft väldigt många fina idrottsframgångar under hela seklet. Jag tror därför inte att detta har någon som helst betydelse.

Det finns en stor enighet i Sveriges riksdag om målen för idrottspolitiken, vilka slogs fast i propositionen *En idrottspolitik för 2000-talet* och som vi sedan fastställde här i riksdagen.

En av de absolut viktigaste grundstenarna för hela denna politik är att idrotten är en självständig rörelse som vi politiker inte ska lägga oss i. Vi ska ange målen när vi anslår pengar och medel till idrottsrörelsen. Men vi ska inte gå in och peta i detaljer. Man måste utgå från att en självständig, stor och kompetent idrottsrörelse kan ta tag i en rad frågor, även om man ser att det finns brister, t.ex. när det gäller jämställdhet, integration och handikappidrott, osv. Jag vill hävda att idrottsrörelsen gör väldigt mycket i detta sammanhang. Sedan erkänner man själv att man kan göra mer.

Därför är jag lite förvånad över att det finns motioner som går ut på att man ska stärka idrottsrörelsens självständiga ställning ytterligare. Men samtidigt kan man i andra avseenden inte låta bli att kommentera att man tycker att idrottsrörelsen ska göra si eller så. Då går man faktiskt emot det som man tidigare har sagt. Man kan t.ex. jämföra Folkpartiets syn att vi ska anmoda idrottsrörelsen att framföra kritik mot Kina därför att Kina fick olympiska spelen i Beijing år 2008. Jag utgår från att idrottsrörelsen är så klok att man på lämpligt sätt kommer att syna Kina mycket noggrant och att Kina lever upp till kravet på mänskliga rättigheter, osv. långt före spelen och även under själva spelen.

Det finns en rad olika länder som har fått olympiska spel under 1900-talet som man med facit i hand skulle kunna ifrågasätta om det var rätt eller fel. Det mest kända exemplet är väl Jesse Owens som vann en massa distanser i löpning och längdhopp 1936 till Adolf Hitlers stora förtvivlan. Det var kanske en väldigt bra kritik mot synen på den ariska rasens överlägsenhet. Det visade sig i verkligheten att det inte var så när man tittade på de idrottsliga prestationerna.

Fru talman! Jag ska uppehålla mig vid reservation 4 som handlar om idrott, hälsa och fysisk rörelse. Under 2001 pågick projektet Sätt Sverige i rörelse, där Folkhälsoinstitutet och idrottsrörelsen var mycket aktiva. Det framgår att det ska vara ett startskott på en långsiktig satsning. Risken är dock att det blir en engångssatsning och att framför allt vi politiker tycker att det är jättebra att någon annan tar hand om detta och att idrottsrörelsen ska se till att ungdomarna rör sig på olika sätt. Det gör man också. Idrottsrörelsen är den största folkrörelsen i Sverige. Väldigt många vuxna och unga, kvinnor och män deltar i olika aktiviteter. Men det är ungefär 30 % som står utanför. Och det är då inte rimligt att vi säger att idrottsrörelsen ska ta hand om dem också. Idrottsrörelsen försöker givetvis att dra till sig så många ungdomar och äldre som möjligt. Men vi kan också bidra genom olika förslag och åtgärder för att underlätta spontanidrott som inte behöver vara organiserad i något specialidrottsförbund eller liknande.

Det betonas i idrottspropositionen att det som vi politiker kan göra, inte minst ute i kommunerna, är att i samband med att man bygger nya bostadsområden och anlägger nya trafikleder och cykelvägar tänka på att man underlättar den fysiska rörelsen. Det är jättebra t.ex. om våra skolungdomar kan gå eller cykla till skolan varje dag utan att riskera att bli påkörda av bilar. I dag är det alltför många föräldrar som tvingas att skjutsa sina barn till skolan därför att de inte upplever skolvägen som säker. Det är bra om skolgårdarna är utformade på ett sådant sätt att man

kan ägna sig åt olika fysiska aktiviteter utan att man riskerar att någon glastruta i skolan ska gå sönder, osv.

För några månader sedan arrangerade idrottsklubben här i riksdagen en dag då vi riksdagsledamöter skulle gå i trappor i stället för att åka hiss. Jag vet att en del lever upp till detta. Andra såg detta som ett engångsjippo, att det kan vara trevligt att gå i trappor en dag. Men det hjälper inte att göra det en dag, utan vi ska göra det varje dag. Det är den målsättningen som ska genomsyra hela synsättet.

Det är därför som vi i den här reservationen kräver att vi ska bidra med att lägga fram goda exempel och kunna medverka till att vi som politiker också ger möjligheter till ett åtgärdsprogram som kompletterar de åtgärder som redan vidtas inom idrottsrörelsen.

Det är alarmerande siffror som visar att inte minst de unga blir allt mindre fysiskt aktiva. Hela samhället inrättas mer eller mindre på ett sådant sätt att om man inte vill röra på någon kroppsdel så slipper man. Man kan sitta framför TV-n, datorn, TV-spelet. Man kan trycka på dörröppnaren om man ska gå genom en dörröppning i stället för att öppna dörren. Man kan använda eltandborste, rulltrappor, hissar, osv. I princip behöver vi inte röra på oss. Men vi har en kropp som har behov av fysisk aktivitet. Om vi inte använder kroppen och fortsätter att inta lika mycket föda som vi gjorde när vi var kroppsarbetare, skogshuggare, osv. så kommer vår kroppsvikt att öka om man ser det generellt. Och vi ser stora problem med detta i hela Västeuropa och för övrigt även i Kina, men där har det helt andra orsaker att barnen blir tyngre och tyngre.

En sak som jag tycker att vi ska trycka hårt på är att vi ska försöka få bort kroppsfixeringen, om vi har ett halvt kilos övervikt runt magen eller inte. Det viktiga är faktiskt att vi har en god fysisk kapacitet. Och forskningen visar att det är bättre att vi är något överviktiga och tränade än att vi är jättesmala och vackra enligt något slags definition i vissa tidningar men aldrig rör på oss. Det är alltså en mycket större ohälsorisk för dem som är smala och otränade än för dem som är något överviktiga men tränade, och det kan man faktiskt vara även om man inte håller den exakta idealvikten.

Som en markering skulle jag önska att hela riksdagen kunde ställa sig bakom detta och inte lasta över hela ansvaret för den fysiska rörelsen på idrottsrörelsen utan genom att stödja vår reservation 4 säga att vi också har ett ansvar i vår politiska planering här i riksdagen, i landstingen och ute i kommunerna.

Jag ska avsluta med att säga något om proffsboxning, eftersom det togs upp. Jag tycker att det särskilda yttrandet är bra. Men det innebär att man slår in öppna dörrar. Vi har nu äntligen tagit bort den döda hand som har legat på denna fråga sedan 1970. Nu finns det en utredning som ser över dessa frågor – alla kampsporter och även boxningen. Jag tycker att det är rimligt att man avvaktar resultatet av detta arbete och inte säger att man tycker att man ska tillåta proffsboxning. Det kan man ju tycka, men vissa har tyckt det i 30 år, men ingenting har hänt. Nu har vi äntligen fått till stånd en utredning som möjligtvis kan belysa dessa frågor sett till dagens kunskap. Utifrån den kunskapen hoppas jag att vi kan fatta kloka beslut.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Idrottsfrågor

Anf. 93 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Det är ett antal viktiga och intressanta yrkanden som faktiskt återkommer i detta betänkande, ett betänkande som behandlar motioner från allmänna motionstiden 2001/02. Det handlar bl.a. om breddidrott, folkhälsa, jämställdhet, handikappidrott och etik. Eftersom det är detta som Kristdemokraternas reservationer handlar om ska jag något beröra dessa i mitt inlägg. Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 2 under punkt 4. Självklart står jag bakom alla kristdemokratiska reservationer i betänkandet, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 2.

Fru talman! Alla människor som vill ska kunna delta i idrottsaktiviteter. Genom att se till att verksamheten får en stor bredd som involverar en stor mängd människor kan idrotten spela en avgörande roll för såväl människors psykiska som fysiska hälsa. Vi vet ju alla att idrottsrörelsen med sina tre miljoner medlemmar bidrar till ett rikare socialt liv, meningsfulla aktiviteter och en viktig insats när det gäller folkhälsan. Genom att idrottsrörelsen når så många människor har man också ett stort ansvar på flera sätt. Det handlar inte minst om de etiska frågorna, t.ex. dopning och alkohol. Detta återkommer jag till.

Det kan klart konstateras att särskilt breddidrotten bidrar till människors välbefinnande och minskar riskerna för sjukdom. Breddidrotten som mer betonar hälsoaspekterna och kamratskap än idrottsprestation lever i ett slags beroendeförhållande med elitidrotten. Elitidrotten är ju en inspirationskälla för många motionärer. Samtidigt är elitidrotten beroende av att det finns en stor bredd i idrotts- och motionsutövandet. Det är nämligen där som talangerna framträder och utvecklas.

Precis som flera talare tidigare har vidrört så har vi väl alla under de senaste dagarna tittat på OS i TV. Då kan det vara på sin plats att påminna om att om svensk idrott även i framtiden ska kunna fostra idrottsutövare på internationell toppnivå fordras fortsatta satsningar på de många människornas idrottsutövande, alltså breddidrotten.

Fru talman! Det är oerhört viktigt att ta ett samlat grepp om folkhälsofrågorna. Precis som jag redan nämnt har idrottsrörelsen en mycket viktig uppgift på det här området. Jag tänker särskilt på barnen och ungdomarna. Ungdomarnas levnadsvanor oroar forskarna. Svenska barn och ungdomar ökar i vikt. Orsaken är att de inte rör sig tillräckligt, vare sig på fritiden eller i skolan. Risken för framtida sjukdomar ökar.

Förut var tobaksrökningen den största hälsorisken i västvärlden. I dag är stillasittandet vår största hälsorisk. Vi blir allt tyngre och får allt fler sjukdomar till följd därav. Frågan är egentligen hur hälsosituationen kommer att se ut om 10 eller 20 år.

Häromdagen läste jag i en tidning hemma i Värmland att en lokal friskvårdskonsulent hade föreslagit att skolskjutsen skulle stanna en kilometer från skolan för att skolbarnen skulle få möjlighet att röra på sig en stund före den alltför teoretiska skoldagens början. Alla idéer om mer rörelser borde prövas, tycker jag.

I reservation 2 talar vi om ett breddat folkhälsouppdrag för idrottsrörelsen. Majoriteten pekar på alla projekt och utvärderingar som pågår. Visst, det är jättebra. Risken finns dock att de insatser och projekt som nu genomförs stannar vid tillfälliga insatser. Vi vill betona behovet av ett mer samlat grepp om folkhälsofrågorna på lång sikt. Varför skulle inte vi

här i riksdagen, som tar så många kloka beslut under ett år, också uttala att detta är en prioriterad fråga? Därmed ansluter jag mig till vad Peter Pedersen här var inne på – att vi tillsammans har ett stort ansvar i de här frågorna.

Fru talman! Vi Kristdemokrater tycker att det är mycket bra att Riksidrottsförbundet i sin verksamhetsinriktning för åren 2002 och 2003 i samarbete med sitt studieförbund SISU ska bygga upp en ny och grundläggande samordnad basverksamhet för de idrottsanknutna etiska och sociala frågorna. I detta arbete ska bl.a. frågor om alkohol, tobak och sexuella trakasserier inkluderas.

Precis som på alla andra områden spelar den etiska dimensionen en viktig roll inom idrotten. Genom att idrotten når så många barn och ungdomar har den en viktig fostrande roll. Inom idrotten lär man sig vad ansvarstagande och samarbete innebär. I idrottsvärlden finns också givna regler som måste följas, men etikarbetet måste också fördjupas.

”Starta vågen”-satsningen, som initierades för några år sedan, var bra. Den handlade nämligen om att starta förändringsprocesser, och den aktualiserade en värdediskussion inom förbund, distrikt och föreningar. En viktig effekt av god etik är hur barn- och ungdomsidrotten utformas. Det finns en tendens till elitisering av barnverksamheten inom alltför många idrottsgrenar och föreningar. Allt högre ställda krav, utslagning och hård fysisk träning kan leda till såväl psykiska som fysiska skador hos barn. Det är oacceptabelt och oetiskt att lek och gemenskap får stå tillbaka för krav på prestationer och resultat redan i barnidrotten. Etikfrågorna måste ständigt hållas levande – därav vår reservation nr 8.

Fru talman! I betänkandet konstaterar majoriteten att utvecklingen på jämställdhetsområdet går åt rätt håll men att det finns mycket kvar att göra, t.ex. att verka för rättvisa när träningstider och resurser fördelas. Ja, just det – därför reservation nr 5.

Det är viktigt att flickor och pojkar liksom kvinnor och män ges likvärdiga möjligheter och förutsättningar att utöva aktivt idrottande. Varför är det så att kvinnoidrotten fortfarande tilldrar sig ett betydligt mindre intresse än motsvarande idrott för män? Det kan vara bra att ställa sig den frågan. Detta gäller inte minst i massmedierna.

Flick- och kvinnoidrotten behöver en starkare ställning när det gäller träningstider och tillgänglighet till lokaler och anläggningar. Jämför gärna ishockey och ridning! Jag vet att det är ett klassiskt exempel, men det är ett ganska talande exempel.

Arbetet med att påskynda idrottens jämställdhetsarbete är mycket viktigt. Vi anser därför att idrottsrörelsen ska fokusera ännu mer på dessa frågor. De här aspekterna ska också finnas med vid fördelningen av det statliga stödet till idrotten på olika nivåer.

Anf. 94 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Med facit i hand kan det konstateras att reservation 2 från Kristdemokraterna och reservation 4 från Vänsterpartiet har en väldigt närliggande argumentation. Jag välkomnar att Kristdemokraterna tar detta på allvar. Dessutom har jag sett Dan Kihlström på ett antal olika seminarier där frågan tagits upp, vilket jag tycker är mycket glädjande.

Jag skulle också vilja yrka bifall till reservation 4. Det verkar vara oklart om jag gjort det eller inte. Trots att jag sade mycket när jag stod i talarstolen nämnde jag tydligen aldrig det yrkandet.

I jämställdhetsfrågan är vi helt överens, men jag har en fråga till Dan. Det gäller jämförelsen mellan att spela ishockey och att ägna sig åt ridsport. Jag vet att det finns undantag, t.ex. Stockholm, men i många andra mindre kommuner bedrivs ridanläggningar ofta privat i den bemärkelsen att man har privata hästar. Skulle man där gå in med en typ av stöd skulle det ses som att man stöder privat företagsamhet. Kan det vara ett viktigt skäl? Eller finns det annat som Kristdemokraterna vill lyfta fram som en orsak till att just i det här fallet säga att det är billigare att spela ishockey än att rida – om man ska bära sina egna kostnader? Detta är ett problem. Finns det något förslag om hur man kan komma till rätta med problemet? Ett sätt är att helt enkelt ägna sig åt offentliga hästar så att säga. Kanske är detta ett problem som gäller mindre kommuner, att jämföra med t.ex. Stockholm.

Anf. 95 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Vi ska kanske inte fördjupa oss i en debatt om hästar och om hur de ägs. Jag konstaterar dock att vi är ense i många av de här frågorna, först och främst när det gäller breddningen av folkhälsofrågorna. Där ligger vi, som sagt väldigt nära varandra. Peter Pedersen talar mer om goda exempel. De är jättebra, men vi kristdemokrater har kanske en vision. Det handlar mer om handling – vi vill gå ett steg längre när det gäller det området.

På jämställdhetsområdet var det jag sade bara ett sätt att tydligt exemplifiera när det gäller ridning. Men det kan också gälla andra idrotter och ishockey. Ofta när det finns elitklubbar och annat sådant på orten sneglar man kanske gärna åt det hållet. Stöd går då dit därför att man tycker att det ger bl.a. goodwill åt den kommun som man lever i.

Visst kan jag tänka mig kommunala hästar. Jag vet att det förekommer på en del ställen att man har kommunala hästar som ska vara tillgängliga för alla. Jag ser, som sagt, ingen motsättning mellan privat och kommunalt ägande. Alla tillhör vi väl samma samhälle. Både den privata sektorn och den ideella sektorn är viktiga delar av samhället som också ska ha stöd.

Anf. 96 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja göra ett litet tillrättläggande. Visserligen nämns ”goda exempel” i rubriken på vår reservation, men vi har inte yrkat bifall vad gäller det tredje yrkandet i motionen i fråga som ju handlar om det här med goda exempel. Vi vet att det arbetet pågår. I stället handlar det om det första yrkandet, att regeringen ska initiera framtagandet av ett brett åtgärdsprogram i syfte att öka den fysiska rörelsen, främst bland barn och ungdomar. Detta ligger väldigt nära det uppdrag om folkhälsoarbete som Kristdemokraterna föreslår i sin reservation. Det är alltså där tonvikten ligger, inte på de goda exemplen. De sprids ändå, som det nu efteråt visar sig.

Anf. 97 DAN KIHLSSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Jag tror att vi är ganska eniga på det här området. Till sammans ska vi nog hjälpas åt också från det här huset med att arbeta för att man kan gå vidare med folkhälsofrågorna. Som Peter Pedersen förut var inne på är detta viktigt. Också jag har talat om den saken. Det blir väldigt lätt fråga om ett projekt som man samlas kring. Det är jättebra, och det finns mycket att hämta där. Men vad jag menar är att vi måste ta djupare tag och se till helheten. Här måste vi alla hjälpas åt. Då menar vi kristdemokrater att här är idrottsrörelsen en stor tillgång. Den är ändå vår största folkrörelse, och den når väldigt många. Där finns många goda exempel. Genom ett gott samarbete kan vi få en förbättrad folkhälsa.

Anf. 98 BIRGITTA SELLEN (c):

Fru talman! Folkhälsan kommer att bli en viktig valfråga. Med tanke på att så många är förtidspensionerade och att rehabiliteringskostnaderna rusar i höjden är det naturligt att lyfta de här frågorna och att försöka hitta möjligheter att stoppa upp den negativa utvecklingen.

Egentligen är det inte så svårt att se vad som ska göras. Lek, rörelse och idrott måste bli ett naturligt och dagligt inslag i barnens uppväxt. För att skapa förutsättningar för det måste idrott få ökad status i grundskolan.

Det gäller att få goda vanor redan i unga år. Om timplanen tas bort i skolan skapas det fler möjligheter i skolorna att få ett ökat antal idrotts-timmar. Det är ett önskemål som inte minst idrottslärarna har framfört under många år. Det är idrottslärarna som först ser hur dålig muskulatur våra ungdomar har. De har kunskapen och vet hur man ska bygga upp friska och sunda kroppar. Låt oss ta till vara deras kunskaper och ge våra barn en friskare framtid.

Mycket av idrottsutövandet kan utföras utomhus, och då inte bara på idrottsanläggningar. Mycket av motionsträning kan göras där det finns grönområden. Det är därför viktigt att tänka på när vi planerar bostads-områden att det måste finnas annat än asfalt. Grönområden har stort värde även för avkoppling, vilket också är viktigt för människans välbefinnande och påverkar folkhälsan positivt.

Vi anser att det behövs ett åtgärdsprogram som har till syfte att öka den fysiska aktiviteten och då i första hand för barn och ungdomar. Därför, Peter Pedersen, yrkar jag också bifall till reservation 4 under punkt 6.

Fru talman! Jämställdhet är en fråga som vi ofta talar om. Nu blir det lite repetition av vad Dan Kihlström nyss har lyft fram vad gäller jämställdhet, men repetitioner skadar aldrig, det bara befäster hur viktig saken är. Inom idrotten är det viktigt att pojkar och flickor får likvärdiga träningsmöjligheter. Alltför ofta får flickor de obekväma träningstiderna i idrottshallarna. Kommunerna prioriterar ofta anläggningar som gynnar pojkarnas idrottsintresse. Det finns ofta många fotbollsplaner och hockeyrinkar i en kommun, medan det är brist på ridhallar, precis som det kommenterades i ett replikskifte nyligen. Kommunerna kan mycket väl bekosta ridhallar likaväl som de bekostar hockeyrinkar osv., medan däremot hästarna i ridhallarna kan vara privatägda.

För att förbättra möjligheterna för flickor att få stöd och hjälp med elitinsatser behövs att en hel del annat också förbättras. Det behövs fler kvinnliga ledare. Regeringen har förvisso avsatt pengar för att i samver-

Prot. 2001/02:72

20 februari

Idrottsfrågor

kan med SISU utbilda fler kvinnliga ledare. Det är väldigt positivt, och jag hoppas innerligt att det kommer att bli en lyckad satsning.

Idrottsledare har, förutom ett stort ansvar för att träna upp ungdomar rent sportsligt, också en fostrande uppgift. Genom idrotten lär man sig rent spel. Dels ska man följa reglerna inom idrotten, dels gäller det att förmedla kunskaper om hur kroppen reagerar vid olika dopningsmedel. Dessutom behöver ungdomar uppträda på ett schyst sätt mot sina kamrater.

Riksidrottsförbundet har tagit på sig ett stort ansvar för det. De startade redan 1999 med etiksatsning som gick under namnet Starta vågen. Nu har Riksidrottsförbundet sagt sig redo att fortsätta att bygga upp en grundläggande basverksamhet för de idrottsanknutna och sociala frågorna.

Det är bra, och jag hoppas verkligen att de maktar med det. Utskottsmajoriteten har stor tilltro till att Riksidrottsförbundet i samarbete med SISU ska klara av detta uppdrag. Jag har också stort förtroende både för Riksidrottsförbundet och för SISU. Det enda som oroar mig är att studieförbundens frysta anslag ska göra det svårt att genomföra alla de uppdrag som åläggs SISU. Jag har sett siffror på hur antalet studietimmar minskar inom SISU som en följd av frysningen. I mitt län Västernorrland har antalet studietimmar minskat från ca 42 000 år 1999 till ca 37 000 timmar 2001. Jag har också sett en lista på de olika länen i landet. De flesta visar på en markant minskning av studietimmar, t.ex. Dalarna, Gotland, Gästrikland, Jämtland, Östergötland.

Fru talman! Handikappidrotten i Sverige är framgångsrik, och våra duktiga handikappidrottare har tagit många medaljer i internationella sammanhang och naturligtvis också i nationella. Men en del idrottsklubbar klagar över att de inte har tillräckligt bra möjligheter att hjälpa de handikappade. Det kan bero dels på att de saknar kompetenta ledare, dels på så banala saker som att deras anläggningar inte är handikappanpassade. Föreningar som äger sina anläggningar själva saknar ofta ekonomi för att just handikappanpassa sina anläggningar.

Av den anledningen har Centerpartiet sagt att vi vill ha en utredning för att se över möjligheten att införa ett bidrag till föreningsägda idrottslokaler. Likaväl som det finns anslag för allmänna samlingslokaler för att bl.a. handikappanpassa bör det vara möjligt för föreningsägda idrottslokaler att söka sådana speciella pengar. Den lilla summa som finns i dag på 6 ½ miljon är alltför liten. Därför tycker jag att det behöver utredas.

Jag står bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservation 4.

Avslutningsvis kan jag inte låta bli att säga någonting om OS jag också. Vi har pratat väldigt mycket om hur viktigt det är att värna bredidrotten. Det tycker jag att vi är ganska duktiga på här i Sverige. Det anslås mycket pengar till det. Men hur är det sedan med våra elitidrottare? Hur tar vi hand om dem när de börjar tjäna pengar? Ja, vi vet att de flesta vill stanna här i Sverige, men för många är det dessvärre svårt på grund av skattereglerna. Det är kanske det vi ska skylla på för att vi inte har fått alltför många medaljer. De vill inte tjäna så mycket pengar. Vi måste ge förutsättningar.

Anf. 99 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag tror att idrottspolitiken kommer att hamna i en massa utskott. Det senaste som Birgitta Sellén tar upp kommer att hamna i skatteutskottet, om man ska diskutera det. I vår motion Ubu346 kom det första och det tredje yrkandet att hamna i kulturutskottet och det andra, som handlar om idrott och fysisk aktivitet i grundskolan, i utbildningsutskottet.

Birgitta Sellén var inne på idrott och skola. Det finns en fara i att man upprätthåller sig vid något slags timexercis. Man diskuterar bara att ha fler idrottstimmar i skolan. Det är inte mig emot, kan jag säga. Men jag tror inte att det löser alla problem. Dessutom visar det sig att rektorn, med de timmar som vi har till förfogande i dag, kan spela upp och ned om viljan finns på den enskilda skolan. Där kan man märka en väldigt stor skillnad från län till län och t.o.m. från skola till skola i en och samma kommun.

Anser Centerpartiet att det här med antalet idrottstimmar är det absolut viktigaste, eller är det att få alla som finns på en skola, oavsett om man undervisar i SO eller tyska, att bidra till någon form av fysisk aktivitet varje dag även utanför idrottstimmen? Det hjälper inte att öka eller minska antalet idrottstimmar om man inte kan få eleverna att komma dit. Bara en så banal sak som att man lägger idrottstimmen på ett sådant sätt att de unga killarna och tjejerna inte hinner duscha efter idrottstimmen utan att komma för sent till SO-timmen och få skäll av den läraren. Då väljer man att inte delta. Det finns en rad olika enkla saker som man skulle kunna vidta i dagens skola för att höja idrottsämnets status utan att vi enbart hamnar i exercisen om det ska vara 500 timmar eller 510. Jag tror nämligen inte att de tio extra timmarna har någon avgörande betydelse sett över nio år, utan det är inställningen till vad vi vill att man ska göra i skolan. Vi i Vänsterpartiet vill att det ska vara mer fysisk rörelse. Hur vill Centerpartiet lösa det här?

Anf. 100 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Nu kommer vi in på väldigt spännande saker. Tack, Peter!

Vår inställning är att den fysiska träningen är viktig, men vi måste också nå basfärdigheterna, nå målet i grundskolan. Om vi plockar bort timplanerna har vi all möjlighet att öka kreativiteten. Lärarna är kreativa människor som klarar av det här, men många känner sig i dag låsta vid de timplaner som finns, även om möjligheten finns, som Peter Pedersen sade, för rektorn att ändra på det. Vi säger så här: När du har idrott kan du mycket väl ha matematik samtidigt. En samhällskunskapslärare kan prata på engelska osv. Då hamnar vi utanför idrotten i och för sig, men vi har möjligheter till kreativitet. På musiktimen kan man ha dans, och då rör man sig. Du kan ha en svensktimme med dramaundervisning där du rör dig. Det finns oerhört många möjligheter att få det att fungera på ett tillfredsställande sätt.

Sedan är det precis som Peter Pedersen säger, att det finns schematekniska saker som påverkar negativt, t.ex. med duschtider som inte är tillräckligt långa. Dessvärre kan sådant hänga upp sig på så banala saker som att schemat måste komprimeras därför att det är alltför många elever som åker skolbuss som går en viss tid och de måste hinna med bussen.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Idrottsfrågor

Det handlar alltså om många små praktiska saker, men vi anser att det finns goda förutsättningar att klara alla dessa saker.

Anf. 101 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är glädjande att vi är så överens i de här viktiga frågorna. Jag delar Birgitta Sells uppfattning.

Jag menar förstås inte att man ska sluta att ägna sig åt läsning, skrivning osv. Men när det gäller fysisk rörelse tror jag att det är viktigt att få en medvetenhet på hela skolan. Skolan ska inte ha något slags jippo någon gång per år med alla möjliga aktiviteter, utan det viktiga är faktiskt att få alla, oavsett hur man ser ut, hur mycket man väger osv., att delta i aktiviteterna.

Forskning visar att om man ägnar sig åt konstnärlig verksamhet, t.ex. musik, men även fysisk aktivitet har man faktiskt nytta av det i den vanliga undervisningen. Man höjer studieresultatet, får bättre uthållighet osv. Allting talar för att även undervisning i ämnen som eventuellt får släppa ifrån sig några minuter då och då till idrottsundervisningen får tillbaka det genom ökad koncentration och uthållighet.

Jag tycker att det är glädjande att Centern inte så jätteenvetet bara diskuterar timmar just med argumentationen att de är på väg bort. Det finns alla möjligheter att göra det här om bara viljan finns.

Anf. 102 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Ja, viljan finns i allra högsta grad. Och som jag sade inledningsvis måste man ha lek, rörelse och idrott varje dag. Då tänker jag på vad hjärnforskaren Bergström säger: Du måste skapa kaos i hjärnan för att du ska kunna få kopplingen mellan höger och vänster hjärnhalva, och kaos i hjärnan skapar du genom lek och rörelse. Därigenom ökar du också förmågan att ta till dig kunskaper på olika sätt.

Anf. 103 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Det är väl helt uppenbart att det är rätt tid att debattera idrotten nu när den i stort sett är på var mans läppar. Men några större framgångar syns inte, utan vi får titta på vårt västra grannland och glädjas över deras framgångar.

Idrotten fångar ett stort intresse hos väldigt många när den utövas på elitnivå, men det finns också väldigt många aktiva och ledare i denna folkrörelse på en helt annan nivå. Jag tror att det är så att genom att vi nästan alla har utövat idrott på ett eller annat sätt, har vi också synpunkter på resultat och på orsaker till uteblivna framgångar. Det är ungefär som med skolan: vi har alla erfarenheter och därmed ett slags legitimitet att ha synpunkter. Det är bra, för det är ju så det ska fungera.

Om vi nu tar i beaktande de uteblivna framgångarna i OS tycker jag, i motsats till Roy Hansson, att det måste kännas bra för regeringspartierna att vi inte kan anklaga dem för dessa. Det är viktigt med idrottens självständighet i förhållande till staten. För att detta ska kunna utvecklas måste det ske genom en fri och obunden folkrörelse. I huvudsak är det så, med några undantag som Roy Hansson pekade på.

På en punkt har regeringen glädjande nog backat. Jag tog häromåret upp kritik mot att anslagen till Sveriges Olympiska Kommitté enligt regeringen borde gå direkt dit från staten. Men nu har regeringen avstått

från den direktkopplingen till sig själv och låter Riksidrottsförbundet göra fördelningen. Det är bra.

En återkommande punkt som ligger mycket högt i rangordningen över väsentliga uppgifter för idrotten är, som vi har hört av hittillsvarande debatt, folkhälsodelen. Trots idrottens framgångar som folkrörelse, kommer den ena rapporten efter den andra om att försoffningen, inte minst bland de unga, ökar i Sverige. Man känner sig nästan desperat när sådana rikstäckande rapporter kommer, eftersom konsekvenserna blir en sämre hälsa både på kort sikt och på långt sikt, både fysiskt och psykiskt.

Jag hoppas att alla opinionsyttringar som kommer, oberoende av varifrån de kommer – här har det varit en stor enighet i dag – påverkar t.ex. skolan så att den tar till sig kritiken mot att det är för lite fysiska aktiviteter under veckan för eleverna.

Målen för undervisningen måste vara tydliga. Och här, fru talman, tror jag i hög grad på en samverkan mellan skolan och idrottsrörelsen. Det måste bara gå att samverka än mer till gagn för våra ungdomars hälsa.

Idrottens omfattning och mångfald påverkar givetvis beteendemönster och attityder och kan, förutom till en förbättrad hälsa, medverka till ökad jämställdhet genom att vara ett föredöme. Här finns en medvetenhet, och rapporter tas fram. Men resultaten har fortfarande inte förbättrats nämnvärt.

Utskottet pekar i sin skrivning på en studie som visar att andelen kvinnor i specialidrottsförbundens förbundsstyrelser har fördubblats under 90-talet. Dessvärre skedde fördubblingen i början av 90-talet. Sedan 1997 har andelen kvinnor i styrelserna sjunkit från 27 % till 26 %, och målet är onekligen minst 40 %.

Det är fortfarande inte sällan – det har vi också hört här i dag – som det kommer rapporter om att tjejer får sämre träningstider än killar, att typiska s.k. flickidrotter får stå tillbaka i förhållande till pojkidrotter vid planering av anläggningar. Även om det är så tycker jag inte att vi behöver socialisera hästarna. Men jag tror trots allt att tendensen är på rätt väg genom en aktiv ofta förekommande opinionsbildning.

Vi har också en reservation tillsammans med Miljöpartiet om sexuella trakasserier. Utskottet skriver att Riksidrottsförbundet tillsammans med specialidrottsförbunden ska utveckla en handlingsplan. Det är bra, men det är inte sagt när det ska ske. När jag i dag gick in på Riksidrottsförbundets hemsida stod det i alla fall ingenting om det. Det är mot den bakgrunden som vi finner det angeläget att påtala att den här handlingsplanen måste komma i gång snart.

Så åter till OS, men i en annan form. Det var med stort beklagande som vi i Folkpartiet tog del av att Kina fick ansvaret för OS år 2008. Det händer fortfarande så mycket elände ur demokratiska synpunkter och sker brott mot mänskliga rättigheter i det landet att det är orimligt att Kina ska arrangera ett OS. Jag är medveten om tidigare historiska misstag i den vägen, men för det behöver man väl inte upprepa misstagen.

Vi var några från kammaren som besökte det tibetanska exilparlamentet och deras exilregering i norra Indien för en dryg månad sedan. Som ni vet är Tibet ockuperat av Kina sedan 1949, och deras både andlige och världslige ledare, Dalai lama, har tvingats i landsflykt sedan mer än 40 år. Vid samtal med officiella företrädare för tibetanerna och också

med företrädare för NGO var det tydligt att de var mycket besvikna på att Kina fått OS. Det innebär att regimen så att säga accepteras och t.o.m. belönas. Samtidigt kommer vittnetsbörden om att trycket på det tibetanska folket åter ökat i Tibet. Det sker en planerad utrotning, vill jag säga, av tibetansk kultur och av det tibetanska språket och en folkomflyttning från Kina till Tibet som gör att det i dag är fler kineser än tibetaner i landet.

Det finns mycket mer att säga om den ockupationen. Men det kom fram en hel del om det här under den utrikespolitiska debatten häromdagen, så jag ska inte förlänga den här debatten med den delen. Från Folkpartiet hade vi hoppats dels att Kina inte skulle få OS, dels att åtminstone Sveriges representant skulle uttala sig klart mot detta, men vi blev besvikna i båda fallen.

Nu vill vi ställa ett tydligt krav på att SOK i kontakterna med Kina inför sommar-OS 2008 ska arbeta för demokratisering och införande av mänskliga rättigheter där. Det går inte att blunda för vad regimen har för sig både mot sitt eget folk och mot ett ockuperat folk. Även om Kina får ett sommar-OS, även om de kommer med i WTO och alla andra internationella organisationer, ska vi på alla plan med fredliga medel påverka regimen att förstå att demokrati och mänskliga rättigheter är värden som egentligen är grunden för mänsklig gemenskap.

Utskottet lutar sig mot att det på SOK:s hemsida står: "Nu kommer världens blickar att vara riktade på Peking och Kina i sju år. Allt kommer att nagelfaras och de kinesiska politikerna kan räkna med tuff bevakning av världens medier." Så långt är det väl bra, men SOK kan ju inte leva på vad medierna kan tänkas skriva utan måste själv agera i den riktning som jag har angett nu.

Peter Pedersen säger att idrottsrörelsen är klok nog att klara detta utan pekpinningar och att vi i Folkpartiet inte är logiska i förhållande till vårt ställningstagande om en självständig idrottsrörelse. Men jag anser att det är ett berättigat undantag, för som jag tidigare sade är demokrati och mänskliga rättigheter en grund för mänsklig gemenskap.

Det är märkligt att Peter Pedersen egentligen bara kritiserade formen och lät innehållet och intentionerna vara. Men det är kanske för svårt för en vänsterpartist att kritisera den kinesiska kommunistregimen.

Fru talman! Jag står slutligen givetvis bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bara bifall till reservation 13 under punkt 19.

Anf. 104 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag kan bara konstatera något som också framgår av utskottets betänkande, nämligen att det inte är länder utan städer som får olympiska spel. Man ställer sig inte bakom Kina som nation och dess förtryck av de mänskliga rättigheterna. Men om jag hade fått rösta hade jag givetvis inte lagt min röst för att OS skulle förläggas till Beijing.

Jag kan också konstatera att det har gjorts en rad misstag. Jag tycker t.ex. inte att det är speciellt lämpligt att man har OS just nu i Salt Lake City. Det finns en rad saker att kritisera även i det amerikanska samhället.

Men poängen är att det faktiskt är idrottsrörelsen som avgör det här, i detta fall de olympiska kommittéerna. Vi kan givetvis tycka olika saker

om detta, men jag utgår fortfarande från att det vore mycket märkligt om representanterna i den svenska olympiska kommittén och i hela idrottsrörelsen som kommer till Beijing inte skulle ta tillfället i akt att belysa vissa grundläggande problem i det kommunistiska samhället.

Jag tycker bara att det är en väldigt stor skenmoral att Lennart Kollmats och Folkpartiet tycker att idrottsrörelsen ska vara ett slags ambassadörer för demokrati och mänskliga fri- och rättigheter medan de stora multinationella företagen inte tar några sådana hänsyn när de förlägger stora investeringar till Kina. Det är väl det största hyckleriet. Det effektivaste skulle vore väl att hålla tillbaka investeringar så länge man inte upprätthåller en viss nivå i inställningen till Tibet eller till den egna befolkningen. Men vi hör aldrig Folkpartiet ha några åsikter om att investeringar ska hållas tillbaka. Däremot ska idrottsrörelsen ta på sig det kollektiva samvetet. Det resonemanget håller inte, Lennart Kollmats.

Anf. 105 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag trodde att även Peter Pedersen var medveten om skillnaden mellan hantering av skattepengar och företag som lägger ut beställningar. Jag är inte någon vän av att man lägger ut order till Kina för att t.ex. därmed undanhålla svensk arbetskraft arbete. Det är här i väldigt hög grad fråga om subventionering av den olympiska rörelsen med skattepengar. Jag tycker, även om det enligt Peter Pedersens mening är en logisk kullerbytta, att det då är okej att kräva att man ska jobba för demokrati och mänskliga rättigheter. Det finns också ett krav på intern-demokrati i idrottsrörelsen, och jag tycker att man uppfyller det väldigt bra.

Det hedrar Peter Pedersen att han själv skulle ha röstat mot förläggningen till Beijing, men jag förbehåller mig också rätten att uttala min uppfattning och att skapa opinion för det som jag tycker är riktigt.

Anf. 106 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Jag tror inte att idrottsrörelsen eller den svenska olympiska kommittén har något emot att vare sig jag eller Lennart Kollmats anför våra synpunkter. Det kan möjligtvis i någon mån påverka dem. Men vi kan inte å ena sidan säga att idrotten ska vara självständig i förhållande till politiker och stat och å andra sidan börja göra undantag från detta. Gör vi ett undantag kan vi också hitta ett nytt. Det är det allvarliga i sammanhanget, som vi får leva med.

Lennart Kollmats menar ytterst, även om han inte säger det, att de svenska idrottarna egentligen inte borde delta i dessa olympiska spel. Gör de det skulle de inte få några pengar av staten, för vi kan inte använda skattepengar till detta.

Jag tycker att Lennart Kollmats väldigt snabbt tog sig förbi argumentet att de stora multinationella företagen, svenska och andra, liksom också ministrar åker i väg och propagerar för hur viktigt det är med handelsutbyte mellan Sverige och Kina eller mellan USA och Kina. Det händer i princip ingenting på det området. Om vi ska ta upp en diskussion om mänskliga rättigheter borde tonvikten ligga på dessa företag, inte på idrottsrörelsen, som inte har detta som sin huvudsakliga uppgift. Sedan är det jättebra om också idrottsrörelsen lyfter fram dessa frågor, och det är jag också övertygad om att den gör.

Anf. 107 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag tror att det är klart för Peter Pedersen att vi i dag har en debatt om idrotten och idrottsrörelsen. Vi ska jobba för mänskliga rättigheter och demokrati i alla länder och på alla plan, men det råkar nu vara så att vi debatterar idrottsrörelsen och dess möjligheter, och därför har jag tagit upp det här. Vi kan ha andra debatter vid andra tillfällen, och vi kan ställa krav också på andra organisationer som vi ger skattemedel att jobba för mänskliga rättigheter och för demokrati.

Jag vill också säga att jag inte tycker att idrottsmännen och idrottskvinnorna ska bojkotta olympiska spel av politiska skäl, men jag tycker – och det står jag för – att SOK är undantaget. Jag tycker att det är fråga om så grundläggande värden att man bör göra undantag för dessa. Jag tar gärna kritiken mot detta.

Anf. 108 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänker ta upp fyra frågor inom idrotten: spontanidrottandet, breddidrotten – där elitiseringen av knatteidrotten kommer att ingå – fetman och jämställdheten.

Först vill jag säga att det är få länder som erbjuder en sådan mångfald av idrott och en så lätt tillgänglig idrott som fallet är i Sverige. Idrotten ger friskvård, engagemang, underhållning och gemenskap och har i själva verket aldrig haft en större chans att växa och vara samhällsnyttig än nu, när rapporter om ohälsa, fetma och stillasittande avlöser varandra.

Men tyvärr har spontanidrottandet minskat de senaste åren, och det är alltmer så att barn som inte är med i någon förening är fysiskt helt passiva på sin fritid. Alarmerande undersökningar om ungdomarnas fysiska status visar att 16-åringarna i vårt land har blivit 3–4 kilo tyngre de senaste åren, och det är inte muskelmassan som har ökat.

Med detta yrkar jag bifall till reservation 3 under punkten 5, där vi tar upp spontanidrottandet och leken. Denna kräver nämligen närhet till grönområden. Den närheten har just nu en tendens att minska i de större städerna. Grönområden och även idrottsplatser bebyggs. I Stockholm hotas Zinkensdamms idrottsplats av att bli bebyggd trots att 15 000 namnunderskrifter har lämnats in. Nu har frågan bordlagts till efter valet.

I södra Hammarbyhamnen är det mycket osäkert om det blir någon idrottsanläggning trots att man bygger många bostäder, en helt ny stadsdel. Man säger att marken är för dyr och så efterfrågad att man förmodligen inte får plats med någon enkel idrottsanläggning. Byggandet ska komprimeras.

Fristående skolor kan i dag hänvisa till närliggande parker i stället för att bygga egna gymnastiksalar. Det blir naturligtvis en konflikt med de boende när parkerna då tas i anspråk av andra än de boende, och en park kan aldrig ersätta en gymnastiksal.

Ja, visst finns det skäl till att breddidrottandet minskar där tillgängligheten minskar, men det är kanske också så att den alltmer ökade elitiseringen av knatteidrotten spelar in. Detta säger jag trots att vi i målen i vårt betänkande om idrottspolitik har sagt att barn under tolv år ska hållas borta från elitträning. Riksdagen har väldigt klart och tydligt uttalat att lek för dem ska vara det dominerande inslaget.

Men utvecklingen går, som sagt, åt det andra hållet. Jag undrar vad regeringspartiets företrädare har för kommentar till den här utvecklingen.

Jag skulle så vilja gå över till skolan och säga att den vanligaste anledningen till att bli beviljad frånvaro från idrotten i skolan i dag är medicinska grunder. Hela 43 % åberopar medicinska skäl. Fler flickor än pojkar beviljas frånvaro. Det här ger flera signaler. Först och främst är idrottslektionerna dåligt anpassade till flickornas önskemål och krav. Men också andra frågor kommer in.

12 % av dem som begär frånvaro anger t.ex. övervikt som skäl. Menar man då på skolorna att överviktiga barn inte behöver gymnastik? Det här måste man verkligen forska vidare i, så att verkligheten går ihop här. Oavsett om man tycker att det är viktigt att resonera om idrott och lek i skolan i antal timmar, varje dag eller hur man nu räknar, måste vi ändå vara medvetna om att Sverige har minst antal idrottstimmar i skolan i hela Europa. Det här är ju en attityd som tränger igenom och som inte underlättar för idrottsläraren att få status på skolan.

Vi har flera reservationer här, men för att spara tid kommer jag inte att yrka bifall till dem. Vi har reservationer tillsammans med andra partier, bl.a. när det gäller jämställdhetsarbetet, så att flickor och pojkar får jämlika träningstider. Det går åt det hållet, men vägen tycks vara väldigt lång. Insatserna mot de dokumenterade sexuella trakasserierna måste också verkligen komma i gång.

Jag väljer faktiskt att yrka bifall till ytterligare en reservation tillsammans med Folkpartiet, och det är reservation 13 under punkt 19.

Den här reservationen handlar om OS i Kina. Jag tycker att det är intressant att Peter Pedersen säger att han förutsätter att Kina kommer till rätta med de mänskliga rättigheterna till OS 2008. Det är intressant att kunna förutsätta det, för vad jag förstår går utvecklingen åt helt motsatt håll. Den man som står bakom den fruktansvärda situationen i Tibet i dag, som Lennart Kollmats har redogjort för, den man som stod för dessa utrensningar och som lade grunden för det kulturmord som nu sker, tippas bli Kinas nye premiärminister.

Vad vi parlamentariker fick höra när vi var i Daramsala var att uppfattningen när man gav Kina olympiska spelen var att världen sanktionerade Kinas politik och att världen ger Kina rätt att tolka mänskliga rättigheter på sitt sätt.

Jag hoppas att alla, oavsett om man är aktiv i idrottsrörelsen eller om man åker dit som privatperson, som regeringsrepresentant eller vad man nu åker dit som – det gäller alla i hela världen – påtalar Kinas brist när det gäller att respektera de mänskliga rättigheterna. Ett exempel är det som har hänt senast nu i dagarna med falungongrepresentanter som blir misshandlade och torterade i fängelser. Så tolkar vi icke mänskliga rättigheter enligt FN, och detta bör alla, oavsett vad man representerar, passa på att ta upp om man besöker OS.

Anf. 109 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Från början var det väl tänkt att det skulle vara fred under olympiska spel, och de som var med i spelen skulle vara fredliga och lugna. Nu vet vi hur det ser ut i världen, tyvärr.

Jag är inte så naiv att jag tror att det faktum att man har förlagt OS till Beijing år 2008 kommer att leda till att alla de brott mot mänskliga rättigheter som begås varje dag i Kina kommer att upphöra. Det jag sade var att jag utgår från att de svenska representanterna för idrottsrörelsen

som åker dit kommer att ta tillfället i akt att ta sin del av ansvaret för att framföra den kritiken. Men vi kan inte lägga hela den bördan på idrottsrörelsen. Konsekvensen måste vara, även från Miljöpartiet, att om man inte har eliminerat brotten mot de mänskliga rättigheterna i Kina ska vi rimligtvis inte delta; det måste ju vara slutsatsen. Varför skulle vi göra det i så fall? Det är väldigt ologiskt att hävda den ståndpunkten.

Jag konstaterar bara att man nu tyvärr har lagt de olympiska spelen där. Det bestämmer varken Folkpartiet, Miljöpartiet eller Vänsterpartiet. Nu ska man förhålla sig till ett faktum, och det är min förhoppning, min tro och min övertygelse att den svenska idrottsrörelsen kommer att ta sin del av ansvaret.

Sedan hoppas jag att den svenska regeringen och vi i riksdagen kan anföra kritik mot Kina, och alla andra länder som bryter mot de mänskliga fri- och rättigheterna, på annat sätt.

Anf. 110 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte vad jag ska replikera på. Peter Pedersen anser att något är ologiskt, och jag har inte riktigt förstått vad som är ologiskt.

Däremot kan jag säga att jag varken hoppas eller utgår ifrån att de som kommer att åka till de olympiska spelen ska ta upp frågan om de mänskliga rättigheterna. Jag kan skicka en vädjan, och jag kan via den här reservationen tillsammans med Folkpartiet säga att det vore bra om riksdagen uppmanar att man ska göra det, men jag vet ju vad som hände när Mona Sahlin till TV 4 lovade att lämna fram alla de protestbrev som svenska folket hade skrivit om situationen i Kinas barnhem. Hon lovade i TV att lämna fram dem när hon deltog i kvinnokonferensen i Beijing. Hon gjorde inte det, därför att hon fick politiska påtryckningar från ambassaden att inte göra det. Då valde hon att inte göra det, trots att hon hade lovat det. Jag tror att vi måste vara öppna och tala i klartext.

Jag förstår inte varför Peter Pedersen går upp och talar i den här frågan hela tiden, uppriktigt sagt.

Anf. 111 PETER PEDERSEN (v) replik:

Fru talman! Det är uppenbart att varken Miljöpartiet eller Folkpartiet förstår riktigt vad man menar om man hävdar idrottens självständiga ställning men ändå kommer med så att säga pålagor om vad idrottsfolket ska göra.

Jag kan också dela uppfattningen i det sista som Ewa säger, att vi ska vädja till idrottsrörelsen. Det kan jag göra. Men det är något fräckt, tycker jag, när man skriver så här i reservationen: ”Vi anser det beklagligt att idrotten valt att blunda för kränkningarna av mänskliga rättigheter”. ”Idrotten” – vilken idrott? Är det den internationella olympiska kommittén i så fall som ska stå till svars för att man har röstat fram Beijing? Men nu diskuterar vi rimligtvis den svenska idrotten.

Man kan läsa in kritik här: Vad menar ni med att ”blunda för kränkningarna av mänskliga rättigheter”? Slutsatsen borde rimligtvis vara att man över huvud taget inte ska delta. Är det någonting som är hyckleri så är det att hävda vissa saker och sedan ändå i slutändan vara med och ta hem guldmedaljerna. Vad är viktigast i så fall, kan man fråga.

Jag konstaterar bara, och tycker att det är rätt, att det är idrotten som ska bestämma det här. Sedan kan jag tycka olika saker om det här beslu-

tet. Jag har framfört hur jag skulle ha röstat. Men nu ingår inte jag i den svenska olympiska kommittén. Personligen vet jag faktiskt inte hur den röstade heller – det är möjligt att det har stått någonstans. Men det jag hoppas och även kan delta i en vädjan om är att man tar tillfället i akt, nu när OS faktiskt ska vara i Kina, och framför kraftig kritik men att vi även i övrigt gör det mot alla andra som bryter mot mänskliga rättigheter. Oavsett om det är idrottstävlingar i ett land eller inte ska vi, varje dag då brott sker mot de demokratiska fri- och rättigheterna, framföra kritik.

Jag skulle faktiskt vilja att Miljöpartiet förklarade lite vad man menar. En vädjan är faktiskt inte vad som står i reservationen, utan det är någonting helt annat. Det är en mycket allvarligare kritik mot den svenska idrottsrörelsen som Miljöpartiet nu inte vill stå för, tycker jag.

Anf. 112 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Det var ett väldigt mischmasch här! Jag undrar varför Peter Pedersen har ett sådant behov av att hela tiden begära replik på varje talare och prata en massa strunt.

Tror inte Peter Pedersen att vi vet vad som står i reservationen? Det här är ju pinsamt! Det måste stå för vänsterpartisterna själva, tycker jag, att inte veta. Vi står bakom att uppmana Sveriges olympiska kommitté att ta kontakt med Kina inför OS, och det står vi för. Nu pratar vi inte om några andra sammanhang; nu pratar vi om OS! Tack!

Anf. 113 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! För att jag inte ska glömma det i slutet av anförandet yrkar jag redan nu bifall till förslaget i betänkandet i dess helhet och därmed också avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Vi har debatterat idrottsfrågor ganska många gånger under denna mandatperiod. Det är bra, eftersom det är viktiga frågor och eftersom idrotten omfattar så många människor i vårt land. Men denna debatt blir också med största sannolikhet den sista under denna mandatperiod, och därför kan det finnas skäl att reflektera lite över vad som hänt under de gångna åren. Jag tänkte göra detta och samtidigt lämna några kommentarer om de motioner och reservationer vi har att behandla i dagens betänkande. Det är då naturligt för mig att ta min utgångspunkt i regeringens proposition *En idrottspolitik för 2000-talet*.

I propositionen och sedermera även riksdagsbeslutet slogs idrottsrörelsens självständiga ställning fast. Vi beslutade att idrottsrörelsen själv lägger fast målen för sin verksamhet och att staten endast ska ange de syften man har med sin bidragsgivning. Redan då reserverade sig Moderaterna. På samma sätt reserverar man sig i dag.

Det blir en lite konstig debatt om vi ska debattera självständighet och lite mer självständighet. Jag frågar mig också vad som ligger bakom formuleringen i reservationen, ”långtgående och detaljerade synpunkter på hur styrelserna bör se ut”. Är det formuleringen i propositionen att statsbidraget ska stödja verksamhet som syftar till att ge kvinnor och män lika förutsättningar att delta i idrottsverksamhet? Tycker Moderaterna att det är ett felaktigt syfte med statsbidraget? Tycker Moderaterna att det är felaktigt att statens stöd till idrotten utvärderas på ett sådant sätt att dess effekter för folkhälsan, jämställdheten och integrationen kan bedömas? Är det så tror jag att Moderaterna står helt ensamma.

Fru talman! Det finns fler syften med statsbidraget. Det ska stödja verksamhet som bidrar till att utveckla barns och ungdomars intresse för motion och idrott. Det ska göra det möjligt för alla människor att utöva idrott och motion. Det ska främja integration och god etik, och det ska stödja verksamhet som bidrar till att främja en god hälsa hos alla människor.

Under de år som har gått sedan riksdagen fattade sitt beslut kan vi se en fantastisk utveckling inom de områden som poängterades i propositionen. Min blygsamhet förbjuder mig att hävda att vårt beslut för drygt två år sedan har haft en avgörande betydelse för denna utveckling. Vad vi kan konstatera är dock att idrottsrörelsen på ett mycket förtjänstfullt sätt har arbetat inom just de områden som statsbidragen syftade mot och att den gjort det i en enighet inom rörelsen.

Självklart tycker man även inom idrottsrörelsen att det är viktigt med en ökad jämställdhet, att killar och tjejer oavsett etniskt ursprung ska ha samma möjligheter att vara med i en större gemenskap som ger ett mer värde i uppväxten.

Fru talman! I idrottspropositionen lades grundstenarna för den idrottspolitik vi socialdemokrater nu för. Den första grundstenen handlar om att idrott också är folkhälsa. Det är viktigt att lyfta fram idrotten som en del av vårt folkhälsoarbete, inte minst mot bakgrund av de rapporter som i dag kommer om t.ex. unga människors övervikt, bensörhet och diabetes. Detta har både idrottsrörelsen själv och regeringen gjort under de gångna två åren.

Det finns en mängd exempel på samarbetsprojekt mellan föreningar och förbund på den ena sidan och landsting, kommuner och företag på den andra. Det är projekt och delprojekt i vilka man klart uttalade att de bara är början på en process. Alla har till syfte att stärka folkhälsan och lägger tyngdpunkten på stöd till barn och ungdomar. Det är i skenet av detta som jag konstaterar att flera partier har väckt motioner om folkhälsofrågor. Det har jag full förståelse för. Det är oerhört viktiga frågor, där det är självklart att de olika partierna har behov av att uttala sin uppfattning.

Att man sedan går vidare och reserverar sig till förmån för att idrotten ska få ett brett folkhälsouppdrag har jag mindre förståelse för. Idrotten har ett brett folkhälsouppdrag. Det har framgått av våra tidigare beslut, och det framgår tydligt av både regleringsbrev och riktlinjer som utfärdas årligen.

Den andra grundstenen handlar om idrottsrörelsen som en fri och självständig folkrörelse som fattar egna demokratiska beslut. Jag har i min inledning berört denna grundsten. Det finns ingen anledning för mig att ytterligare fördjupa mig i detta. Idrottsrörelsen är och ska förbli en fri och självständig folkrörelse.

Den tredje grundstenen handlar om elitverksamhet och ett erkännande av att den till en del är en kommersiell verksamhet. Samtidigt innebär det ett erkännande av att elitverksamhet har en stor betydelse, både som underhållning för de många människorna men också som inspirationskälla för alla dem som ännu inte nått upp till elitnivå.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag beröra några frågeställningar som jag tror är oerhört viktiga för den framtida idrottsrörelsen.

För det första är det frågan om dopning. Som vi alla vet lyckades vi inte i våra ambitioner att få den internationella dopningsorganisationen WADA lokaliserad till Stockholm. Det är synd men innebär inte att vi ska arbeta mindre med frågan om att få en dopningsfri idrott. Det är en fråga som är helt avgörande för idrottens trovärdighet. Jag vet att idrottsrörelsen själv och även regeringen gör betydande satsningar på både kontroller och information inom området.

Vad som oroar mig är egentligen två saker. Det ena är att enstaka fall har dykt upp bland yngre idrottare. Det är helt oacceptabelt och ännu allvarligare än när det dyker upp bland vuxna. Den andra är att respekterade debattörer och idrottsintresserade människor som den förre miljöpartistiske riksdagsledamoten Birger Schlaug börjar argumentera för att släppa dopningen fri. Det är högst beklagligt, och jag hoppas verkligen att han inte uttrycker Miljöpartiets ståndpunkt i denna fråga. Jag har inte uppfattat det så tidigare, men jag tror att det vore välgörande om Miljöpartiet här i kammaren klart deklarerade att detta är en uppfattning som partiet inte står bakom.

Jag tror också att det är viktigt att alla länder som står bakom WADA verkligen lever upp till de åtaganden man gör: att testerna fungerar, att man respekterar en öppenhet kring resultatet av tester och följer upp det med att avstänga fuskarna. Gör inte alla länder det mister naturligtvis WADA sin trovärdighet på sikt.

Det handlar också om de olika nationella och internationella förbundens tester. Att vissa förbund är flitigare i testandet än andra kan innebära att man också lyckas avslöja fler fuskare. Det kan naturligtvis få till konsekvens att de flitiga förbunden får stämpeln på sig att fler idrottare i deras förbund än i andra fuskar. Här måste man komma fram till en balans med den självklara målsättningen att alla fuskare ska avslöjas oavsett vilken idrott de representerar.

Den andra frågan som enligt mig är viktig för idrottsrörelsen är tillgången på ideella ledare. Vi är alla medvetna om vilken viktig roll de ideella ledarna har för att vi ska kunna bibehålla och utveckla vår svenska modell av folkrörelseidrott. Det är de som i hög grad bär upp den svenska idrottsrörelsen. Men det är inget lätt uppdrag, och uppdragen tenderar att bli alltmer krävande. De formella kraven ökar, och tiden blir en allt knappare resurs. Här måste vi alla hjälpas åt för att säkra idrottens viktigaste resurs.

Vi inom politiken kan säkert göra insatser som gagnar nyrekryteringen. Det måste vi fundera över. Framför allt måste idrottsrörelsen gå vidare på den inslagna vägen och arbeta intensivt för att förmå både tjejer och killar, män och kvinnor att våga och vilja ta ett uppdrag i någon av landets alla idrottsföreningar.

Fru talman! Allra sist vill jag kort beskriva ett TV-program i julas som gjorde mig varm i hjärtat och som enligt mig visar hur fantastisk idrotten är. Programmet handlade om idrottsföreningen Grunden BOIS och dess arbete med ett gäng handikappade grabbar. Att se den entusiasm, den glädje, den förtvivlan, alla skratt och tårar som dessa grabbar fick utlopp för i sitt idrottande berörde mig djupt in i hjärteroten och visade att det inte bara är den yttersta eliten som engagerar. Det är inte bara de tre pallplatserna som är det viktiga, vilket man förleds att tro så

här i OS-tider. Tack, TV-sporten, för detta fantastiska reportage och tack, Thor Guttormsen, för ditt fantastiska arbete med Grunden BOIS!

Anf. 114 ROY HANSSON (m):

Fru talman! Lars Wegendal undrade om vi moderater var ensamma om kritiken mot regeringen. Det var vi nog inte. Jag vill erinra om att förre RF-ordföranden, Arne Ljungqvist, använde hela ledarsidan i tidningen Svensk Idrott just till att framföra farhågor för regeringens klåfingrighet gentemot idrotten. Nog finns det grund för kritiken i detta avseende.

Som jag sade i mitt anförande är det regering och riksdag som har att ange syftet, men sedan har idrotten själv att besluta och ta konsekvenserna av sina beslut.

Jag tror att det förra året förekom elva ingrepp från regeringen i idrottens självständighet. Det var olika former av regleringar och pekpinnar. Det som jag tyckte mest illa om var att man fick finansiera ett EU-toppmöte som gick av stapeln i Gävle i maj föregående år. Det hade inte med idrotten att göra, utan det var för att det skulle bli ett EU-toppmöte i Gävleborgs län.

Jag har dock en känsla av att det har blivit bättre. Jag tror att det är färre pekpinnar just nu, så kritiken lönar sig. Min fråga till Wegendal är: Har Wegendal en känsla av att regeringen har blivit mer försiktig i detta avseende?

Anf. 115 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Vi har en klok regering. Det har inneburit att dialogen med idrottsrörelsen har utvecklats allteftersom under den här mandatperioden. Självklart har den förändring som gjordes spelat en roll. I dag har Riksidrottsförbundet delvis en myndighetsfunktion. Det lockar fram en dialog mellan Riksidrottsförbundet och ministern i de här frågorna.

Det finns en sak som jag inte riktigt förstår i Roy Hanssons inlägg. Han säger att det var elva ingrepp. Det vore väldigt bra om Roy Hansson kunde exemplifiera vilka typer av ingrepp som han menar har skett i idrottsrörelsen. Jag vet att vi i tidigare debatter har haft en diskussion kring det som man brukar kalla "till regeringens disposition" i budgeten för Riksidrottsförbundet. Men jag har också förklarat för Roy Hansson att de delposter som finns inom den budgetdelen är sådana som man tillsammans har kommit överens om i en dialog med Riksidrottsförbundet. Sedan har det också vid något tillfälle funnits rent budgettekniska skäl till varför pengar har hamnat just under delkontot till regeringens disposition.

Anf. 116 ROY HANSSON (m) replik:

Fru talman! Vi kan ha delade uppfattningar om detta med en klok regering. Måhända beror det på vilket land vi talar om.

Jag tolkar Wegendals inlägg så att regeringen nog har blivit lite klokare i det här avseendet, eftersom det inte kommer några signaler om ingrepp och dispositioner. Att man har blivit försiktigare kan möjligen bero på den kritik som kommit från Riksidrottsförbundet och den som kommit här i kammaren. Det anslag riksdagen beslutar om ska Riksid-

Anf. 117 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Nu tror jag inte att Roy Hansson ska ta åt sig äran av att regeringen blir klokare. Det blir vi väl alla lite mans. Vi blir klokare med åren.

Som jag sade tror jag väldigt mycket på den dialog som nu har blivit en följd av den förändrade roll som Riksidrottsförbundet har. Den dialogen föder en ökad förståelse för varandras synpunkter. Det behöver inte innebära att det uteslutande är Riksidrottsförbundets synpunkter som vinner gehör, utan man har naturligtvis en ömsesidig dialog och kommer fram till, enligt min uppfattning, bra avvägda ståndpunkter.

Anf. 118 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Först ska jag ställa en fråga, och sedan ska jag svara på en fråga.

Vi ger ju statsbidrag till idrotten. Det är ingen här som har föreslagit att vi inte ska fortsätta att göra det. Men vi kan samtidigt se att elitiseringen inom knatteidrotten ökar. Det har aldrig varit syftet med statsbidraget till idrotten att den ska göra det. Jag vill ha en kommentar från regeringens representant i den här frågan om hur man tänker komma till rätta med detta. Jag utgår ifrån att man kommer att jobba för att komma till rätta med det eftersom det inte är syftet.

Sedan har vi frågan om Birger Schlaug och att han som fri debattör har skrivit en artikel där han har konstaterat att det finns så många olika sätt att droga sig på att det kan vara svårt att upptäcka dem. Han har uttryckt sig på ett sätt som vi i Miljöpartiet kanske inte skulle uttrycka oss. Vi tycker att det är viktigt att fortsätta kampen. Vi i Miljöpartiet kommer att fortsätta att driva kampen för att komma åt dopning.

Anf. 119 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag uppskattar det svar jag fick. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi här i kammaren är eniga i vår syn på dopningen. Det ger rätt signaler, inte minst till de unga människor som i dag tydligen börjar fundera på om detta är ett sätt att komma före de andra och ett sätt att vinna framgångar i idrottandet.

Jag kan inte annat än dela den uppfattning som Ewa Larsson har när det gäller elitiseringen av barnidrotten. Men jag känner mig ändå någorlunda trygg. Jag vet vilket arbete som Riksidrottsförbundet håller på med. Man har bl.a. ett samarbete med Folksam där man försöker komma till rätta med detta. Många specialidrottsförbund har en uttalad policy för barnidrottens utformning. Dessutom menar Riksidrottsförbundet nu i sin verksamhetsinriktning för de kommande två åren att man ska gå in med insatser för att påverka bl.a. föräldrars synsätt och attityder till barn- och ungdomsidrott. Det ska genomföras under de här åren. Det pågår ett ganska intensivt arbete. Jag tror att man har uppmärksammat problemen. Jag har goda förhoppningar om att man också kommer att lyckas motverka den här elitiseringen.

Anf. 120 EWA LARSSON (mp) replik:

Fru talman! Elitiseringen ökar ju. Jag känner mig inte ett dugg trygg. Det är klubbarna som ger möjligheten, inte föräldrarna. Föräldrarna köper tjänster av klubbarna, men det är klubbarna som är själva grunden och som ger möjligheterna. Det gör de klubbar som har statsbidrag i strid med syftet med statsbidraget. Jag känner mig inte trygg. Jag skulle önska att jag kunde få höra lite mer kraftiga ord från Lars Wegendal i den här frågan.

Anf. 121 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag tar helt avstånd från den elitisering som sker inom idrotten i dag i de unga åren. Men samtidigt tror jag att det är viktigt att konstatera, precis som säkerligen Ewa Larsson vet, att idrotten är folkrörelse. Folkrörelsen utmärks bl.a. av att det är de många medlemmarna som styr verksamheten. Därför tror jag på den typ av projekt där man går in och diskuterar med föräldrarna vilken syn de har på sina barns idrottande. På så vis kommer det ett tryck underifrån gentemot föreningars ledare och styrelser för att på detta sätt förändra den utveckling som har skett.

Anf. 122 PETER PEDERSEN (v):

Fru talman! Jag tar risken att ta ytterligare en replik fast något parti kanske tycker att det är för mycket och kommer med något slags recension i efterhand.

Jag skulle vilja fråga Lars Wegendal om detta med folkhälsoarbetet. Vi är överens om att idrotten har ett folkhälsouppdrag. Reservation 4 går ut på att även andra intressenter måste ta sitt ansvar för att folkhälsofrågorna ska kunna fungera. Idrottsrörelsen tar ett jättestort ansvar, men trots det är det ungefär 30 % som inte är aktiva i idrottsrörelsen.

Då är frågan: Vad kan det övriga samhället, genom sin planering och sina övriga insatser på andra samhällsområden, göra för att bidra, inte till ytterligare organiserade idrottsaktiviteter utan till spontan idrott och fysisk rörelse varje dag, t.ex. i skolan men även utanför? Det ska inte gå ut på att man måste vara med i en idrottsförening. Väldigt många är det, men vad kan vi andra bidra med för att höja den fysiska rörelsen ytterligare? Det är ju nödvändigt för att komma till rätta med de problem som vi ser i dag. Vi kan inte bara säga att allt detta ska skötas av idrottsrörelsen.

Anf. 123 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Det är riktigt. Idrotten har ett brett folkhälsouppdrag. Riksidrottsförbundet har i sin verksamhet folkhälsan som ett prioriterat område. Men självklart är det så att alla andra områden i samhället också måste arbeta med folkhälsofrågor.

Jag trodde att Birgitta Sellén, som brukar begära replik när det gäller skolan och timplaner, skulle debattera detta. Skolan har en avgörande betydelse när det gäller folkhälsoarbetet för de unga människorna.

Jag delar uppfattningen att det inte handlar om timplaner eller om att man bara ska bedriva folkhälsoarbete på idrottslektionerna. Man måste göra det inom ramen för skolan, oavsett vilket ämne det handlar om.

Vi måste också bredda arbetet när det gäller de äldre människorna. Det finns ett folkhälsoarbete där också, som idrottsrörelsen har börjat blanda sig i. Man anordnar bouletävlingar och liknande. Även andra främjandeorganisationer har en viktig uppgift där.

Det finns oerhört mycket att göra. Jag hoppas att utvärderingen av fysiskaaktivitetsåret, som ska bli färdig i juni detta år, visar att man har nått bra resultat. Vi vet också att vi här i kammaren under våren ska debattera en folkhälsoproposition, som ska lägga upp målen för folkhälsoarbetet. Där kommer dessa frågor naturligtvis upp.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

Prot. 2001/02:72
20 februari

Idrottsfrågor

10 § Processrättsliga frågor

Processrättsliga frågor

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU7
Processrättsliga frågor.

Anf. 124 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! I dag ska vi behandla ett antal motionsyrkanden som har väckts under den allmänna motionstiden och som tar upp processrättsliga frågor. Inledningsvis vill jag börja med att yrka bifall till reservation 6. Naturligtvis ställer jag mig bakom samtliga moderata reservationer.

En av moderatmotionerna lyfter fram ett mycket allvarligt problem, nämligen att det inte är ovanligt att bilar stoppas av både polis och tull därför att det finns anledning att misstänka att varorna i bilen inte är ärligt införskaffade. Det kan handla om stora mängder glasögon eller mobiltelefoner som hittas i bilens inredning. Det kan också röra sig om personer som vid inresan till Sverige hade med sig en liten summa pengar men som vid utresan har med sig produkter för tusentals kronor. Man sliter bort prislapparna på varorna för att med lätthet kunna lämna Sverige.

Självklart är det inte rimligt att den enskilda människan ska behöva bevisa att han eller hon äger sina tillhörigheter. Men i de fall där man misstänker att gods man påträffar i bilar eller vid husrannsakan är stöldgods är det viktigt att kunna göra något. Med tanke på hur poliserna har det i dag – det är både tids- och resursbrist – är det svårt att bevisa att varorna i bilen är stulna.

Fru talman! I en rättsstat kan man naturligtvis inte ha människor anhållna eller häktade utan tillräcklig misstanke om allvarligt brott. Däremot borde man kunna beslagta gods under en betydligt längre tid i de fall där det finns skäligen misstanke att det rör sig om stöldgods.

Det skulle underlätta för brottsutredare och medverka till att tjuvarna inte fick behålla stulna varor i så stor utsträckning som i dag. Man bör ändra på regelverket så att de stulna varorna kommer tillbaka till den som äger dem.

Jag undrar vad Ann-Marie Fagerström egentligen anser. Vore det inte lämpligt att ändra regelverket för att underlätta för brottsutredarna?

Vi har även en kommittémotion som tar upp något som kallas för obligatorisk häktning vid överfallsvåldtäkter. Vi moderater anser att reglerna om obligatorisk häktning bör ändras så att häktning ska ske även vid försök till brott för vilket inte lindrigare straff än två års fängelse är föreskrivet.

Fru talman! Tänk så olyckliga konsekvenser det får för kvinnor som har utsatts för en våldtäkt att häktningsskäl, som anges i häktningssparagrafens första stycke, inte är tillräckliga. För den drabbade kvinnan måste det te sig ytterst obehagligt att en man som inte har lyckats i sitt uppsåt tillåts vara på fri fot i väntan på en dom.

Jag vill påstå att det inte finns någon anledning att från samhällets sida på något sätt ge privilegium åt män som har haft uppsåtet att begå en våldtäkt men inte lyckats.

Varför anser inte Ann-Marie Fagerström att det är lämpligt att ändra regelverket, så att man kan använda sig av obligatorisk häktning på ett bättre sätt? Jag undrar om Ann-Marie Fagerström har några känslor för dessa utsatta kvinnor.

Det är oerhört viktigt att man på olika sätt arbetar med att förändra attityden till våld mot kvinnor och att man utvecklar rutiner för att tidigt uppmärksamma och förebygga våld mot kvinnor. Behovet av fortbildning och handledning inom polisen och övriga rättsväsendet är mycket stort. Det gäller inte enbart lagstiftningen rörande kvinnofridsbrott och grovt kvinnofridsbrott utan även de bakomliggande orsakerna till själva våldet.

Forskningen har faktiskt gett oss kunskap om hur skadligt det är för barn att se en förälder förnedra den andra föräldern. Sådana upplevelser kan skapa nya förövare, och då får man en våldsspiral utan slut. Därför behövs mer forskning inom detta område.

Fru talman! Det finns ytterligare några motioner på detta område som jag skulle vilja lyfta fram här i dag. Flera motioner tar upp indrivning av böter från utländska fordonsförare som begår trafikbrott här i Sverige. Det är kanske ingen jätteförseelse, men staten borde ändå ha ett intresse av att försöka driva in böter från personer som har blivit bötfällda när de har vistats i Sverige. Men här väljer ju ni socialdemokrater den linjen att ni inte vill komma med något besked före valet.

Till sist, fru talman, vill jag ägna några minuter åt åtalsunderlåtelse. Det är vår moderata mening att det inte är rimligt att åtalsunderlåtelse medges för den som begår nya brott i avvaktan på att en tidigare ådömd påföljd ska verkställas. Det här retar många ute i samhället. Därför borde man begränsa möjligheten till åtalsunderlåtelse.

Om man begår nya brott bör man också straffas för dessa, men i dag, om man har fått en dom och begår flera brott under den tid som man väntar på att man ska få komma i fängelse, skrivs de av. Man får alltså inte någon ny påföljd och blir inte straffad för de nya brotten. Det är det som vi tycker är fel. Det är en typ av straffrabatt som ges till dem som redan ska straffas.

Det här påverkar också polisen. Polisen får inte bara låta detta vara utan måste utreda brotten och komma fram till orsaken osv. Vad händer då? Jo, då belastar man redan belastade poliser i och med arbetet med att göra den här utredningen, som inte leder till ett dugg. Det blir ingen på-

Anf. 125 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! I det här betänkandet behandlar vi en mängd olika motioner från den allmänna motionstiden som handlar om processrättsliga frågor, men jag ska i mitt anförande hålla mig till frågan om hemliga tvångsmedel.

Jag vill också yrka bifall till reservation 22. Vi står självklart bakom våra övriga reservationer, men för tids vinnande yrkar vi bara bifall till reservation 22.

När det gäller hemliga tvångsmedel har svenskar hittills i högre grad än medborgare i många andra länder litat på myndigheternas goda avsikter. Det har lett till att vi i dag har ovanligt suddiga gränsdragningar kring statens rätt att tillgripa tvång. Sverige saknar faktiskt inom det här området rättssäkerhetsgarantier som är värda namnet. Vissa av tvångsåtgärderna är inte ens reglerade i lag. Enligt oss strider det mot Europakonventionen, som är svensk lag sedan 1995.

En av samhällets främsta rättssäkerhetsgarantier, den parlamentariska kontrollen, innebär när det gäller hemliga tvångsmedel att riksdagen får ta del av dokument som till största delen består av intetsärande statistik och missledande uppgifter.

Den domstolsprövning som sker vid ansökan om tillstånd för tvångsmedelsanvändning har karaktären av en skenprocess med en nästan total brist på insyn och kontroll, och de som utsätts för hemliga tvångsmedel har med nuvarande lagstiftning inte någon reell möjlighet att överklaga ett felaktigt beslut. Det anser vi också strider mot Europakonventionen, och det är en kränkning av de fri- och rättigheter som föreskrivs i Europakonventionen.

Fru talman! Det stora problemet är att avsaknaden av en effektiv insyn och kontroll bidrar till att gränsen för tvångsåtgärder som staten är beredd att vidta gentemot sina medborgare förblir oklar och att den ständigt kan flyttas fram eftersom många medborgare förblir ovetande om vad de kan utsättas för. Samtidigt skapas det i den allmänna debatten en positiv bild av effekten och nyttan av tvångsåtgärderna. Och just den här nyttan, som man säger finns, ligger till grund för att man ska kunna utöka möjligheterna till ytterligare tvångsmedel, såsom buggning, men dessa metoder har faktiskt aldrig blivit föremål för en objektiv och offentlig kvalitetsvärdering.

Det stora problemet har varit att användningen av hemliga tvångsmedel oftast har betraktats och behandlats som ett tekniskt problem snarare än ett principiellt problem. Den tekniska utvecklingen har fått avgöra vilka metoder som man i hemlighet ska få tillgripa medan just rättssäkerhetsfrågorna har hamnat i skymundan.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet anser också att polis under särskilda omständigheter ska kunna tillgripa hemliga åtgärder, men det är viktigt att man samtidigt som man tillåter det har en rättssäkerhet kring hela processen när det gäller de här frågorna.

Man kan titta på hemlig telefonavlyssning. Sedan 1993 har faktiskt nyttan av den minskat konstant. Det beror på nya kommunikationsvägar och på att framför allt erfarna brottslingar vet hur man ska skydda sig.

Enligt statistiken, som inte är fullständig, hade minst 55 % av alla hemliga telefonavlyssningar år 1998 ingen som helst betydelse för brottsutredningen. Den egentliga andelen är säkert mycket större, men det är svårt att få fram den med nuvarande statistiska uppgifter. 1998 avlyssnade polisen 265 telefonabonnemang som tillhörde någon annan än den brottsmisstänkte, och genomsnittstiden för en avlyssning var 37 dagar. Det handlar alltså om någon som inte ens är brottsmisstänkt.

Statistiken från 1998 över hemlig teleövervakning visar att 52 % av det totala antalet övervakningar faktiskt var helt betydelselösa. När det gäller övervakning av abonnemang var det 289 stycken som innehades av någon annan än den som var brottsmisstänkt.

Sedan kan man titta på hemlig kameraövervakning. Det är den senaste lagstiftningen på det här området. Den lagen avser enbart fjärrstyrda kameror, och det finns i den här lagstiftningen inte heller något förbud mot att använda hemlig kameraövervakning mot barn som är under 15 år, till skillnad från vad som gäller för hemlig telefonavlyssning och hemlig teleövervakning. Det finns inte heller något lagligt hinder mot att rikta kameran mot ett fönster i en bostad. Enligt statistiken var 49 % av det totala antalet fall av hemlig kameraövervakning 1998 inte till nytta för förundersökningen. I praktiken lär procentsatserna på alla de här områdena vara betydligt högre, eftersom den statistik som vi får är oerhört vag.

Vad gäller övriga tvångsmedel har vi också hemliga tvångsmedel som inte är reglerade i lag. Det gäller polisens användning av dolda kroppsmikrofoner och inspelning av telefonsamtal i situationer där polisen eller någon som polisen har anlitat deltar i samtalet. Det handlar också om handkameror. Man använder sig av kameror, men det är en polis som håller i kameran och den är inte fjärrstyrd. Det är heller inte reglerat i lagstiftningen, vilket det är i nästan alla andra länder.

Tillståndskontrollen är vår garanti för att det här går rätt och riktigt till. När åklagaren begär detta ska det prövas av en domstol. 1998 ansökte åklagarna om totalt 691 tillstånd gällande hemliga tvångsmedel. Domstolen biföll samtliga ansökningar utom en. Året innan ansöktes det om 549 tillstånd, och domstolen beviljade samtliga. Av totalt 1 240 tillståndsansökningar under två år är det bara en som har lämnats utan bifall. Då uppkommer givetvis frågan: Hur effektiv är domstolsprövningen? Det kan man undra särskilt eftersom statistiken visar att i genomsnitt ungefär hälften av de åtgärder som följde på tillstånden inte gav något resultat alls.

Vi anser att det omgående krävs grundläggande åtgärder för att stärka rättssäkerheten. Det är viktigt att man tar till de här förstärkningarna innan man över huvud taget diskuterar att utvidga de hemliga tvångsmedel som hela tiden är under debatt.

Vi anser att det för det första krävs en oberoende utvärdering av behovet och effektiviteten av hemliga tvångsmedel. För det andra krävs det en kraftig förstärkning av tillförlitligheten i den statistik som ligger till grund för den parlamentariska kontrollen. Där kan vi i Vänsterpartiet glädja oss åt att även regeringen nu säger att man ska arbeta med att förbättra den statistiken. För det tredje bör det införas regler om att den som har utsatts för hemliga tvångsmedel ska underrättas om det i efterhand och få möjlighet att överklaga ett felaktigt beslut. Men givetvis

innebär inte det förhållandet att detta inte har gett något resultat att man med automatik ska säga att det inte var okej att genomföra det. För det fjärde bör alla hemliga tvångsmedel som används, även de som inte är reglerade, bli reglerade i lag. För det femte är det nödvändigt att införa bestämmelser om användning av överskottsinformation, dvs. information om annat än det brott som föranlett tvångsmedelsanvändningen. För det sjätte måste det inrättas ett oberoende kontrollorgan som har till uppgift att tillgodose rättsskyddet dels vid tillståndsprövningen, dels vid själva genomförandet av tvångsåtgärden.

Med det här, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 22.

Anf. 126 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Vi kristdemokrater delar till viss del majoritetens uppfattning i det här betänkandet om processrättsliga frågor men har i andra delar valt att reservera oss. Jag kommer här endast att beröra våra reservationer.

Regeringen har poängterat att tyngdpunkten i den dömande verksamheten ska ligga i första instans. Här ser vi en fara i att detta förhållningssätt kan bana vägen för införandet av alltfler prövningstillstånd för överklagande från tingsrätt till hovrätt, vilket på sikt riskerar att åsidosätta rättssäkerheten.

Sedan 1993 krävs prövningstillstånd om den tilltalade inte döms till svårare påföljd än böter. 1999 dömdes i tingsrätten drygt 1 000 personer till böter – ett straff som inte gick att överklaga trots att den dömden nekat till brott. I de brottmål i vilka särskilt prövningstillstånd begärdes fick endast en fjärdedel detta. Även då den ovanliga situationen inträffat att nämndemännen vid domstillfället i själva skuldfrågan varit i majoritet mot rättens ordförande, s.k. nämndemannadom, har prövningstillstånd vägrats.

Docenten vid Stockholms universitet Christian Diesen har studerat nämndemannadomar under 1990-talet, och han anser att det borde vara rimligt att prövningstillstånd beviljas även i mindre allvarliga mål med böter som straff om det finns skiljaktiga meningar mellan nämndemännen och rättens ordförande. För flera av dem som vägrats prövningstillstånd hade det varit bättre med en strängare dom i tingsrätten eftersom man då fått möjlighet att överklaga och därmed få saken överprövad i hovrätten.

Fru talman! Det är människor det handlar om – ofullkomliga människor som kan göra fel. Det gäller inte bara dem som döms utan även dem som dömer. Därför måste alltid rätten finnas att överklaga en dom när brott förnekas. I dag är inte verkligheten sådan. Somliga människor har drabbats hårt av att de vägrats prövningstillstånd. I vissa fall har livet slagits i spillror. De har förlorat anseende hos närstående och vänner, blivit uppsagda från jobbet och utstått ett långvarigt lidande som aldrig kan mätas i pengar. Det är i högsta grad otillfredsställande att bara en enda instans fällt domen i ett ärende som kan få så vittgående konsekvenser. Därför anser vi att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om att utöka möjligheterna till överprövning av domstolsavgöranden.

Kristdemokraterna vill stärka dementas rättssäkerhet. I ett rättsfall i Skaraborg förra året visade det sig att åklagaren inte kunde pröva ett

misstänkt brott mot dementa patienter. Ärendet avskrevs på grund av bristfällig lagstiftning på området. Det innebär att 150 000 personer i Sverige som är dementa ostraffat kan förolämpas.

I brottsbalken är ärekränkingsbrotten i 5 kap. undantagna från allmänt åtal, vilket innebär att förtal och förolämpning inte får anmälas för åtal av annan än målsäganden. Mot bakgrund av de dementas situation är denna ordning helt oacceptabel. Det borde vara helt främmande för en rättsstat att människovärdet ej värderas lika högt därför att man har drabbats av sjukdom. Den som ej kan göra sin röst hörd eller ej kan försvara sitt människovärde måste få skydd av ett fungerande rättssamhälle. Men så är det inte i dag, och det tyvärr med regeringens och utskottsmajoritetens goda minne.

Vi kristdemokrater vill ändra på detta dystra faktum och föreslår en förstärkning av lagen som går ut på att ett ombud för den demente kan anmäla brott som drabbat den enskilde. Utskottsmajoriteten vill dessvärre inte göra några förändringar som skulle förbättra de dementas rättsskydd. Till grund för sitt ställningstagande anför man ett något motsäggande besked, med viss luft i, från justitieministern. Med anledning av en riksdagsfråga hösten 2000 motsvarande vår reservation säger justitieministern å ena sidan att gällande bestämmelser inte innehåller någon uttrycklig reglering av den situationen att någon på grund av hög ålder eller sjukdom saknar möjlighet att till åtal ange ett brott som rör hans person. Å andra sidan säger han sedan att han ska följa rättstillämpningen på området och i lämpligt sammanhang ta upp frågan om det finns behov av lagändring i detta hänseende – om det finns behov av en lagändring!

För några veckor sedan, men väl före behandlingen av detta betänkande, uppdagades ett fall av mycket grov kränkning och förolämpning mot en dement gammal kvinna på en vårdinrättning i Gislaved. I dag nås vi av nyheten att det i fjol i Sverige anmäldes 662 fall av missförhållanden inom äldreomsorgen och vården av funktionshindrade. Man kan bara gissa sig till hur många fall som ej anmäls. Örfilar, hårdhänthet och kränkande ord fanns bland de rapporterade övergreppen. Jag vill fråga regeringssidans företrädare Ann-Marie Fagerström vad hon mot denna bakgrund anser bör göras åt den oacceptabla situationen att dementa kan förolämpas och kränkas utan möjlighet för samhället att reagera.

Att människor vill och vågar vittna är av central betydelse för rättsväsendets funktion eftersom det ej sällan är uppgifter från vittnen som faller avgörande i brottmål. Det arbete som nu inletts och som innebär att det inom en treårsperiod ska finnas vittnesstöd vid samtliga tingsrätter och hovrätter är i sig värdefullt. Dock anser vi kristdemokrater att målsättningen bör vara att verksamheten införs i snabbare takt än vad som nu sker.

En annan åtgärd som skulle förbättra situationen för vittnen är att domstolarnas lokaler anpassas på så sätt att vittnen och brottsoffer inte ska behöva konfronteras med gärningsmannen. Alltför många domstolar saknar i dag anpassade lokaler för målsägande och vittnen.

Det händer ibland att utländska förare begår trafikbrott i Sverige. Om straffet blir böter är det förenat med stora problem att driva in dessa. Därför krävs det en ändring av gällande bestämmelser. Redan vid riksmötet 1997/98 var utskottsmajoritetens mening att frågan om indrivning av böter vid trafikbrott borde ses över. Av betänkandet framgår att

utskottet av trafiksäkerhetsskäl ansåg det vara angeläget att det fanns ett effektivt påföljdssystem även för utländska fordonsförare, varför regeringen fick i uppdrag att utreda frågan. Två år gick och inget hände, men officiellt var frågan under beredning i Regeringskansliet.

Vid riksmötet 1999/2000 uttalar sig utskottet ännu en gång och understryker då vikten av att det utredningsarbete som riksdagen begärt två år tidigare skulle redovisas inom överblickbar tid. Det går två år till och fortfarande händer inget, men så 2001 tillsätts det en utredare med uppdrag att se över regelverket för att komma till rätta med problemen.

Fru talman! Det tog alltså regeringen fyra år att utreda att en utredare behövde tillkallas. Det tyder inte på någon större dådkraft precis. Men det har utskottsmajoriteten overseende med. Utan kommentarer välkomnas den nu tillsatta utredningen, som man till synes utan giltig anledning fått vänta fyra år på. Kristdemokraterna finner det dock angeläget att ändrade regler genomförs i snabbare takt än vad som är möjligt om utredningsuppdraget ska redovisas först den 1 september i år. Därför bör regeringen få i uppdrag att påskynda lagstiftningsprocessen.

Brottsligheten blir allt grövre, mer gränsöverskridande och svårutredd, vilket ställer nya krav på polisens arbetsmetoder och spaningsarbete. För att möta dessa nya krav måste utredningsmetoderna effektiviseras. Ett sätt är att införa möjlighet till buggning vid misstanke om grova brott. Regeringen arbetade fram en proposition om buggning våren 2000, vilken föll på att man ej kunde skapa majoritet i frågan. Därför överlämnades aldrig propositionen till riksdagen. Vi anser att det är hög tid att regeringen återkommer med ett nytt förslag där integritetsaspekten och de påpekanden Lagrådet framförde har beaktats. Vi anser också att regeringen bör tillsätta en särskild utredning som tar ett samlat grepp om integritetsfrågorna och väger dessa mot kraven på effektivitet i brottsbekämpningen.

Ej sällan händer det att polis och tull stoppar bilar i vilka det finns gods av olika slag som det kan finnas anledning misstänka är stöldgods. I de fall då polisen har haft otillräckligt med tid eller resurser för att bevisa att skäligen misstänkt stöldgods är stulet borde beslag under lägre tid vara möjligt för att på så sätt underlätta utredningen. Det skulle öka möjligheterna att stulna varor inte får behållas av brottslingarna i så stor omfattning som det finns skäl att förmoda att gällande regelverk möjliggör. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag i frågan.

En lagändring har medfört att kameraövervakning på allmän plats kan komma att användas alltmer. Vi menar att kamera i taxibilar är ett konkret exempel på en brottsförebyggande åtgärd som visar hur en säkrare miljö kan skapas. Antalet vålds- och rånöverfall på taxiförare har under senare år kraftigt ökat, och antalet fall är stort. År 1998 utsattes 9 000 förare för hot eller våld. Det motsvarar ett hottillfälle i timmen dygnet runt, hela året. Varje överfall är ett allvarligt brott, som ofta ger långvariga konsekvenser för den drabbade föraren. Övervakningskamera i taxibilen skulle motverka överfall och rån. Det integritetsintrång som blir följden menar vi inte väger över det intresse som bär upp övervakning. Frågan måste få en snabb lösning. Utredningstiden bör förkortas, och målet ska vara att en förändring ska kunna genomföras snarast. Regeringen bör få i uppdrag att vidta erforderliga åtgärder.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Processrättsliga frågor

Vidare, fru talman, har vi några reservationer som handlar om kompetensutveckling när det gäller barnfrågor, frågor om våld mot kvinnor, brottsofferfrågor och frågor om miljöbrott. Dock ser jag att tiden inte räcker till för att ta upp dessa. Jag nöjer mig med att säga att vi kristdemokrater förstås står bakom alla de reservationer där vi finns med, men för att måna om tiden nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 127 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag har en fråga som gäller buggning. Kristdemokraterna säger ju i reservationen och i de motioner de har skrivit att polisen behöver ha effektiva möjligheter och metoder för att bekämpa brottsligheten. Man tar buggning som ett exempel. Jag skulle bara vilja ställa frågan: Vad har Kristdemokraterna för underlag för sin bedömning att just buggning skulle vara ett effektivt medel i bekämpning av brottslighet, förutom att polisen själv säger att man skulle vilja ha det? Har man något annat underlag för sitt ställningstagande?

Anf. 128 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Verkligheten är ju sådan i dag att brotten blir grövre och grövre. Många gånger upplever sig polisen stå maktlös. Nu menar polisen att det här skulle vara ett sätt att kunna effektivisera utredningar och kunna komma längre än man kan i dag. Vi menar att buggning är en metod att tillgripa.

Anf. 129 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Har jag uppfattat Vänerlov rätt när jag gör tolkningen att det enda underlag man egentligen har är att polisen säger att man själv anser att det här skulle vara ett bra och effektivt medel? Jag måste ändå säga att jag blir lite förundrad om man är beredd att ta till så pass långtgående hemliga tvångsmedel, som buggning faktiskt är, utan något annat underlag än att just polisen, som själv ska använda detta, säger att det är effektivt.

Man kan studera verkligheten genom att titta på Danmark, på deras brottsutveckling och uppklärningsprocent, som är ganska likartad den svenska, och på vilka förändringar som har skett sedan man införde buggningen. Där har det visat sig ganska tydligt att buggningen inte alls har blivit det effektiva instrument som man trodde. Det är därför jag tycker att det är oerhört viktigt att man i de här mycket svåra frågorna också har ett underlag som grundar sig på mer än att bara de som själva ska använda detta anser att det skulle vara bra.

Anf. 130 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande vill vi att det ska tas ett samlat grepp. Vi inser, som Vänsterpartiet, att integritetsfrågorna måste tas på största allvar. Det är helt givet. Samtidigt är det ändå så att man måste tillmäta polisen en viss betydelse. Man måste tro att de lite grann begriper vad de talar om.

Jag kan också inse att tekniken utvecklas hela tiden. Ofta är det så, brukar man säga, att brottslingen ligger steget före när det gäller att hitta

motmedel mot de metoder som polisen försöker använda. Men vi anser ändå att buggning är ytterligare ett sätt i kampen mot den riktigt grova brottsligheten.

Självklart måste många viktiga överväganden göras i samband med de synpunkter som Lagrådet anför, särskilt när det gäller överskottsinformation. Vi är mycket medvetna om att det här inte är någon lätt fråga. Men vi har ändå gjort den bedömningen att möjlighet till buggning ökar polisens möjligheter att komma till rätta med den grova brottsligheten.

Anf. 131 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Det här betänkandet innehåller, som har sagts tidigare, motionsförslag om processrätt. Jag står bakom alla Centerpartiets reservationer, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 23.

Bemötandet har en mycket stor betydelse inom alla myndighetsområden. Det behövs en kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling både för den enskilda och för grupper så att man förstår varför detta speciella beteende uppträder just vid ett förhör.

I förra veckan såg jag vissa avsnitt av TV-programmet Uppdrag granskning. Det gällde just domares vidareutveckling. Det var en utbildning som hade anordnats av Barnombudsmannen, Rädda Barnen, kvinnojourer, m.fl. Man intervjuade en domare som var med – det var endast två domare med på utbildningen – och frågade också chefen för hovrätten i södra Sverige varför inte han var där. Svaret från den domare som inte var där var att det berodde på risken att bli påverkad.

Jag tror att vi behöver lägga in en väldigt bred kompetensutveckling just på domarsidan om man har den synen på kompetensutveckling när det gäller både barn och våld mot kvinnor. Ska man t.ex. förhöra ett barn måste man ju förstå varför barnet reagerar så eller så i de olika situationerna. Man måste ha kunskap för att kunna förstå situationen och rätt bemöta en kvinna som har varit utsatt för ett sexuellt övergrepp.

Vi har tagit upp frågan om kompetens när det gäller olika kulturer. Det händer faktiskt saker och ting som är positiva. Bl.a. har man inom Skånepolisen gett omkring 20 poliser möjlighet att följa en uppdragsutbildning om 10 poäng om internationell migration och etniska relationer. Utbildningen startade i höstas. Det är ett gott exempel. Men det behövs mer av liknande fortbildning för fler.

Jag vill också lyfta upp frågan om polisens bemötande av brottsoffer. Jag besökte polisen i söderförort i förra veckan. Jag vill ge dem en eloge för det arbete de gör och det bemötande de har av just brottsoffer. Det finns många goda exempel, men de finns inte överallt. Vi behöver bli bättre.

Sedan har vi frågan om kompetens angående utvecklingsstörda personer som har blivit utsatta för brott eller utvecklingsstörda personer som begår brott – sådana finns också. Jag var närvarande vid ett seminarium i Stockholms län förra året. Det framgick att denna kompetens inte finns inom rättsväsendet. Möjligen kan den finnas hos en anhörig, men annars finns inte kompetensen. Det är beklagligt. Dessa personer måste bemötas på ett speciellt sätt.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Processrättsliga frågor

Jag har en reservation, men det är ingen annan som har stött mig i frågan. Det är en viktig fråga. Jag hoppas att fler kommer att uppmärksamma frågan i fortsättningen.

Jag inser att det är för mycket begärt att alla inom de rättsvårdande myndigheterna ska kunna ha kompetens att möta alla människor utifrån varje persons speciella behov. Men det är viktigt att kompetensen ska finnas att tillgå utan alltför stora hinder.

Jag vill också lyfta upp en fråga som tidigare debattörer har talat om, nämligen indrivning av böter inom trafiken. Det är särskilt bekymmersamt i södra Sverige där det finns många trafikanter – särskilt inom yrkestrafiken. Konkurrenssituationen är så snäv att det går att ta hem anbud och göra en ekonomisk vinst genom att köra med högre hastighet. Detta går att göra genom att köra för fort, åka fast, men sedan inte betala böterna. Det finns ett fungerande utbyte mellan de nordiska länderna, men trafikpolisen har uppmärksammat att det finns t.ex. många tyska fordon som kör längs de svenska vägarna. Det måste här vara möjligt att driva in böterna på samma sätt som man gör genom överenskommelser mellan de nordiska länderna.

Nu finns det utredare som ska ”överbäga behovet”. Det håller inte med utredning på utredning. Vi ser hur det ligger till och att indrivningen fungerar på andra områden. Naturligtvis måste detta gå att genomföra.

Vart tog propositionen om hemliga tvångsmedel och buggning vägen, Ann-Marie Fagerström? Tidigare talare har också ställt frågan. Det är två år sedan, den 9 maj 2000, som Lagrådet lade fram sina synpunkter. Om regeringen anser att det är fråga om ett viktigt verktyg – som Centerpartiet och jag gör – måste man väl efter två år kunna få fram ett material som tillgodoser det Lagrådet hade synpunkter på och även se på rättssäkerhetsperspektivet, som har lyfts fram i andra sammanhang? Det är ett viktigt verktyg som kan användas, inte minst i jakten på den organiserade brottsligheten. Vi ser hur denna typ av brottslighet ökar. Vi försöker att öka samarbetet mellan olika länder, t.ex. inom EU. De andra länderna har detta redskap, men vi har inte möjlighet att använda detta. Att kunna använda sig av buggning, även om det inte finns en person som är skäligen misstänkt, är ett otroligt viktigt verktyg som behövs inte minst i narkotikaspaningen så att vi kan få stopp på all narkotika i Sverige.

De kriminella använder sig av alla möjligheter, och de ligger långt före. Utskottet besökte Säkerhetspolisen för någon vecka sedan. Vi fick då höra hur angelägen man anser att buggning är för att komma till rätta med den organiserade brottsligheten. Det har inte varit någon diskussion mellan de olika partierna om att vi ska komma till rätta med den organiserade brottsligheten, men då måste också möjligheten finnas.

Vi har också tittat på frågan om beslag av misstänkt stöldgods under längre tid än vad regelverket som finns i dag medger. Det skulle kunna leda till att fler brott kan utredas. Det har pratats om att det är brist på resurser. Det finns inte tid att ta emot anmälan av och registrera brott. Därför är det lätt att stöldgods förs ut ur landet. Det är en viktig och angelägen fråga. Geografiskt är behovet större nära gränserna i de södra delarna av Sverige.

Jag vill till sist ta upp en fråga som var bland de första frågorna jag väckte som nybliven riksdagsledamot. Den gäller kameraövervakning i taxibilar. Om det går att förhindra grova våldsbrott mot en utsatt yrkes-

grupp med hjälp av kameraövervakning, ska det gå att använda sig av den brottsförebyggande åtgärden. Den har varit mycket omdiskuterad, och frågan har bollats fram och tillbaka mellan myndigheterna. Vad kostar inte det i resurser att ge ett hopp, för att det sedan ska falla? Länsstyrelsen har i många fall tillstyrkt övervakning, och sedan har Justitiekanslern avstyrkt med hänvisning till den enskildes integritet.

Nu hänvisar man till att en utredning ska läggas fram. Jag blir snart allergisk mot alla dessa utredningar. Det måste hända någonting i verkligheten.

Med detta har jag tagit upp de viktigaste delarna bland Centerpartiets förslag i motionerna.

Anf. 132 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag ska lyfta upp två frågor. Den ena gäller kompetensutveckling. Vi har en gemensam reservation när det gäller kulturkompetens. Vi är egentligen överens på alla områden, frågan är bara hur mycket arbete som har satts i gång.

Jag blev också bekymrad när jag såg hur domare valde att inte gå på en utbildning för att de inte ville bli påverkade. Är man då från Centerpartiets sida beredd, Gunnel Wallin, att se till att domare blir skyldiga att gå på utbildningar? Det saknas inte möjligheter att gå på utbildning, utan det är fråga om att inte delta. Domarnas självständighet gör att det inte går att styra deltagandet. Har Gunnel Wallin några funderingar om detta?

Den andra frågan gäller buggningen. Jag har full respekt för att man kan se buggning som en möjlighet. Men jag blir ändå lite förundrad när man tar upp att det är viktigt att bekämpa narkotika. Se på andra länder, t.ex. Danmark. Problemen löses inte med hjälp av buggningen. I många länder där polisen har tillgång till fler tvångsmedel finns det snarare värre problem. Även om jag har respekt för att man ser denna möjlighet är det oerhört viktigt att diskutera frågan. Det är viktigt att lyfta fram att buggning inte är en lösning och att det är inte någon större skillnad i uppklärningsprocenten för svensk och dansk polis – trots att dansk polis får använda buggning.

Anf. 133 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Först var det frågan om att bereda domare möjlighet att delta i utbildning och fortbildning. Ett av problemen kan vara att de anser att de inte har tid. Balanserna växer. Vi vet vilken övertid många domare har och att de även tar helgerna till hjälp.

Sitter man med balanser som är väldigt stora kanske man inte prioriterar en fortbildning. Den diskussionen finns – det är jag väl medveten om. Men jag tycker inte att det uttalande som gjordes i TV-programmet Uppdrag granskning håller, nämligen att detta störde och påverkade situationen. Jag tycker inte att man ska tvinga fram något, men man kan uppmana till det. Man måste använda sitt sunda förnuft och inse att det är viktigt att ha den här kompetensen.

När det gäller den andra frågan, om buggning, vill jag säga att jag inte har gjort några jämförelser med Danmark. Men jag vill säga att det inte bara är buggning som behövs utan också samarbete. Det är också viktigt att det finns personer, dvs. tillräckligt många poliser som kan

hantera detta och som får göra det utan att störas av att ständigt få andra uppgifter.

Buggningen är ett viktigt verktyg. Jag väntar på att förslaget om detta ska komma. Det ska inte behöva ta så lång tid.

Anf. 134 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! När det gäller buggning har jag respekt för Centerpartiets tankar om att detta ska vara effektivt. Jag har dock ytterligare en fråga till Gunnel Wallin: När man nu är beredd att ta till ytterligare tvångsmedel, kan inte Centerpartiet ens tänka sig att förstärka regleringen av rättssäkerheten när det gäller de tvångsmedel som redan finns i dag? Man säger ju att man vill ha bra rättssäkerhet när det gäller buggningen. Centerpartiet stöder inte något av de förslag som Vänsterpartiet har lagt fram för att reglera de tvångsmedel som vi har redan i dag.

Sedan, fru talman, vill jag lyfta fram frågan om att driva in böter. Där har utskottet varit helt överens, och jag känner igen den beskrivning som Gunnel Wallin har givit, vad avser både konkurrensskäl och andra skäl. Nu har det tillsatts en utredare som ska lägga fram sitt förslag senast den 1 september.

Från Vänsterpartiets sida har vi svårt att se hur man över huvud taget ska kunna lägga fram något förslag tidigare än den 1 september, även om vi delar uppfattningen att detta är en oerhört viktig fråga. Därför har vi valt att inte reservera oss. Vi avvaktar. Men vi tycker att det är självklart att man måste åtgärda detta.

Anf. 135 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag kommentera frågan om buggning. Vi har haft många synpunkter på den skrivelse om hemlig teleavlyssning som vi behandlar varje år. Vi har väntat oss att det skulle tas ett samlat grepp om detta. Det är vad jag väntar på, och jag hoppas att det kommer snart.

När det gäller rättssäkerheten vill jag säga att den är otroligt viktig för Centerpartiet.

Så till den sista frågan om trafikböterna: Det står i betänkandet att en utredare ska överväga behovet av att ändra det svenska regelverket. Då blir det väl en ny utredning. Det ser hopplöst ut, för det är bara utredning på utredning! Jag tycker att det är viktigt att göra en markering. Därför har vi stämt in i reservationen.

Anf. 136 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Processrätt är något som är väldigt komplicerat. De som har gått på juristprogrammet eller juristlinjen vet att det är en av de svåraste kurserna. Det kan inte göras till något ideologiskt eller politiskt slagfält.

Det handlar om att väga samman effektivitet å ena sidan och rättssäkerhet å andra sidan, och om att försöka se till att det finns tillgång till att få rätt, både för den som kallas offer och har intresse av att det skipas rättvisa och för den som är i tvist med någon och vill kunna få rätt i sin sak.

Man kan vid en internationell jämförelse konstatera att Sverige ligger ganska bra till. Det beror kanske just på att processrätten inte är något

politiskt eller ideologiskt slagfält, utan det är en hel del vetenskap och forskning som styr utvecklingen. Vi kan se att vissa EU-länder som vi försöker ha ett samarbete med på det här området ligger lite efter oss. Jag tänker på Spanien och Grekland, där det har utspelat sig ganska omfattande händelser på sistone och där svenska medborgare har fått lida beroende på bristen på rätt i processen.

Jag ska beröra några saker i detta betänkande som jag tycker är värda att lyfta fram. En sak är rätten att överpröva ett domslut. Jag tror att det var Ingemar Vänerlöv från kd som tidigare lyfte fram det faktum att ingen gör rätt alltid. Även de mest rättslärda och duktiga domare i svenska domstolar, och för den delen också nämndemän, kommer fram till fel domslut. Saker ändrar sig, och vittnen kommer på saker som de har glömt osv. Därför vill jag påstå att detta med överprövning och rätt att pröva en andra gång är extremt viktigt för rättssäkerheten.

Här har det varit oroande att se hur man från regeringshåll tidigare gärna velat införa generella prövningstillstånd. Men man har tvingats backa. Nu är en ny vända på gång, och vi får se var det landar. Jag och Folkpartiet liberalerna skulle vilja gå åt andra hållet och återinföra rätten till överprövning i flera fall, för det är fundamentalt. Där tycker jag att rättssäkerhetsaspekten måste förstärkas.

För att det ska skipas rätt krävs det också kompetens och god utbildning. Här har vi en bra utbildning i Sverige. Men när man väl börjar på ett arbete inom de rättsvårdande myndigheterna är det ofta dåligt med resurser. Vi kan prata hur mycket som helst om utbildningsinsatser inom polisen, åklagarväsendet, domstolarna och kriminalvården, men det är alltid så att *cash is king*. Finns det inga pengar är det svårt att leverera den kompetenshöjning som behövs när det inte ens i dag finns domare som kan döma i mål. Det finns vakanser på en hel del håll, och domarförsörjningen är en stor utmaning framöver.

Jag vill understryka att det finns en betydande brist på metod på några områden. Därför står vi bakom reservation nr 6 som handlar om våld mot kvinnor. När jag besöker rättsvårdande myndigheter på olika håll tycker jag att det finns stora luckor och behov, som ganska lätt kan fyllas med bra utbildning.

Sedan ska jag beröra två områden där jag tycker att balansen mellan effektivitet och rättssäkerhet behöver justeras. Jag kan inte bara stå här och kräva mer och mer pengar. Jag sade nyss att *cash is king*, och det är helt rätt. Folkpartiet vill skjuta till mer pengar till de rättsvårdande myndigheterna, därför att vi tror att det behövs.

Det är också min skyldighet att peka på områden där man kan balansera annorlunda och där man kan vara beredd att öka effektiviteten. Risken är att det skulle kunna ske på rättssäkerhetens bekostnad, men det behöver inte vara så. Då vill jag gärna lyfta fram detta med strafföreläggande, därför att jag tycker att det kan vara intressant att utreda det. Jag säger inte exakt hur det ska vara, men man kan se över om det kan vara aktuellt vid vissa artbrott, där det finns i stort sett standardiserade påföljder som döms ut i domstolarna. Argumentet är då att det är så bra att man kommer till domstolen eftersom det är en så skrämmande process och man där minsann ska inse brottets allvar. Men jag tror att även om det skulle vara en månads fängelse skulle effektiviteten vara större om man

fick ett snabbt straff. Dessutom går det alltid att överklaga innan domen har vunnit laga kraft.

Det andra området där jag talar i riktning mot en utredning gäller vittnen. Jag har en reservation om vittnesproblematiken över huvud taget. Jag är oroad över att se att så många människor väljer att inte gå till domstol när de blir kallade. Det är verkligen ett rättssäkerhetsproblem att vittnen till så många brott av olika skäl inte vågar träda fram därför att man är rädd för repressalier och hot etc.

Därför är det glädjande att vi nu har kunnat enas – det är nästan total enighet – om hårdare tag mot övergrepp i rättssak. Det är nödvändigt, för det är ett hot mot hela samhället.

Det handlar om så enkla saker som att en person som kommer till en domstol för första gången kan bli livrädd inför det faktum att den tilltalades försvarare börjar ifrågasätta vittnets eget leverne och vandel vid det tillfälle när han har sett något eller ska vittna om något. Det kan vara en jättejobbig upplevelse. Dessutom sitter man i samma rum, osv. Här händer det en del, och det är glädjande att man ändå någon gång år 2004 ska ha vittnesstöd vid alla domstolar. Men vi i Folkpartiet liberalerna tycker att det kunde gå fortare.

Så har vi de extrema fallen, där det är svårt att få vittnen. Där är frågan ifall man ska kunna pröva att de människor som är djupt insyltade i mycket allvarlig organiserad brottslighet på något sätt ska kunna få lägre straff om de lägger alla kort på bordet. Det kallas bestämt för kronvittne. Detta är verkligen inte okomplicerat. Det som jag skriver i min reservation handlar om att det ska vara domstolsprövning och att alla de rättssäkerhetsspärrar som man kan lägga in i detta system ska finnas.

Det finns naturligtvis risker och negativa saker med detta. Men det ska ställas mot att det finns hur mycket allvarlig brottslighet som helst, som finns där oavsett buggning m.m. Man får inga vittnen, och det hela kan aldrig leda till en fällande dom.

I dagarna diskuteras kampen och kriget mot karteller – de som vill förstöra vår marknadsekonomi i Sverige och andra länder. Man resonerar i termer av att den som uppger att han eller hon har varit med i en asfaltskartell, för att ta ett aktuellt exempel, ska få lägre bestraffning för att man lägger alla korten på bordet och erkänner. Detta är ingenting annat än kronvittne för företag.

Jag vill lyfta fram det här, för jag tror att vi måste gå i den här riktningen och undersöka det hela. Jag säger inte att det absolut ska vara så här, men jag tror att vi måste balansera effektivitet och rättvisa. För mig ligger alltid den yttersta rättssäkerheten i möjligheten att överklaga.

När det gäller buggning är det glädjande att regeringen tar så pass god tid på sig. Detta är otroligt komplicerade frågor, och från liberalt håll tycker vi inte att det får komma en ny proposition som saknar de enormt viktiga rättssäkerhetsgarantierna. Det är möjligt att det kommer att ta något år till, men vi är beredda att vänta på att det förslag som i så fall kommer inte hotar oskyldiga individer och kränker deras rättigheter.

Jag har också en reservation om personliga tvångsmedel. Jag tycker att man ser mycket som är otillfredsställande när man t.ex. är ute på LVM-hem inom missbrukarvården. LVM betyder lagen om vård av missbrukare, och här är människor tvångsomhändertagna därför att de är gravt narkotikaberoende och desperata och förstör sitt eget liv. Det finns

i dag svåra gränsdragningsproblem när det gäller vilken kroppsvisitation man ska få göra. Vi vet att det förekommer att missbrukare plockar med sig sprutor, kanyler och andra saker som kan användas i hotsituationer. Det händer också att människor rymmer med hjälp av dessa tillhyggen. Dessutom är det otillfredsställande i sig att det finns så många begrepp: kroppsvisitation, kroppsbesiktning och ytlig kroppsbesiktning. Det finns olika resonemang i olika förarbeten.

Jag vill också lyfta fram frågan om beslag. Det är häpnadsväckande när polisen i praktiken tvingas abdikera när det gäller villainbrott och andra saker på grund av resursbrist och svårigheter att komma någonsans med utredningar. Det är trist att man inte i ökad omfattning kan ta i beslag det som man i praktiken vet är stöldgods, men där det saknas en målsägande som gör anspråk på egendomen – oavsett om det är rakhyvlar, kaffebryggare eller något annat som man har tagit i stöldräder. Här tycker jag inte att rättssäkerheten blir lidande om man under något längre tid kan ha godset i beslag. En person kan ju leda i bevis att det är hans eller hennes rakhyvlar, kaffebryggare eller vad det nu kan vara. Jag tycker alltså att det krävs ökad aktivitet från riksdag och regering här.

På området som handlar om barnrätt och process har jag ingen reservation. Det är svåra fall, där vi inom processrätten har att hantera konflikter mellan föräldrar när det gäller vem som tar hand om deras barn. Jag tror att detta nödvändigtvis kommer att bli en viktig debatt för oss att föra i den här kammaren framöver. Det finns så många processer där barnen används som slagträ, och den svenska processordningen för de här fallen, där det ska sitta en skicklig jurist och döma, är någorlunda omodern. Det handlar i stället bara om att sätta upp fingret i luften och försöka se vem av föräldrarna som verkar minst knäpp och som minst använder barnet som slagträ. Men detta får vi återkomma till en annan gång.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 2 under punkt 2, men jag står självfallet bakom samtliga mina reservationer till betänkandet.

Anf. 137 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag ska prata om advokaternas arvodesanspråk när de utses som offentliga försvarare, om sakkunskapen vid våra domstolar när det gäller barnens situation och till slut om domarjäv. Om jag hinner ska jag också kommentera övriga talares anföranden.

Miljöpartiet har reservationer i de ämnen som jag har nämnt, men jag yrkar bifall bara till reservation 12.

Sedan rättshjälpslagen ändrades i december 1997 finns i dag två parallella system i rättshjälpen. Vi har det privata rättsskyddet, som ska täckas inom hemförsäkringen, och den offentliga rättshjälpen, som till 95 % går till offentligt utsedda advokaters biträdesarvode. Under en tioårsperiod har advokaternas timarvoden ökat med dubbelt så mycket som konsumentprisindex, som räknas av SCB, under samma period.

Redan mycket blygsamma förändringar när det gäller timersättningen ger kraftiga förändringar i den totala kostnadsnivån. Timkostnadsnormens utveckling under det senaste tiotalet år har varit orsak till en stor del av den ökande belastningen på rättshjälpsanslaget.

Offentliga försvarare och biträden har enligt rättegångsbalken rätt till skäligen ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg. Timkostnadsnormen föreslås av Domstolsverket och fastslås av regeringen. Tidsspillan kan noggrant redovisas, liksom kvitton på utlägg som gjorts.

Det är de enskilda domstolarna, fru talman, som ska godkänna kostnaderna i samband med slutpläderingen i ett ärende. Domstolarna har att avgöra om anspråken är skäligen. Domstolarna detaljgranskar inte anspråken utan bedömer uppdragets art och omfattning, skicklighet och omsorg samt tid som nedlagts. Domstolarna kan skära ned kostnaderna, och Domstolsverket kan göra en extra kontroll. Detta förekommer.

Men vid begäran om ersättning behöver advokaterna normalt sett inte visa upp kvitton för eventuella utlägg. Det nämns ingenting om kvitton i Domstolsverkets föreskrifter om brottsmålstaxa i tingsrätt och hovrätt. Det saknas stöd i någon författning för Domstolsverket att meddela föreskrifter med innebörden att kvitto ska uppvisas för att ersättning ska kunna utgå av allmänna medel.

Nämndemännen vid våra domstolar som är med i bedömningen av skäligheten av advokaters arvode blir osäkra och överlämnar oftast frågan till ordföranden att bedöma. Underlaget för bedömningen är oftast svårhanterligt.

Jag anser att kontrollen av arvodenas storlek många gånger görs summariskt. De flesta andra yrkeskategorier måste redovisa sina arvoden mycket noggrannare. Domstolarna har olika synsätt, där vissa är strängare än andra. Domstolsverket gör ej heller löpande, djupare kontroller. Jag anser att det finns för många kriterier som är luddigt utformade. Det finns utrymme för godtycke, och kriterierna blir omöjliga att kontrollera.

Klienternas önskan om speciella advokater som har gjort sig kända genom medierna fördyrar också rättshjälpen som tas ut av offentliga medel. En eftersökt försvarsadvokat har ofta flera mål samtidigt och väldigt trångt i sin kalender. Denna får då styra rättegångarna. För att undvika förseningar måste domstolarna då godkänna ökade omkostnader.

Jag anser att rätten att välja advokat självfallet ska finnas, men inte om den utsedda advokaten inte har tid. Då måste en annan utses utan tidsspillan. Ej heller ska extraordinära insatser som fördyrar förhandling- en godkännas på grund av att advokaterna är överbokade.

De instanser som har till uppgift att ansvara för tillsyn och uppföljning på rättshjälpsområdet har inte lyckats. Ingen myndighet ansvarar för att kostnaderna hålls nere. Ej heller Rättshjälpsmyndigheten gör djupgående kontroll av advokaters ersättningsanspråk, utan visar brister i redovisningen av de ekonomiadministrativa rutinerna, vilket även konstateras av RRV.

Jag anser att en översyn av detta ersättningssystem för den offentliga rättshjälpen ska göras.

I samband med översynen av ersättningssystemet ska man också särskilt uppmärksamma behovet av en tydlig kostnadsredovisning.

När medierna tog upp detta ämne var det mycket strålkastarljus på advokaters ersättningsanspråk. Flera partiers ledamöter uttalade sig, och de tyckte i stort sett det som jag har framfört här nu.

Men när vi nu kommer att behandla den motion som jag har skrivit om detta, och även andra partiers företrädare har skrivit motioner om detta, så är jag ensam kvar.

Jag kommer ihåg att den socialdemokrat som ofta uttalar sig om etik och moral talade om detta i skarpa ordalag. Men nu är det ingen som tycker att detta ska ses över.

Den andra frågan gäller sakkunnigförhör i mål som rör barn samt barnkompetens i våra domstolar. Barn är ju ofta huvudpersoner vid konflikter – vårdnad, boende, umgänge, tvångsvård, överflyttning enligt lag om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden, m.m. Juristerna saknar i de flesta fall utbildning om barns utveckling. Det är viktigt att känna till att individuella skillnader mellan barn i samma ålder kan vara stora. Det handlar alltså inte bara om barns ålder utan även om deras mognad. Domstolen måste också kunna förstå hur ett barn uppträder och uttrycker sig när det befinner sig i kris, vilket i stort sett alltid är fallet i mål som rör barn. Domaren ska i många fall bedöma vad som är barnets bästa. För att kunna göra det korrekt krävs att domaren har utbildning som omfattar sådant som ett barns intellektuella funktioners utveckling och tänkande samt behovet av en trygg miljö. Det krävs inlevelseförmåga för att se situationen från ett barns perspektiv. De domare som ska handlägga mål som rör barn bör därför genomgå en utbildning för att inhämta kunskaper. Andra talare har också tagit upp detta. Och vad gör man med sådana domare som vägrar? Ja, de ska inte få sitta som domare i sådana mål. Det är ju självklart. Man måste kräva att det finns ett intresse att ta till sig denna kunskap.

Miljöpartiet har en reservation just om sakkunskapen när det gäller barn och om att ta in experter och utlåtanden. Och det sägs i betänkandet att denna möjlighet redan finns i dag. Men jag undrar ändå hur detta tillämpas och hur ofta som dessa möjligheter används. I verkligheten uppvisas en annan bild, trots att det finns möjligheter. Så är det hela tiden med våra utskottsbetänkanden, att det finns möjligheter men att verkligheten sedan visar upp en annan sida.

Jag ska säga något om domarjäv. Jag tycker generellt beträffande jäv att frågor som uppkommer inom en yrkeskategori inte ska utredas av kolleger inom samma yrkeskategori. Det ska vara skilda väggar. Det gäller också poliser och åklagare. Prövning av domarjäv utförs av andra domare. Motivering lämnas inte när det gäller ett ogillande. Dessutom överklagas en prövning till hovrätt, och den hovrätten har utsett de första domarna som ska pröva fallet. Och detta kan ju inte vara riktigt, utan jag tycker att dessa regler ska ses över.

Fru talman! När det gäller alla andra frågor som har tagits upp här vill jag bara nämna beträffande hemliga tvångsmedel att Miljöpartiet tycker att det finns suddiga gränser. Det är inte tillräckligt reglerat i lag, och den parlamentariska kontrollen är bara summarisk. Insynen och kontrollen måste bli mycket bättre. Det står att det måste råda balans mellan rättssäkerheten och effektivitetskravet. För att förstärka rättssäkerheten behövs det en utredning som ser över tvångsmedlen och förbättrar statistiken. Det ska regleras i lag, och överskottsinformationen ska regleras. Och framför allt, fru talman, måste ett oberoende kontrollorgan se över detta i fråga om integritetsfrågor.

Det är många partier som vill införa ytterligare tvångsmedel och som tycker att buggning ska bli det medel som ska lösa många problem. Men uttalanden om att brottsligheten blir grövre, att den ökar och att den är gränsöverskridande har vi hört så många gånger, men det finns ingen

Prot. 2001/02:72
20 februari

Processrättsliga frågor

tillförlitlig statistik om detta. Om man antar att det är på detta sätt måste man också se på bakomliggande faktorer. Varför blir det på detta sätt?

Det står numera i regeringens alla skrifter att den fria rörligheten inom EU har ökat brottsligheten. Men i stället för att införa fler integritetskränkande tvångsmedel måste vi fråga oss om vi kan göra någonting annat i förebyggande syfte. Är det något fel på strukturerna? Men den analysen görs aldrig här av de partier som hela tiden kräver fler tvångsmedel.

Vi hade en stor debatt om införande av hemlig kameraövervakning i samma stil som för buggning. Det infördes trots att Miljöpartiet var emot det. Men har detta blivit så effektivt som det sades att det skulle bli?

När det gäller processrätten som vi debatterar här i dag säger Folkpartiets representant att andra EU-länder brister i fråga om denna, och sedan räknar han upp ett antal länder. Men ändå står Folkpartiet alltid bakom lagförslag där alltmer av rättsområdet blir EU-gemensamt och överstatligt. Även processrätten kommer i fråga och i synnerhet rättssäkerheten.

Regeringen uttalar att vi ska ha fullständigt förtroende för och lita på de andra EU-länderna. Det är det som är basen i hela processen på det rättsliga området när hela tredje pelaren, rättsområdet, nu ska övergå till överstatlighet. Hur går det då med dessa brister i processerna i de andra länderna och det ömsesidiga och fullständiga förtroendet?

Miljöpartiet känner sig snart som det enda partiet här i riksdagen som kritiskt granskar den här processen, hur vi överförs så snabbt och på alla områden inom tredje pelaren, utan analyser. Jag tycker att det är bra att Folkpartiet tog upp detta och att vi diskuterar just dessa frågor.

Anf. 138 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! För Kia Andreasson är lösningen på denna problematik att Sverige ska ut ur EU eller något liknande. Min lösning är att vi måste samarbeta mer. Jag säger inte att vi kommer att vinna varenda strid. Men alternativet är ju att samarbeta mindre. Även om vi går ut ur EU tänker väl Kia Andreasson inte förbjuda människor att resa till Spanien eller till Grekland? Hon kan göra vad hon vill för att förbjuda att den globala narkotikahandeln bara drivs av tunga internationella ligor. Men om man ska komma åt detta måste det till samarbete. Då har man detta samarbete inom EU eller utanför EU. Men om man har ett samarbete måste man likväl ge och ta. Detta är verkligen inte okomplicerat. Men alternativet är ju sämre. Om Kia Andreasson tycker att Sverige ska gå ut ur EU, vilken arena har man då att påverka t.ex. Spanien och Grekland på?

Anf. 139 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Johan Pehrson, vi i Miljöpartiet har aldrig varit emot samarbete. Det har vi förespråkat i alla lägen. Samarbete är bra, inte bara i EU utan med de nordiska länderna och globalt. Självklart ska vi samarbeta. Och det har vi i Sverige gjort inom rättsväsendet hela tiden. Men detta är inte samarbete mellan självständiga stater i tredje pelaren som jag nu pratar om, utan det är överförande till organ i ett annat EU-land som ska bestämma över hur vi ska ha det inom rättsväsendet beträffande straffrätt, processrätt, osv. Det är det som vi tycker inte är tillräckligt diskuterat innan vi gör det.

Anf. 140 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det är inte en helt riktig beskrivning. Makten förs över till ministerrådet, kommissionen och parlamentet i den lagstiftningsprocessen, så att det ingår i gemenskapsrätten, dvs. att vi gemensamt ska stifta lag om detta. Då försvinner väl inte Sverige? Sverige företräds ju av en regering som gör sitt bästa för att föra Sveriges talan, men inte alltid tillräckligt, tycker Folkpartiet liberalerna.

Anf. 141 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill inte att ministrarna ska bestämma över lagförslag som har direkt effekt här i Sverige. Det tycker jag är ett område som vi ska behålla här i parlamentet, där vi ledamöter ska ha åsikter och kunna debattera. Det är där skillnaden är, Johan Pehrson.

Anf. 142 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Fru talman! Som framgår här behandlar vi nu betänkande JuU7 *Processrättsliga frågor* med ett antal motionsyrkanden från motioner som väckts under allmänna motionstiden åren 2000 och 2001.

Många av de 29 yrkanden som föreligger i detta betänkande tittar regeringen redan på. Det pågår såväl utredningar som beredningar på Justitiedepartementet. Dessa yrkanden avstyrker vi socialdemokrater i väntan på beredningsarbetet. Andra yrkanden avstyrker vi med stöd i att kraven redan är tillgodosedda, eller av det skälet att skilda uppfattningar föreligger.

Med andra ord, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Jag har dock valt att kommentera några av reservationerna.

Vad gäller detta med beredning på departementet anser vi socialdemokrater att det inte finns någon som helst anledning att föregå det arbete som pågår. Det gäller reservation 3 om generellt provningstillstånd, reservation 20 om indrivning av böter, reservationerna 21, 22 och 23 om hemliga tvångsmedel, reservation 28 om beslag och reservation 29.

Vad beträffar reservation 29 från Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern om kameraövervakning i taxibilar är vi socialdemokrater mycket positiva till att regeringen har tillsatt en särskild utredning. Utredningen ska enligt direktiven undersöka om det är möjligt att utreda om det går att utforma en ordning för kameraövervakning i taxibilar som är acceptabel från integritetssynpunkt. Utredningen har också i uppgift att ta ställning till om övervakningen av Öresundsbron – vilken i dag sker med stöd av tillstånd från Länsstyrelsen i Skåne län – helt eller delvis bör författningsregleras särskilt.

Vad beträffar den utredning som ser över regelverket angående utvidgning av möjligheterna att driva in böter från utländska åkare som begår trafikbrott i Sverige välkomnar jag ett kommande förslag om att utvidga denna möjlighet. Detta är ett krav som ofta ställs när man träffar människor ute på möten. Jag har tidigare framfört kravet till regeringen och är glad över att en särskild utredare har tillkallats för att se över regelverket. Utredningsuppdraget ska redovisas senast den 1 september i år.

Som sagt: Vi socialdemokrater välkomnar förslaget men vill inte föregripa det arbete som pågår.

Vad beträffar kompetensutveckling och barnfrågor, frågor om våld mot kvinnor, brottsoffer och miljöbrott samt frågor om utvecklingsstörda liksom utveckling av kulturkompetens är jag helt överens med reservationerna om vikten av kompetens. Ja, det är inte bara viktigt att denna kompetens finns, utan det är också en nödvändighet. Det är ett måste att kompetens inte bara finns utan också ökar hos alla i rättskedjan.

Till skillnad från reservationernas innehåll känner jag en trygghet i det utvecklingsarbete som sker i dessa frågor. Myndigheterna är väl medvetna om nödvändigheten av att prioritera dessa frågor, och det görs också.

Givetvis kan, och ska, detta göras bättre. Därför är det nödvändigt att inte bara att berörda får möjlighet att utveckla sina kunskaper utan också att myndighetscheferna ser till att det blir en obligatorisk och återkommande fortbildning i dessa frågor.

Fru talman! Jag känner mig helt lugn och är säker på att det här är ett prioriterat område – detta efter de direktiv som getts och de särskilda medel som avsatts just för detta arbete.

Miljöpartiets reservation om ombudsarvode är också något som vi socialdemokrater ser allvarligt på. Som framgår av betänkandet är det av stor betydelse för tilltron inte bara till advokatkåren utan också till rättsväsendet i stort att de ersättningar som utgår framstår som rimliga och väl motiverade. Därför är det viktigt att domstolarna granskar de kostnadsräkningar som lämnats i t.ex. brottmål.

Kristdemokraterna och Centerpartiet lyfter fram vikten av vittnesstöd och begär en snabbare handläggning och en separat översyn av samtliga domstolars lokaler. I frågan om rätten till vittnesstöd är vi helt överens. Det är för oss socialdemokrater en självklarhet att vittnen ska känna sig trygga. Skillnaden är bara att vi är realistiska och ger regering och domstolar möjlighet i tid att vidta de åtgärder som är nödvändiga.

I januari överlämnade Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket rapporten *Vittnesstöd – En kartläggning av vittnesstödsverksamheten vid landets tingsrätter och hovrätter hösten 2001*. Regeringens mål är att vittnesstödsverksamhet inom tre år inrättas vid landets samtliga tingsrätter och hovrätter där sådan verksamhet saknas.

Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket har av regeringen fått i uppdrag att dels ta fram en plan för hur regeringens mål kan uppnås, dels medverka till att vittnesstödsverksamhet inrättas där sådan verksamhet saknas.

Domstolslokalernas utformning är föremål för en kontinuerlig översyn, och vid ombyggnader beaktas alltid behovet av särskilda väntrum för målsägande och vittnen.

Jag anser att vi måste vara realistiska. En förändring pågår i den riktning som det ställs krav på, men det går inte att skynda mer än vad verkligheten medger. Jag är säker på att denna fråga har högsta prioritet.

Fru talman! Det finns mycket mer att säga om detta betänkande, men för tids vinnande stannar jag här.

Anf. 143 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! Det är märkligt att Ann-Marie Fagerström inte bemöter någon enda av de moderata reservationerna. Trots allt ska ju vi moderater vara Socialdemokraternas huvudmotståndare.

Jag blev väldigt ledsen över att Ann-Marie Fagerström inte ens försöker bemöta oss på punkten om obligatorisk häktning – något som berör kvinnor. Det handlar ju om män som försöker våldföra sig på kvinnor. Man säger att man inte har tillräckligt med bevis. Karl'n går fri och blir inte häktad. Hur känner sig inte de kvinnor som får gå med sin rädsla medan karlarna går fria?

Därför har jag ett par frågor till Ann-Marie Fagerström som står bakom detta betänkande. Jag avser då texten på s. 20. Där säger man: Jo, det går att genomföra obligatorisk häktning. Det kan ske om det föreligger risk för att gärningsmannen begår nya brott av samma slag. Gärningsmannen ska alltså få våldta kvinnan flera gånger. Man vet ju hur svårt det är att göra riskbedömningar när brottslingar som sitter i fängelse sedan ska ut därifrån. Vem är trovärdig? Vem ska vi lita på när det gäller att bedöma om karl'n tänker hoppa på kvinnan igen eller inte? Då väljer man att i stället låta karl'n gå fri. Hur ser Ann-Marie Fagerström på detta? Varför kunde inte ni socialdemokrater ansluta er till oss och utvidga det här regelverket med obligatorisk häktning?

Anf. 144 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte medvetet göra Maud Ekendahl ledsen, men i motsats till henne blir jag inte direkt ledsen över att Moderaterna reagerar.

Vad gäller detta med obligatorisk häktning lyssnade jag mycket väl till Maud Ekendahls anförande här inledningsvis. Maud Ekendahl frågade mig om jag inte har hjärta och känslor för dessa kvinnor. Självklart har jag i den frågan lika mycket hjärta och känslor som Maud Ekendahl och förhoppningsvis också alla andra i denna kammare har. Det är jätteviktigt att dessa kvinnor till varje pris skyddas. Där är vi alls inte oeniga.

Det finns ju en lagstiftning. Maud Ekendahl har själv läst upp vad som står i lagtexten, så det behöver jag inte upprepa. Men att, som Moderaterna gör, gå så långt som till att tala om obligatorisk häktning är jag och socialdemokraterna i övrigt inte beredda att göra.

Anf. 145 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att när män begår brott mot kvinnor får vi på inget sätt stå på förövarnas sida. Ni socialdemokrater vill i andra avseenden verka för och stå på brottsoffrets sida på ett helt annat sätt. Vi ska vara tydliga och göra det i varje enskilt fall. I varje situation där vi kan hjälpa kvinnorna när de utsätts för våld ska vi stå på kvinnornas sida. Men ni sviker.

Jag fick inte något svar på min fråga. Man kryper bakom sitt betänkande. Där står det: om det föreligger risk för att gärningsmannen begår nya brott. Därför vill jag återigen veta: Hur kan man göra den bedömningen? Man måste veta vad man vill i texten och inte bara ta texten som den är och hänvisa till den. Den är från förra året. Ni svarade likadant förra året. Då måste man ta reda på hur det går till, och hur det kan vara garanterat att de inte begår ett nytt brott.

Det är det första.

Jag vill passa på att fråga om indrivning av böter. Det tog Ingemar Vänerlöv upp också. Där har ni också passat. I fyra års tid har ni inte brytt er om att göra något, utan nu tillsätter man en utredning. Varför gör

man inte det när det är högaktuellt utan bara gömmer sig bakom olika utredningar? Jag säger som Gunnel Wallin: Jag börjar bli trött på alla utredningar här i riksdagen.

Anf. 146 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater är mycket tydliga med att det ska vara skydd för kvinnor, precis som jag sade i förra replikskiftet. Vi pratar om kompetensutveckling. Det är en stor fråga att se till att vi förstärker den kompetens som behövs i de här frågorna. Och skulle vi behöva förstärka lagstiftningen ska vi självklart göra det, och vi har gjort det. Vi har lagstiftning om kvinnofrid, och det finns fler möjligheter till åtgärder när vi ser behov av det. Men jag ser inte som Maud Ekendahl, att det behövs en förändring i den här frågan i dag.

Anf. 147 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag skulle vilja fråga vad socialdemokraterna förespråkar, om domarna ska prioritera balanserna eller fortbildningen i den sats som de nu har. Balanserna ökar så kraftigt att man kanske föredrar att åtgärda det i stället för att åka på en utbildning.

När det gäller att kräva in trafikböterna finns det redan ett avtal med de nordiska länderna, och det fungerar alldeles utmärkt. Det skulle inte vara så svårt att sträcka det till andra länder, t.ex. EU-gemenskapen.

En tredje sak om vittnesstöd där Ann-Marie Fagerström sade att vi från Centern hade reserverat oss, men det har vi inte. Vi har också insett verkligheten. Även om det är en viktig och behjärtansvärd fråga handlar det här om frivilligorganisationer som ställer upp. Därför får man vara glad och tacksam för att det finns människor som ställer upp och eldsjälar som driver detta. Men vi har inte reserverat oss, det var ett missförstånd.

Anf. 148 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Första frågan från Gunnel Wallin gäller balanserna och fortbildning. Jag kan svara att jag inte vill prioritera det ena före det andra. Jag tycker att det här är jätteviktiga frågor. Jag tillhör själv Domstolsverkets styrelse. Vi hade styrelsemöte så sent som i måndags där båda dessa frågorna diskuterades väldigt livligt. Det är ett problem med balanserna, och det är vi medvetna om, och det måste åtgärdas. Jag vet att domstolarna ute i landet jobbar mycket aktivt med det, mycket fördömligt, vill jag påstå. Likväl måste fortbildningen bli ett måste. Jag säger ett måste, för jag vill inte göra någon tvingande grej av det, för då tror jag ännu mindre att domare tar till sig den kompetensutbildning som de både är i behov av och ska ta till sig. Däremot måste cheferna ta det här på större allvar och se till att man går på de utbildningar som erbjuds. Jag var glad när jag hörde att en företrädare för Domstolsverkets styrelse sade att det är obligatoriskt med utveckling av kompetensen om brott mot kvinnor, utsatta barn osv. Det är ett obligatorium. Jag vill inte ställa det ena mot det andra, utan det är två jätteviktiga frågor.

Anf. 149 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag litar naturligtvis på Ann-Marie Fagerström när hon säger att hon kommer att fortsätta att driva de här frågorna i Domstolsverkets styrelse och här i riksdagen. Men den verklighet som domarna befinner sig i är att de har de här balanserna och arbetar övertid, och de måste också ges en möjlighet. Jag tror att det handlar om både resurser och ett starkt ledarskap. Men vi är överens om att vi inte behöver ta till någon tvingande åtgärd, utan det är någonting man måste inse.

Jag ställde även en fråga om böterna. Kan jag då få spå på med ytterligare en när det gäller kompetensen om utvecklingsstörda. FIB, som är en frivilligorganisation, försöker nu att förbättra den. Är det den vägen vi ska gå? Det är klart att det är tacksamt, men jag tycker att vi måste möta det från myndigheters sida också.

Anf. 150 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag är glad att vi är överens och medvetna om arbetsbelastningen på domstolarna. Vi måste se väldigt allvarligt på det. Det handlar inte enbart om det – och det har jag fått bekräftelse på av även domarna själva – utan det handlar tydligen också om attityd, att verkligen se till att gå på en utbildning.

Det är viktiga frågor som lyfts upp, och det kan vi inte blunda för.

Anf. 151 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har två frågor till Ann-Marie Fagerström. Den ena handlar om kompetensutveckling, där jag i stort är överens med Ann-Marie Fagerström. Det pågår ett väldigt brett arbete inom rättsväsendet på många områden.

Men det finns ett område där det faktiskt har skett otroligt lite, och det handlar just om kulturkompetens. Jag blir, fru talman, väldigt förvånad över att Socialdemokraterna inte var beredda att lyfta fram det, eftersom Socialdemokraterna har regeringsföreträdare som i samband med mordet på Fadime har lyft fram frågan om hur polisen och rättsväsendet bemöter unga flickor med annan kulturell bakgrund, deras rädsla när de blir hotade av sina fäder och bröder. Vi har haft ministrar som mycket tydligt har uttalat att det hos rättsväsendet och polis fullständigt saknas kompetens. Det är just kulturkompetens som saknas. Och där man har sagt att detta måste utvecklas.

Därför blir jag förvånad när Socialdemokraterna, och även övriga partier, inte valde att ställa sig bakom reservationen. Det blev ytterligare bara Centerpartiet och Miljöpartiet som fanns med på denna.

Nästa fråga gäller hemliga tvångsmedel. I Buggningsutredningen påpekades att det saknades en hel del rättssäkerhetskrav på det som vi har i dag och att man behöver ha en oberoende utvärdering också av effektiviteten. Är inte Ann-Marie Fagerström beredd att driva fram åtminstone de förändringar som togs upp i utredningen för att förbättra på det område som redan existerar i dag?

Anf. 152 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Jag får väl säga att jag inte tycker att det behövdes någon reservation i frågan. Jag trodde att Alice Åström och jag, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, var väldigt överens i frågan om kulturkompe-

tens. Jag fick också bekräftat vid Domstolsverkets styrelse i måndags att man är helt överens – precis som vi från Socialdemokraterna tycker och Alice Åström lade fram här i kammaren – om att det är brist på kompetens, att den måste ökas. Det sade jag i mitt inlägg. Skillnaden mellan Alice Åström och mig, Vänstern och Socialdemokraterna, i den här frågan är att jag inte är rädd för att det inte görs något. Jag känner inte att det behövs en reservation om detta, utan underlaget är tillräckligt. Regeringen satsar på det här inom många delar av rättsväsendet, i hela rättskedjan och även utanför. Det gäller socialförvaltning och många andra myndigheter i samhället där det är viktigt att de här frågorna lyfts upp. Jag har ingen rädsla inför det. Därmed har vi socialdemokrater inte förtrott den motion som vi lade. Vi har inga skilda uppfattningar där, Alice Åström och jag, jag är övertygad om det.

Anf. 153 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Ann-Marie Fagerström får väl svara på frågorna om rättssäkerheten när det gäller hemliga tvångsmedel i nästa replikskifte.

Men, fru talman, när det gäller våld mot barn och kvinnor vet jag att det inom kriminalvården, av Riksåklagaren och i polisutbildningen har tagits fram mycket material och att det pågår en mängd vidareutbildningar på det här området. Men just när det gäller kulturkompetens har jag inte sett att något material finns framtaget, och jag har inte sett några utbildningar inom rättsväsendet. Det är möjligt att det räcker med att regeringen har reagerat och sagt att det här ska lyftas fram efter den aktuella händelsen. Men just på det här området känner jag mig absolut inte trygg. Jag är rädd för att frågan kommer att falla bort när det här faller lite grann i glömska. Därför tycker jag att det är otroligt viktigt att vi här i riksdagen väldigt tydligt markerar att här måste det bli en förstärkning, att här måste material och utbildningar tas fram, att här måste det hända saker.

Jag får väl hoppas att Ann-Marie Fagerström har rätt i att det kommer att hända saker och ting på området. Men jag känner mig inte lika trygg här som på de andra områdena.

Anf. 154 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Det är, som jag sade här tidigare, också en attitydfråga. Jag är glad och kan tala om för Alice Åström och Vänsterpartiet att man ser den här frågan som väldigt angelägen och sätter värde på att lyfta fram den. Jag har fått bekräftat att det är på det sättet. Jag tycker, precis som Alice Åström säger, att det här inte är en fråga som bara ska tas upp nu därför att det har hänt saker i samhället under senare tid som gör att den blir belyst, utan denna fråga måste vi låta leva vidare på precis samma sätt som vi tidigare har gjort och gör fortsättningsvis vad gäller rasism. Det är jätteviktigt att vi lever med frågan, att den inte finns med tillfälligt i skolan på olika temadagar osv., utan den måste följas varje dag. Jag har ingen annan uppfattning om det.

Vad gäller handmanövrerade TV-kameror tittar man på ytterligare lagregleringar när det gäller polisens arbetsmetoder. Då kommer säkerligen denna fråga att finnas med. Regeringen har den inte bara i sina tankar utan i arbete.

Anf. 155 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Jag ställde en fråga till Ann-Marie Fagerström i mitt anförande tidigare men fick inget svar på den, så jag ställer den en gång till. Det handlar om dementas rättssäkerhet när det gäller kränkningar och förolämpningar. I dag finns det i lagen ingen uttrycklig reglering som gör att någon på grund av hög ålder eller sjukdom har möjlighet att till åtal ange ett brott som rör hans eller hennes person.

Mot bakgrund av Gislavedsfallet, som jag tog upp tidigare, och mot bakgrund av nyheterna i dag, som talar om kraftigt ökade anmälningar om kränkningar och förolämpningar mot äldre och dementa, undrar jag vad Ann-Marie Fagerström anser bör göras åt den oacceptabla situationen att dementa kan förolämpas och kränkas utan möjlighet för samhället att reagera.

Anf. 156 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Fru talman! Ingemar Vänerlöv tog tidigare i sitt anförande upp att justitieministern hade svarat på den här frågan. Jag vill inte säga att jag i alla avseenden har samma uppfattning som ministrarna så att jag direkt kan hänvisa till deras svar från talarstolar, men i det här fallet skiljer sig inte våra uppfattningar alls. Ingemar Vänerlöv redogjorde tydligt för den fråga som ministern hade svarat på.

Om det är så att det visar sig att det finns brister är det klart att regeringen tittar på dem även i den här frågan.

Anf. 157 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Om det är så att det finns brister, säger Ann-Marie Fagerström. Bevisligen finns det ju brister.

Ann-Marie Fagerström och utskottsmajoriteten lutar sig mot ett frågesvar som justitieministern lämnade hösten 2000, där han säger att han ska följa rättstillämpningen och i lämpligt sammanhang ta upp frågan om det finns behov av lagändring i detta hänseende.

Nu har vi fått reda på att antalet anmälningar om övergrepp mot äldre har ökat fem gånger på ett år i Stockholm. Anmälningarna har ökat väldigt mycket också i Västra Götaland. Kan det möjligen vara dags nu att se över det här? Anser Ann-Marie Fagerström att det mot bakgrund av alla dessa ökade anmälningar nu kan vara ett lämpligt sammanhang att ta upp frågan om behovet av lagändring i detta hänseende?

Anf. 158 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Fru talman! Jag anser absolut inte att övergrepp mot äldre ska få förekomma på något sätt. Det är det första jag vill tala om. Det ska inte finnas något utrymme för sådant. Även här handlar det om kompetensutveckling för personal och möjlighet att få utvecklas i arbetet. Givetvis handlar det också om personaltäthet osv. Men det är klart att det här inte får förekomma.

Jag litar faktiskt på ministern och på det svar han gav i det här fallet, om det så var år 2000 eller om det hade varit i går, för jag tycker att finns det ett behov så måste vi självklart ändra lagstiftningen. Det är ju en självklarhet. Som jag ser det finns inte det behovet i dag. Men jag hoppas och tror att man följer det. Jag inte bara tror utan känner att man gör det.

Processrättsliga frågor

Anf. 159 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Ann-Marie Fagerström håller med mig om att finns det behov ska man naturligtvis åtgärda det hela. Samtidigt säger hon att nu finns det inte det. Det förstår jag inte riktigt.

Vi är ju klara över att det finns en lucka i lagstiftningen. Lagstiftningen är bristfällig på den punkten. Det medger t.o.m. justitieministern, och det framgår av betänkandet. Då påpekar jag en konkret situation, hur verkligheten ser ut, som tyder på att det verkligen finns behov. Och Ann-Marie Fagerström säger från riksdagens talarstol att det inte finns några behov. Jag förstår inte detta.

Anf. 160 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Fru talman! Jag kan bara säga till Ingemar Vänerlov och denna kammarare att Ingemar Vänerlov missuppfattade mig om han uppfattade att jag sade att det inte finns ett behov på det sättet. Jag menar att enligt betänkandet som ligger framför oss föreligger det inget behov av att bifalla reservationen. Däremot förutsätter jag, och det är därför som jag kan svara som jag gör, att regeringen tittar på de brister som finns. Om man anser att det behövs förutsätter jag självklart att man kommer med ett förslag. Det är där vi skiljer oss åt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

11 § Särskild utlänningskontroll

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU14
Särskild utlänningskontroll (skr. 2001/02:54).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 13 §.)

Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU

12 § Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU15
Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU (prop. 2001/02:71).

Anf. 161 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Vi ska här godkänna ett rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU.

Först ska jag beklaga att det bara är tre partier som har anmält sig till den här debatten. Övriga partier finns inte med. Det är ett viktigt beslut som vi ska fatta.

Utkast till rambeslut finns, men några förslag till lagändringar finns inte. Men det kommer att krävas ändringar i svensk lag.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att Sverige för att leva upp till rambeslutets åtagande kommer att behöva en ny lagstiftning som säkerställer att en svensk medlem i en utredning ska kunna utverka att olika utredningsåtgärder vidtas i Sverige. Dessutom kommer det att krävas lagstiftning om hur information som överlämnas till utredningsgrupper får användas om tjänstemäns civil- och straffrättsliga ansvar.

I rambeslutet artikel 1, punkt 6 lämnas utrymme för att anförtro vissa utredningsåtgärder åt utländska tjänstemän. I svensk lag finns ej utrymme för ett sådant överlämnande. Hur ska detta dilemma lösas? Hur ska denna artikel tolkas, undrar man i propositionen.

Regeringens motiv för detta är att behovet av ett snabbt antagande är stort. EU:s konvention från år 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål, som träder i kraft när åtta medlemsländer har tillträtt den och i vilken det finns utrymme för att inrätta utredningsgrupper, har hittills tillträtts av endast någon enstaka medlemsstat. Därför gör man nu denna kringelkrok för att effektivisera och skynda på som vanligt. Sverige vill till varje pris vara med på alla EU-förslag inom det rättsliga området omedelbart och kan inte vänta.

Anledningen till brådskan, uppger man, är det som skedde den 11 september. Men vi kan inte stifta en massa lagar till följd av den händelsen. Att stifta lagar i affekt, när någonting har hänt, är aldrig bra. Det visar sig i efterskott.

Fru talman! Sveriges grundlag – regeringsformen 10 kap. 2 § – hindrar enligt Miljöpartiet riksdagen att anta detta rambeslut. Det konstateras också i regeringens proposition 2001/02:72, där det talas om vissa grundlagsändringar.

Om ett godkännande av ett utkast till en överenskommelse inom EU:s tredje pelare kräver ändring i svensk lag ska man, enligt 10 kap. 2 §, inte göra denna ändring. Det är därför man vill ändra grundlagen nu. Det finns ett sådant förslag.

Jag hävdar, fru talman, att det beslut vi ska fatta i dag är grundlagsvidrigt. Vi kan inte fatta detta beslut enligt vår grundlag.

Dessutom saknas bedömningsunderlag när det gäller såväl behovet av dessa utredningsgrupper som konsekvenserna av utkastet till överenskommelse. Bristerna i utrednings- och bedömningsmaterialet förhindrar en faktabaserad riksdagsdebatt och ett sakligt motiverat beslut.

Miljöpartiet efterfrågar specifikt en problem- och konsekvensanalys. Underlaget är av betydelse för man ska kunna bedöma behov och konsekvenser på nationell nivå. Det är nu inte heller möjligt att bedöma hur de s.k. *ad hoc*-grupperingarna förhåller sig till andra gemenskapsorgan, såsom Europol och Eurojust, som vi ska besluta om i morgon.

Miljöpartiet ser det som angeläget att inte tillskapa fler grupperingar eller organ med specifika befogenheter och regler, vars verksamhetsområden tangerar varandra eller sammanfaller.

Eurojust, som vi ska diskutera i morgon, ska göra ungefär samma arbete som de speciella utredningsgrupperna ska göra. Det håller på att

Prot. 2001/02:72
20 februari

Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU

bildas ett sammelsurium av grupper och organisationer. Risken för dubbelarbete är uppenbar. Rättssäkerheten hänger i luften.

Jag yrkar, fru talman, bifall till reservationen och avslag på förslaget om ramlag.

Jag måste tillägga att det i konstitutionsutskottet har utarbetats ett dokument som heter *Beslutsformen "rambeslut" inom tredje pelarens samarbetsområde*. I det dokumentet, som är en hjälp för konstitutionsutskottets ledamöter och som Elisabet Reimers har skrivit, står det så här: "Sverige vidhåller den dualistiska uppfattningen om folkrättens förhållande till den nationella rätten, dvs. att internationella överenskommelser skall transformeras till svensk rätt för att tillämpas av domstolar och andra myndigheter. Lagrådet framhöll att ett särskilt problem med rambesluten var emellertid att de till skillnad från exempelvis en konvention inte krävde någon efterföljande ratificering. De skulle emellertid antas genom enhälligt beslut." Detta är väldigt viktigt, fru talman: "Detta innebar enligt Lagrådet att regeringen inte kan delta i ett sådant rambeslut om det behandlar riksdagsbundna frågor annat än om det redan finns en svensk lag som täckte beslutet."

Det gör det inte i detta fall. Vidare står det så här: "Lagrrådet anförde att på så sätt kan inte genom föreskrifterna om rambeslut någon beslutanderätt anses vara överlåtten åt Europeiska unionen". Det är ju det som sker nu.

Vidare står det så här: "Konstitutionsutskottet uttalade att det återstod att se hur rambesluten i praktiken skulle komma att hanteras." Det är ett sådant beslut vi hanterar här i dag.

Jag vill ställa några frågor till Märta Johansson, som snart ska försvara rambeslutet. Är det helt riktigt, enligt vår grundlag, att hantera en ramlag på detta sätt? Är det verkligen Märta Johanssons mening?

Anf. 162 MÄRTA JOHANSSON (s):

Fru talman! Det är ett utkast till rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom Europeiska unionen som vi behandlar. Avsikten med ett sådant beslut är att man ska kunna inrätta en utredningsgrupp om det krävs samordnade åtgärder när en medlemsstat håller på med en brottsutredning som har kopplingar till andra medlemsstater. Det sker alltså för ett särskilt syfte och för en begränsad period. Det är inte fråga om att tillsätta permanenta utredningsgrupper, Kia Andreasson.

En utredningsgrupp ska tillsättas i den medlemsstat där utredningen förväntas äga rum.

Som Kia Andreasson sade tidigarelägger man tillämpningen av tre artiklar i EU:s konvention från år 2000 om ömsesidig rättslig hjälp i brottmål. Anledningen till detta är, som Kia också sade, det som hände den 11 september. Man måste vidta åtgärder. Behovet har ökat, och det är bråttom.

När konventionen om ömsesidig rättslig hjälp vid brottmål från år 2000 träder i kraft upphör också dagens rambeslut – det som jag hoppas att riksdagen ska fatta beslut om i dag – att gälla.

De ändringar som krävs enligt regeringens bedömning får vi inte ta ställning till i dag. Det kommer en proposition senare i vår.

I reservationen har Kia Andreasson skrivit att Miljöpartiet inte vill godkänna rambeslutet utan anser att det är grundlagsvidrigt. Det anser inte vi eller övriga partier – utskottets majoritet.

Jag kan självklart ha förståelse och respekt för att man vill ha med lagändringarna i beslutet, men vad gäller vissa rambeslut har det inte gått. Det gäller detta rambeslut. Vi har dock fått veta på vilka punkter det krävs ändringar och vad man avser att göra.

En annan sak som Miljöpartiet kritiserar är att förslaget har tagits fram så fort. Det har jag bemött. Det är bråttom, med tanke på vad som hände den 11 september. Man säger också att det saknas problem- och konsekvensanalys.

Man är osäker på vilket behovet av utredningsgrupper är. Det är inte utskottets majoritet. Vi tror att dessa utredningsgrupper är helt nödvändiga. Vad beträffar lagstiftningen gäller det smärre förändringar i de tre artiklarna.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 163 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Märta Johansson säger att grupperna bara ska samordna åtgärder och att de inte är permanenta. Men de ska få sådana befogenheter att det krävs ändringar i svensk lag. Det är en av de saker jag undrar över. Befogenheterna, och insynen i och kontrollen av dessa gruppers arbete, är ett problem i sig. Det måste väl Märta Johansson tillstå.

Europol och Eurojust ska ha exakt samma uppgifter när det gäller att utreda brott. Varför behövs då dessa grupper? Det är min andra fråga.

Den sista gäller grundlagsvidrigheten. Jag läste upp att Lagrådet anser att vi inte kan göra så här. Det är därför man nu ska göra en grundlagsändring. Men under tiden kan vi väl inte fortsätta med detta regelvidriga beteende? Vi kan ju inte göra det innan vi har gjort grundlagsändringen.

Anf. 164 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Kia Andreasson! Jag har haft hand om EU-frågorna under ett par år. Jag har ännu inte varit med om något tillfälle då Kia Andreasson har tillstyrkt något EU-ärende. Hon gör alltid allt för att bromsa.

Vi är övertygade om att de här grupperna behövs, och det kommer att visa sig vad de ska användas till och vad de ska göra.

Anf. 165 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag bara konstaterar att kunskap och argument måste tryta när en argumenteringsfras nu är att jag ändå är motståndare till EU, och därför är det ingenting att bry sig om.

Jag vill inte bemötas på det sättet. Nu vill jag diskutera dessa sakfrågor. Jag har ställt tre frågor till Märta Johansson. De har ingenting med det andra, att jag skulle vara EU-motståndare, att göra. Jag måste, som en ledamot i det svenska parlamentet, kritiskt granska vad detta har för effekter på det svenska samhället och för de svenska medborgarna. Det är det som är min utgångspunkt.

Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU

Anf. 166 MÄRTA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har också besvarat Kia Andreassons frågor. Vi anser inte att det är grundlagsvidrigt. Det ansåg jag var den grövsta anmärkningen.

Anf. 167 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag ska fatta mig väldigt kort, eftersom jag ser att tiden rinner i väg.

Vi i Vänsterpartiet har ett särskilt yttrande i det här betänkandet. Där tar vi upp den principiella frågan när det gäller rambeslut och hur vi behandlar frågan om rambeslut här i riksdagen, att vi inte samtidigt som vi ska ställa oss bakom ett rambeslut får den lagstiftning som regeringen säger kommer att behövas för att man ska kunna uppfylla rambeslutet.

Men tvärt emot vad Miljöpartiet säger anser vi i Vänsterpartiet att gemensamma utredningsgrupper är någonting som de facto existerar i väldigt hög grad i dag. Det är samarbete mellan olika länder, mellan poliser i olika länder och mellan rättsmyndigheter i olika länder, men det är i dag inte reglerat över huvud taget. Det är ett samarbete som finns, och det är ett samarbete som vi i Vänsterpartiet inser behövs. De här utredningsgrupperna ska bara tillsättas för en väldigt kort tid när det gäller speciella utredningar, så det är inga permanenta grupper som man instiftar.

Det viktiga för oss har också varit att godkännandet av utkastet till rambeslut inte för svensk del innebär att man överlämnar någon myndighetsutövning till främmande stat. Det är principiellt viktigt. Svenska poliser och rättsmyndigheter måste kunna utreda brott och ska följa den svenska lagstiftningen och de regleringar som vi har, men man reglerar hur utredningsgrupperna ska kunna arbeta.

Fru talman! När det gäller den principiellt viktiga frågan om hur man behandlar rambeslut säger Kia Andreasson från Miljöpartiet att det här är grundlagsvidrigt. Jag kan inte se att det är det. Det finns ju en parlamentarikerreservation när man ska ställa sig bakom rambeslut, så de facto har den svenska regeringen inte ställt sig bakom någonting, utan man har det förbehållet att det måste godkännas av den svenska riksdagen innan Sverige kan vara med. Sedan tycker vi att processen i arbetet gör att parlamentet har väldigt små möjligheter att vara med och påverka ett rambeslut, som är en förhandling mellan olika länder. Den svenska riksdagen ställer sig uppenbarligen alltid bakom ett rambeslut med ett slags automatik, men det är ju ett problem som vi måste lösa i den svenska riksdagen. Vi kan inte se att detta skulle vara emot grundlagen så länge som det finns en parlamentarikerreservation och när det ändå är den svenska riksdagen som fattar beslutet.

Anf. 168 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag hittar ingen parlamentarikerreservation i det här betänkandet. Jag har tittat efter noga, och jag ser ingenstans att det står att det finns en sådan. Var ser Alice Åström att det finns en sådan reservation?

Anf. 169 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Det står inte uttryckligt i det här betänkandet, men det är ju just därför som denna fråga är framlagd för den svenska riksdagen. De

facto är det ju den svenska riksdagen som nu kommer att fatta besluten. Om riksdagen i dag skulle välja att rösta på Miljöpartiets reservation och yrka avslag på det här förslaget kan ju den svenska regeringen inte vara med i de här utredningsgrupperna. Det här är ju ett utkast, ett utdrag, ur det tidigare rambeslutet, som man har ställt sig bakom. Men det är den svenska riksdagen som fattar beslutet och ingen annan.

Anf. 170 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Anser Alice Åström att vi kan fatta beslut om den här ramlagen, som inte visar detaljerna? Är det ett underlag som Alice Åström är nöjd med?

Anf. 171 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Nej, precis som jag sade i mitt anförande anser vi principiellt att det är väldigt svårt när det gäller rambeslut, när man saknar lagstiftningen osv. Men vi har gått igenom och tittat på det här. De gemensamma utredningsgrupperna existerar de facto redan i dag när det gäller samarbete, och det är inte reglerat. Då ser vi i Vänsterpartiet inget som hindrar att vi faktiskt ställer oss bakom detta. Ett samarbete som bygger på att man har gemensamma utredningsgrupper men där våra utredare måste följa den svenska lagstiftningen är någonting som vi ändå måste kunna acceptera.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 13 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.57 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

13 § Beslut om utskottsärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KrU7 Teracom AB – garanti och omstrukturering

Punkt 1 (Försäljning av Teracoms dotterbolag Boxer och Senda)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

240 för utskottet

76 för res. 1

33 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 122 s, 38 v, 37 kd, 17 c, 13 fp, 13 mp
För res. 1: 74 m, 1 fp, 1 -
Frånvarande: 9 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 1 c, 2 fp, 3 mp, 1 -

Punkt 2 (Beslut om privatisering av Teracom AB)

1. utskottet
2. res. 2 (m, fp)
Votering:
231 för utskottet
89 för res. 2
29 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 123 s, 38 v, 39 kd, 17 c, 14 mp
För res. 2: 74 m, 14 fp, 1 -
Frånvarande: 8 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 3 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 3 (m, fp)
Votering:
228 för utskottet
88 för res. 3
2 avstod
31 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 123 s, 38 v, 39 kd, 17 c, 11 mp
För res. 3: 73 m, 14 fp, 1 -
Avstod: 2 mp
Frånvarande: 8 s, 8 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 3 mp, 1 -

Punkt 5 (Redovisning av Teracoms långsiktiga finansieringsbehov)

1. utskottet
2. res. 4 (kd)
Votering:
274 för utskottet
39 för res. 4
3 avstod
33 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 123 s, 69 m, 38 v, 17 c, 13 fp, 13 mp, 1 -
För res. 4: 39 kd
Avstod: 3 m
Frånvarande: 8 s, 9 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 3 fp, 3 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU8 Ungdomspolitik

Punkt 1 (Delmålen för ungdomspolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (kd)

Votering:

281 för utskottet

39 för res. 1

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 74 m, 37 v, 17 c, 14 fp, 14 mp, 1 -

För res. 1: 1 v, 38 kd

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 2 (Utgångspunkten för ungdomspolitiken m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

244 för utskottet

75 för res. 2

30 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 38 v, 39 kd, 17 c, 13 fp, 14 mp

För res. 2: 74 m, 1 -

Frånvarande: 8 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 3 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 5 (Översyn av Ungdomsstyrelsens och Allmänna arvsfondens bidragsgivning till ung kultur)

1. utskottet

2. res. 5 (c)

Votering:

305 för utskottet

16 för res. 5

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 74 m, 38 v, 39 kd, 1 c, 14 fp, 14 mp, 1 -

För res. 5: 16 c

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 9 (Barns rätt att delta i kulturlivet)

1. utskottet

2. res. 9 (mp)

Votering:

306 för utskottet

14 för res. 9

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 123 s, 74 m, 38 v, 39 kd, 17 c, 14 fp, 1 -
För res. 9: 14 mp
Frånvarande: 8 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 11 (Statligt bidrag till invandrarnas ungdomsorganisationer)

1. utskottet
2. res. 10 (kd, c, fp)

Votering:

247 för utskottet

70 för res. 10

3 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 73 m, 38 v, 11 mp, 1 -

För res. 10: 39 kd, 17 c, 14 fp

Avstod: 3 mp

Frånvarande: 7 s, 8 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 15 (Åldersgränser för ungdomar)

1. utskottet
2. res. 13 (v)

Votering:

278 för utskottet

43 för res. 13

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 73 m, 39 kd, 17 c, 14 fp, 10 mp, 1 -

För res. 13: 1 m, 38 v, 4 mp

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 19 (Barn, medier och stress)

1. utskottet
2. res. 16 (mp, c)

Votering:

286 för utskottet

34 för res. 16

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 73 m, 38 v, 38 kd, 12 fp, 1 -

För res. 16: 1 m, 17 c, 2 fp, 14 mp

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU9 Idrottsfrågor

Punkt 2 (Idrottens självständiga ställning)

1. utskottet

2. res. 1 (m, fp)

Votering:

232 för utskottet

89 för res. 1

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 m, 38 v, 38 kd, 17 c, 14 mp

För res. 1: 73 m, 1 kd, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 4 (Folkhälsofrågor)

1. utskottet

2. res. 2 (kd, c, fp)

Votering:

250 för utskottet

71 för res. 2

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 73 m, 38 v, 14 mp, 1 -

För res. 2: 1 m, 39 kd, 17 c, 14 fp

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 5 (Grönområden m.m.)

1. utskottet

2. res. 3 (m, c, mp)

Votering:

210 för utskottet

110 för res. 3

29 frånvarande.

Kammaren biföll utskottets förslag

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 1 m, 38 v, 36 kd, 12 fp

För res. 3: 73 m, 3 kd, 17 c, 2 fp, 14 mp, 1 -

Frånvarande: 8 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 6 (Åtgärdsprogram och goda exempel)

1. utskottet

2. res. 4 (v, c)

Votering:

266 för utskottet

55 för res. 4

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 124 s, 73 m, 1 v, 39 kd, 14 fp, 14 mp, 1 -
För res. 4: 1 m, 37 v, 17 c
Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 19 (OS i Kina)

1. utskottet
2. res. 13 (mp, fp)

Votering:

290 för utskottet

29 för res. 13

2 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 72 m, 38 v, 39 kd, 16 c, 1 -

För res. 13: 1 m, 1 c, 13 fp, 14 mp

Avstod: 1 m, 1 fp

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU7 Processrättsliga frågor

Punkt 2 (Rätten till domstolsprövning)

1. utskottet
2. res. 2 (kd, fp)

Votering:

267 för utskottet

52 för res. 2

2 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 74 m, 38 v, 17 c, 14 mp, 1 -

För res. 2: 38 kd, 14 fp

Avstod: 1 s, 1 kd

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 7 (Kompetensutveckling i frågor om våld mot kvinnor)

1. utskottet
2. res. 6 (m, kd, c, fp)

Votering:

178 för utskottet

143 för res. 6

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 38 v, 1 kd, 1 c, 14 mp

För res. 6: 74 m, 38 kd, 16 c, 14 fp, 1 -

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Gunnel Wallin (c) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Prot. 2001/02:72

20 februari

Punkt 18 (Ombudsarvoden)

1. utskottet

2. res. 12 (mp)

Votering:

305 för utskottet

14 för res. 12

2 avstod

28 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 73 m, 38 v, 39 kd, 17 c, 14 fp, 1 -

För res. 12: 14 mp

Avstod: 1 s, 1 m

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Punkt 33 (Hemliga tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 23 (kd, c)

3. res. 22 (v)

Förberedande votering:

57 för res. 23

38 för res. 22

225 avstod

29 frånvarande

Kammaren biträdde res. 23.

Hillevi Larsson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

137 för utskottet

56 för res. 23

127 avstod

29 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 124 s, 1 m, 12 fp

För res. 23: 39 kd, 17 c

Avstod: 73 m, 38 v, 1 fp, 14 mp, 1 -

Frånvarande: 7 s, 7 m, 5 v, 3 kd, 1 c, 3 fp, 2 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU15 Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU

1. utskottet

2. res. (mp)

Votering:

302 för utskottet

14 för res.

1 avstod

32 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 123 s, 73 m, 36 v, 38 kd, 17 c, 14 fp, 1 -

För res.: 14 mp

Avstod: 1 v

Frånvarande: 8 s, 8 m, 6 v, 4 kd, 1 c, 2 fp, 2 mp, 1 -

Alkoholpolitik

14 § Alkoholpolitik

Föredrogs

socialutskottets betänkande 2001/02:SoU6

Alkoholpolitik.

Anf. 172 LEIF CARLSON (m):

Fru talman! Samhället förändras, och då måste lösningar på problem också förändras. Det som fungerade för 40–50 år sedan i ett slutet samhälle med få internationella kontakter som påverkade kultur, förhållningssätt och dryckesmönster, som fungerade i ett samhälle med en relativt låg allmän kunskapsnivå och i ett samhälle med ett helt annat förhållningssätt till myndighetsauktoritet och påbud, fungerar inte i dag.

Den traditionella svenska alkoholpolitiken är inte tillfyllest. Det behövs en ny alkoholpolitik, då förutsättningarna för den gamla inte längre föreligger. De nya förutsättningarna kan bara hanteras med en väl underbyggd och hos folkets flertal förankrad politik. En sådan ny politik kräver en kombination av samverkande åtgärder grundade på insikten om att samhället har förändrats.

Vad vi måste inse och respektera, fru talman, är att de flesta i dag har kommit i kontakt med andra, mer tillåtande dryckeskulturer och dragit sina egna slutsatser utifrån egna erfarenheter. Utbildningsnivån gör att möjligheterna till information byggd på insikt är bättre än förr. Tilltron till den egna förmågan att ta ansvarsfulla beslut är större, medan skepsisen mot myndighetsbeslut å andra sidan tilltagit. Kriminaliteten har ändrat karaktär. Den är omfattande och organiserad. På den svarta marknaden förekommer ingen kontroll av ålder eller tid på dygnet. Det enda som behövs är pengar och telefon.

Därför måste onödiga begränsningar och krångel tas bort. Svartsprit och kriminalitet måste bekämpas genom förstärkta resurser till tull och polis. Den legala och beskattade alkoholens tillgänglighet måste öka och

dess pris sänkas. Tillsammans ökar dessa åtgärder risken och minskar vinsten för den kriminella verksamheten.

Fru talman! Sverige har kunskaper och erfarenheter att bidra med internationellt. Men i ett gränslöst Europa är en större öppenhet för andra länders traditioner påkallad om Sverige ska kunna påverka alkoholpolitiken. Det är föga konstruktivt att bara fortsätta att säga att den traditionella svenska alkoholpolitiken är bäst, att ägna sig åt introvert navelskådande i stället för att ta emot synpunkter utifrån och på så sätt också skapa möjligheter att själva påverka.

I Sverige har informationen huvudsakligen varit varnande och förbjudande, medan man på flera håll i världen informerar och upplyser om alkoholen utifrån ett öppet och positivt perspektiv. Erfarenheter från Kanada och även från Nya Zeeland visar att man kan liberalisera alkoholpolitiken och samtidigt genom informationsåtgärder få till stånd en minskad alkoholkonsumtion.

Fru talman! Vi har länge framhållit att vi måste rikta mer av våra resurser till dem som verkligen behöver vår hjälp, till missbrukare och människor i riskzonen, i stället för att lägga dem på åtgärder som alltmer uppfattas som nedvärderande av vanliga människors förmåga att ta ansvar.

Stödet för missbrukare har i alltför hög grad kännetecknats av allmänna stödåtgärder. Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, har nyligen visat att miljarder kronor ”slängs” bort i missbrukarvården genom att endast allmän stödbehandling ges. I stället bör kognitiv beteendeterapi prövas, liksom stegsbehandling, t.ex. Minnesotamodellen. Alkoholism är behandlingsbart.

De unga som är i farozonen för alkoholmissbruk måste mötas och stöttas tydligare. Även här vet vi från SBU:s utvärdering att rätt ställda frågor vid läkarbesök om alkoholvanor är ett effektivt sätt att fånga upp dem som riskerar att hamna i beroende. För att arbetet ska få tillräckligt genomslag måste medel ges till sådan information som verkligen visat sig effektiv, men också nya verksamheter som *prime for life*-modellen måste prövas för att möta ungdomsproblemen.

Fru talman! Vad gäller Systembolagets monopol så låt mig bara kort säga att det, som alla andra monopol, bör avskaffas snarast. Ett av många skäl är att den bristande tillgänglighet som Systemet leder till sannolikt bidrar till att den illegala marknaden är stor, vilket i sig borde vara skäl nog att avskaffa monopolet.

Det finns en risk, fru talman, att med Systembolagets nya sortiments-system blir de mer ovanliga produkterna, som inhemskt fruktvin och vin, mer svårtillgängliga för kunderna. Att få sälja via Systembolaget blir svårt för våra inhemska producenter. För att dessa ska ha en rimlig möjlighet till avsättning för sina produkter bör undantag från detaljhandelsmonopolet kunna göras när det gäller gårdsförsäljning av egenproducerat vin. Därför bör regler utformas så att gårdsförsäljning av lokalt framställt vin blir tillåten.

Systembolaget har också beslutat att kraftigt begränsa sitt sortiment av öl. Små och nystartade bryggerier ges då ingen möjlighet att få in sina produkter i Systembolagets begränsade sortiment. Därmed får dessa bryggerier ingen möjlighet att utvecklas och växa, utan de kommer att slås ut och arbetstillfällen går förlorade.

Jag anser därför att det föreligger ett behov av snara åtgärder, som sänkning av ölskatten, för att rädda landets mindre bryggerier. Som en liten men dock hjälp kan man också, i samma veva som man ser över reglerna för gårdsförsäljning av vin, tänka sig att ge möjligheter för bryggerierna att bjuda på och försälja sina produkter vid besök på bryggeriet, som en form av stöd. Jag kan inte finna några tecken på att den möjligheten, som finns i EU i övrigt, har lagt EU i grus och aska.

Fru talman! En ständigt återkommande ologisk och svårförståelig reglering gäller myndighetsåldern och rätten att köpa alkohol. 18-åringar har rösträtt och skyldighet att fullgöra militärtjänst. Deras omdöme anses alltså väl räcka till för att välja denna illustra kammars ledamöter, men det anses inte alls räcka till för att avgöra om det är lämpligt att köpa en flaska vin eller öl till middagen. Man silar mygg och sväljer kameler. Det saknar självklart all logik att en ung person inte har rätt att köpa alkohol på Systembolaget förrän vid 20 års ålder trots att myndighetsåldern är 18 år. Vad kan vi vänta oss annat än att unga människor har svårt att ta lagstiftningen på allvar? Åldersgränsen för inköp av alkohol bör i konsekvensens namn ändras till 18 år.

Vi har gott om regleringar här i landet, och vi skulle nog må bra av några färre. En reglering som kan avskaffas är regleringen av restaurangernas öppettider. Reglerade stängningstider är direkt kontraproduktiva genom att utrymme då skapas för olika former av illegala klubbar och kriminell verksamhet. Ta också bort reglerna om det s.k. mattvånget. Tillåt servering av vin, starköl och spritdrycker i foajén till teater och konsertlokal såväl före som efter föreställning och i pauser. Det är viktigt att politiken förändras i syfte att ge människor bättre möjligheter att umgås på restauranger, pubar, barer och teatrar, alltså en social samvaro, i stället för att indirekt stimulera till ensamsupande.

Fru talman! Vi anser att de krav som alkohollagen ställer på restaurangägare ska vara tydliga och relevanta. Tillstånd ska alltid ges om det inte finns något som talar tydligt emot. Bevisbördan för att någon är olämplig ska ligga på kommunen. Serveringstillstånd ska också kunna återkallas både snabbt och effektivt när verksamheten inte sköts. För att detta ska fungera måste kontrollen av att tillståndshavarna följer befintliga regler bli effektivare. I dagsläget sköts kommunernas sprittillsyn ofta dåligt, och man ser mer till tillståndshavarens ekonomiska förhållanden och förmåga att fylla i blanketter än till själva alkoholhanteringen.

Fru talman! Något lite udda i vardagen måste vi kunna tillåta oss ibland. Jag tror att något undantag från det gängse för att tillmötesgå vårt behov av samvaro under ordnade och trevliga former mer befrämjar än undergräver förståelsen för de nödvändiga restriktioner som ändå måste finnas i alkoholpolitiken. Därför bör i alkohollagen införas möjligheter för t.ex. länsstyrelsen att medge olika tillfälliga undantag från alkohollagstiftningen. Ett exempel är att det borde vara rimligt att göra ett tillfälligt undantag för den s.k. Gotlandsdrickan, så att denna kulturhistoriska dryck kan serveras vid medeltidsveckan i Visby. Det måste vara bättre för alla att det sker under ordnade, trevliga former än att det sker i lönnedom.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 1, men jag står självfallet bakom alla våra övriga reservationer.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Anf. 173 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! När vi i dag ska debattera och besluta om socialutskottets alkoholpolitiska betänkande sker det efter några år av tydliga försämringar av vår restriktiva och solidariska alkoholpolitik. Det råder fortfarande bred enighet i riksdagen, med undantag för Moderaterna, om vikten av en restriktiv alkoholpolitik, och det är en bra grund. Men anslutningen till EU och anpassningen till EU:s normer också på alkoholområdet har försvagat vår alkoholpolitik, och nu stiger totalkonsumtionen tydligt. Det är väldigt viktigt att vara tydlig på den här punkten. Utvecklingen med en stigande totalkonsumtion under senare år är mycket oroväckande.

En ganska aktuell rapport från Stockholms universitet – den s.k. SO-RAD-rapporten – visar att svenskarnas alkoholkonsumtion nu är den högsta på åtskilliga decennier, och den visar också att det har skett en kraftig stegring under den allra senaste tiden.

Det är ju absolut inte att förvåna sig över att vi nu ser denna ökning av totalkonsumtionen. Det är numera lördagsöppet på Systembolaget över hela landet, införselkvoterna är snart löjligt stora, tullens och polisens möjligheter att arbeta mot smuggling och andra brott har kraftigt försämrats, utbudet av restauranger med utskänkning av alkohol har ökat mycket kraftigt och skattesänkningar på såväl öl som vin har genomförts.

Utvecklingen är entydig: Utbudet av och tillgängligheten till alkohol har ökat dramatiskt under senare år, och när sedan priserna också går ned genom skattesänkningar ökar alkoholkonsumtionen. Det är inte ett dugg konstigt. Det är ju just det som mäktiga kommersiella intressen eftersträvar. Som man ropar får man svar.

Vi vet allihop att denna ökning av totalkonsumtionen innebär allvarliga konkreta hälsoeffekter – för att inte tala om de många sociala skadeverkningarna. Vi kan räkna med att ca 6 000 personer avlider varje år i följderna av alkoholrelaterade skador och sjukdomar. Då är inte den nya högre nivån på totalkonsumtionen inräknad. Det slår igenom med ökad alkoholrelaterad dödlighet, med ökat antal fall av misshandel och andra alkoholrelaterade brott, bl.a. en kraftig ökning av rattfyllerierna.

Vi har diskuterat och varnat för denna utveckling både före och efter EU-omröstningen. Vi kan inte vrida klockan tillbaka, och det vill vi inte för ett ögonblick, men vi kan gemensamt erinra oss de storslagna orden från de EU-positiva partierna om allt som skulle gå att kunna påverka vid ett svenskt medlemskap. Bl.a. skulle det var möjligt för oss i Sverige att påverka inom alkoholpolitikens område så att mer av folkhälsotänkande slog igenom på bekostnad av de rena närings- och affärsintressena. Nu är det hög tid för resultat, nu är det upp till bevis.

Fru talman! Vi från Vänsterpartiet vill inte hävda att det inte har gjorts ansträngningar från regeringens sida för att verka för en mer folkhälsoinriktad alkoholpolitik inom ramen för EU-samarbetet. Det gjordes bl.a. en del värdefullt arbete i den riktningen under det svenska ordförandeskapet, men för oss i Vänsterpartiet är det helt klart att detta inte räcker.

Alkoholpolitik

Det måste tas fler, tyngre och mera kraftfulla steg i en riktning som innebär tydliga satsningar på en mer restriktiv och folkhälsoinriktad alkoholpolitik på europeisk botten. Vi kan inte bara acceptera en fortsatt urgröpning av restriktionerna här hemma. Vi måste hejda ökningen av totalkonsumtionen genom att bevara den restriktiva politiken här och anstränga oss ännu mer för att få till stånd förändringar i restriktiv riktning i EU. Det är inte alls omöjligt.

Man kan se på det som har hänt internationellt när det gäller t.ex. tobaksområdet. Det finns absolut möjligheter att komma mycket längre också på alkoholområdet. I den riktningen pekar reservation nr 2 i detta betänkande.

Fru talman! Vänsterpartiet står aktivt bakom den nationella handlingsplanen för att förebygga alkoholskador, och vi står också bakom de ekonomiska satsningar som sker på det förebyggande området under de närmaste åren. Här finns bra ansatser till långsiktiga satsningar på förebyggande arbete inom olika samhällssektorer och bland olika målgrupper. Det är bra, och i Vänsterpartiet är vi öppna för diskussioner om att satsa ännu mer på förebyggande arbete. Samtidigt måste vi se sambanden och se att kraften i de nu aktuella satsningarna riskeras om ökningen av totalkonsumtionen fortsätter.

Fru talman! Det finns viktiga delar av alkoholpolitiken som inte behandlas i detta betänkande – det gäller t.ex. vård och behandling, som vi återkommer till i socialtjänstbetänkandet. Jag ska inte ta upp alltför mycket tid med denna del, men vi har anledning att också här konstatera vikten av förbättrade vård- och behandlingsinsatser på missbruksområdet i ett läge när alkoholskadorna med all sannolikhet ökar. Låt oss alltså inte glömma den delen av alkoholpolitiken. Allt hänger ihop.

Likasa finns det anledning att påpeka vikten av en allsidig forskning på alkoholområdet. I betänkandet redogörs för aktuella forskningsområden och rapporter. Forskningen är mycket viktig som informations- och kunskapskälla. Den kan bygga motkrafter till de starka kommersiella intressena på området. Som påpekas i betänkandet är det också mycket viktigt att i dessa forskningssammanhang anlägga ett genderperspektiv.

Fru talman! Vänsterpartiet står bakom alla sina reservationer, men för tids vinnande nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 174 LARS GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Den svenska alkoholpolitiken har under de senaste åren genomgått många förändringar, alla i en uppluckrande riktning. I stort sett varje beslut har fattats under förevändning av att det är nödvändigt med anpassningar av olika slag. Alla beslut har ännu inte trätt i kraft. Vi kan samtidigt konstatera en ökad konsumtion och tilltagande problem bland ungdomsgrupperna. Detta är bekräftas också av nyligen presenterade undersökningar, nu senast bland Stockholmsgymnasister.

En del av de alkoholpolitiska förändringar som riksdagen har beslutat om har också delvis genomförts under förevändningen av att minska konsumtionen av smuggelsprit och svartsprit. De mätningar och skattningar som har gjorts under senare tid visar inte på någon signifikant minskning av dessa tillskott till totalkonsumtionen medan den legala alkoholförsäljningen slår alla rekord.

Det hade varit enkelt att vid detta tillfälle räkna upp konsekvenser och ökade risker på grund av de alkoholpolitiska beslut som fattats under innevarande mandatperiod. De flesta torde dock vara ense om att det inte går att vrida tiden tillbaka och att fokus i stället bör riktas på vad som kan göras för att minska konsumtionen och därmed alkoholskadorna.

Särskilt bör insatser göras bland ungdomar för att dessa inte ska hamna i ett alkoholberoende. Alkohol har även visat sig vara en inkörsport till ännu farligare droger. Vi kommer senare i vår att behandla narkotikaproblematiken, så därför avstår jag från att nu utveckla kopplingen mellan alkohol och övriga droger.

Arbetet för att minska alkoholkonsumtionen måste inriktas på att nedbringa alkoholbruket i unga år. Detta är långsiktigt den mest effektiva åtgärden för att nedbringa alkoholism och alkoholskador.

En senareläggning av alkoholdebuten minskar kraftigt risken att senare i livet fastna i ett missbruk och i en hög alkoholkonsumtion. Forskare har funnit att 40 % av dem som börjar att dricka alkohol för 15 års ålder förr eller senare får alkoholproblem. Frekvensen sjunker till 25 % hos dem som väntar till 17-årsåldern, och i 22-årsåldern är siffran 10 %. Om ungdomars alkoholdebut kan senareläggas är således mycket vunnet.

Det måste fastläggas att barn och ungdomar har rätt till en drogfri uppväxt. Det är vårt ansvar som vuxna och föräldrar att ge det uppväxande släktet en så god start i livet som möjligt. Det borde inte vara svårt att bilda enighet kring detta även om det gäller alkohol.

En senareläggning av ungdomars alkoholdebut är inget som kommer av sig självt, utan det fordrar medvetna insatser såsom attitydpåverkan och vuxna föredömen. Föräldrar och andra vuxna i ungdomars omgivning har oftast störst möjlighet att påverka unga människors relation till alkohol och andra droger. När detta inte räcker måste samhället på olika sätt sätta in stöd och hjälp till dem som så behöver.

Fru talman! Undersökningar och studier har visat att det finns brister i kommunernas missbruksvård och brister i samverkan med primärvården och andra av landstingen anlitade vårdgivare. Flera metoder inom missbruksvården har visat sig vara mindre effektiva. Givetvis måste den vård som ges vara fungerande, beprövad och resurseffektiv.

Ett annat stort problem är den brist på fungerande samverkan mellan kommuner och vårdgivare som finns. Missbrukare hamnar ibland i gränslandet mellan den vård som finansieras av landstinget, exempelvis avgiftning, och det ekonomiska åtagande som kommunen är beredd att betala för, exempelvis rehabilitering.

Det finns alltför många exempel på missbrukare som efter avgiftning återförs till kommunen utan någon rehabilitering för att efter en tid återkomma till avgiftningsenheten. Det är ett resursslöseri och en oacceptabel behandling av människor i behov av vård.

Förutom brister i samverkan har många kommuner för små resurser till befintliga behov, vilket visar sig bl.a. i för få vårdplatser för missbrukare.

Vi kristdemokrater har länge påtalat bristen på vårdplatser på olika nivåer, och har i våra budgetförslag avsatt extra resurser till kommuner och landsting för att skapa bättre förutsättningar för de båda huvudmännen att motverka denna brist.

Förebyggande insatser måste göras på flera områden, exempelvis inom mödravården, barnhälsovården, föräldrautbildningar, skolan, primärvården och de kommunala folkhälsoråden m.fl. En resurs som tagits till vara för lite är den kompetens som finns hos frivilligorganisationerna. Dessa når dessutom ofta grupper som de offentliga aktörerna inte kan nå. Vi kristdemokrater anser att samhället på ett mer aktivt sätt bör stödja ideella organisationer och låta dessa bidra med insatser inom sina kompetensområden. Detta gäller särskilt i frågor som rör alkohol och droger, där de med sin kunskap kan bidra med information och kunskapsöverföring.

Ett exempel på detta är det samarbete som inletts mellan IOGT-NTO och idrottsrörelsen och drivs under beteckningen Attityd. Man gör nu gemensam sak för att nedbringa alkoholbruket bland ungdomar. Då många ungdomar är aktiva inom någon idrott är kontaktytorna för projektet stora. Vi kristdemokrater ser gärna fler liknande initiativ.

Det finns skillnader i mäns och kvinnors förhållande till alkohol. Det samma gäller alkoholens påverkan på kroppen. Undersökningar har visat att alltför flickor dricker mer alkohol. Vi anser att det behövs insatser för att minska flickors alkoholbruk och att information om alkoholens skadeverkningar måste nå fram på ett bättre sätt till kvinnor.

Vi vill också se att en obligatorisk utbildning i alkohol införs i körkortsutbildningen.

Till sist, fru talman, står jag givetvis bakom samtliga våra reservationer men yrkar bifall till reservation nr 7.

Anf. 175 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Alkoholen förorsakar stora folkhälsoproblem. Överkonsumtion av alkohol medför medicinska skador och sociala problem av stor omfattning. Det finns ett samband mellan den totala konsumtionsnivån i samhället och skadenivån. Ökad tillgänglighet av alkohol leder till ökad konsumtion och därmed ökade skador. Risken är uppenbar att mer internationaliserade alkoholvanor ökar totalkonsumtionen och därmed alkoholskadorna under de närmaste åren.

Centerpartiet står bakom det övergripande målet för den svenska alkoholpolitiken – att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar och sänka den totala konsumtionen. Insatser för barn och ungdom är särskilt angelägna. Det lokala arbetet i kommunerna är mycket viktigt. Likaså måste arbetet intensifieras på internationell nivå, främst inom EU och WHO.

I det lokala arbetet är skolans förebyggande arbete kring alkohol av särskild betydelse. Centerpartiet anser att skolan kan och måste förbättra sina insatser. Berusningsdrickande är farligt ur många aspekter. Punktnykterhet måste gälla vid vissa tillfällen, som vid graviditet, i trafiken, inom arbetslivet och i idrotts- och motionssammanhang. Kvinnor tål i genomsnitt mindre alkoholmängder än män. Uppväxttiden bör vara alkoholfri. Centerpartiet vill se en mängd insatser, såsom attitydpåverkande, opinionsbildande och förebyggande. Vi vill stödja föräldraansvar, förbättra vård och behandling och göra insatser för att åtgärda problemen med svartsprit.

Dagens betänkande är lite av en blandning på det alkoholpolitiska området – stort och smått. Jag tycker att det är ganska signifikativt för

hur regeringen arbetar med alkoholpolitiken. Jag saknar en målmedvetenhet i alkoholpolitiken – en målmedvetenhet som verkligen sänker den totala alkoholkonsumtionen och påverkar ungdomars alltmer positiva attityder till alkoholen. Centerpartiet har dock inget att invända mot de delar som tas upp i betänkandet.

Jag och Centerpartiet har däremot valt att ställa oss bakom en flerpartimotion med Göran Magnusson som första namn. I motionen tas särskilt det internationella arbetet upp. Det gäller arbetet som riktar sig till de unga i Europa. Det gäller WHO:s insatser på alkoholområdet, bl.a. att Sverige bör agera för en fortsatt offensiv inom WHO när det gäller att implementera en alkoholpolitik som bidrar till ökad folkhälsa.

Fru talman! Jag vill med detta ställa mig bakom betänkandet, förutom att jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 176 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Användningen av tobak, alkohol och narkotika blir i dag allt vanligare bland främst ungdomar. Detta utgör ett stort hot mot folkhälsan. För oss liberaler är det viktigt att påpeka att EU inte bör bestämma över vår narkotika-, alkohol- eller tobakspolitik. Den ska vi besluta om själva, och så bör det förbli.

Genom regeringens misslyckande i förhandlingarna med EU-kommissionen om de svenska införselreglerna har vi fått en situation där en stor del av befolkningen kan föra in en betydande del av sin årskonsumtion av vissa sorter av alkoholdrycker. På sikt kommer en allt större del av den individuella årskonsumtionen att utgöras av importerad alkohol, och då blir det mycket svårt att fortsättningsvis hävda den hitintills förda prispolitiken som ett effektivt instrument för att begränsa alkoholkonsumtionen. Det viktigaste som kan göras just nu i det hänseendet är att sträva efter att behålla den aktiva prispolitiken och detaljhandelsmonopolet så långt som det är möjligt.

Fru talman! Drogberoende innebär att missbrukaren upphäver sin egen frihet samtidigt som han eller hon i de flesta fall även skadar andra människor, sin familj och andra anhöriga. Därutöver uppstår en stor kostnad för samhället på grund av missbruket.

Alkoholmissbruk och annat drogbruk undergräver förutsättningarna för att fatta självständiga och välgrundade beslut. Därför måste, enligt Folkpartiets uppfattning, samhället agera aktivt för att skapa förutsättningar för att alla individer, och inte endast de med goda förutsättningar, ska ha möjlighet att leva ett självständigt liv.

Den svenska alkoholpolitiken har hitintills varit framgångsrik och har också vunnit gehör utomlands. Det är därför vi anser att vi med alla medel, trots de yttre påverkningarna från bl.a. EU, måste upprätthålla den restriktiva svenska alkoholpolitiken.

Fru talman! Eftersom alkoholkonsumtionen bland ungdomar i Sverige ökar behövs ett brett åtgärdsprogram för att komma till rätta med problemet. Tullen måste få resurser för att motverka smuggling. Polisen måste få resurser för att bl.a. motverka langning. Alla unga med allvarliga drogproblem ska kunna få plats på ett behandlingshem. Droginformation kan också fungera förebyggande. Det är dessutom billigt. Därför är det oroväckande när alltför många barn och ungdomar inte längre får någon information.

CAN:s drogvaneundersökning bland elever i årskurs sex visar att fyra av tio inte får någon undervisning alls och att en fjärdedel har fått väldigt lite information. Det är oroväckande med tanke på att den här åldersgruppen är mottaglig för hälsoupplysning samtidigt som den är på väg in i en känslig ålder då den dels är svårare att nå, dels utsätts för många drogrelaterade risker.

Denna utveckling måste vändas. Folkpartiet anser att samtliga elever i mellanstadiet måste få droginformation. Droginformationen måste framföras i delvis nya former för att öka mottagligheten hos eleverna för informationen. Men också andra åldersgrupper bör komma i fråga för informationsinsatser.

Fru talman! Det finns också all anledning för Sverige att fortsätta att stödja WHO i dess arbete mot alkoholskadorna, inte minst vad gäller WHO:s arbete med alkoholfrågorna i Europa. De handlingsplaner och deklARATIONER som har antagits av alla medlemsstater, inklusive EU-medlemmarna, utgör en utomordentlig grund för fortsatt arbete för minskad alkoholkonsumtion och mot alkoholskador.

Fru talman! Jag vill med detta säga att jag står bakom de båda reservationer som vi har till betänkandet, men jag yrkar bifall bara till reservation nr 5.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 17.59 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

14 § (forts.) Alkoholpolitik (forts. SoU6)

Anf. 177 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Ungdomars missbruk av allehanda droger har ökat efter EU-inträdet. Det anser tjänstemännen i tre av fyra svenska kommuner. Detta framgår av en nyligen gjord undersökning som presenterades i Svenska Dagbladet i söndags. Den visar på ett alarmerande bruk av droger och alkohol. Jag är säker på att de flesta av oss är medvetna om att inkörsporten till drogmissbruk är just alkohol. Därför är alkoholens roll så oerhört viktig i dessa sammanhang. Och vårt ansvar som politiker för vad som händer på alkoholområdet är därför också oerhört viktigt.

Jag gick in på en av våra stora tidningar och sökte på ordet alkohol. Det var ganska skrämmande hur många artiklar som jag fick fram och som just visade på att alkohol- och drogmissbruket hade ökat och att bl.a. var fjärde trafikolycka är alkoholrelaterad. Detta visar att utvecklingen är på väg åt helt fel håll och att vi i stället för att sträva efter liberalare reg-

ler, vilket bl.a. Moderaterna vill, egentligen borde sträva efter att få in alkoholen under socialpolitiken på ett tydligt sätt inom hela EU-området. I dag klassas denna fråga fortfarande väldigt mycket som en handelsfråga. Därmed tänker man inte politiskt som vi gör och har gjort tidigare.

I betänkandet har man samlat ihop alla motioner som väcktes under allmänna motionstiden. Jag ska yrka bifall till reservation 21 om tillståndsplikten, där vi i Miljöpartiet pekar på att vi skulle vilja ha tillbaka tillståndsplikten när det gäller folkölet. Den förändring som har skett på detta område visar nämligen att folkölet är betydligt mer lättillgängligt för våra ungdomar. Det vilar i dag ett tungt ansvar på handeln och tillståndsmyndigheten med tanke på att just folkölet är den berusningsdryck som är vanlig att starta med för ungdomar. Vi tycker alltså att det borde vara tillståndspliktigt och att det får omprövas med jämna mellanrum. Och den som inte sköter sitt tillstånd och håller sig till 18-årsgränsen ska kunna bli av med sitt tillstånd. Framför allt tycker vi att det är ägaren till butiken som ska ha det tunga ansvaret. Det har ju visat sig att det ofta är kassörskorna som får stå till svars. Men det borde vara ägaren eller butiksansvarig som tar på sig detta.

Vi har också ett särskilt yttrande i detta betänkande som berör svensk alkoholpolitik. Där pekar vi på vikten av att man också agerar internationellt när det gäller alkoholpolitiken. Som vi ser det i dag är regeringen alltför vag i sitt internationella agerande i dessa frågor. Man borde kunna vara mycket tuffare och borde också kunna ta fram mycket mer statistik och visa på att den svenska modellen trots allt har varit mycket bättre än många andra modeller för alkoholpolitiken och att vi har haft en bättre statistik i fråga om alkoholrelaterade sjukdomar än vad många andra länder med liberalare regler har haft. Detta är viktigt att ta med i den fortsatta hanteringen av dessa frågor. Jag förutsätter att detta inte är sista gången som vi diskuterar alkoholpolitiken. Men jag förutsätter och hoppas att regeringen kommer att agera betydligt mer kraftfullt i EU-sammanhanget när det gäller alkoholpolitiken, därför att den trend som vi ser nu måste brytas. Vi måste få till regler så att vi skonar framför allt unga människor från att utsättas för att hamna i missbruk.

Anf. 178 RINALDO KARLSSON (s):

Herr talman! Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer. Även om jag yrkar avslag på samtliga reservationer finns det ändå många som är överens med oss i vårt tänkande. Vänsterpartiet föreslår t.ex. att vi ska jobba närmare EU i alkoholfrågor. Det är en självklarhet. Kristdemokraterna säger att man ska se till att det finns vita zoner i livet, dvs. att det inte ska finnas alkohol i trafiken, att gravida kvinnor inte ska använda alkohol och att det inte heller ska finnas alkohol i arbetslivet. Det är en självklarhet.

Man skulle ha kunnat skriva ihop sig hur lätt som helst. Och jag har alltid räckt ut en hand när det har gällt alkoholpolitiken. Vi vet ju ändå att alkoholen är en av de största orsakerna till en försämrad folkhälsa.

Det är egentligen bara Moderaterna som har inte en alkoholpolitik utan en brist på alkoholpolitik. När jag hör Leif Carlson säga att kunskapen gör att man nästan måste dricka alkohol – det är nästan som ett likhetstecken – då kan det finnas en del i den här kammaren som skulle

kunna avstå på dessa grunder. Man blir förvånad när man hör särskilt en läkare som är företrädare för Moderaterna i alkoholpolitiken. Det är skrämmande att tänka på att man skulle komma till sin läkare som inte skulle varna för alkoholproblem. Det är ju det första man hör när man kommer in till en läkare som talar om orsakerna till en försämrad folkhälsa. Det är väldigt viktigt att man tar till sig detta.

Moderaterna säger att alkoholpolitiken skulle bli betydligt bättre om man släpper allt lös, att man avskaffar monopolet och avskaffar 18-årsgränsen och sätter det i samband med någon typ av omyndigförklaring av 18-åringarna. Alla vet varför vi har en 18-årsgräns i alkoholpolitiken. Det har Kristdemokraternas representant nyss talat om, nämligen att ju yngre man är när man börja dricka alkohol, desto större blir skadorna. Det är därför som 18-årsgränsen finns. Det är inte för att omyndigförklara människor, utan det är av hänsyn till dem.

Jag håller också med om mycket i det som Folkpartiet säger. Det enda som jag inte håller med om är när man beskyller regeringen för att vara en dålig förhandlare. Det kanske man också är. Men vi får också titta lite historiskt på vad det berodde på när det gäller införselreglerna. Man var helt och hållet uppknuten till de förhandlare som då satt tillsammans med Folkpartiet, Moderaterna, Kristdemokraterna och Centern. Men vi ska inte gräva i vem som orsakade detta, utan vi ska se till att vi får en bra alkoholpolitik i framtiden.

Det kan låta ganska banalt när man säger att man ska fritt få försälja olika drycker ute på gårdarna. Men om man skulle börja luckra upp Systembolagets vara eller icke vara genom att låta lokala bryggerier eller lokala gårdar som tillverkar vin gå utanför Systemets verksamhet så skulle vi plötsligt inte ha något systembolag.

I och för sig kan jag förstå Leif Carlsons plädering i den här frågan. Han vill över huvud taget inte ha något systembolag. Men Systembolaget är väldigt viktigt.

En del tycker att vi också har av sagt oss prispolitiken. Men det finns en sådan kvar i det här landet, även om det har blivit betydligt sämre – makten råder vi inte helt över. Vi kommer aldrig någonsin att ha EU-priser i det här landet, utan vi kommer alltid att ligga ovanför. Någon obekvämlighet måste det också finnas för medborgarna. Vi måste se till att vi värnar detta område.

Hade alkoholen inga skadeverkningar skulle ju det hela släppas fritt. Det låter nästan som att det är alkoholfria fruktdrycker vi pratar om. Eftersom alkoholen, som jag inledningsvis sade här, är ett av våra största problem när det gäller folkhälsan får vi inte helt och hållet avfärda det hela med en spark och tycka att vi är förmyndare över någon typ av människor. Vi vet att vi måste ha olika regler när det gäller alkoholen, och detta kommer vi också att värna. Men vi måste även se till att det finns nya vapen. Ett vapen är att ha en stor bred samverkan i riksdagen i den här typen av frågor.

Så länge jag hållit på med dessa frågor har jag alltid försökt att räcka ut en hand, men den har aldrig varit riktigt så lång att den liksom nått fram till en del reservationer som jag nästan skulle ha kunnat skriva under. Vi får väl se hur det blir framöver. Innan jag framåt hösten slutar hinner vi kanske komma med ett betänkande som vi måhända är ännu mer överens om.

Jag vill ändå påpeka, vilket vi ju har resonerat om, att vi har en motståndare inom detta departement och det är de som inte värnar folkhälsan inom detta område. Det betonar jag.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Alkoholpolitik

Anf. 179 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Jag vet nästan inte vad jag ska säga. Först och främst förstår jag inte Rinaldo Karlssons inlägg om att jag sagt att kunskap gör att man dricker. Jag har inte sagt något sådant – det här är något svårförståeligt.

Det är inte så att jag inte sagt att det föreligger en risk för missbruk. Jag har hela tiden – i många år – sagt att alkoholen är ett av våra största sociala problem och att missbruk leder till sjukdom, trafikolycksfall och mycket annat. Men man kan faktiskt bruka alkohol utan att missbruka. Det kan 90 % av befolkningen. Möjligen förväxlade Rinaldo Karlsson mitt tal om kunskap med det jag sade: Med den folkbildning som vi ändå har i dag har människor möjlighet att på ett bättre sätt än förut ta in information. Det handlar alltså om att ta till sig information om vad som är farligt och om hur man beter sig för att undvika det. Men det gäller också hur man beter sig för att kunna använda alkoholen på ett måttfullt sätt.

Rinaldo Karlsson, jag vet att de som är starka motståndare till alkohol alltid är så tvärsäkra och vet precis att den är ett elände för folkhälsan. Ja, missbruk påverkar folkhälsan, men måttligt använd har alkoholen positiva effekter som är minst lika stora som andra effekter. Jag säger: Alkoholen medför problem. Låt oss bekämpa dem på ett vettigt sätt som människor kan acceptera. Det handlar alltså om att människor själva får fatta beslut och om att detta med att fatta beslut inte kommer från Rinaldo Karlsson.

Om jag är 18 år och får välja in Rinaldo Karlsson i riksdagen – vilket man i och för sig kan undra över – ska jag då inte också kunna ta ställning till om jag ska få köpa en flaska vin? Jag tycker att det är något orimligt att Rinaldo Karlsson tilltror 18-åringen förmåga att välja Rinaldo och att han samtidigt säger: Att ta ansvar för ett så svårt val som att köpa en flaska vin kan du inte. Det får räcka med att du har ansvaret att välja mig.

Jag förstår inte riktigt logiken där.

Anf. 180 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Nej, jag förstår det. Det där har vi hört många gånger. För dem som sätter detta i samband med myndighetsålder och sådant kan det, om man inte förklarar vad man menar, verka som att människor långt upp i åldrarna ska avhållas från att bruka eller missbruka alkohol. Den som är 18 år umgås många gånger med den som är 16 eller 17 år, så det finns en spridning nedåt i åldrarna, och där ovanför umgås man med äldre personer. Detta är ändå en bit i det hela.

Vi är väl ändå överens om att man ska se till de människor som brukar alkohol. Ingen i denna kammare har sagt att vi i det här landet totalt sett ska avstå från alkohol. Men vi ska värna detta på ett riktigt sätt och se till att ungdomar i första hand håller sig vita så att säga. De flesta i denna kammare tror ju på totalkonsumtionsmodellen: Ju fler som dricker, desto fler råkar illa ut. Moderaterna kör med den andra biten: De som råkar illa ut får mer eller mindre skylla sig själva. Varför ska alla vi andra

offra något av vår bekvämlighet för några halvdana människor ute på gatorna i Stockholm?

Vi måste dock också ta ett visst ansvar för de människorna, som ändå är svenska medborgare och som har varit ute i arbetslivet men råkat illa ut genom att vi kanske har en dålig alkoholpolitik.

Kunskapen gör att varje människa själv kan bestämma, sade Leif Carlson. Men på det sättet skulle ju alkoholkonsumtionen drastiskt minska. Människor har helt klart en högre utbildning i dag än man hade för 30–40 år sedan. Sanningen är att alkoholkonsumtionen har ökat! Den ökar i takt med kunskapen. Där måste det väl ändå finnas en viss blotta, för det kan ju inte vara som ni säger, nämligen att det är bra med alkohol totalt sett. För Leif Carlson är det säkert bra.

Anf. 181 LEIF CARLSON (m) replik:

Herr talman! Rinaldo Karlsson gör ibland de mest underliga påståenden. Vad ni har missat är att ta hand om dem som finns i riskzonen, som är missbrukare. I stället har ni använt resurserna till att gå på människor som själva kan klara de här besluten. På det sättet har det inte blivit en verkningsfull hjälp till dem som verkligen behöver en sådan. Att här komma och säga att vi säger att missbrukarna får klara sig själva är fullständigt emot vad vi sagt. Det är bara att hämta fram riksdagsprotokollen från tidigare år. Hela tiden har jag betonat detta.

Fortfarande tror jag faktiskt, Rinaldo Karlsson, att insikt är bättre än förbud. Jag tror att en 18-åring som får insikt och utbildning – jag har fått skäll för att jag sagt att man ska börja före tolvårsåldern i skolan när det gäller att ge utbildning – själv kan göra valet. Det är bättre än förbud för en myndig person. Det är alltså bättre att göra ett val grundat på vad man faktiskt själv har fått lära sig. Där kan jag inte riktigt förstå Rinaldo Karlssons sätt att argumentera.

När det gäller folkhälsan vidhåller jag vad jag tidigare sagt: Missbruk är hälsovådligt. Det är ingen tvekan om att missbruket är ett stort problem. Men ett måttligt bruk av alkohol har också de största effekterna på kärl- och hjärthälsa och även vad gäller andra åkommor. Bl.a. gäller det då alzheimer. Det gäller alltså att använda alkoholen med förstånd. Vad som skiljer mellan Rinaldo Karlsson och mig är väl just detta med att se möjligheterna i att använda något med förstånd.

Om Rinaldo Karlsson menar att det bara blir oförstånd om man själv får sköta detta förstår jag den avoga inställningen. För egen del tycker jag att vi ska satsa på att så många människor som möjligt ska kunna använda alkohol utifrån eget ansvar grundat på kunskap och fatta egna beslut på ett klokt sätt. Sedan får vi hjälpa dem som inte kan det och satsa mycket på det, men vi ska inte gå ut och trakassera allmänheten generellt.

Anf. 182 RINALDO KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade att Leif Carlson menar att man får skylla sig själv om man blir alkoholiserad. Det är en sak som är upp till var och en, säger han.

75 % – och kanske mer – av denna kammare stämmer in i den alkoholpolitik som vi för. Det är helt klart så.

Ja, man kan ta fasta på olika utlåtanden från läkare – t.ex. att det är bra att ta en liten sup, för på det sättet förlänger man sitt liv. Det finns också de som säger att det är nyttigt med alkohol och att man blir en bättre chaufför om man tar lite alkohol. Det är ju många som säger det. Det heter också att man liksom blir lite lugnare av att ta en lättöl.

Men ska vi framföra det i trafikhänsyn och säga att det faktiskt finns positiva verkningar i sammanhanget? Nej, totalt sett är det – som vi vet – katastrofalt med alkohol i trafiken, och då säger vi det. Vi vet också att alkoholkonsumtionen totalt sett är en stor nackdel för folkhälsan. Därför sätter vi upp vissa restriktioner, i första hand riktade till dem som är unga.

Vi som är normala brukare – om nu någon av oss är det – kan väl ändå på något sätt ställa upp för de människor som har lite svårare att klara av den här situationen, eller hur, ledamot Carlson?

Anf. 183 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Efter detta utskottsvarv i debatten får det väl från min sida mest bli några reflexioner.

Betänkandet är nog så traditionellt, möjligen reducerat i textmängd och i övrigt med viss brist på kreativa åsikter. Utskottet hänvisar till vad man har sagt tidigare, och det är ofta grund för avslag på många motioner, som tydligen utskottsledamoten Rinaldo Karlsson efter närmare studier kan tänka sig att ansluta sig fram mot hösten. Jag tar det som ett hoppfullt tecken.

Utskottet säger sig vara överens om att alkoholproblemet är, som det ofta uttrycks, vårt största sociala och medicinska problem. Men det är långt ifrån att därifrån dra slutsatsen att insatser skulle behövas utöver de många byråkratiska insatserna – kommittédirektiv, uppdragen att samordna och inte minst förskjuta uppdraget till regional och lokal nivå. Bara i kommittédirektivet för Alkoholkommittén räknas det upp nästintill hela det svenska organisationslivet och de kooperativa och kommersiella instanserna. Så det är inget forum eller ingen ansvarig person som skulle undkomma att vara direkt apostroferad av riksdagens socialutskott.

Kommittén har ett uppdrag att över minst fyra år arbeta med sin uppgift. Det sägs att de prioriterade målen enligt handlingsplanen ska fullföljas. De sex stycken punktribrikerna i handlingsplanen nämns av utskottet på s. 11. Det är bra saker och påminner mycket om de alkoholfria öar som jag pläderade för första gången på 1980-talet.

Det gläder mig, herr talman, att denna politiska prosa nu också finns i utskottsbetänkande, t.ex. att ingen alkohol ska förekomma i trafiken, på arbetsplatser eller hos blivande mammor under graviditeten. Det känns väldigt bra att det också sägs att alkoholdebuten för ungdomar ska skjutas upp, att vi ska minska berusningsdrickande och att det ska ske i fler alkoholfria miljöer.

Man ser det här samtidigt som alkoholkonsumtionen, den registrerade, den spontana och oregistrerade, den svartlistade och den egentillverkade sammantaget är mycket större, bredare och djupare alkoholflod, än under någon gång under de senaste hundra åren. Därtill kommer att utbudet och konsumtionen har gått ned till alltfler och yngre grupper. Man kan ju undra om det är värt med detta fältrop om att uppväxttiden ska vara alkoholfri och att alkoholdebuten ska skjutas upp. Men under

den senaste tioårsperioden har utskänkningstillstånden i stort sett fördubblats. Utbudet har formen av både *happy hours* och krögare som tävlar om att ha s.k. lockpriser för att vinna ungdom också för varor som är tydligt statsprisreglerade.

När det sägs att det inte ska vara alkohol på arbetsplatser kan man undra om det går ihop med det utbud som nu annonseras över våra TV-apparater i detta hus.

Min fråga till utskottet blir: Kan alkoholfria arbetsplatser också gälla Riksdagshuset under tjänstgöringstid? När den lagstiftande församlingen å ena sidan påbjuder en socialt ansvarsfull hållning för både det kommersiella och det privata livet är det förmodligen en felaktig signal, som det uppfattas, att nu är det fritt fram att dricka alkohol på parlamentarisk arbetstid.

På ett område har den folkliga förståelsen och acceptansen vuxit, och det är att man har tagit trafiknykterheten på större allvar. Det beslut som fattades för ett tiotal år sedan om att sänka gränsvärdet till 0,2 promille har haft goda effekter som nu bl.a. andra länder diskuterar. Norge är ett sådant exempel, och diskussionen i Europa pågår för fullt. Hör och häpna att alkohollandet Portugal på allvar diskuterat att följa det svenska gränsvärdet och kräva trafiknykterhet med gränsvärdet 0,2 promille, alltså i detta alkoholtyngha land!

I dag kom en rapport från motororganisationen MHF som har kartlagt följderna av rattfylleridomarna och funnit att de påföljder av domarna som riksdagen förutsatte numera inte sker. Jag tycker att det finns anledning för statsmakterna att syna lagtillämpningen beträffande rattfylleridomar.

Med detta, herr talman, vill jag ha sagt att signalvärdet har en mycket stor tyngd. Det gäller att få harmoni mellan lära och leverne därför att människor i allmänhet och ungdomar i synnerhet följer de levnadsvanor vi tillämpar och inte de mer eller mindre alibin som vi anses hålla oss med i de formella skrifterna eller högtidstalen då socialt ansvar utkrävs av oss, och då blir det kanske enbart torr riksdagsprosa.

Jag tror, herr talman, att våra ambitioner, nedsatta på pränt i utskotts-betänkande nr 6, kräver mera av vardaglig mänsklig koppling. Drogfrågorna, inte minst alkoholen som är den stora marodören när det gäller att skörda hälsa och liv, måste ifrågasättas mer konkret.

I likhet med tidigare år blir man med årets betänkande bekymrad över de många moderata reservationerna. De går som tidigare i en enda riktning – att göra alkoholen mer tillgänglig, gärna billigare och avstå från flera politiska insatser mot alkoholdryckerna. Man kan säga att det för övrigt är sex partier som står för en annan linje. Och de är också, som jag tidigare sagt, kritiska till att dessa goda intentioner stannar vid en nog så lam handlingslinje.

Jag tror att vi alla skulle behöva fokusera oss mer på folkhälsan och inse att om giftsubstansen hade varit något annat än alkohol hade vår svenska nuvarande lagstiftning och fiskala aktörer slagit till snabbt och hårt mot det som äventyrar människors hälsa och livslängd.

Det gäller att å ena sidan stoppa framstötarna som gäller ett fritt-fram-förhållande, som man ofta finner i moderata motioner, och å andra sidan komma ur den närmast förlamning som råder bland den stora majoritet som stöder en ansvarig alkoholpolitik men som agerar alltför svagt. Det

återstår väldigt mycket att göra. Jag hoppas att regeringen och ansvariga instanser tar itu med att verkställa det som utskottet har bjudit till men som man inte tillräckligt tydligt har markerat utifrån handlingsplaner. Det räcker inte bara med planer, det krävs framför allt handling.

Totalkonsumtionsmodellen har bekräftats gång på gång i de internationella vetenskapliga studierna. Senast var det i Londonprofessorn Griffith Edwards verk *Alkoholpolitik för bättre folkhälsa*. Där medverkar också internationellt kända svenska auktoriteter som professor Anders Romelsjö och professor Thor Norström. Utvecklingen i Europa är helt annan än vad som refereras i flera av förslagen till en förslappad alkoholpolitik som vi av och till tycks oss se.

Hösten år 2000 antog vinlandet och EU-medlemmen Portugal en helt ny alkoholpolitik grundad på insikt om alkoholens skadeverkningar, behovet av minskad totalkonsumtion och med starka restriktiva inslag. Politiken utformas steg för steg med stöd av en restriktiv grundsyn från olika hälsosektorer. Som jag sade talar man nu på allvar om att sänka gränsvärdet för alkohol i trafiken till den nivå som vi har i Sverige, dvs. 0,2 promille.

I vinlandet Frankrike har politiken under en följd av år stegvis medfört införande av allt strängare regler i syfte att minska konsumtionen, bort från alkoholinslag i skolorna, allt strängare promilleregler i trafiken, strängare restriktioner för alkoholreklamen än vad vi har i Sverige, erkännande av sambandet mellan alkohol och narkotika. Politiken har gång på gång initierats av social- och finansministerierna. Frågor om alkoholens skadeverkningar hamnar nämligen senare på finansministerns bord även i ett vinland. Den franska restriktiva alkoholpolitiken får ett starkt stöd av den franska läkarkåren, och resultatet är faktiskt gädjande. Men det stöder definitivt inte den som hänvisar till att Sverige borde montera ned en socialt ansvarsfull alkoholpolitik. I Frankrike har vinkonsumtionen räknad som ren alkohol per capita sedan 1960 halverats, medan vi här i Sverige under samma tid fyrdubblat den.

Herr talman! Till sist tillåter jag mig frågan: Vilken utveckling är den riktiga – den franska med en minskad konsumtion eller den politik som leder till en ökad konsumtion? Är det EU:s fel att det har gått galet? Ja, både Rolf Olsson och Marianne Samuelsson vädrar sin internationella negativism om att svenska problem med alkoholskador skulle vara ett EU-påhitt. Jag tror att det i grunden är ett svenskt hemmatillverkat problem.

Allra sist en gång till: Förslaget om att avveckla monopolet leder lätt tanken till att det skulle vara ett ofrånkomligt EU-krav. Även här är sanningen den motsatta. Det var inte dåvarande EU-länder som krävde det för att släppa in Sverige, det var inte kommissionen som krävde det. Tvärtom var det en svensk livsmedelshandlare som uppbackad av alkoholintresserade gick till EU-domstolen och försökte upphäva monopolet. Resultatet blev inte bara att han förlorade, domstolens dom har räckvidd i hela EU. Detaljistmonopolet utformat som det svenska är därmed lagligt i varje EU-land.

Herr talman! Det var mina reflexioner med något överskridande av den tid som jag beräknade när jag anmälde mig på talarlistan i går.

Anf. 184 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Jag instämmer gärna i väldigt mycket av det som Elver Jonsson har sagt här. Men jag vill invända emot att jag skulle ha uttryckt mig allmänt negativt om EU. Det är alldeles riktigt att jag är fortsatt EU-kritisk. Men jag vill understyrka – vilket vi också skriver om i en av våra reservationer – vikten av att vi inom EU verkar mycket kraftfullare än i dag för en restriktiv alkoholpolitik och att vi inte, som vi har gjort hittills, ger upp på det ena området efter det andra.

Jag tycker att det är alldeles uppenbart att det svenska EU-medlemskapet har en påverkan på den svenska alkoholpolitiken. Den som inte tycker det har inte riktigt följt med i debatten.

Jag hade det tvivelaktiga nöjet att vara med på en träff med kommissionär Fritz Bolkestein, som ju är den som är högst ansvarig för näringspolitiken i EU, inför socialutskottet och näringsutskottet. Jag kan tala om för Elver Jonsson att det inte var något uppbyggligt möte, om man som jag och Elver Jonsson vill föra en alkoholrestriktiv politik.

Anf. 185 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag är också EU-kritisk. Jag tror att EU är ett bra forum för internationell samverkan.

Jag är också angelägen om att påpeka att vi bör vara något försiktiga när vi skyller på EU och dess medlemsländer. Min poäng var att våra största bekymmer nog är hemmatillverkade.

Jag delar Rolf Olssons uppfattning om att vi inte ska ge upp kampen för att förbättra situationen. I EU-länderna har man mycket större skador än vad vi har därför att man där har haft en mycket större konsumtion. Där behövs det också en klar förbättring. Man kommer aldrig ifrån naturlagen om att ju högre konsumtion, desto större skador. Därför är det ett folkhälsointresse att minska totalkonsumtionen.

Sedan beklagar jag att Bolkestein saknar så mycket av social insikt att han inte kan se dessa samband. Jag har tidigare sagt i denna kammare att det var en oförskämdhet mot både svenska riksdagen och svenska regeringen när han var här och krävde en annan politisk inriktning. Därför måste vi komma bort från att se alkoholpolitiken som ett näringspolitiskt inslag. Det är socialpolitik rakt igenom.

Anf. 186 ROLF OLSSON (v) replik:

Herr talman! Det tycker jag också, det vill jag starkt understryka. Jag tror att Elver Jonsson och jag säkert har många gemensamma åsikter på det här området. Det är kanske väl så viktigt att se på det som vi är överens om, precis som många talare tidigare har varit inne på.

Det är viktigt att vi, inte bara i våra interna diskussioner utan också utåt mot väljarna, lever upp till de löften som gavs inför EU-omröstningen om att alkoholpolitiken skulle vara möjlig att påverka i ett europeiskt perspektiv. Där tycker jag att alla partier har ett stort ansvar.

Anf. 187 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det får väl vara något av ett sanningens ord från Rolf Olsson som jag gärna instämmer i. Vi har anledning att känna förpliktelse att vara med och påverka. Det som är något påfrestande är att goda

svenska idéer håller på komma av sig medan Europa kommer till större insikt än vad vårt land har gjort.

Men som sagt, Rolf Olsson, kampen går vidare.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Alkoholpolitik

Anf. 188 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Det var ett intressant inlägg som Elver Jonsson gjorde. Jag instämmer i stort sett i hela Elver Jonssons anförande när det gäller behovet av en aktiv alkoholpolitik.

Jag blev dock lite förundrad när Elver Jonsson sade att den problem-bild som vi har skulle vara hemmatillverkad och att vi som är EU-kritiska inte skulle ha rätt i vårt påstående att den öppna marknaden har påverkat den svenska alkoholpolitiken.

Jag trodde att Elver Jonsson höll med mig om att det regelsystem som vi har haft i Sverige när det gäller bl.a. införsel och prispolitik har varit bra som ett led att begränsa alkoholkonsumtionen och att EU-inträdet innebar att vi inte längre kunde ha kvar detta regelsystem. Vi har fått ett ökat flöde därför att vi inte har varit tillräckligt aktiva för att hitta andra politiska medel för att klara detta.

Jag vet inte om det innebär att Elver Jonsson tycker att det är helt okej att vi sänker alkoholskatten. Det är kanske en ny modell som Folkpartiet vill använda för att bekämpa alkoholmissbruket.

Jag rekommenderar Elver Jonsson att läsa en artikel i Svenska Dagbladet från i söndags. En stor andel av dem som man hade intervjuat ansåg att det hade blivit stora förändringar i konsumtionen efter EU-inträdet. Det kan väl knappast anses vara bara hemmatillverkat, utan det måste faktiskt bero på att regelsystemet har förändrats.

Anf. 189 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis ett samband mellan den tradition med högre alkoholkonsumtion som man har i EU-länderna och att alkoholkonsumtionen i Sverige har ökat efter EU-inträdet. Men det behöver inte vara fråga om ett logiskt samband. Många krafter med ekonomiska och andra intressen har drivit tesen att vi ska ha det som man har det ute i Europa med i det närmaste inhemsk frihandel och lägre priser. Dessa teser har man drivit parallellt med att vi är med i EU. Det är inte säkert att den ökade alkoholkonsumtionen har särskilt mycket med EU-inträdet att göra. Jag vill fortfarande påstå att det är mycket som är hemmatillverkat.

Sedan har vi inte gjort tillräckligt. Jag tycker, precis som det har sagts tidigare i denna debatt, att regeringen har varit undfallande när det gäller införselkvoterna. Att föra in nästan en kvarts ton alkohol för personligt bruk är ju löjligt. Ingen tror att det handlar om det. Det är snudd på att vara affärsidkare eller sändebud för andra. Det rör sig ju inte om något enstaka festtillfälle, utan det är fråga om att bli något av en förmedlande länk.

Vi ska vara väldigt angelägna om att slå vakt om det som vi har hävdat som en god linje i folkhälsoarbetet. Jag är glad över att det finns en stor uppslutning i denna kammare kring de tankar som förs fram i betänkandet. Men min poäng har varit att vi är alltför passiva, och att vi inte drar rätt slutsatser av det som vi själva säger.

Anf. 190 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om att vi är alltför passiva. Men det finns delar i detta som jag tycker att Folkpartiet borde ta ett stort ansvar för.

Det var den regering där Folkpartiet ingick som förhandlade fram de regler som gällde för EU-inträdet. Också alkoholpolitiken ingick i den förhandlingen. Men Folkpartiet lyckades inte förhandla fram en aktiv alkoholpolitik, utan man lade sig platt för EU-reglerna som innebar just det som Elver Jonsson kritiserar, nämligen att man får föra in i princip hur mycket alkohol som helst.

Det var faktiskt den regering som Elver Jonssons parti satt med i som förhandlade fram detta. Därför tycker jag att det är märkligt att Elver Jonsson nu säger att det inte förs en aktiv politik. Varför förde ni inte en aktiv alkoholpolitik i det sammanhanget? Varför förnekade ni i hela EU-debatten – som då var väldigt aktiv – att alkoholpolitiken skulle påverkas av EU-inträdet? Det var ju exakt det ni gjorde.

Anf. 191 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiets ansvar ska inte jag eller någon annan undandra sig. Vi delar det ansvaret.

Men i den förhandling som fördes vid EU-inträdet fanns det ingenting som pekade på att det skulle bli den utveckling som det sedan blev. Vem som lade sig platt kan vi möjligen diskutera. Men det var olyckligt att finansminister Ringholm avslutade dessa diskussioner och efter bara några veckor ställde upp när den nästintill oförsämde och socialt oansvarige Bolkestein kom med sina propåer. Där skulle vi ha satt klackarna i marken ordentligt. Folkpartiet kritiserade att regeringen var så medgörlig. Införselfrågorna är olyckligt hanterade.

Jag tror till sist, herr talman, att alkoholpolitiken allmänt sett måste få en mer tydlig social inriktning. Det skulle gynna en rad mänskliga värden, det skulle gynna samhällsekonomin, det skulle dämpa brottsvågen och framför allt – och det är viktigt att säga – skulle det bli ett lyft för folkhälsan.

Anf. 192 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Så här i debattens slutskede vill jag komma med några kommentarer.

Vi var några i denna kammare som i samband med att vi behandlade propositionen *Sverige och den västeuropeiska integrationen* väckte en motion om att alkohol och tobak skulle undantas från inre marknadsreglerna. Då handlade det inte om EG, utan då handlade det faktiskt om EES. Det var nämligen det som var det första beslutet i Sveriges riksdag. Det är egentligen anslutningen till EES-avtalet som har påbörjat den utveckling som vi nu ser en hel del av. Det var ganska få partier, om ens något, som egentligen var emot EES-avtalet. När man diskuterar effekterna av det svenska EU-medlemskapet numera ska man starta diskussionen med EES-avtalet, som ju var det som förde in Sverige i de mer kommersiella banorna beträffande alkoholfrågan. Det är just kommersialiseringen som naturligtvis spelar stor roll för den svenska alkoholpolitiken i dag och också för konsumtionsutvecklingen.

Jag kan konstatera att Stockholms universitets centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning har presenterat siffror som visar att från 1996 och t.o.m. 2001 har den totala alkoholkonsumtionen ökat med 13 %. Det är inte spritkonsumtionen som har ökat, utan det är konsumtionen av vin och starköl som har ökat. Konsumtionen av starksprit och folköl har minskat. Det är inte hembränt och smugglat som har ökat, utan det är försäljningen via Systembolaget och restauranger och den legala resandeförseln som har ökat.

Jag skulle kunna fråga Leif Carlson, som är företrädare för den linje som säger att det inte finns något samband mellan den totala alkoholkonsumtionen och skadorna i ett samhälle, om han tror att denna 13-procentiga ökning verkligen inte innebär ökade skador och att det bara är de som är tillräckligt kunniga att hantera alkoholen som står för ökningen. Det är ju Leif Carlsons tes.

Man kan också konstatera att den kraftiga konsumtionsökningen i tiden hänger ihop med att Moderata samlingspartiet mälde sig ur den gemenskap som tidigare fanns om den svenska alkoholpolitiken. Vi har alltså fått en kraftig konsumtionsutveckling, och den oroar på intet sätt Leif Carlson eller Moderata samlingspartiet.

Jag vill också om de här konsumtionssiffrorna säga att SORAD, som alltså är en institution vid Stockholms universitet, konstaterar att den illegala alkoholens andel av konsumtionen uppgår till 10 %, medan den legala andelen uppgår till 90 %. Det är alltså inte så att man kan klara alkoholproblematiken genom att bekämpa illegal tillverkning eller drickande av illegal alkohol, utan det är faktiskt den legala alkoholkonsumtionen som man kan angripa.

Jag vill allra sist säga, herr talman, att det som också oroar mig i utvecklingen av den svenska alkoholpolitiken i dag är det som jag skulle kunna kalla för kommunaliseringen. Jag har ingenting emot att kommunerna har och vill ta ett stort ansvar på alkoholpolitikens område, och det är ju i enlighet med innehållet i den nationella planen. Men det finns en risk för att regering och riksdag abdikerar från ansvaret och låter kommuner och landsting vara ganska ensamma om detta. Det tror jag skulle vara till stor olycka för en total framgång för den svenska alkoholpolitiken.

Anf. 193 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Förvisso oroar en ökning av alkoholförtäringen. Jag har aldrig sagt något annat. Det är därför som jag har sagt att det är så viktigt att man har en sådan information att man kan påverka alkoholförtäringen. Jag tror att en insiktsfull medborgare gör det bättre än den som bara kommenderar.

Men det som oroar mig är huvudsakligen ökningen av illegal verksamhet, kriminell verksamhet där det inte finns tider och där det inte är fråga om att kontrollera ålder utan bara om att försälja.

Göran Magnusson gör ett lite egendomligt uttalande. Det är riktigt att om man räknar in all alkohol, dvs. också folköl, är bara 10 % illegal och 90 % legal. Men det är faktiskt inte det som är det väsentliga, utan det väsentliga problemet är starkspriten, och av den är mer än 30 % illegal och i stigande mängd. Det är alltså det stora problemet. Räknar vi in alla

folköl som säljs får vi det förhållande som Göran Magnusson talar om, men det är tämligen ointressant, tycker jag.

Det är i och för sig oroande att konsumtionen har stigit med 13 %. Men på 60-talet bestod över 70 % av konsumtionen av starksprit. Det måste vara sämre än att det i dag dricks bara 20–23 % starksprit. Resten är öl och vin. Man har alltså gått över till svagare alkohol. Totalmängden är lika stor. Men jag är fullständigt övertygad om att det är bättre för folkhälsan att man dricker samma mängd i form av svagare drycker, vilket ju blir utdraget i tid på ett helt annat sätt, än att man berusningsdricker starksprit och så stor andel som 70 %. Det är en fördel att man har lagt om alkoholvanorna på det sättet. Men visst tycker jag att det skulle vara bra om man fick ned alkoholkonsumtionen. Det är därför som jag har sagt: Se på Nya Zeeland, som trots liberaliseringen fick ned alkoholkonsumtionen med 18 %. Se på andra länder som har fått ned den genom att välja information för att ge människor insikt i stället för att försöka trycka på dem någonting som de då reagerar emot.

Vi har inga olika uppfattningar om detta. Det är bara det att vi har olika vägar. Göran Magnusson lever kvar i ett gammalt förmyndarsamhälle, ett patriarkaliskt samhälle där man talar om för medborgaren vad som gäller, och sedan är det bra med det.

Anf. 194 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Om Leif Carlson nu är oroad över den 13-procentiga konsumtionsökningen, skulle jag gärna vilja veta vilka förslag i Leif Carlsons reservationer som skulle leda till konsumtionsminskningar.

Sedan, Leif Carlson, är det inte så att ökningen av totalkonsumtionen utgörs av hembränd och smugglad alkohol. Det sade jag redan i mitt inledningsanförande, men jag ska bruka min tid till att upprepa det.

Enligt SORAD vid Stockholms universitet var mängden smugglad starksprit från 1996 till 2001 oförändrad, och andelen hembränd starksprit minskade från 0,5 % till 0,2 %. Den utgör alltså en mycket liten andel även av starkspriten. Det är samma siffror även när det gäller andra dryckesslag. Det är ju inte så att folkölet spelar någon roll för alkoholkonsumtionen. Den utgör knappt 10 % av den totala konsumtionen. Det är ju vin- och starkölsökningen som har den stora effekten.

Jag är i och för sig gärna med på att få ned det s.k. berusningsdrickandet och den nordliga eller skandinaviska synen på hur man ska använda alkohol. Fast en intressant fråga till en läkare är väl hur kroppen gör skillnad på starköl och brännvin.

Anf. 195 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Om Göran Magnusson ägnar sig åt att dricka ett par glas vin om dagen, omräknat till en liter starksprit, under en vecka eller tio dagars tid och sedan dricker en liter starksprit på direkten, kommer Göran Magnusson alldeles klart att märka att kroppen gör skillnad. Det är faktiskt en tidsfaktor.

Sedan är det, Göran Magnusson, så att alla stora undersökningar visar att över 30 % starksprit kommer in i landet. Det kom vissa siffror i höstas som visade att andelen smugglad och hembränd alkohol var så stor som uppemot 40–60 %. Det är inte mycket att diskutera. De största undersökningar vi har gjort påvisar detta stora mörkertal.

Egentligen kunde Göran Magnusson läsa våra förslag. Jag sade nyss att man måste satsa mer pengar på tull- och polisinsatserna – vi har avsatt mer i vår budget – för att hindra den kriminella verksamheten. Vi satsar mer pengar på information om alkohol än vad ni gör från ert håll därför att vi tror att det är viktigt. Vi föreslår sådana åtgärder – det gäller hjälp till missbrukare – som är effektiva. Vi föreslår nya system för bl.a. skolorna, t.ex. *prime for life*-systemet.

Det finns mängder med förslag som vi har tagit upp som just påverkar missbruket, men som bygger på att man informerar människor och för en dialog med myndiga personer om vad som kan vara farligt och vad man kan klara.

Människorna ska ställa upp på denna politik och förstå dess inriktning. Vi ska inte komma med dekret därför att människor inte begriper sitt eget bästa. Vi ska inte säga att vi begriper människors bästa och att därför talar om hur folk ska bete sig.

Vi har inte den inställningen. Vi tror att det fungerar med folkbildning. Man ska kunna se både det som är positivt och det som är negativt, och vi ska satsa våra resurser på att hjälpa dem som har svårt att klara detta.

Anf. 196 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Herr talman! Beträffande tidsfaktorn vill jag säga att jag tror att det skulle få stora effekter om jag skulle dricka. Det är mera hypotetiskt. Också jag begriper att det får större effekter om man stjälpes i sig en halva brännvin än om man dricker ett par glas vin. Det var inte riktigt det diskussionen gällde.

Svårigheten är att tro på det som sägs om tidsfaktorn. Det är Leif Carlsons viktigaste tes.

Den franska befolkningen tillhör väl de befolkningar som har anpassat sig väl till tidsfaktorn. Frågan är om det finns mindre alkoholskador i Frankrike än vad det finns i Sverige. Tidsfaktorn talar för att det skulle vara på det sättet. De dricker under mycket längre tid och varje dag och har inte samma berusningsdrickande.

Det är rätt meningslöst för Leif Carlson och mig att diskutera konsumtionssiffrorna. Leif Carlson håller sig hela tiden till alkoholkapitalets uppgifter på denna punkt, medan jag håller mig till de vetenskapliga undersökningar som Stockholms universitet svarar för. Så länge Bertil Swartz från Sprit- och vinleverantörsföreningen förser Leif Carlson med fakta i alkoholfrågan är varje försök till diskussion om siffrorna meningslöst.

Vore det inte klokt att titta på den undersökning som SORAD har gjort och som man nu redovisar? När min talartid är slut, vilket den är om några sekunder, ska jag överlämna undersökningen till Leif Carlson, så att han åtminstone kan försöka jämföra de siffrorna med Bertil Swartz lobbyistsiffror från alkoholkapitalet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

15 § Handikappolitik

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2001/02:SoU7
Handikappolitik.

Anf. 197 LARS ELINDERSON (m):

Herr talman! Den svenska politiken på handikappområdet har genomgått en förändring eller en förskjutning under senare år. I huvudsak tror jag att vi kan säga att vi är ganska överens om att det är en riktig förskjutning från mer riktade insatser för att öka den enskilde funktionshindrades möjligheter att ta del av samhällets utbud till mer generella åtgärder, som innebär att alla miljöer och alla verksamheter ska vara tillgängliga också för människor med funktionshinder.

Det är en positiv förändring som man skulle kunna tro har skett på grund av att vi under de senare åren har konstaterat att de riktade insatserna inte har varit tillräckligt effektiva. Vi har förebilder i denna förändring i andra länder.

Det har visat sig att enbart riktade insatser inte har varit en framkomlig väg för att göra det möjligt för människor att ta del av det utbud som finns i samhället. Vi måste också anpassa den fysiska och psykiska miljön till människorna.

Herr talman! Det finns risker med att alltför ensidigt luta sig mot generella insatser för att öka tillgängligheten och för att göra alla miljöer öppna också för människor med funktionshinder.

Detta betänkande behandlar ett femtiotal motioner på handikappområdet. Samtliga yrkanden har avstyrkts – de flesta med hänvisning till att den nationella planen för handikappområdet har inneburit en förskjutning av tyngdpunkten från riktade insatser för att stärka enskilda funktionshindrade till generella insatser.

Det innebär, som jag uppfattar det, att man riskerar att tappa bort de specifika behov som enskilda funktionshindrade kan ha och som inte kan tillgodoses med generella och allmänna metoder.

I synnerhet på grund av att den enskildes ställning är betydligt starkare i de lagar som reglerar de funktionshindrades rättigheter – hälso- och sjukvårdslagen, socialtjänstlagen och LSS – och som ger den enskilde möjligheter att få sin sak rättsligt prövad innebär en sådan förskjutning också en risk för att den enskildes egen rättssäkerhet minskas.

Om jag inte får mina rättigheter enligt hälso- och sjukvårdslagen eller LSS tillgodosedda har jag möjlighet att besvära mig. Men om alla de instanser som enligt handikapplanen ska rätta sig efter de generella regler vi fastställer när det gäller tillgänglighet inte lever upp till detta har jag som enskild ingen möjlighet att få upprättelse. Om jag inte kommer in på en restaurang eller inte har möjlighet att komma in på en konferensanläggning eller ett varuhus är min enda möjlighet att via de politiska organen se till att restaurangen i ett senare skede lever upp till de regler och krav som finns. Detta tycker jag är den viktigaste invändning man i dag kan lyfta fram mot den förändring av fokus i handikappolitiken som skett i Sverige.

Generella insatser kan aldrig lösa de enskilda människornas individuella problem, utan de måste kompletteras med ett regelsystem som ger

den enskilde möjligheter att få sina rättigheter också när det gäller de generella insatserna prövade.

Vi har en reservation – nr 4 – som just skjuter in sig på den svagheten i vår handikappolitik, nämligen enskilda människors bristande möjligheter att få sin sak prövad när samhället i dess helhet inte kan leva upp till vad man lovar i nationella handlingsplaner, kommunala handlingsplaner eller andra beslut fattade av centrala instanser.

Vi har i vår reservation, och också i andra sammanhang, hänvisat till att det finns medel. Det finns lagstiftning, men det finns också specialreglerade medel för att garantera enskilda människor möjligheten att ta del av det utbud som finns i samhället.

Vi hänvisar ofta till den amerikanska lagstiftningen ADA, men det finns också i våra grannländer Norge, Danmark och framför allt Tyskland och England sådana möjligheter. Men det finns i väldigt begränsad utsträckning i Sverige.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 4, som lyfter fram dessa frågor.

Det finns ett antal andra synpunkter som framförs i våra reservationer och som jag tycker borde väcka en del tankar hos majoriteten. Också på det område som vi alla är överens om ska specialreglera funktionshindrades möjligheter att ta del av det utbud som finns – det som speciellt gäller människor med funktionshinder – är ansvaret i dag fördelat mellan olika huvudmän. Det gäller t.ex. behovet av särskilda insatser inom sjukvården, habiliteringen och rehabiliteringen.

I flera motioner har just den frågan tagits upp. Fördelningen av ansvaret mellan olika huvudmän innebär att den enskilde bollas fram och tillbaka och ofta inte kan utnyttja det utbud som finns. I flera motioner och en reservation tar man just upp den här frågan: bristen på samordning inom habiliterings- och rehabiliteringsområdet för just funktionshindrade. Jag har lite svårt att förstå att man inte på ett tydligare sätt från majoritetens sida har kunnat markera att detta är ett problem.

På hjälpmedelsområdet tror jag att de flesta av oss är överens om att den tekniska utvecklingen ger oss stora möjligheter, som vi tidigare inte hade, att tillgodose människors individuella behov av hjälpmedel men att de möjligheterna i dag är begränsade av att utbudet hålls tillbaka av några monopol som inte ger den enskilde möjlighet att välja ett utbud som finns utöver detta.

Jag var på en konferens här i riksdagshuset för inte så länge sedan då en tidigare socialminister talade om svårigheterna med att introducera nya hjälpmedel. I det fallet handlade det om en talande termometer för synskadade. Den finns på marknaden också i Sverige. Man behöver inte avläsa om man har feber, utan febertermometern talar om det själv. Det är ett hjälpmedel som mycket väl ryms inom de regleringar som finns för vad som är berättigat som hjälpmedel, men våra hjälpmedelscentraler kan inte förmedla det trots att det finns för var och en av oss att köpa via Internet.

Den hjälpmedelsgaranti som vi från de borgerliga partiernas sida har reserverat oss till förmån för skulle innebära att man som enskild får rättigheten till hjälpmedel fastslagen av socialnämnden eller någon annan myndighet men att man själv får möjlighet att utnyttja ett utbud som finns utanför hjälpmedelscentralens utbud, det som man i dag är hänvisad

till. En hjälpmedelsgaranti skulle innebära en revolution när det gäller att introducera nya effektiva och bra hjälpmedel för funktionshindrade i vårt land. Det finns erfarenhet av ett sådant system i andra länder. Jag hänvisade tidigare till Tyskland när det gällde rättighetslagstiftningen, och jag kan hänvisa till Tyskland också när det gäller hjälpmedelsgarantin. I princip fungerar det på det sätt som vi vill att det ska fungera i vårt land.

Herr talman! Det finns mycket mer att anföra med anledning av de drygt 50 yrkandena, men jag avstår i det här sammanhanget av tidsskäl, och det finns möjlighet att återkomma i andra sammanhang. Jag vill alltså nöja mig med att yrka bifall till vår reservation nr 4.

Anf. 198 ROLF OLSSON (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har under den gångna mandatperioden deltagit aktivt i arbetet med handikappfrågorna. Vi har medverkat i arbetet med och i besluten kring den nationella handlingsplanen för handikappolitiken.

Vi anser att planen var ett stort steg framåt när det gäller att stärka de funktionshindrades rättigheter i samhället. Den handlar om ett tillgängligare Sverige. Den handlar om ett rättssäkrare Sverige, om tillgänglig samhällsinformation, om brukarstöd och om en rad andra viktiga åtgärder som alla leder i riktning mot målet full delaktighet och jämlikhet för funktionshindrade. Men där är vi inte än, och det finns fortfarande mycket kvar att göra.

Det betänkande som vi i dag debatterar är ett motionsbetänkande, och Vänsterpartiet står bakom sju reservationer och ett särskilt yttrande. Även om vi är eniga med regeringen om inriktningen på handikappolitiken har vi synpunkter på en mängd enskilda frågor. Jag ska här diskutera några av Vänsterpartiets reservationer.

Den ojämställdhet som finns mellan kvinnor och män är i högsta grad giltig också på de funktionshindrades område. I välfärdsbokslutet konstateras att de könsmässiga skillnaderna är mycket tydliga bland personer med funktionshinder. Kvinnor har i högre grad än män ekonomiska problem. De får också mindre stöd och hjälp. Samtidigt är kvinnor överrepresenterade när det gäller de flesta kategorier av funktionshinder.

Vi menar att det är oerhört angeläget att en kartläggning kommer till stånd som på djupet analyserar könsskillnader och ojämställdhet i gruppen funktionshindrade och att den kartläggningen följs av ett åtgärdsprogram för att minska skillnaderna mellan kvinnor och män.

Funktionshindrade kvinnor är en särskilt utsatt grupp, anser vi, när det gäller våld och övergrepp. Funktionshindret gör det ibland svårare för kvinnan att såväl värna sin integritet som förmedla att ett övergrepp ägt rum. I flera fall kan förövaren vara någon närstående eller en person som den funktionshindrade kvinnan är i beroendeställning till. Det är få kvinnojourer, om ens någon, som i dag har kunskap eller möjlighet att möta funktionshindrade kvinnor som behöver hjälp. Även tillgängligheten till många kvinnojourer är starkt begränsad.

Vänsterpartiet anser att det finns ett stort mörkertal och stora brister i kunskap när det gäller våld och övergrepp mot funktionshindrade kvinnor. Vi menar att det behövs en bred utredning för att man ska kunna kartlägga våld och övergrepp mot funktionshindrade kvinnor.

De psykiskt funktionshindrade är en grupp som ofta hamnar i skymundan. Psykiska symtom och funktionshinder är fortfarande starkt förknippade med skam och skuld. Funktionshindret i sig är ofta starkt hämmande för den sociala förmågan, vilket gör det än svårare att vara delaktig i samhället. Det ställer därför krav på samhället att anpassa tillgängligheten för denna målgrupp.

I samband med psykiatrireformen fastställdes mål om ökad integration genom stimulans för uppbyggnad av gruppboheter och boendestöd. Vi kan dock konstatera att det arbetet på många håll inte har lyckats fullt ut och att placeringar i vissa fall har ökat på sjukhem som ligger utanför individens hemort. Det är en utveckling som måste följas noga och stävas.

Ökad tillgänglighet för psykiskt funktionshindrade handlar i stor utsträckning om att kunna bestämma över sitt eget liv. I det arbetet är brukarrevisioner och brukarråd en viktig del. Socialstyrelsen har nyligen kartlagt goda exempel på brukarrevisioner och brukarråd i landet. Kartläggningen visar på variationer i rådets och revisionernas uppgift från att det är fråga om ett direkt inflytande till att det är fråga om ett informationsforum. Socialstyrelsen konstaterar att det utifrån undersökningar som har gjorts inte kan dras några generella slutsatser.

För att man ska kunna säkerställa de psykiskt funktionshindrades rättigheter och inflytande anser vi i Vänsterpartiet att det är viktigt att Socialstyrelsen får i uppdrag att utforma en enhetlig manual för brukarrevisioner. Det har vi också skrivit i en reservation.

Herr talman! Tillgänglighet handlar också i allra högsta grad om deltagande i samhällslivet, där politiken är en viktig del. Genom politiken skapas delaktighet i beslut och debatt på de flesta områden. Det är en viktig demokratisk rättighet att kunna delta i den politiska processen. Vi står därför bakom en reservation som bygger på en motion från Folkpartiet om lagstiftning för att säkerställa att information och underlag ska tas fram i anpassad form om så begärs.

Tillgänglighet handlar också om hjälpmedel. Hjälpmedel kan vara allt från avancerad teknisk utrustning till hundar. I de flesta fall förknippar vi dessa hjälpmedel med synskadade, men vi menar att hundar kan vara utmärkta hjälpmedel även vid andra funktionshinder. De kan t.ex. fungera som servicehundar vid rörelsehinder eller liknande. Vänsterpartiet anser därför att det bör tillsättas en utredning för att man ska få likformiga regler för beviljande av hund som hjälpmedel oavsett funktionshinder.

Vi menar också att föräldrar till funktionshindrade barn behöver ett utökat stöd. De ska förutom den dagliga omsorgen samordna och sköta alla kontakter med de offentliga organ som finns runt barnen, och det kan vara många. Blir de sjukskrivna fungerar ofta inte deras rehabilitering, eftersom orsaken till sjukskrivningen ofta kan vara situationen kring barnet. Vi anser att det behövs en översyn av just de här föräldrarnas villkor och av hur stödet till föräldrar med funktionshindrade barn ska utformas.

Herr talman! Vi har ett särskilt yttrande när det gäller rätten till daglig verksamhet för psykiskt funktionshindrade, en självklar och viktig rättighet. Lika självklart borde det vara att de som finns i den dagliga verksamheten också får någon form av ersättning. Så är inte alltid fallet, även

om de flesta kommuner betalar någon form av ersättning. Detta är en fråga för det kommunala huvudmannskapet, och vi har därför i år inte motionerat eller reserverat oss i utskottet, men vi menar att om några kommuner fortsätter att underlåta att ta det här ansvaret bör riksdagen återkomma med en tvingande lagstiftning.

Herr talman! Vänsterpartiet står givetvis bakom samtliga sina reservationer, men för tids vinning yrkar jag bara bifall till reservation nr 3.

Anf. 199 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Herr talman! Jaha, nu står vi här igen – med, som vi tycker, samma yrkanden, samma reservationer och samma motioner. Det kan verka obegåvat. Eller vad kan det bero på? Vi har stiftat massor med lagar i den här riksdagen. Men som det har sagts här i kväll fungerar det ju inte alltid så i verkligheten som vi skulle önska och som vi avser att effekten ska vara av de lagar vi stiftar.

Den första lagen om tillgänglighet i kollektivtrafiken för funktionshindrade kom redan 1979. Men effekten har inte varit särskilt synbar. Det som skett har kommit till dels på grund av de funktionshindrade själva, dels på grund av den tekniska utvecklingen. Man har vissa synpunkter på hur ett modernt fordon ska se ut. Fordonstillverkarna själva har också upptäckt att fordon kan vara bekväma för alla, och man vill ju vara kundtillvänd. Man vill ha kunder så att man tjänar pengar, och det är väl meningen.

Precis som vi har hört här tidigare är vi egentligen ganska överens. Ändå är det rätt många motionsyrkanden. Det beror på att vi ser på verkligheten och inte tycker att det fungerar bra. På de flesta yrkanden svarar utskottet bra, tycker jag. Och faktiskt rör sig verkligheten lite här och var. Det redovisas i betänkandet.

Som Vänsterpartiet här har framfört har även Kristdemokraterna t.ex. motionerat om en manual för brukarrevision för att kvaliteten ska kunna granskas ur ett brukarperspektiv i olika delar av landet. Här är saker på gång; det har vi kunnat konstatera vid beredningen i utskottet. Vi delar alltså reservation nr 9 tillsammans med Vänsterpartiet.

Sedan har vi återigen motionerat om rätt till tolkning för funktionshindrade. Då tänker man ju mest på döva, men också människor med andra kommunikationshinder kan behöva tolkning. Lagändring kan behövas. Utskottet konstaterar i huvudsak att statsbidraget till dövtolkning är snedfördelat. Det är nu fördelat per invånare, medan de tolkningsbehövande, i alla fall de hörselskadade, av olika skäl inte är jämnt fördelade i befolkningen. Detta ger man nu regeringen i uppdrag att se över, och det tycker vi är bra. Något rör det sig alltså, men detta skulle behöva ske något mer skyndsamt, tycker vi.

Man hänvisar till att riksdagen för ett år sedan gjorde ett tillkännagivande till regeringen om rätten att kunna använda teckenspråk. Men det gäller som sagt inte bara teckenspråk. Det går långsamt men dock framåt. Här har vi en reservation, nr 15. Rubriken är Rätt till teckenspråkstolk, men egentligen har vi formulerat det som att det gäller andra funktionshinder också. Det är dock detta som ligger längst fram. Det finns ju också en lagstiftning om att man har rätt till detta, och därför tycker jag att det är besvärande att det inte fungerar som det ska.

Habiliteringen har berörts. Det är självklart att den ska fungera, men gör den det? Vi har ju föreskrifter, och vi har landsting som ska sköta detta. Både habilitering och rehabilitering är bitvis dåligt tillgängliga. För vissa åkommor är det svårt att få tillgång till rehabilitering. Den är också ganska arbetsinriktad, så den som behöver rehabilitering mest för att helt enkelt må så bra som möjligt i sin åkomma har sämre möjligheter att komma till. Detta tar vi upp i reservation 16.

Utskottet hänvisar till att det ska vara en sammanhållen rehabilitering, och man redogör för pågående arbete. Men det fungerar inte bra. Vi har i dagarna fått brev från parkinsonpatienter som inte tycker att de får den rehabilitering de behöver. Många av dem är i arbetsför ålder, men de flesta är inte det.

Kristdemokraterna har också åter motionerat om en utredning om effekten av stöd enligt LSS och socialtjänstlagen. Där tycker jag att utskottet svarar dåligt eller inte alls. Man tycker inte att man ser något behov av en sådan. Men senast i helgen var jag i kontakt med föräldrar som tyckte att detta fungerade väldigt dåligt. De kastades mellan de här två olika sakerna, dvs. LSS och socialtjänstlagen. Det blir dyrt för dem, och de visste inte riktigt vad de kunde räkna med eller kräva. Det fungerar inte så bra som vi tror när vi läser våra papper, lagar och bestämmelser. Alltså behöver man se över det. Även om detta har vi en reservation.

Särskilt kommer detta till synes när det gäller föräldrar till funktionshindrade barn. Detta har jag tagit upp förut. De har en väldigt arbetsam situation. De – och ni får säga vad ni vill i jämställdhetsfrågor, men oftast är det mammorna – är väldigt uttröttade och har en utbredd ohälsa. Ofta möts de av oförståelse från t.ex. försäkringskassan för sin totala arbetssituation. Därför vill vi att de ska få mera stöd och att detta ska uppmärksammas mer.

Detta tar vi upp i reservation 25, som jag vill yrka bifall till. Föräldrar ska, förutom att sköta den dagliga vården och tillsynen, samordna och sköta kontakterna med alla offentliga organ och andra som finns med runt familjen till det funktionshindrade barnet. Det kan handla om sjuk- och tandvård, försäkringskassa, barnomsorg och skola, LSS-handläggare, hjälpmedelsdistributör, kontaktfamiljer, korttidshem m.m. Rehabiliteringen av sjukskrivna föräldrar fungerar inte eftersom det är situationen kring barnet som är den egentliga orsaken, och den blir ju inte avhjälpt av att man försöker rehabilitera föräldrarna. Givetvis kan man se till att de får tillfälle till motion och rekreation, men orsaken finns ju kvar.

När det gäller reservation 23 blev det en lapsus. Där skulle vi ha varit med. Det gäller funktionshindrade kvinnor som utsätts för våld. Den reservationen brukar vara med, och vi brukar också vara med på den.

Som sagt: Verkligheten är sådan att motioner, yrkanden och reservationer återkommer. Nu får vi se om vi kan förbättra detta det kommande året så att vi slipper upprepa det igen.

Anf. 200 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Centerpartiet vill skapa ett samhälle som är tillgängligt för alla, där alla människor kan delta i samhällslivet på lika villkor. Detta innebär att funktionshindrade ska ha möjlighet till arbete, utbildning och rik och varierande fritid samt kunna delta i samhällsdebatten på lika villkor som alla andra.

Genom att förändra samhället kan vi eliminera många funktionshinder. Centerpartiet anser att delaktighet och jämlikhet ska vara utgångspunkten för allt stöd och all service som samhället kan erbjuda människor med funktionshinder. Vår uppfattning är att handlingsplanen för handikappolitiken från våren 2000 var för allmänt hållen och i vissa delar begränsande. Vi vill vidga samhällsperspektivet och lyfta fram den enskildes förutsättningar mer. Vi anser att detta ska markeras genom ett ytterligare mål för handikappolitiken med den inriktningen.

Varje dag utsätts funktionshindrade för diskriminering i olika former. Det är upprörande. Vi har långt kvar innan vi har nått till det självklara: att alla har samma rättigheter. Centerpartiet vill skapa ett likvärdigt medborgarskap för människor med funktionshinder. Människors olikheter är en rikedom. Vi välkomnar och har medverkat till förslag om förstärkt skydd för funktionshindrade i regeringsformen.

Vi måste dessutom arbeta mycket mer med bemötandefrågorna. Vi vill skärpa förvaltningslagen. Arbetsgivare måste satsa mycket mer på fortbildning i bemötandefrågor. Enskilda måste få känna sig trygga och respekterade i kontakter med olika myndigheter.

Centerpartiet vill också utreda, vilket framgår av reservation nr 5, ett system med individuellt utkrävbara rättigheter för funktionshindrade. En person som inte kan delta i samhället på grund av bristande tillgänglighet bör kunna få detta prövat av en oberoende instans.

Herr talman! Alla ska ha rätt till ett arbete, alla har en uppgift att fylla. Det är viktigt att den ordinarie arbetsmarknaden och utbildningsväsendet i första hand fungerar så att funktionshindrade erbjuds sysselsättning. Det är av stor betydelse att få del av social gemenskap och känna att man deltar i produktionen. Rehabiliteringsinsatserna måste förstärkas. Även lönebidragssystemet har stor betydelse för arbetshandikappade. Det underlättar för många att ha en plats i arbetslivet, stärker de arbetshandikappades ekonomiska situation, och dessutom har ideella organisationer fått tillgång till värdefull hjälp i form av arbetskraft. Centerpartiet vill öka anslaget till lönebidrag och höja det s.k. taket.

Många psykiskt funktionshindrade har svårt att få tillgång till den reguljära arbetsmarknaden, och enligt LSS är de undantagna från rätten till daglig verksamhet. Vi anser att den dagliga verksamheten är ett viktigt steg i rehabiliteringen och att den skapar en känsla av tillhörighet och egenvärde. Den är också viktig för känslan av social gemenskap. Vi vill se, vilket framgår av reservation nr 19, en ändring i LSS så att psykiskt funktionshindrade ges rätt till daglig verksamhet.

I dag köar många för att få sina funktionshinder bedömda och åtgärdade. Långa väntetider för att erhålla hjälpmedel eller få dem reparerade innebär att man under väntetiden inte kan delta i samhällslivet på samma villkor som andra. Hjälpmedel för rehabilitering och trygghet måste säkras. En helhetssyn och en samlad bedömning måste göras i ansvarsfördelningen mellan kommun och landsting. Centerpartiet föreslår, i likhet med Folkpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna en hjälpmedelsgaranti. Vi bejakar också teknikutvecklingen och understryker att IT-samhället måste vara tillgängligt även för funktionshindrade. Vi vill se ett särskilt stöd för IT-produkter till funktionshindrade.

Vi har även från Centerpartiet tagit upp många fler avgörande och viktiga förslag i vår strävan att ta ytterligare steg i riktning mot ett sam-

hålla tillgängligt för alla: demokrati frågor, möjligheterna att ta del av kulturutbud, handikapporganisationernas stora betydelse, färdtjänsten, särskilda insatser för olika grupper, t.ex. att öka rättssäkerheten för demenssjuka. Nödvändigt är också att uppvärdera vård- och omsorgsyrkena genom att bryta ned hierarkier, korta beslutsvägar och stimulera arbetsrotation. Ett exempel på betydelsen av tillgången på personal är de personliga assistenterna som assistansreformen mer eller mindre står och faller med.

Herr talman! Jag vill till sist yrka bifall till reservationerna nr 1 och nr 10 men står självfallet även bakom övriga reservationer där Centerpartiet förekommer.

Anf. 201 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Herr talman! Klockan börjar vridas tillbaka. Efter decennier med viktiga framsteg för funktionshindrades rättigheter börjar villkoren för denna grupp att försämrats. Det finns en rad indicier och rapporter som talar om försämrade villkor och en smygande försämring av många funktionshindrades situation.

Ett exempel är att funktionshindrade har sämre välfärd än befolkningen i övrigt, och Folkpartiet har i en motion tidigare tagit upp det och även fått ett tillkännagivande här i riksdagen. Regeringen uppdrog i maj förra året åt Statistiska centralbyrån att utarbeta en rapport om funktionshindrade personers levnadsförhållanden. Uppdraget skulle ha redovisats i november förra året men är försenat och ska komma under första halvåret 2002. Vi förutsätter att regeringen med anledning av det som kommer att beskrivas i den här rapporten också avser att återkomma med förslag till åtgärder som kan förbättra de funktionshindrades levnadsvillkor. Från Folkpartiets sida kommer vi att extra hårt bevaka att det sker.

Herr talman! Folkpartiet arbetar för att alla människor ska kunna bestämma mer över sina liv. Det är genom att ta ansvar för sig själv, sina närmaste och hela samhället man växer som människa. Alla behöver ibland vägledning och stöd, men livet blir olidligt om någon annan alltid vet bäst vad just jag behöver. Därför måste även funktionshindrade få möjlighet att bestämma mer över sina liv, och därför behövs en radikallare handikappolitik. Folkpartiet vill satsa mer på att öka tillgängligheten i byggnader och kollektivtrafik. Rätten till personlig assistans måste återställas och utvecklas vidare. Människor med funktionshinder måste få möjlighet att i större utsträckning än i dag få bestämma över sina liv, var man vill bo, vilken hjälp man behöver, vem som ska ge hjälpen. Det är bara några exempel.

Hjälpmedel är för många funktionshindrade en möjlighet till ett bättre fungerande liv. Därför är hjälpmedelsförsörjningen så viktig. Den fungerar inte på ett tillfredsställande sätt i dag. Väntetiderna är ofta oacceptabelt långa, och det innebär ju att den som behöver hjälpmedel ofta blir beroende av andra människor i stället för att kunna klara sig själv. Folkpartiet och även de övriga borgerliga partierna har länge drivit frågan om en hjälpmedelsgaranti, och vi fortsätter att driva frågan vidare trots inte minst Socialdemokraternas hårdnackade motstånd. Det är svårt att förstå att det skulle vara omöjligt att inom en rimlig tid förse människor med de hjälpmedel de behöver. Hjälpmedlen måste också utprovas på ett bra sätt, och rådgivningen är naturligtvis viktig.

En utökad konkurrens på hjälpmedelsområdet kan vara ett sätt att höja kvaliteten och kapa köerna. Inom t.ex. hörselvården skulle man i större utsträckning än i dag kunna upphandla tjänster från privata entreprenörer. Det är då viktigt att upphandla hela kedjan, dvs. utprovning och uppföljning.

Herr talman! Från Folkpartiet är vi naturligtvis glada åt att vi i riksdagen fick igenom vårt yrkande om att även de vuxnas rehabilitering och habiliteringssituation ska ses över av Socialstyrelsen. Vi vet ju att det brister i många avseenden. Men vi vill än en gång – det har vi gjort i en reservation – understryka att enligt FN:s standardregler handlar begreppet rehabilitering om en process som syftar till att människor med funktionsnedsättning ska uppnå och behålla bästa möjliga fysiska, intellektuella, psykiska eller sociala funktionsförmåga. Rehabilitering och habilitering ska också ses i ett livslångt perspektiv och inte bara som en insats för yrkesverksamma eller för dem som kan rehabiliteras tillbaka till yrkeslivet. Det är också viktigt att det är en sammanhållen rehabilitering där insatserna ses som en helhet och inte som från varandra skilda insatser. Individens behov, önskemål och bästa ska ha ett avgörande inflytande på valet av rehabilitering och habiliteringsinsatser och inte utbud och ekonomiska möjligheter. Det är en lång bit kvar att gå innan vi i Sverige kan säga att vi uppfyller FN:s standardregel nr 3.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 16.

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att även funktionshindrade ska kunna delta i politiken och i övriga samhällsaktiviteter. Det är ingen självklarhet i dag. Kommundemokratiutredningen visar t.ex. att funktionshindrade är underrepresenterade som politiskt förtroendevalda i kommunerna. För synskadade finns det stora brister i tillgången på information, både för synskadade som förtroendevalda och som medborgare. Enligt Handikappombudsmannens årsrapport år 2000 tar var femte kommun inte fram dokumentation och information i handikappanpassad form, inte ens när sådana önskemål framförs.

Regeringen har nyligen i proposition 2001/02:80 lagt fram förslag om vissa förbättringar bl.a. vad avser resor för förtroendevalda med funktionshinder. Det är gott och väl, men det räcker inte. Folkpartiet anser att det behövs en lag som föreskriver att information och underlag för beslut ska tas fram i anpassad form om så begärs. Här är vi glada för att Vänsterpartiet och Miljöpartiet har ställt upp och stött vårt yrkande. Det borde vara självklart att betydligt fler partier också såg till att funktionshindrade människor skulle få rätt att delta i samhället på lika villkor som andra. Det här är en åtgärd som är nödvändig för att öka funktionshindrades delaktighet i det politiska livet.

Herr talman! Jag står bakom samtliga våra reservationer, men jag yrkar bifall till reservation nr 8, som handlar just om funktionshindrades möjligheter att delta i samhällslivet.

Anf. 202 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! För ungefär två veckor sedan var vi några stycken från Riksdagens Handikappforum som gick en mycket intressant vandring på Historiska museet. Jag rekommenderar talmannen, och om det är några andra som lyssnar, att besöka Historiska museet och gå denna utställning. Det tar tre kvart, och man går i fullkomligt becksvalt mörker.

Utställningen heter Dialog i mörkret. Den var från början inte avsedd att vara en utställning för funktionshindrade, utan det var ett sätt att åskådliggöra en miljö utan att man ser någonting. I vanliga fall tittar man på konsten på en utställning. Här fick vi känna på den. Det blev ganska påtagligt.

Jag känner mig väldigt hemmastadd i den mossiga miljön, att ha spån och mjuk mark under fötterna. Jag kunde mycket väl tala om vad det var för träd utan att se dem genom att i stället känna på barken, barren och löven. Det som blev riktigt komplicerat var ett trottoarkafé. Jag fick parasoller rakt i ansiktet, och det stod stolar och bord med spretiga ben överallt som det inte gick att värja sig för. Trafikbullret överröstade allt så att det inte gick att lokalisera sig.

Det som ni kommer att märka när ni går på utställningen – för jag förutsätter att jag målar upp detta så intressant för er att ni verkligen kommer att besöka utställningen – är att man tar till vara de andra sinnen man har. Det var oerhört intressant att se hur det går att orientera sig med hjälp av ljud och lukter. Vi fick t.ex. åka båt. Jag ska inte säga mer än att jag verkligen rekommenderar utställningen, herr talman.

Utställningen pågår till den 31 mars på Historiska museet.

Vi var där med Synskadades Riksförbund. Det var väldigt intressant. Det som skilde oss åt efter det att vi kom ut från tre kvart i becksvalt mörker var att vi kunde öppna korppluggarna och se var vi satte fötterna, och våra synskadade vänner fick fortsätta att ta sig fram med hjälp av käppar.

Det har varit intressant att delta i socialutskottets behandling av handikappolitiken. Jag tycker nog, trots allt, att det går framåt en hel del. I bostadsutskottet, där jag i vanliga fall har min tjänstgöring, har jag varit med om att ta fram åtgärder för tillgängligheten för funktionshindrade i offentliga lokaler och på allmänna platser.

I det här sammanhanget, handikappolitiken, har vi reservationer som bl.a. handlar om jämlikhet mellan funktionshindrade män och kvinnor och funktionshindrades delaktighet, som Kerstin Heinemann så fint beskrev förut. Vi ställer också upp på den reservationen. Vi har en reservation om brukarrevision. Vidare har vi en reservation om hund som hjälpmedel inte bara för synskadade utan även för andra funktionshindrade. Vi har en reservation om daglig verksamhet, där vi har en lösning på det som andra ser som problem. Vi har en reservation om funktionshindrade kvinnors utsatthet och en reservation om stöd till föräldrar med funktionshindrade barn. De problemen tog Ester upp.

Jag tänkte ägna mig åt vår partimotion om jämställdhet och socialförsäkringen. Det gäller kvinnor med funktionshinder.

Kommittén Valfärdsbokslut har konstaterat att det finns tydliga könsskillnader mellan funktionshindrade män och kvinnor. Kvinnor har i högre grad ekonomiska problem än män. Kvinnor får också mindre stöd och hjälp.

Antalet personer med handikappersättning har ökat mellan åren 1990 och 1998 från 49 000 personer till ungefär 56 000. Resultatet från äldre studier från 1987 visar dock på att män med liknande behov fick högre handikappersättning än kvinnor. Sedan 1998 finns det ett särskilt bilstöd för personer med varaktigt funktionshinder. Det har visat sig att fler män än kvinnor uppbär det stödet. Om det beror på att fler män än kvinnor kör

bil, att fler män än kvinnor söker bilstöd eller att fler män än kvinnor beviljas bilstöd är svårt att avgöra. Vi tycker att det är viktigt att kartlägga ojämlikheterna och fördjupa insikterna i frågorna och att åtgärdsprogram vidtas som ska minska skillnaderna mellan kvinnor och män.

Jag sade att vi hade ett förslag som kan ses som en lösning på en del av problemen för människor som inte kan få anställning på Samhall. Nu under den plenifria veckan kommer jag att få besök av Samhall. Då ska jag ta upp bl.a. denna fråga. Det är en möjlighet som Barbro Feltzing beskriver i en motion, nämligen sociala arbetskooperativ. Det är en viktig metod i en rehabiliteringsprocess.

Flera människor uppbär sjukbidrag, och någon lön utgår inte. Många arbetar deltid. Enligt socialtjänstlagen är kommunerna ålagda att ansvara för meningsfull sysselsättning för funktionshindrade, men lagen tolkas olika. För att stimulera kommunerna att utveckla denna verksamhet bör därför ett statligt kooperatörsbidrag utgå efter hur många som arbetar i kooperativet. Medlemmarna skulle kunna få lön för sitt arbete, vilket skulle betyda mycket pedagogiskt och stärka självkänslan hos medlemmarna.

Jag har tagit upp några av de reservationer vi har. Jag ställer mig naturligtvis bakom alla reservationer, men jag yrkar bifall bara till reservation 3 under punkt 3.

Anf. 203 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! En samhällsgemenskap med mångfald som grund. Samhället ska utformas så att människor med funktionshinder blir fullt delaktiga i samhällslivet. Jämlikhet i levnadsvillkoren för flickor och pojkar samt kvinnor och män.

Ja, det är de mål som vi här i riksdagen har antagit i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken. Hur vi tolkar målen och hur vi anser att vi ska genomföra dem kan vi ha olika åsikter om.

Vi socialdemokrater är övertygade om att vi blir mest framgångsrika genom att fortsätta att bygga på vår generella välfärdspolitik. Alla människor ska få möjlighet att utifrån sina förutsättningar t.ex. gå i skolan, arbeta, få sjukvård, ha en rik fritid och utan förbehåll få existera som de personer de är.

I Sverige har vi, jämfört med många länder, oerhört bra levnadsförhållanden. Men trots det finns det mycket mer att önska. Fortfarande är alldeles för många bostäder otillgängliga, alldeles för många får inte ett gott bemötande, alldeles för många arbetsplatser är funktionsovänliga och många fler funktionshindrade saknar arbete jämfört med personer som inte har någon form av funktionshinder.

Det innebär naturligtvis att förutsättningarna för att nå de handikappolitiska målen är att vi angriper utmaningarna på alla områden. Det är hela samhället som är arenan för att miljöer och olika verksamheter utformas så att var och en kan delta utifrån sina förutsättningar. Det kräver allas vårt engagemang och all vår kraft och vilja att förändra i de olika roller vi har som politiker, arbetskamrater, arbetsgivare eller kompisar. Det är inte bara ett fåtal som kan anstränga sig, utan det måste vi alla göra.

Jag vill påstå att den nationella handlingsplanen för handikappolitiken är ett bra verktyg och en bra bas för att gå vidare.

Den nationella handlingsplanen innebär, herr talman, i korthet att statliga myndigheter bör integrera handikapperspektivet i sin verksamhet och vara ett föredöme när det gäller att göra verksamhet, information och lokaler tillgängliga. Enkelt åtgärdade hinder i befintliga lokaler dit allmänheten har tillträde och på befintliga allmänna platser bör vara eliminerade år 2010. Likaså ska kollektivtrafiken vara tillgänglig till dess. Det satsas också särskilda medel för kompetensutveckling för personal inom olika samhällsområden kring frågor som rör bemötande av personer med funktionshinder.

Vi måste fortsätta att bygga ett samhälle som innebär generella lösningar, kompletterat med individuella lösningar. Behovet av särskilda lösningar minskar naturligtvis ju mer framgångsrika vi blir i att skapa ett samhälle som är tillgängligt för oss alla.

Till det har vi också fattat olika beslut, som innebär:

- möjlighet att behålla assistansersättningen efter 65 år
- utökad verksamhet med personliga ombud för personer med psykiska funktionshinder
- en handlingsplan för hälso- och sjukvården som innebär mer pengar till bl.a. primärvård och psykiatri
- de s.k. tillgänglighetspengarna som ska korta väntetiderna till hälso- och sjukvården
- maxtaxa och förbehållsbelopp för personer som bor i särskilt boende eller som har hemtjänst.

Herr talman! Någon talare sade tidigare att det är samma motioner och samma yrkanden. Det tycker jag också att en del av det här är. Jag blir också lite förvånad. Det kan bero på att jag upplever att reservanternas skrivelser om det som redan pågår. Det gör att det blir upprepningar. Jag ska kommentera en del av reservationerna.

Många av reservationerna handlar om redan pågående arbete. Jag tycker att reservanternas i flera fall försöker slå in öppna dörrar.

Folkpartiet skriver t.ex. om hörselhjälpmedel och avgifter för desamma. Moderaterna skriver om en hjälpmedelsgaranti tillsammans med flera andra partier. Det Moderaterna däremot inte talar om är vad som ska garanteras, och framför allt avsätter Moderaterna inte en enda krona för att kunna genomföra det. Det Moderaterna gör i budgeten är att försöka slingra sig från kostnaderna genom att föreslå ett s.k. nytt konto, som i själva verket är pengar som används till elektronisk kommunikation och bilstöd till funktionshindrade personer. Jag tycker att det är skrottretande, med tanke på att pengarna till bilstöd inte räcker i dag. Det är inget jag är stolt över, och det är någonting vi får förbättra. Men det blir absolut inte bättre därför att man rycker undan de pengarna helt och hållet och säger att de ska användas till någonting annat.

Jag tycker att Moderaterna lurar personer med funktionshinder genom att skriva att man ska göra någonting, och sedan ser man inte till att det finns förutsättningar för att kunna genomföra det.

De som följer arbetet i socialutskottet vet att jag som särskild utredare har fått i uppdrag av regeringen att utreda bl.a. hjälpmedelsfrågor. Det är

det område som tas upp i reservationer och motioner. Det är de förändrade förutsättningarna på hjälpmedelsområdet genom utvecklingen inom informations- och kommunikationsteknologi samt digital teknik. Det är avgiftssystemet för hjälpmedel och därtill hörande regler i hälso- och sjukvårdslagen. Det är gränsdragningen vad gäller ansvaret mellan individuella hjälpmedel för personer med assistans och arbetshjälpmedel för assistenterna.

Herr talman! När det gäller tillgänglighet till habilitering och rehabilitering delar jag den uppfattning som många tidigare har uttryckt, dvs. att det är viktigt att vi får en samordning av insatserna. Regeringen har också efter tillkännagivande från oss här i riksdagen gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga detta.

Jag noterar att Moderaterna och Kristdemokraterna skriver oerhört tjugigt om rehabilitering i det här utskottsbetänkandet, samtidigt som man i socialförsäkringsutskottet föreslår fler karensdagar och beräkning av sjukpenning med två års retroaktivitet. Vem drabbas negativt av detta? Jo, det är de personer som ofta är sjuka och t.ex. reumatikern som behöver få operationer gjorda vid flera tillfällen. Med Moderaternas politik sjunker alltså sjukpenningen i takt med antalet sjukskrivningar. Nej tack, det vill vi inte ha, för det drabbar naturligtvis dem som allra bäst behöver sjukpenningen.

Moderaterna skriver också i en reservation att man vill använda civilrättsliga regler för att stärka den enskildes ställning gentemot myndigheter och politiska beslut. Samtidigt är Moderaterna starkt kritiska till den strängare lagstiftningen på tillgänglighetsområdet. För mig blir det motsatsernas politik – eller är det kanske just så Moderaterna vill ha det? Tycker Moderaterna att de som orkar och har råd att processa i domstolarna ska göra det och yrka på skadestånd? Men vad hjälper ett skadestånd om man inte kommer upp till tredje våningen där bästa kompiserna bor, när man inte kan handla en klänning i boutique som ligger en halvtrappa upp eller inte kan åka tunnelbana till biografen? Svaret är enkelt: Det hjälper inte alls utan betonar bara bristen på tillgänglighet.

För mig som socialdemokrat är det självklart att välja den andra vägen, nämligen att försöka göra samhället så tillgängligt för alla som det bara går. Vi väljer att fortsätta att satsa på generella lösningar i samhället kompletterat med individuella lösningar som behövs, i stället för att se att det är individen som är problemet. Det gör vi bäst genom att fortsätta att ha pengar till de här verksamheterna. Man kan tycka att det inte är nog, men det kommer naturligtvis inte att dra undan skattemedel, som Moderaterna gör i sina budgetmotioner.

Herr talman! I en reservation tar man upp frågan om anmälningsplikt vid misstanke om missförhållanden inom omsorgen om personer med funktionshinder. Det är naturligtvis ytterst angeläget att den frågan belyses ytterligare, och jag vill då i sammanhanget säga att Socialdepartementet för närvarande bereder den frågan.

Till sist yrkar jag bifall till förslaget i socialutskottets betänkande 7 från 2001/02 samt avslag på samtliga reservationer och motioner.

Anf. 204 LARS ELINDERSON (m):

Herr talman! Jag tänker inte diskutera socialförsäkringsutskottets betänkande utan ska hålla mig till det betänkande vi diskuterar här. Det

finns säkert möjlighet att i andra sammanhang diskutera både sjukskrivningsregler och ersättningsbestämmelser. Jag håller mig alltså till detta betänkande.

Jag vill först säga när det gäller hjälpmedelsgarantin att huvuddelen av kostnaderna för våra hjälpmedel totalt sett i landet ligger på den kommunala budgeten. Jag delar Catherine Perssons uppfattning att det i framtiden förmodligen kommer att behövas, oavsett vilket system vi har, mer resurser för att utnyttja ny teknik inom hjälpmedelsområdet. Som det är nu, är det stora problem med den byråkrati som åstadkoms genom det system vi har. Vi får ta ett steg i taget.

Genom att samordna de olika budgetposterna för hjälpmedel, inklusive bilstödet, kan vi så småningom också få ett bättre begrepp om hur mycket resurser vi totalt behöver. Den dag vi har en hjälpmedelsgaranti, när vi kan bedöma den enskildes behov och ge den enskilde möjligheter att genom antingen landstingets eller kommunens hjälpmedelscentral införskaffa de hjälpmedel han behöver, eller om det finns bättre och billigare sådana, t.ex. talande termometrar, utanför det offentliga systemet tror jag att det blir billigare och effektivare.

När det gäller den enskildes rättssäkerhet och den enskildes möjligheter att civilrättsligt få sin rätt godkänd skulle jag vilja rekommendera – även om jag vet att det finns invändningar mot den civilrättsliga lagstiftning som nästan alla andra västländer har på handikappområdet – att man åker och tittar på hur det ser ut t.ex. i USA och England. Det är inte så att någon med goda förutsättningar kan gå till domstol. Det kan man göra i Sverige, om man har goda ekonomiska möjligheter, och civilrättsligt pröva sina rättigheter gentemot kommunen eller en privat fastighetsägare. Där garanterar staten den enskilde juridiska möjligheter att få sin rätt tillgodosedd. Där kostar det stora pengar för fastighetsägare och för näringsidkare att diskriminera funktionshindrade. Här i Sverige riskerar man bara att få ett åläggande, och det kostar ingenting. Det är därför det går så sakta hos oss.

Anf. 205 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Detta bara bekräftar ytterligare det jag sade tidigare. Jag kan inte förstå att Moderaterna inte är beredda att skärpa plan- och bygglagen för att befintliga byggnader ska bli tillgängliga och inte heller är beredda att avsätta medel för detta. I stället säger de att de inte vill göra någonting åt det här, men om man går till domstol kanske man får rätt och kanske man får ett skadestånd.

Det måste väl i alla fall vara bättre att se till att det finns lagstiftning som gör att människor på olika sätt får hindren åtgärdade i stället för att gå till domstol och processa!

Tycker Elinderson dessutom att det är rimligt att säga att vi inte vet vad en hjälpmedelsgaranti kostar i dag, men att vi ändå är beredda att införa en sådan? Vad säger Elinderson till sina partivänner? Det är ju faktiskt så att Moderaterna styr i ganska många kommuner och landsting. Får man hjälpmedelsgarantin där? Nej, det får man inte.

Jag menar att Moderaterna lurar funktionshindrade personer genom att säga att vi ska ha en hjälpmedelsgaranti och samtidigt dra undan pengarna för både kommuner och landsting.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Handikappolitik

Anf. 206 LARS ELINDERSON (m) replik:

Herr talman! Jag ska börja med att instämma i det första påståendet som Catherine Persson gjorde här, nämligen att hon inte förstår. Det har jag förstått av den här debatten och även av tidigare debatter – hon förstår inte. Men det finns möjlighet att studera den här typen av avreglerade hjälpmedelssystem i andra länder. Åk dit och se hur det fungerar, så förstår kanske Catherine bättre!

Åk till USA eller England och studera den civilrättsliga lagstiftningen som för den enskilde näringsidkaren eller den enskilda kommunen de facto innebär att de riskerar kostnader om de utestänger och diskriminerar funktionshindrade! Det innebär att de anpassar sina lokaler och sina fastigheter. Hos oss får vi ålägganden från byggnadsnämnden. Vi har 30 års erfarenhet av det, och vi vet att ålägganden från byggnadsnämnden inte alltid leder till att lokalerna handikappanpassas.

Jag är övertygad om att stolta kommunala och nationella handlingsplaner är bra skådebröd. Men de har hittills, med 30 års erfarenhet, inte visat sig få någon direkt effekt. En civilrättslig lagstiftning som den amerikanska, den engelska, den franska eller den sydafrikanska leder till direkta åtgärder. Om fastighetsägaren, kommunen eller restaurangägaren inte vidtar åtgärder riskerar han eller hon ekonomiska kostnader. Det är det som är skillnaden i synsätt.

Men förstår inte Catherine mig, så åk som sagt och titta hur det fungerar där man tillämpar det här systemet! I propositionen hänvisade regeringen själv till den amerikanska lagstiftningen, men den är inte beredd att ta konsekvenserna.

Anf. 207 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jo, jag hör mycket väl vad Lars Elinderson säger. Där emot är det för mig obegripligt att han kan säga det han gör nu, nämligen att han anser att fastighetsägare ska betala skadestånd om de inte gör som de är erlagda att göra. Moderaterna gick ju för ett par år sedan emot den skärpning av lagstiftningen som innebar just att fastighetsägaren ska åtgärda hinder som gör att funktionshindrade inte kommer in i lokalerna!

Det är för mig helt omöjligt att förstå att ni har så olika politik i det här avseendet.

Anf. 208 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Herr talman! Visserligen kommer vi in på ett annat utgiftsområde nu, och jag håller med Lars Elinderson om att vi inte ska diskutera det här. Men jag tror ändå att det kan vara av värde att Catherine Persson känner till det. Vi bygger ju budgetar olika.

När det gäller antalet karensdagar så är det lika många som i dag, det är bara det att det blir två åt gången. Det blir alltså inte fler per år.

Den sjukpenninggrundande inkomsten används redan i dag i alla andra ersättningssystem som grund för beräkning. Det innebär att man får en höjning av sjukpenningen med fördröjning och att man tvärtom också får en sänkning med fördröjning, eftersom det hela räknas på två år.

Samtidigt har vi anslagit mer pengar till rehabilitering – 500 miljoner kronor. Vi tycker att det är väsentligt.

Jag säger detta bara som en upplysning till Catherine Persson när vi diskuterar detta. Det är inte den budgeten som vi diskuterar nu, men jag vill bara förklara hur vi har sett på saken. Man kan ju ha olika synpunkter på hur man bygger budgeten.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Handikappolitik

Anf. 209 CATHERINE PERSSON (s):

Herr talman! Jag kan bara konstatera att detta i alla fall drabbar de funktionshindrade människor som har sjukskrivningar. Det innebär naturligtvis att en del kan få högre sjukpenning, men de allra flesta drabbas så att de får en lägre sjukpenning.

Det är klart att jag precis som Ester Lindstedt-Staaf anser att man ska ha rätt till rehabilitering och habilitering. Det är också därför som socialutskottet och sedan riksdagen beslutade att göra ett tillkännagivande för regeringen – för att se över rehabilitering och habilitering. Tidigare hade man gett Socialstyrelsen i uppdrag att se över barns situation, och nu är det kompletterat med vuxnas.

Men detta gynnar ju inte direkt människor som har täta sjukskrivningsperioder. Man går alltså ned i inkomst, och när man är sjukskriven igen nästa gång så får man en ännu lägre sjukpenning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

*Användning av
försöksdjur*

16 § Användning av försöksdjur

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02: MJU7
Användning av försöksdjur (skr. 2001/02:48).

Anf. 210 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s):

Herr talman! Användningen av försöksdjur är en mångfasetterad och komplicerad fråga som innebär svåra etiska övervägningar. Alla är vi överens om att det är angeläget att användningen av försöksdjur begränsas, och då särskilt användningen i plågsamma försök.

Det är en verksamhet som är omgärdad av detaljerade bestämmelser i svensk lagstiftning och som innebär en avvägning mellan å ena sidan behovet av att använda djur, å andra sidan vårt ansvar mot djuren och deras välbefinnande.

Grundläggande forskning är viktig för samhällsutvecklingen. En del av dagens kunskapsinhämtning på det biologiska området förutsätter användning av försöksdjur, men sådan användning är bara ett av flera redskap som står till buds i sökandet efter ny kunskap.

När en ansökan om djurförsök prövas ska enligt djurskyddslagen valet av djur noga övervägas. Så få djur som möjligt ska användas, och användningen ska orsaka minsta möjliga lidande för försöksdjuren.

De djurförsöksetiska nämnderna ska väga försökets betydelse mot lidandet för djuret. Nämnderna har varit och är föremål för ett antal översyner för att bl.a. utveckla den etiska aspekten.

Jordbruksverket och Centrala försöksdjursnämnden har tagit fram en åtgärdsplan för att förbättra skyddet av försöksdjuren. Där framgick att det är särskilt viktigt att reducera de djurförsök som innebär smärta, obehag eller annat lidande. Utifrån det har nya bedömningsgrunder trätt i kraft den 1 januari 2002.

Det pågår även arbete för att förbättra djurskyddet och arbetssituationen för personer som arbetar inom försöksdjursområdet och för att inrätta ett dataregister över djurförsök. Genom det har fler steg tagits för att förstärka djurskyddet.

Fru talman! Arbetet med att ta fram alternativa metoder pågår. Regeringen har för de kommande åren anvisat betydligt ökade insatser för just utveckling av alternativa metoder för att kunna minska djurförsöken. Centrala försöksdjursnämnden har fått i uppdrag att redovisa en strategi för hur det utökade anslaget ska kunna användas.

Det europeiska utvärderingscentret ECVAM spelar en viktig roll i det arbetet med att t.ex. utvärdera alternativa metoder. Man bedriver också forskning och utvecklar olika tester. Arbetet har bidragit till ny kunskap om alternativa metoder.

Användningen av försöksdjur inom utbildningsväsendet sker mest på universitets- och högskolenivå. Den förekommer i en mängd olika sammanhang och den är komplex. Det finns problem med detta, och en översyn av försöksdjursanvändningen inom hela utbildningsväsendet kommer att ske. Det är bra att den genomförs så snart som möjligt.

Fru talman! Utvecklingen inom gentekniken har medfört att genetiskt modifierade försöksdjur används i allt högre grad. Det är svårt att på förhand kunna bedöma vad en genetisk förändring kommer att innebära för djuret. Därför behövs det en noggrann uppföljning. Den djurförsöksetiska utredning som pågår har fått ett tilläggsdirektiv för att bl.a. göra en översyn av förutsättningarna för den etiska prövningen och särskilt då belysa de etiska frågorna runt användningen av genetiskt modifierade djur.

Slutligen vill jag säga att det har hänt en hel del sedan den första debatt som jag förde i det här ärendet 1998. Det har gjorts förändringar i djurskyddslagen för att stärka skyddet för försöksdjuren, och det har tillsatts flera utredningar, bl.a. för att se över den djurförsöksetiska prövningen.

Centrala försöksdjursnämnden har fått flera uppdrag, bl.a. att försöka kvantifiera bedömningen av smärta och andra obehag i samband med djurförsök. Tillsynen av försöksdjuren har utretts, och ökade satsningar på att ta fram alternativa metoder för att minska användningen av försöksdjur har gjorts.

Användningen av försöksdjur är en komplicerad fråga som engagerar många människor. Det krävs en öppenhet och en bred dialog, en öppen attityd från forskarvärlden samt att det sprids information och kunskap om verksamheten.

Jag vill med detta yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 211 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I betänkandet från miljö- och jordbruksutskottet som kammaren nu behandlar ges en fördjupad och bra information om användningen av försöksdjur. Vi är i utskottet överens om strävan att be-

gränsa försöksdjursanvändningen så långt som möjligt och också om att förbättra förhållandena för dessa djur.

I sökandet efter ny kunskap till människors hjälp och bot utgör användningen av försöksdjur ett av flera redskap som står till buds. Vi vet, fru talman, att grundläggande forskning är en förutsättning för samhällsutvecklingen och att en del av dagens kunskapsinhämtande inom det biologiska området förutsätter viss användning av försöksdjur. Man är som forskare angelägen om att kunna besvara de vetenskapliga frågeställningarna och väljer därför den metod som bedöms bäst kunna ge svaren.

Användningen av försöksdjur är omgärdad av detaljerade bestämmelser i svensk lagstiftning. Det innebär en avvägning mellan å ena sidan behovet av att kunna använda djur, och å andra sidan vårt ansvar mot djuren och deras välbefinnande. För att få genomföra djurförsök prövas ansökan enligt djurskyddslagstiftningen. Valet av djur måste noga övervägas, så få djur som möjligt får användas, och användningen ska orsaka minsta möjliga lidande för djuren.

Utskottet erinrar i betänkandet också om att enligt 19 § djurskyddslagen får djur användas för djurförsök endast under förutsättning att det syfte som avses med verksamheten inte kan uppnås med någon annan tillfredsställande metod utan användning av djur. Vidare sägs det att användningen av djur utformas så att djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt. De djur som används ska också ha fötts upp för ändamålet. Inga andra djur får användas.

Vi moderater stöder också regeringen i strävan att begränsa användningen av försöksdjur och tycker att det är bra att flera utredningar har tillsatts och att uppdrag har getts med anknytning till försöksdjursområdet.

Det är också viktigt att ökade budgetmedel tillförts för att utveckla alternativa metoder. Centrala försöksdjursnämnden ska under försommaren i år redovisa lämpliga strategier för hur dessa anslag ska användas.

Många ställer frågan: Kan djurförsök ersättas med något annat? I kritiken mot djurförsök hävdas ofta att de inte behövs. Man menar att det finns möjlighet att välja andra metoder. Faktum är att vid utveckling av läkemedel finns det inte några metoder som helt kan utesluta djurförsök. Varje djur utgör ett biologiskt system, vilket har stor betydelse för den medicinska forskningen.

Förr användes djur under hela utvecklingsprocessen av ett nytt läkemedel. I dag används djurförsök mest i början av processen när man vill få svar på frågor kring olika sjukdomsmekanismer och därefter i de senare effekt- och säkerhetsstudierna innan steget tas till försök på människor.

Nya metoder har förändrat behovet av djurförsök. Några av dessa metoder kan ersätta vissa djurförsök, medan andra metoder kan minska antalet försöksdjur. Försöksdjursanvändningen är i dag relativt konstant trots att den totala mängden forskning ökar. Ingen del av läkemedelsforskningen sker emellertid oberoende av någon annan. Det är helheten som räknas. De delmoment som utförs utan djurförsök kan inte ge oss några färdiga läkemedel. Detta kan vi i dag inte komma ifrån, fru talman.

Jag vill till sist också framhålla vikten av att vi som beslutsfattare har fått tillfälle att sätta oss in i dessa svåra frågor, som då vi för några vec-

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Användning av
försöksdjur*

kor sedan gjorde ett informations- och studiebesök på läkemedelsföretaget Astra Zeneca i Södertälje. Informationen var omistligt värdefull liksom att vi fick se goda och glädjande exempel på hur försöksdjuren hade det och hur de behandlades.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i dess helhet i betänkandet.

Anf. 212 JONAS RINGQVIST (v):

Fru talman! Den skrivelse från regeringen som det här betänkandet handlar om är ett resultat av ett samarbete mellan oss, Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Skrivelsen är i första hand en redogörelse för läget vad gäller försöksdjursanvändningen, men även en del nya ställningstaganden från regeringens sida görs.

Användning av försöksdjur är en komplicerad fråga, som engagerar många människor. Fler och fler ifrågasätter djurförsöken på etiska grunder. Även djurförsökens värde för forskningen kan ifrågasättas inom alltfler områden, eftersom det finns stora olikheter mellan människor och djur. Någon samlad vetenskaplig utvärdering av djurförsökens verkliga värde har aldrig gjorts. I dag finns alternativ till djurförsök, men fortfarande utförs djurförsök utan att de alternativa metoder som finns har provats eller ens övervägts.

Vi i Vänsterpartiet skriver i vårt partiprogram att plågsamma djurförsök måste avskaffas och ersättas av laboratoriebaserad teknik. Detta är utgångspunkten i Vänsterpartiets politik när det gäller djurförsök. För att kunna uppnå detta mål krävs dock mer än enbart ett konstaterande av dagens situation. En handlingsplan för hur djurförsöken ska kunna minska är nödvändig. Vi finner det därför positivt att regeringen efter samarbetet med oss skriver att den ska återkomma med förslag om en fortsatt strategi för att begränsa användningen av försöksdjur.

Vi har under allmänna motionstiden motionerat om behovet av en sådan handlingsplan men har valt att inte reservera oss till förmån för motionen mot bakgrund av att regeringen aviserar en strategi. Vi redovisar i stället i ett särskilt yttrande vår syn på försöksdjursanvändningen och vad som bör ingå i strategin.

Vi anser att strategin ska ta sin utgångspunkt i följande fem punkter:

1. De s.k. fem R:en ska användas i det framtida arbetet med att begränsa försöksdjursanvändningen och utveckla alternativa metoder. I dag är det fastslaget att de första tre R:en ska användas. Utöver de redan etablerade begreppen *förfina*, *refine*, *begränsa*, *reduce*, och ersätta, *replace*, bör även begreppen *avvisa*, *reject*, och omfördela resurser, *redirect resources*, tillämpas.
2. Områden där lidande kan minimeras ska identifieras. Redan i dag finns material att tillgå om bedömningen av djurs smärtupplevelser och lidande. Detta material kan ligga till grund för de bedömningsgrunder som tillämpas vid den etiska prövningen.
3. Områden där djurförsöken kan fasas ut helt ska identifieras. Inom vissa områden är djurförsök helt förkastliga ur etisk synpunkt. Ett exempel är vissa giftighetstest som i dag kan genomföras bättre med alternativa metoder, och metoder som använder djur bör därför inte tillåtas för detta.

4. Djurslag på vilka det är särskilt angeläget att minska djurförsöken och djurslag på vilka inga djurförsök bör vara tillåtna ska lyftas fram. Ett exempel på detta är användningen av apor inom forskningen. Likheten mellan människan och apor gör att användningen av apor innebär särskilt svåra etiska överväganden.
5. Sveriges roll i arbetet med att minska djurförsöken ska tydliggöras. Sverige måste vara drivande genom forskning och testutveckling inom landet och även vara pådrivande internationellt.

Utifrån denna strategi bör ambitiösa men realistiska mål sättas upp för en kvantitativ minskning av djurförsök med särskild inriktning på djurförsök som orsakar lidande. Strategin bör också ligga till grund för ett slutligt ställningstagande för hur de ökade satsningarna för utveckling av alternativa metoder bör fördelas.

En utvärdering av läget bör göras för att se hur långt utvecklingen och valideringen av alternativa testmetoder har kommit när det gäller dessa test. Denna utvärdering bör följas av en långsiktig resurssatsning för att lösa återstående problem.

Med en sådan strategi skulle vi kunna ta tydliga steg framåt för skyddet av försöksdjuren och för att minska antalet försöksdjur.

Fru talman! Jag vill också helt kort säga något om behovet av en förändrad myndighetsstruktur för försöksdjuren. I dag ligger ansvaret för försöksdjuren på fyra olika myndighetsnivåer. Föreskrifter och godkännande av anläggningar behandlas av Jordbruksverket, Kommunerna har ansvaret för tillsynen. De försöksdjursetiska nämnderna handlägger tillstånd för djurförsök, och Centrala försöksdjurnämnden har ansvaret för andra delar, t.ex. forskningssatsningar.

Denna myndighetsstruktur är enligt min mening oacceptabel. I dag är ansvaret alltför splittrat. Det krävs en förändring för att detta ska kunna fungera bättre i framtiden. Det här är, som jag ser det, en av de mest angelägna frågorna att lösa i samband med inrättandet av en ny djurskyddsmyndighet.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 213 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Vi har här ett enigt betänkande, utan reservationer, grundat – som vi har hört – på en skrivelse. Jag tycker att Ann-Kristine Johansson inledningsvis gav en bra sammanfattning. Sedan har vi hört mer om innehållet här.

Skrivelsen kan, som många skrivelser, tyckas lite vag – man kommer inte med några förslag – men det ligger kanske i dess natur. Vi kristdemokrater tyckte nog att det saknades ett antal konkreta förslag. Själva har vi motionerat om en del i den vägen.

I utskottsarbetet visade det sig sedan till stor del råda enighet i synen på djurförsöken. Själva betänkandet tycker jag är bra. Det visar att mycket är på gång. När man läser betänkandet kan man tycka att *väldigt* mycket är på gång, men det är samma utredning som det talas om på många sidor. Det gör dock ingenting. Huvudsaken är att det här blir gjort.

Något som vi tyckt är väldigt bra är en passus där utskottet hänvisar till jordbruksministern, som framhållit att djurförsöken bör begränsas till att avse bara sådana fall där det är angeläget från allmän synpunkt att

Prot. 2001/02:72
20 februari

*Användning av
försöksdjur*

försöket utförs. Dit kunde ministern inte räkna undervisningen på grundskole- och gymnasienivå – en uppgift som det förvånade mig storligen att den över huvud taget kunde förekomma. Kristdemokraterna stöder självklart åsikten att undervisning inte ska förekomma på den nivån.

Utskottet refererar i betänkandet också till djurförsök, SOU 1998:75, där utredaren konstaterar att djurförsök inom utbildningen är en upprepning av tidigare experiment och att denna kunskap alltså redan existerar.

Som naturvetare fick jag själv på universitetsnivå göra djurexperiment. Vi sysslade med grodor som vi preparerade. Jag minns särskilt hur vi preparerade fram en bit av hjärtmuskeln för att se hur den fungerade. Vi mätte potentialer osv. Det var intressant. Jag minns det ännu och ser det framför mig, men jag kan inte se att det på något sätt utgör skäl för att göra dessa försök. Då ifrågasattes de inte, utan de ingick bara, så att säga.

Nu med den nya informationstekniken måste man kunna bygga upp program där man själv kan få göra sina aha-upplevelser utan att använda djur. I dag har vi andra möjligheter, så de djurförsöken tycker jag helt kan försvinna. Mitt parti säger också detta i ett särskilt yttrande.

Förut har vi här hört om genetiskt modifierade djur som nu används för forskningsändamål. Dessa djurförsök ökar i antal. Utskottet hänvisar bl.a. till den försöksdjursetiska prövningen. Kritik har dock framförts mot att de försöksdjursetiska nämnderna alltför lätt godkänner djurförsök. Det är inte så lätt när man som lekman sitter med i en nämnd och ska säga ifrån. Man får då ha en stark organisation med en väl känd åsikt. Man tycker att man vill ställa upp på forskningen, men det är en svår sits. Den här funktionen ska ses över. Det är vi glada över.

Kristdemokraterna efterlyser bindande föreskrifter för en etisk prövning av djurförsök. I betänkandet sägs att detta är på gång. Därför säger vi inte mer om det – vi vill först se hur det blir. Utskottet lutar också åt att det behöver bli bindande föreskrifter. En särskild utredare arbetar för närvarande med frågan, som vi kommer att följa.

Vad gäller den skrivelse som lagts fram har vi en följdmotion. Jag tycker att vi i betänkandet har fått bra svar på de yrkanden som vi har framfört. Vad som kan förvåna är att djurtest av kosmetika fortfarande är tillåtet. Många människor tror väl att det är förbjudet. Så är det alltså inte. Många företag avstår från att testa eftersom de vet att folk inte vill ha sådana produkter. Där är konsumentmakten stor och betydelsefull.

Vi är glada över att ett mycket aktivt arbete nu drivs på EU-nivå för att helt förbjuda djurtest. Att också Sverige kommer att följa det exemplet är bra.

Det finns alltså inga reservationer, men vi har ett särskilt yttrande. Också jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 214 MARIA WETTERSTRAND (mp):

Fru talman! När man tittar närmare på det här betänkandet och ser att det inte finns några reservationer ser det ut som att vi alla tycker ganska lika. Tyvärr är det inte riktigt sant. Skrivelsen här beskriver i mångt och mycket vad som har hänt. I ganska liten utsträckning beskrivs vad som ska hända, och det är där våra åsikter ofta går isär.

Miljöpartiet står bakom den här skrivelsen och har tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna deltagit i framtagandet av den.

Jag vill särskilt nämna några punkter som vi är glada över. En sak är naturligtvis satsningarna på alternativa metoder till djurförsök. I budgetförhandlingarna har vi hårt drivit att dessa pengar ska komma till. Detta är naturligtvis viktigt för att kunna nå målet om att få bort djurförsöken.

Vi är också glada över att en utredning tillsätts när det gäller försöken i utbildningen. I och för sig håller jag med Ester Lindstedt-Staaf om att det finns mycket som redan nu skulle kunna göras i utbildningen och som är sådant att man inte behöver vänta på en utredning.

När jag läste biologi på universitetet fick vi också göra försök. När det gällde just grodorna fick man välja. Antingen fick man göra försöket, eller också fick man se det på film. Om man lika gärna kan se försöket på film borde det rimligen vara ett försök som är förbjudet. Man kan ju få samma kunskap genom andra metoder. Detta är ett exempel på något som omedelbart skulle kunna förbjudas.

Vidare är vi glada över att det i skrivelsen tydligt sägs att man ska göra en strategi för att begränsa användningen av djurförsök – dvs. att man ska göra en övergripande strategi och där försöka ha ett helhetsperspektiv på frågan. Detta tror vi är viktigt; det här kan nog göra ganska stor skillnad.

Naturligtvis tycker vi också att det är bra att antalet djur i försök har minskat under de senaste åren, men mycket kvarstår. T.ex. skulle vi vilja ha en målsättning om att man ska avskaffa försöken. Även om det i dagsläget handlar om en långsiktig vision behövs det en avvecklingsplan. Fram till dess att försöken är avvecklade ska man, anser vi, prioritera försök som syftar till att rädda liv och till att förbättra för sjuka och funktionshindrade.

Det är också viktigt att peka på frågan om djurförsöksstatistiken. I den här skrivelsen nämns statistiken framför allt enligt den definition som EU har bestämt. Vi anser att försöksdjurstatistiken ska ges enligt den svenska definitionen, som är vidare och som innefattar ett större antal djur. Vi tycker också att man ska göra statistik över hur många genmanipulerade djur som används i försök. Det är beklagligt att djuren bara registreras första året de används. Eftersom vissa djur kan användas under flera år blir statistiken delvis missvisande.

När det gäller de försöksdjursetiska nämnderna genomförs i dag onödiga försök, och försöken utförs inte alltid optimalt – med en minimal djuranvändning. Detta beror bl.a. på nämndernas sammansättning och på de förutsättningar som finns för deras arbete.

Vi i Miljöpartiet vill att nämnderna ska ha experter på alternativa metoder med. Vi tycker också att ledamöterna själva ska genomgå en obligatorisk utbildning om alternativa metoder. Det ska finnas etologisk kompetens i nämnderna, dvs. kunskap om djurs naturliga beteenden. Vi tycker vidare att det är viktigt att djurskyddsorganisationerna har möjlighet att överklaga de beslut som de djurförsöksetiska nämnderna fattar. Vi tror att en del av problemet ligger i hur nämnderna är sammansatta och hur de arbetar.

Inom vissa områden kan man ta bort djurförsöken helt, tycker vi. Det är inom kosmetika och försvaret. De djurförsöken syftar inte till att rädda liv eller förbättra för sjuka och funktionshindrade. Vi tycker att de försöken är onödiga. Det finns säkert fler områden som kan identifieras. Det är viktigt att man gör det och pekar ut de områdena tydligt. Det kan vara

Förlängning av giltighetstiden för konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning, m.m.

ett viktigt stöd för nämndernas bedömningar när de ska se vilka försök som ska tillåtas.

Det finns alltså mycket kvar att göra på området djurförsök. Läget är inte tillfredsställande när drygt 300 000 djur tas i bruk för försök varje år. Trots det yrkar jag bifall till skrivelsen, men vi kommer att få anledning att återkomma fler gånger i detta ärende.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

17 § Förlängning av giltighetstiden för konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning, m.m.

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02: MJU12
Förlängning av giltighetstiden för konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning, m.m. (prop. 2001/02:67).

Anf. 215 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Betänkandet från miljö- och jordbruksutskottet nr 12 berör en förlängning av den nuvarande svensk-norska renbeteskonventionen. Det synes en liten fråga för de allra flesta kanske, men så är det inte. Arbete har pågått under en lång tid för att finna utökade betesmarker för norska renar i Västerbottens kustland i första hand.

Det är dels områden som är under process därför att man inte är överens om huruvida det finns en hävdvunnen rätt, dels områden där det aldrig har förekommit renbete tidigare. Det handlar om privat mark, om produktiva skogsarealer där skaderisken för blandskog är överhängande. Jag känner de här områdena mycket väl. Det har väckts en stark irritation ur äganderättssynpunkt och ur markägarsynpunkt. Det handlar alltså om vinterbete på svensk privat mark. Den andra delen gäller sommarbete i norska fjällområden. Det är alltså en klar skillnad i vilka marker vi talar om.

Vår reservation från Centerpartiet har till allra största del juridiska utgångspunkter. Eftersom den aktuella Gränsdragningskommissionen nu ska påbörja sitt arbete att utreda vilka marker som samerna traditionellt haft samt vilka marker de brukar tillsammans med andra, ser vi att prövningen av de yttre gränserna för renskötselområdet ska klaras ut först innan förhandlingarna upptas med Norge. Processen för att få till stånd nya konventionsmarker sker enbart utifrån biologiska förutsättningar. Om dessa områden fastställs innan den juridiska processen har avklarats riskeras, som vi säger i reservationen, en ytterligare mycket omfattande prövning där staten kan tvingas att exproprieras och betala omfattande arealer.

Denna hållning till den juridiska dimensionen har jag testat hos landets markrättsexperter, jurister. Man säger att den hållningen är klart riktig ur juridisk synpunkt.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 216 MICHAEL HAGBERG (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att jag håller med Åke Sandström om att det här inte är en liten fråga, det är en stor fråga. Nu kan vi se att vi i en framtid kommer att få en lösning på den och att vi kommer att få fortsätta att diskutera den här i kammaren.

Det vore viktigt att lösa de frågetecken som finns när det gäller renars möjligheter till föda året om. Det är viktigt att vi kommer överens med vårt grannland Norge och ser till att vi får en ordentlig genomgång av frågan. Det är viktigt att vi får en ordentlig grund för de beslut som kommer att fattas i framtiden.

Det är därför som propositionen tar upp en förlängning av konventionen så att den ska gälla i tre år till. Det är oerhört viktigt. Jag läste precis direktiven. Utredaren är tillsatt och har fått direktiv som är ganska detaljrika, så detaljrika att de kan sägas komma från den värld som Åke Sandström talar ikring.

Därför är det också viktigt för oss här i riksdagen att få en ordentlig och grundlig diskussion. Vi har diskuterat detta ordentligt i utskottet och kommit fram till att vi vill ställa oss bakom propositionen. Vi hoppas att riksdagen i morgon kommer att rösta ja till den.

Anf. 217 INGVAR ERIKSSON (m):

Fru talman! I det betänkande som vi nu behandlar här i kammaren ställer sig utskottet bakom regeringens förslag om förlängning av giltighetstiden för den nu gällande svensk-norska renbeteskonventionen och därtill hörande protokoll om ersättning för skada som uppkommer i sammanhanget.

Frågan om en ny svensk-norsk renbeteskonvention är inte problemfri. Det framgår väldigt tydligt av de yttranden som lämnats in av berörda kommuner. Jag har själv, fru talman, som utsänd från Riksdagens revisorer, deltagit i en informationsresa till Västerbotten där vi träffade representanter för de olika berörda renkötselområdena. Kontakterna med samer, markägare, jägare och länsstyrelse gav oss många synpunkter som var värdefulla. Det är alltså uppenbart att problemen är jättestora och att det av allt att döma kommer att ta lång tid innan man kommer fram till slutliga lösningar.

Det är mycket angeläget att lösa frågorna om de renskötande samernas rätt till renkötsel, men för att detta ska vara möjligt krävs en övergripande förståelse och samverkan. Det krävs dialog och samförstånd; jag tror att det är alldeles nödvändigt. Ändå kommer det att ta lång tid att uppnå lösningar och beslut.

Vi utgår från att om den nu förlängda tiden vad gäller den nuvarande renbeteskonventionen inte räcker måste ytterligare förlängningar till. Vi utgår också från att Gränsdragningskommissionen, som för cirka en månad sedan äntligen fick sina direktiv, på allvar ska komma i gång med sin uppgift att klarlägga och lagfästa renbetesområdet, lägga fram förslag till lagfästning.

Mot den bakgrunden har vi ställt oss bakom detta betänkande. Vi avser dock, fru talman, att noga följa frågans vidareutveckling med stor uppmärksamhet och har beredskap att komma tillbaka när detta behövs för att bidra till bra lösningar på dessa svåra frågor.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Prot. 2001/02:72
20 februari

Förlängning av giltighetstiden för konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning, m.m.

Självklart är det så, Åke Sandström, att vi delar er uppfattning. Jag vet att vi har kamrater i utskottet som har motionerat på samma sätt som Åke Sandström. Vi har sett det som viktigt att man inte binder sig med någon ny konvention innan Gränsdragningskommissionen är klar med sitt arbete. Det får ta den tid som behövs. Det är alldeles uppenbart att vi i stort sett är överens, men vi har ansett oss inte behöva reservera oss i dagens läge.

Anf. 218 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! För klarläggandets skull vill jag säga att ett bifall till föreliggande förslag kommer inte att innebära att man tar någon hänsyn till den tillsatta Gränsdragningskommissionen, utan då ska nya områden tas i anspråk oavsett om man har juridisk rätt till dessa områden eller inte. Det medför mycket stora och kostsamma juridiska processer i nästa steg.

Jag tror att Ingvar Eriksson och jag är väldigt rädda om statens medel. Därför borde vår reservation ha fått gälla i stället.

Anf. 219 INGVAR ERIKSSON (m) replik:

Fru talman! Vi delar Åke Sandströms uppfattning som han ger uttryck för här när det gäller vikten av att inte fastställa en ny renbeteskonvention innan man har klarat de andra uppgifterna. Det förutsätter vi, och det är mot den bakgrunden som vi inte har reserverat oss i dag.

Men det är lite märkligt att Åke Sandström har yrkat bifall till ett förslag i sin egen motion och avslag på motsvarande förslag i en moderat motion. Det är konstigt att han inte har sett upp med det.

Jag tror att vi ska komma överens om detta. Det finns ingen risk för något annat. Vi kommer att stå på rättvisans sida, och vi strävar efter att uppnå rättvisa. Markägandet ska respekteras.

Som jag sade tidigare har jag själv upplevt de stora motsättningar som finns. Det krävs samverkan och en dialog om man ska nå framgång i dessa viktiga frågor. Jag tror att det kommer att ta lång tid, men självfallet kommer vi inte att medverka till att man fattar några beslut som leder till de konsekvenser som Åke Sandström befarar.

Anf. 220 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Samernas och rennäringens kamp för tillgång till marker för renbete har en lång historia, som periodvis inneburit en brutal hantering av den samiska befolkningen. Renen, som inte känner till något om gränser och nationalstater, har i århundraden betat oavsett det streck på kartan som under 1700-talet blev gräns mellan Sverige och Norge.

I och med gränsdragningen och den s.k. Lappkodicillen vid mitten av 1700-talet erkändes bl.a. samernas rätt till fortsatt gränsöverskridande verksamhet mellan de två nationalstaterna Sverige och Norge.

En hel del förvecklingar och historiska misstag har ändå begåtts i sammanhanget. En mörk historisk fläck är den tvångsförflyttning söderut av samefamiljer från våra nordligaste lappmarker som skedde på 1930-talet. Än i dag fortgår konflikter från den deporteringen. Såren har ännu inte läkts.

Kampen om markerna och betesrätten pågår dessutom fortfarande och har blivit än mer tydlig på senare år. I dag är rennäringen hårt trängd, inte minst i våra sydligaste samebyar i Härjedalen och i norra Dalarna.

De renbeteskonventioner som har tecknats mellan länderna har under åren ofta varit behäftade med brister som skapat svårigheter för svensk rennäring när det gäller gränsöverskridande renbete, Svenska staten har därför tvingats att gå in med skadestånd redan nu för att kompensera de brister och orättvisor som har uppstått. Så är fallet med den 30-åriga renbeteskonvention som trädde i kraft 1972 och som formellt upphör att gälla den 30 april 2002.

Det vi behandlar här i dag innebär bara en förlängning av den konventionen med ytterligare tre år till dess att riksdagen beslutar att anta en ny konvention, vilket i bästa fall rimligen kommer att ske om tre år.

Det förslag till ny konvention som ligger färdigt för behandling i respektive parlament har blivit något försenad, och den är för närvarande ute på remiss. Det nya förslaget som ligger är betydligt gynnsammare för svensk rennäring och bör således snarast få giltighet.

Den nya konventionen som vi väntar på skapar bättre tillgång till renbete än den nuvarande. Onödig fördröjning av beslutet om en ny konvention måste således undvikas. Tre år är länge nog. Under dessa tre år förlängs nämligen också, enligt propositionen, det skadestånd som eventuellt ska betalas ut.

Innan vi vet något om ytterligare skadestånd kommer att begäras finns det ingen anledning att i nuläget ange var man ska ta de pengar som skulle behövas om skadestånd skulle utdömas. Det framgår dessutom av ett tillkännagivande till riksdagen med anledning av två motioner från Centern och Kristdemokraterna.

Jag har all förståelse för tanken att invänta den pågående Gränsdragningskommissionens arbete innan en ny konvention beslutas, vilket också föreslås i några motioner, och det låter i viss mån logiskt. Men det är olyckligt med en ihopkoppling eftersom det då med all sannolikhet blir en ytterligare förlängning av den nuvarande sämre konventionen.

Dessutom ska ju Gränsdragningskommissionen – och här vill jag rikta mig till Åke Sandström – lägga fram sitt betänkande den 31 december 2004, och förlängningen av renbeteskonventionen sker till den 30 april 2005. I bästa fall, om motionärerna tror på tidsplanen, är det bara att invänta resultatet av Gränsdragningskommissionens arbete.

Av dessa skäl har vi kristdemokrater nöjt oss med ett särskilt yttrande i frågan. I det säger vi också att om den nya konventionsöverenskommelsen skulle kräva betesutrymme på områden i Sverige där sedvanerätt inte skulle föreligga, enligt Gränsdragningskommissionens slutsatser, förutsätter vi att regeringen tar sitt ansvar och ersätter berörda markägare för ett sådant intrång.

Åke Sandström pratade om utökade marker för norska renar. Jag vill då påpeka att det inte finns några norska renar. Alla renar är precis likadana. De har alltid sprungit över gränsen mellan Sverige och Norge. Det där har Åke Sandström på något sätt fått om bakfoten.

Dessutom handlar det inte om utökade marker. I den konvention som vi ska besluta om framöver – i bästa fall om tre år – kommer svenska renar, om det nu finns några sådana, att få betydligt bättre betesmöjligheter på den norska sidan. Det gäller inte bara i Åke Sandströms eget hemlän utan också allra längst uppe i norr där man har haft bekymmer med detta.

Jag kan också trösta med att det inte bara är i Västerbotten i Sverige som det har framförts protester. Det har också förekommit på den norska sidan.

Arbetsgruppen har också tagit hänsyn till biologiska förutsättningar när man har arbetat fram sitt förslag till tänkbart renbete i framtiden. Man vill ju självfallet inte att markerna ska slitas ned hur som helst. Det har gjorts betesinventeringar, och man pekar på marker där det finns gott om renbete. Det vore väl anmärkningsvärt om vi inte skulle använda de marker där renbete av god kvalitet finns i stället för att slita ned andra marker och förstöra miljön med överbetning som följd på områden som kanske har använts under ett antal år.

Det finns mycket som kan sägas i den här frågan, och jag vill inte heller påstå att den är så enkel. Däremot är det illa att blanda ihop Gränsdragningskommissionens arbete med den kommande renbeteskonventionen.

Vi talar nu om tre år för tidigt hur det ska bli. Men vi har all möjlighet att invänta Gränsdragningskommissionens arbete, eftersom vi får det beskedet innan vi behöver ta ställning till en ny renbeteskonvention. Vi är ute tre år för tidigt, men det behöver vi inte vara. Låt oss lugna ned oss och invänta besked.

Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 221 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Jag ska inte gå in på någon diskussion om huruvida det finns svenska eller norska renar. Men det finns svenska och norska renägare som har renar på båda sidor om gränsen. Så långt är vi helt överens.

Jag tror inte heller att vi är oense om behovet av en förlängning av de nuvarande reglerna. Jag har pekat på en sak som också har fått stöd av juridisk expertis. I de fall som dessa områden blir fastställda innan det hela blir klart – ingen tror att Gränsdragningskommissionen blir färdig inom den fastställda tiden – innebär då inte det beslut som vi fattar i morgon att om vi fastställer nya konventionsområden innan de formella rättigheterna är klarlagda kommer det att medföra stora juridiska processer och skadestånd som egentligen är onödiga om vi först hade klarat ut rättighetsfrågorna? Är svaret ja eller nej på den frågan?

Anf. 222 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Först och främst vill jag säga att vi kan invänta Gränsdragningskommissionens arbete, eftersom den hinner slutföra sitt arbete innan vi här i kammaren ska ta ställning till en ny renbeteskonvention. Dessutom är tre år för lite.

Bara av det skälet att det råkar sammanfalla att man befinner sig i skarven av renbeteskonventionen och att Gränsdragningskommissionen fördröjs finns det ingenting som säger att det är lämpligt att blanda ihop dessa, för det kan i slutändan innebära att vi förlänger den nuvarande konventionens giltighetstid ytterligare ett antal år utöver de tre åren. Då blir det ju nya skadestånd i alla fall, Åke Sandström.

Den konvention som vi har i dag är en dålig konvention. Det är därför som vi nu får säga att vi är beredda att betala skadestånd i ytterligare tre år.

Varför ska vi hålla på med en dålig konvention och fördröja möjligheterna till en mer gynnsam konvention för våra svenska samer? Jag har mycket svårt att förstå vad Åke Sandström och Centern egentligen menar med det. Det är ologiskt.

Anf. 223 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Det är ju inte på det sätt som utskottsordföranden säger, därför att de nuvarande konventionsområdena föranleder ingen juridisk prövning. Men i ett av de konventionsområden som är föreslagna – jag känner till alla de tre nya områdena – föreligger redan en juridisk process om rättigheterna. Det pågår som sagt redan en prövning där man är på väg att bevisa att rättighetsfrågorna inte är lösta.

Vi kan tvista om tidsutdräkten, men när man läser er reservation tror man ju inte att Gränsdragningskommissionen kommer att bli färdig inom utsatt tid.

Anf. 224 ULF BJÖRKLUND (kd):

Fru talman! Det finns mycket riktigt tveksamheter om huruvida Gränsdragningskommissionen kommer att klara det här på tre år. Det håller jag med om. När man har lagt fram sitt förslag, möjligen om tre år, den 30 april 2005 ska det väl rimligen ut på remiss. Det ska ske en politisk hantering, så att det kommer att ta mer än tre år kan man i och för sig gissa.

Samtidigt vill jag också berätta att det pågår ett tiotal processer ute i landet när det gäller tillgången till renbete och var sedvanerättens gränser går. Skulle vi invänta resultatet av alla dessa typer av domstolsprocesser som pågår, skulle de svenska samerna få leva i den här orättvisan med en konvention som är mycket, mycket dålig och som gör att vi redan nu från statsmaktens sida tvingas att betala skadestånd.

Det finns alltså all anledning att vi inte kopplar ihop det här utan ansluter oss till utskottsmajoritetens förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 21 februari.)

18 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Propositioner

2001/02:97 Lag om förbud mot diskriminering av deltidsarbetande arbetstagare och arbetstagare med tidsbegränsad anställning, m.m.

2001/02:99 Sveriges antagande av rambeslut om åtgärder för att bekämpa människohandel

Skrivelse

2001/02:87 Redogörelse för en överenskommelse mellan staten och Landstingsförbundet om vissa ersättningar till hälso- och sjukvården för år 2002

Prot. 2001/02:72
20 februari

Förlängning av giltighetstiden för konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning, m.m.

19 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 20 februari

2001/02:269 av *Yvonne Ruwaida* (mp) till statsrådet Jan O Karlsson
Migrationsverkets uppgifter

2001/02:270 av *Göran Lindblad* (m) till statsrådet Mona Sahlin
Integrationspolitiken

2001/02:271 av *Sten Andersson* (-) till utbildningsminister Thomas
Östros
Yrkesförbud

2001/02:272 av *Erling Wälivaara* (kd) till utbildningsminister Thomas
Östros
Ekeskolan

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-
protokoll tisdagen den 5 mars.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 20 februari

2001/02:766 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till finansminister Bosse Ring-
holm

Skatter vid överföring av fastighetstillbehör

2001/02:767 av *Nikos Papadopoulos* (s) till finansminister Bosse Ring-
holm

Stockholms upphandling av sfi-undervisningen

2001/02:768 av *Annelie Enochson* (kd) till statsrådet Lena Sommestad
Samordning av mobilmaster

2001/02:769 av *Claes-Göran Brandin* (s) till justitieminister Thomas
Bodström

Bilar med körförbud

2001/02:770 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till justitieminister Thomas
Bodström

Handläggningstid i hovrätt för tvistemål

2001/02:771 av *Ulla-Britt Hagström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Konkurrensen på byggmarknaden

2001/02:772 av *Stefan Hagfeldt* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Besked om F-skattsedel

2001/02:773 av *Maria Larsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Aktivitetsgarantin

Prot. 2001/02:72
20 februari

2001/02:774 av *Marie Engström* (v) till statsminister Göran Persson
Skatter

2001/02:775 av *Murad Artin* (v) till statsrådet Jan O Karlsson
Statslösa palestinier i Sverige

2001/02:776 av *Rolf Olsson* (v) till socialminister Lars Engqvist
Nationella sjukvårdsregister

2001/02:777 av *Marianne Samuelsson* (mp) till utrikesminister Anna
Lindh

Kärnvapenprov i Argentina

2001/02:778 av *Carina Hägg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Rättslig prövning av folkmordet i Rwanda

2001/02:779 av *Håkan Juholt* (s) till socialminister Lars Engqvist
Bilstöd

2001/02:780 av *Jan Backman* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vägmärkesförordningen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 5 mars.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 20 februari

2001/02:699 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Pekingfördraget

2001/02:703 av *Sofia Jonsson* (c) till statsrådet Ingela Thalén
Misshandlade kvinnors möjlighet till föräldrapenning

2001/02:705 av *Ewa Larsson* (mp) till kulturminister Marita Ulvskog
Bevarande av spannmålsmagasin

2001/02:709 av *Lena Ek* (c) till jordbruksminister Margareta Winberg
Miljöstöd

2001/02:711 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosen-
gren

Skidförbundet i Falun

2001/02:712 av *Roy Hansson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow
Sotningsmonopolet

2001/02:714 av *Christel Anderberg* (m) till socialminister Lars Engqvist
Underhållsstöd

2001/02:717 av *Marietta de Pourbaix-Lundin* (m) till statsrådet Lena
Sommestad

Röstköp för ökad valfångst

2001/02:721 av *Sofia Jonsson* (c) till statsrådet Britta Lejon
Åldersdiskriminering

2001/02:723 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Björn Ro-
sengren

Ekonomiska förutsättningar för vindkraft

2001/02:724 av *Margareta Viklund* (kd) till försvarsminister Björn von Sydow

Hiv/aids som ett säkerhetspolitiskt hot

2001/02:725 av *Dan Kihlström* (kd) till kulturminister Marita Ulvskog

Arkivens uteblivna leveransmedel

2001/02:729 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Norra stambanan

2001/02:730 av *Åke Sandström* (c) till statsrådet Mona Sahlin

Småföretagen och Postens priser

2001/02:735 av *Tasso Stafilidis* (v) till utbildningsminister Thomas Östros

Nycirkushögskoleutbildning

2001/02:738 av *Michael Hagberg* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Hantering av kött från vilt

2001/02:741 av *Karin Jeppsson* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Kemikalieavgifter

2001/02:742 av *Lennart Bolander* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Förarbevis för terrängskoter

2001/02:747 av *Tuve Skånberg* (kd) till utbildningsminister Thomas Östros

Historiska museet i Lund

2001/02:750 av *Stig Eriksson* (v) till näringsminister Björn Rosengren

Kommunikationer i Umeå

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 5 mars.

22 § Kammaren åtskildes kl. 21.43.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 48 (delvis),

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 82 (delvis),

av andre vice talmannen därefter t.o.m. 10 § anf. 124 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 169 (delvis),

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 17.59,

av förste vice talmannen därefter t.o.m. 16 § anf. 210 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Utökning av antalet suppleanter i kulturutskottet.....	1
3 § Val av extra suppleant i kulturutskottet	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Förnyad bordläggning	1
6 § Teracom AB – garanti och omstrukturering.....	2
Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU7	2
Anf. 1 INGER DAVIDSON (kd)	2
Anf. 2 JAN BACKMAN (m)	3
Anf. 3 ANA MARIA NARTI (fp).....	5
Anf. 4 INGER DAVIDSON (kd) replik	7
Anf. 5 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	7
Anf. 6 INGER DAVIDSON (kd) replik	7
Anf. 7 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	7
Anf. 8 ANNIKA NILSSON (s)	8
Anf. 9 INGER DAVIDSON (kd) replik	10
Anf. 10 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	10
Anf. 11 INGER DAVIDSON (kd) replik	10
Anf. 12 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	11
Anf. 13 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	11
Anf. 14 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	11
Anf. 15 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	11
Anf. 16 ANNIKA NILSSON (s) replik.....	11
Anf. 17 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	12
Anf. 18 JAN BACKMAN (m) replik	13
Anf. 19 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	13
Anf. 20 EWA LARSSON (mp).....	14
Anf. 21 GUNNAR AXÉN (m)	15
Anf. 22 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	16
Anf. 23 GUNNAR AXÉN (m) replik.....	17
Anf. 24 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	17
Anf. 25 GUNNAR AXÉN (m) replik.....	17
Anf. 26 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	17
Anf. 27 GUNNAR AXÉN (m) replik.....	18
Anf. 28 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	19
Anf. 29 GUNNAR AXÉN (m) replik.....	19
Anf. 30 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	20
Anf. 31 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	20
Anf. 32 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	20
Anf. 33 ANA MARIA NARTI (fp) replik.....	21
Anf. 34 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	21
Anf. 35 INGER DAVIDSON (kd) replik	21
Anf. 36 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	21
Anf. 37 INGER DAVIDSON (kd) replik	22
Anf. 38 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s) replik	22

Anf. 39	AGNE HANSSON (c)	22
Anf. 40	JAN BACKMAN (m)	23
Anf. 41	AGNE HANSSON (c) replik	23
Anf. 42	JAN BACKMAN (m) replik	24
Anf. 43	AGNE HANSSON (c) replik	24
Anf. 44	Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	24
Anf. 45	AGNE HANSSON (c)	24
	(Beslut fattades under 13 §.)	24
7 §	Ungdomspolitik	24
	Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU8	24
Anf. 46	ROY HANSSON (m)	24
Anf. 47	PETER PEDERSEN (v)	26
Anf. 48	DAN KIHLSSTRÖM (kd)	28
Anf. 49	PETER PEDERSEN (v) replik	30
Anf. 50	DAN KIHLSSTRÖM (kd) replik	30
Anf. 51	PETER PEDERSEN (v) replik	30
Anf. 52	DAN KIHLSSTRÖM (kd) replik	31
Anf. 53	BIRGITTA SELLÉN (c)	31
Anf. 54	ANA MARIA NARTI (fp)	33
Anf. 55	EWA LARSSON (mp)	35
Anf. 56	PETER PEDERSEN (v) replik	36
Anf. 57	EWA LARSSON (mp) replik	36
Anf. 58	PETER PEDERSEN (v) replik	37
Anf. 59	EWA LARSSON (mp) replik	37
Anf. 60	ANNIKA NILSSON (s)	38
Anf. 61	ROY HANSSON (m)	39
Anf. 62	ANNIKA NILSSON (s) replik	40
Anf. 63	ROY HANSSON (m) replik	40
Anf. 64	ANNIKA NILSSON (s) replik	40
Anf. 65	DAN KIHLSSTRÖM (kd)	41
Anf. 66	ANNIKA NILSSON (s) replik	41
Anf. 67	DAN KIHLSSTRÖM (kd) replik	42
Anf. 68	ANNIKA NILSSON (s) replik	42
Anf. 69	BIRGITTA SELLÉN (c)	42
Anf. 70	ANNIKA NILSSON (s)	43
Anf. 71	BIRGITTA SELLÉN (c)	43
Anf. 72	ANNIKA NILSSON (s)	43
	(Beslut fattades under 13 §.)	43
	Ajournering	43
	Återupptagna förhandlingar	43
8 §	Aktuell debatt: Flyktingarnas situation i Sverige	44
Anf. 73	LENA EK (c)	44
Anf. 74	Statsrådet JAN O KARLSSON (s)	44
Anf. 75	LENA EK (c)	47
Anf. 76	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	48
Anf. 77	ULLA HOFFMANN (v)	50
Anf. 78	ALF SVENSSON (kd)	51
Anf. 79	JOHAN PEHRSON (fp)	53
Anf. 80	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	54

Anf. 81	Statsrådet JAN O KARLSSON (s)	56
Anf. 82	LENA EK (c)	58
Anf. 83	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m)	59
Anf. 84	ULLA HOFFMANN (v)	59
Anf. 85	ALF SVENSSON (kd)	60
Anf. 86	JOHAN PEHRSON (fp)	60
Anf. 87	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	61
Anf. 88	Statsrådet JAN O KARLSSON (s)	61
Anf. 89	LENA EK (c)	62
Anf. 90	Statsrådet JAN O KARLSSON (s)	63
9 §	Idrottsfrågor	64
	Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU9	64
Anf. 91	ROY HANSSON (m)	64
Anf. 92	PETER PEDERSEN (v)	65
Anf. 93	DAN KIHLLSTRÖM (kd)	68
Anf. 94	PETER PEDERSEN (v) replik	69
Anf. 95	DAN KIHLLSTRÖM (kd) replik	70
Anf. 96	PETER PEDERSEN (v) replik	70
Anf. 97	DAN KIHLLSTRÖM (kd) replik	71
Anf. 98	BIRGITTA SELLÉN (c)	71
Anf. 99	PETER PEDERSEN (v) replik	73
Anf. 100	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	73
Anf. 101	PETER PEDERSEN (v) replik	74
Anf. 102	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	74
Anf. 103	LENNART KOLLMATS (fp)	74
Anf. 104	PETER PEDERSEN (v) replik	76
Anf. 105	LENNART KOLLMATS (fp) replik	77
Anf. 106	PETER PEDERSEN (v) replik	77
Anf. 107	LENNART KOLLMATS (fp) replik	78
Anf. 108	EWA LARSSON (mp)	78
Anf. 109	PETER PEDERSEN (v) replik	79
Anf. 110	EWA LARSSON (mp) replik	80
Anf. 111	PETER PEDERSEN (v) replik	80
Anf. 112	EWA LARSSON (mp) replik	81
Anf. 113	LARS WEGENDAL (s)	81
Anf. 114	ROY HANSSON (m)	84
Anf. 115	LARS WEGENDAL (s) replik	84
Anf. 116	ROY HANSSON (m) replik	84
Anf. 117	LARS WEGENDAL (s) replik	85
Anf. 118	EWA LARSSON (mp)	85
Anf. 119	LARS WEGENDAL (s) replik	85
Anf. 120	EWA LARSSON (mp) replik	86
Anf. 121	LARS WEGENDAL (s) replik	86
Anf. 122	PETER PEDERSEN (v)	86
Anf. 123	LARS WEGENDAL (s)	86
	(Beslut fattades under 13 §.)	87
10 §	Processrättsliga frågor	87
	Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU7	87
Anf. 124	MAUD EKENDAHL (m)	87

Anf. 125	ALICE ÅSTRÖM (v).....	89
Anf. 126	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	91
Anf. 127	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	94
Anf. 128	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	94
Anf. 129	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	94
Anf. 130	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	94
Anf. 131	GUNNEL WALLIN (c)	95
Anf. 132	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	97
Anf. 133	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	97
Anf. 134	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	98
Anf. 135	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	98
Anf. 136	JOHAN PEHRSON (fp)	98
Anf. 137	KIA ANDREASSON (mp)	101
Anf. 138	JOHAN PEHRSON (fp) replik	104
Anf. 139	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	104
Anf. 140	JOHAN PEHRSON (fp) replik	105
Anf. 141	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	105
Anf. 142	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	105
Anf. 143	MAUD EKENDAHL (m)	106
Anf. 144	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	107
Anf. 145	MAUD EKENDAHL (m) replik	107
Anf. 146	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	108
Anf. 147	GUNNEL WALLIN (c)	108
Anf. 148	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	108
Anf. 149	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	109
Anf. 150	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	109
Anf. 151	ALICE ÅSTRÖM (v).....	109
Anf. 152	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	109
Anf. 153	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	110
Anf. 154	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik.....	110
Anf. 155	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	111
Anf. 156	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	111
Anf. 157	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	111
Anf. 158	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	111
Anf. 159	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	112
Anf. 160	ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	112
	(Beslut fattades under 13 §.)	112
11 §	Särskild utlänningskontroll	112
	Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU14.....	112
	(Beslut fattades under 13 §.)	112
12 §	Godkännande av rambeslut om gemensamma brottsutredningsgrupper inom EU.....	112
	Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU15.....	112
Anf. 161	KIA ANDREASSON (mp)	112
Anf. 162	MÄRTA JOHANSSON (s).....	114
Anf. 163	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	115
Anf. 164	MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	115
Anf. 165	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	115
Anf. 166	MÄRTA JOHANSSON (s) replik.....	116

Anf. 167 ALICE ÅSTRÖM (v).....	116
Anf. 168 KIA ANDREASSON (mp)	116
Anf. 169 ALICE ÅSTRÖM (v).....	116
Anf. 170 KIA ANDREASSON (mp)	117
Anf. 171 ALICE ÅSTRÖM (v).....	117
(Beslut fattades under 13 §.).....	117
Ajournering.....	117
Återupptagna förhandlingar	117
13 § Beslut om utskottsärenden som slutdebatterats vid	
dagens sammanträde	117
KrU7 Teracom AB – garanti och omstrukturering	117
KrU8 Ungdomspolitik	119
KrU9 Idrottsfrågor	121
JuU7 Processrättsliga frågor	122
JuU14 Särskild utlänningskontroll	124
JuU15 Godkännande av rambeslut om gemensamma	
brottsutredningsgrupper inom EU	124
14 § Alkoholpolitik.....	124
Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU6	124
Anf. 172 LEIF CARLSON (m)	124
Anf. 173 ROLF OLSSON (v).....	127
Anf. 174 LARS GUSTAFSSON (kd)	128
Anf. 175 KENNETH JOHANSSON (c)	130
Anf. 176 KERSTIN HEINEMANN (fp)	131
(forts.)	132
Ajournering.....	132
Återupptagna förhandlingar	132
14 § (forts.) Alkoholpolitik (forts. SoU6).....	132
Anf. 177 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	132
Anf. 178 RINALDO KARLSSON (s).....	133
Anf. 179 LEIF CARLSON (m) replik	135
Anf. 180 RINALDO KARLSSON (s) replik.....	135
Anf. 181 LEIF CARLSON (m) replik	136
Anf. 182 RINALDO KARLSSON (s) replik.....	136
Anf. 183 ELVER JONSSON (fp).....	137
Anf. 184 ROLF OLSSON (v) replik	140
Anf. 185 ELVER JONSSON (fp) replik	140
Anf. 186 ROLF OLSSON (v) replik	140
Anf. 187 ELVER JONSSON (fp) replik	140
Anf. 188 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	141
Anf. 189 ELVER JONSSON (fp) replik	141
Anf. 190 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik	142
Anf. 191 ELVER JONSSON (fp) replik	142
Anf. 192 GÖRAN MAGNUSSON (s)	142
Anf. 193 LEIF CARLSON (m)	143
Anf. 194 GÖRAN MAGNUSSON (s)	144
Anf. 195 LEIF CARLSON (m)	144
Anf. 196 GÖRAN MAGNUSSON (s)	145
(Beslut skulle fattas den 21 februari.).....	145

15 § Handikappolitik.....	146
Socialutskottets betänkande 2001/02:SoU7	146
Anf. 197 LARS ELINDERSON (m).....	146
Anf. 198 ROLF OLSSON (v)	148
Anf. 199 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	150
Anf. 200 KENNETH JOHANSSON (c)	151
Anf. 201 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	153
Anf. 202 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	154
Anf. 203 CATHERINE PERSSON (s)	156
Anf. 204 LARS ELINDERSON (m).....	158
Anf. 205 CATHERINE PERSSON (s) replik	159
Anf. 206 LARS ELINDERSON (m) replik	160
Anf. 207 CATHERINE PERSSON (s) replik	160
Anf. 208 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	160
Anf. 209 CATHERINE PERSSON (s)	161
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)	161
16 § Användning av försöksdjur	161
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU7	161
Anf. 210 ANN-KRISTINE JOHANSSON (s)	161
Anf. 211 INGVAR ERIKSSON (m).....	162
Anf. 212 JONAS RINGQVIST (v)	164
Anf. 213 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	165
Anf. 214 MARIA WETTERSTRAND (mp).....	166
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)	168
17 § Förlängning av giltighetstiden för konventionen den	
9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,	
m.m.	168
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02:MJU12	168
Anf. 215 ÅKE SANDSTRÖM (c)	168
Anf. 216 MICHAEL HAGBERG (s)	169
Anf. 217 INGVAR ERIKSSON (m).....	169
Anf. 218 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	170
Anf. 219 INGVAR ERIKSSON (m) replik.....	170
Anf. 220 ULF BJÖRKLUND (kd).....	170
Anf. 221 ÅKE SANDSTRÖM (c)	172
Anf. 222 ULF BJÖRKLUND (kd).....	172
Anf. 223 ÅKE SANDSTRÖM (c)	173
Anf. 224 ULF BJÖRKLUND (kd).....	173
(Beslut skulle fattas den 21 februari.)	173
18 § Bordläggning.....	173
19 § Anmälan om interpellationer	174
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	174
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	175
22 § Kammaren åtskildes kl. 21.43.	176

Elanders Gotab, Stockholm 2002